

ΤΕΙ ΠΑΤΡΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΚΛΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ
ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ,
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ, ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ, ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ
ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ.

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ: ΑΝΔΡΙΚΑΚΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
ΚΑΤΣΑΓΑΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ
ΛΑΛΟΥ ΚΑΣΣΙΑΝΗ
ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΡΕΠΟΥΣΗΣ ΣΠΥΡΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
1. ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	11
1.1 ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ	11
1.2 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	15
1.3 Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΕΤΑ ΤΟ 1982	21
2. ΔΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	25
2.1 ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	27
2.2 Η ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΔΟΜΗ ΚΑΙ Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ	32
Διοίκηση των πανεπιστημίων	32
Διοίκηση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου	35
Διοίκηση των ΤΕΙ	37
2.3 Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 20 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΔΙΕΞΟΔΑ	40
2.3.1 ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΜΕΤΑ ΤΟ 1982	40
2.3.2 ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΟΙ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ	44
2.3.3 Η ΕΣΩΣΤΡΕΦΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ	48
2.3.4 ΤΟ ΕΛΛΕΙΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ	56
3. ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	60
3.1 ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	62
3.2 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	69
4. Η ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	78
4.1 Η «ΑΝΑΓΚΗ» ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	79
4.2 Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	86
5. ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	94
5.1 ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ	94
5.2 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	97
6. Η ΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	105
7. Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	120
7.1.1 Προσφορά Υπηρεσιών Δημόσιας Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης	120
7.1.2 Εξέλιξη μονάδων ΑΕΙ και ΤΕΙ	120
7.1.3 Εξέλιξη διδακτικού προσωπικού ΑΕΙ και ΤΕΙ	124
7.2 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	126
7.3 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	153
7.4 ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	156
7.5 ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΜΗ-ΤΥΠΙΚΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	158
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	160
Μεταπτυχιακά Προγράμματα	187
Λίστα Ανωτέρων Επαγγελματικών Ιδιωτικών Σχολών Θεάτρου και Χορού	226
8. Η ΑΓΟΡΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	228
8.1 ΕΞΕΛΙΞΗ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΕΙ & ΤΕΙ	228
8.2 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	231
8.3 ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΓΟΡΑΣ ΦΟΙΤΗΤΗΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	234
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	237
9. ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΓΟΡΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	257

9.1 ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	259
9.2 ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ	265
9.2.1 Έλληνες που Σπουδάζουν στο Εξωτερικό	267
9.3 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ - ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ	271
9.4 ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	273
10. ECDL ΕΛΛΑΣ Α.Ε.	291
10.1.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ECDL	291
10.1.2 ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ECDL	293
10.1.3 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ECDL	294
10.1.4 ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ECDL ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	295
10.1.5 ΟΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ	296
10.1.6 ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	297
10.1.7 ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ	297
10.1.8 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ECDL	298
10.2 ΙΣΟΛΟΓΟΙΣΜΟΙ ECDL	313
10.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ECDL ΕΛΛΑΣ	320
11. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ	321

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα μελέτη έχει ως αντικείμενο τη διερεύνηση της ελληνικής αγοράς της τριτοβάθμιας δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης. Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως θεσμοί συνδέονται οργανικά με τα ανώτερα κλιμάκια της κοινωνίας και ελέγχουν ιεραρχικά, δηλαδή διοικητικό-οργανωτικά, αντίστοιχες κοινωνικές δομές. Αν και αποτελούν αυτοτελή και αυτοδιοικούμενα ιδρύματα, παρουσιάζουν ενδιαφέρον από πλευράς δομικής μορφολογίας, Σκοπός αυτού του υλικού είναι να εντοπίσει και να αναδείξει θέματα ιστορικής εξέλιξης των δομικών αλλαγών που επήλθαν διαχρονικά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, να υπογραμμίσει τα κοινά χαρακτηριστικά με τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς οργανισμούς αλλά και τις ιδιαιτερότητες τους, να εξειδικεύσει στα μοντέλα οργάνωσης και διοίκησης που υιοθετήθηκαν αλλά και να εξετάσει κριτικά τις διαδικασίες λειτουργίας τους. Να παρουσιάσει τα οργανωτικά μοντέλα χρηματοδότησης αλλά, να εστιάσει στις απαιτήσεις για αξιολόγηση και ποιότητα στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής διάστασης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επίσης να εξετάσει τα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια, η φοίτηση στα οποία οδηγεί στην απόκτηση τίτλου σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Να αποδοθούν τα γενικά χαρακτηριστικά του κλάδου, καθώς και του θεσμικού πλαισίου που διέπει γενικότερα τον κλάδο της τριτοβάθμιας δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης. Να αποτυπωθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν τη ζήτηση για τριτοβάθμια δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση, να γίνει ανάλυση της προσφοράς του κλάδου, όπου περιγράφεται η δομή και διάρθρωσή του, να παρουσιαστεί η διαφημιστική δαπάνη για τις εξεταζόμενες υπηρεσίες, να αναφερθούν οι κυριότερες επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών τριτοβάθμιας ιδιωτικής εκπαίδευσης και να αναλυθούν τα οικονομικά τους στοιχεία. Καθώς επίσης, να εκτιμηθεί το μέγεθος της εγχώριας αγοράς, καθώς και τα μερίδια των κυριοτέρων επιχειρήσεων με βάση τον αριθμό των σπουδαστών. Τέλος, να παρατεθούν στοιχεία για τη θέση της χώρας μας σε σχέση με τη διεθνή αγορά των εξεταζόμενων υπηρεσιών, να παρουσιαστούν τα συμπεράσματα της μελέτης και να εντοπιστούν τα προβλήματα και οι προοπτικές εξέλιξης του κλάδου.

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί την ανώτερη και τη τελευταία βαθμίδα, μετά τη λυκειακή εκπαίδευση, στην ιεραρχική απεικόνιση του «τυπικού» εκπαιδευτικού συστήματος στη χώρα μας αλλά και σε διεθνές επίπεδο, με τις διαφοροποιήσεις, βεβαίως, που πηγάζουν από την ιστορική και κοινωνική εξέλιξη των διάφορων κρατών. Πρόκειται για το τελευταίο σκαλοπάτι της εκπαίδευσης, που οδηγεί κατά κανόνα στην επαγγελματική ένταξη και δραστηριότητα των αποφοίτων της. Το δίκτυο της δημόσιας

εκπαίδευσης επεκτάθηκε σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Ιδρύθηκαν καινούργια πανεπιστήμια και καινούργια προγράμματα σπουδών τόσο σε προπτυχιακό, όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Επιπλέον, ο αριθμός των υποψηφίων οι οποίοι έχουν πρόσβαση στη δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση τα τελευταία χρόνια παρουσίασε αύξηση. Ωστόσο, μέρος των υποψηφίων που είναι επιτυχόντες δεν καταφέρνουν να εισαχθούν στις σχολές που επιθυμούν. Τα παραπάνω εντείνουν τον ανταγωνισμό με τον τομέα ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπου τα εργαστήρια ελευθέρων σπουδών, για να επιβιώσουν κάνουν τις απαιτούμενες ενέργειες (πρωτοτυπία, προγράμματα σπουδών σε σύγχρονες ειδικότητες που καλύπτουν τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας) όσον αφορά τα προγράμματα σπουδών που παρέχουν. Ωστόσο, η αδυναμία αναγνώρισης των επαγγελματιών δικαιωμάτων των αποφοίτων που ακόμη εκκρεμεί, αποθάρρυνε μέρος των αποφοίτων από το να σπουδάσουν στην Ελλάδα και αντί αυτού επιλέγουν να φύγουν στο εξωτερικό. Το υφιστάμενο θεσμικό περιβάλλον απαγορεύει την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων και για την αλλαγή του απαιτείται τροποποίηση του Συντάγματος. Τα εργαστήρια ελευθέρων σπουδών τελούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας και δεν εκδίδουν πτυχία από μόνα τους, αλλά χορηγούν απλές βεβαιώσεις σπουδών. Τα πτυχία χορηγούνται από τους συνεργαζόμενους φορείς τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του εξωτερικού ,με εξαίρεση τα εκπαιδευτήρια Alba και αντίστοιχα. Τα ξένα πανεπιστήμια ασκούν στενό έλεγχο στη λειτουργία των Κολεγίων με τακτικές επιθεωρήσεις, έλεγχο των θεμάτων των εξετάσεων, έλεγχο των εργασιών και βαθμολόγηση των γραπτών των εξετάσεων. Τα εργαστήρια ελευθέρων σπουδών που λειτουργούν σήμερα στην Ελλάδα και συνεργάζονται με πανεπιστήμια του εξωτερικού είναι συγκεντρωμένα κυρίως στην Αθήνα. Τα περισσότερα εργαστήρια ελευθέρων σπουδών συνεργάζονται με πανεπιστήμια της Μεγάλης Βρετανίας.

Η υφιστάμενη κοινοτική οδηγία 89/48/ΕΟΚ διέπει την αναγνώριση των διπλωμάτων των εργαστηρίων ελευθέρων σπουδών, σύμφωνα με το οποίο ορίζεται ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών. Στην τρέχουσα περίοδο προετοιμάζεται νέα οδηγία για την αναγνώριση των επαγγελματικών δικαιωμάτων, η οποία θα αντικαταστήσει την ισχύουσα 89/48, η οποία είναι σε φάση ψήφισης από τα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στο άρθρο 50 ρυθμίζεται οριστικά η αναγνώριση των πτυχίων Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων μετά από ολική ή μερική φοίτηση στα κολέγια. Στο συγκεκριμένο άρθρο ορίζεται ρητά ότι τα πτυχία των

Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων που συνεργάζονται με κολέγια αναγνωρίζονται σε όλη την Κοινότητα σύμφωνα με τη Νομοθεσία που ισχύει στη χώρα του Πανεπιστημίου που εκδίδει το δίπλωμα.

ΖΗΤΗΣΗ

Οι οικονομικές διαστάσεις της εκπαίδευσης συνδέονται με τη διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης αλλά και με το εισόδημα και την ευημερία των ατόμων. Ο καθορισμός του ανθρωπίνου κεφαλαίου διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαδικασία της ενδογενούς οικονομικής ανάπτυξης.

Η εξέλιξη του δημογραφικού παράγοντα επηρεάζει σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα και τον αριθμό των τελειόφοιτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που θα απορροφήσει η δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η πορεία του πληθυσμού-στόχου δε μπορεί παρά να επηρεάσει και τη μελλοντική πορεία του κλάδου. Από την άλλη πλευρά, όμως, ως αφετηρία λαμβάνουμε υπόψη το μαθητικό πληθυσμό και ιδιαίτερα αυτό του λυκείου. Ωστόσο, κάποιοι δεν πέρασαν τις εξετάσεις, ενώ μέρος των μαθητών τελικά δεν εισήχθησαν σε σχολή της πρώτης επιλογής τους και εμφανίζονται μη ικανοποιημένοι. Το σύνολο αυτό αποτελεί τον πληθυσμό-στόχο των ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μέρος του πληθυσμού αυτού φοιτά τελικά σε πανεπιστήμια του εξωτερικού, ορισμένα από τα οποία είναι διεθνούς αναγνωρισμένου κύρους.

Ο μέσος όρος μηνιαίων αγορών για το σύνολο του δείγματος βάσει των στοιχείων της ΕΟΠ ήταν €38,68 ανά νοικοκυριό για υπηρεσίες εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων. Ο μέσος όρος μηνιαίων αγορών υπηρεσιών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν €2,11 ανά νοικοκυριό. Το ποσό που αντιστοιχεί σε εκπαίδευση χωρίς να καθορίζεται το επίπεδο ήταν €5,18 και το ποσό που αντιστοιχεί σε εκπαιδευτικά προγράμματα ενηλίκων ήταν €2,20.

ΠΡΟΣΦΟΡΑ

Τα ΑΕΙ περιλαμβάνουν σχολές και οι σχολές χωρίζονται στα τμήματα. Ειδικότερα, τη χρονική περίοδο 1997-2002 τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ήταν περίπου σταθερά σε 18-19, ενώ οι σχολές και τα τμήματα παρουσίασαν αυξητική τάση. Οι σχολές την εξεταζόμενη περίοδο παρουσίασαν μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 2,8% και το 2002 διαμορφώθηκαν σε 55 σχολές σε σχέση με το 1997 οπότε ήταν 48. Τα τμήματα, αντίστοιχα, ακολούθησαν την αυξητική τάση με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 4,5% και το 2002 ήταν 237 έναντι 190 το 1997. Σύμφωνα με τελευταία στοιχεία για το ακαδημαϊκό έτος 2004/5 ο αριθμός των ιδρυμάτων ήταν 21 έναντι 19 το 2003/4, ενώ ο αριθμός των σχολών ήταν

63 από 61 το προηγούμενο έτος. Ο αριθμός των τμημάτων ήταν 250 ενώ το προηγούμενο έτος ήταν 243.

Βάσει των δεδομένων, στα ΤΕΙ ο αριθμός των ιδρυμάτων τη χρονική περίοδο 1995-2003 παρέμεινε σταθερός στα 14. Ο αριθμός των τμημάτων για την αντίστοιχη περίοδο εμφανίζει διακυμάνσεις. Συγκεκριμένα, το 1995 ανήλθαν σε 91, ενώ το 2003 υφίσταντο 71 (μέσος ετήσιος ρυθμός μείωσης 3%). Ο αριθμός των τμημάτων επίσης εμφανίζει διακυμάνσεις με μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής +0,5% και διαμορφώθηκαν σε 220 το 2003 έναντι 211 το 1995.

Τα εκπαιδευτήρια τριτοβάθμιας ιδιωτικής εκπαίδευσης ανέρχονται σε 45 και το νομικό καθεστώς λειτουργίας τους είναι ιδιωτικές εταιρείες, αν και ορισμένα, όπως για παράδειγμα το ALBA και το ΑΙΤ, αποτελούν σωματεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Οι συνολικές πωλήσεις των παρουσιαζόμενων επιχειρήσεων εκπαίδευσης ακολούθησαν ανοδική πορεία την περίοδο 1999-2003, με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 8%, και ανήλθαν σε €34,85εκ. το 2003 από €25,6εκ. το 1999. Επιπλέον, μεγάλος είναι και ο αριθμός των εταιριών που λειτουργούν με νομική μορφή η οποία δεν τους υποχρεώνει στη δημοσίευση των οικονομικών τους στοιχείων και για το λόγο αυτό το παραπάνω σύνολο στην πραγματικότητα είναι μεγαλύτερο. Το 2004 οι πωλήσεις των επιχειρήσεων, για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία διαμορφώθηκαν σε €29εκ.

ΑΓΟΡΑ

Ο συνολικός πληθυσμός ηλικίας 10 ετών και άνω ανήλθε σε 9.887.737 άτομα. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών, 27,4%, είναι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης. Πτυχιούχοι ανωτέρων σχολών ήταν 430.432 άτομα (4,4%) και πτυχιούχοι ΤΕΙ 284.320 άτομα (2,9%). Οι πτυχιούχοι των ανωτάτων σχολών ανήλθαν σε 830.355 άτομα (8,4%) και οι κάτοχοι μεταπτυχιακού-διδακτορικού τίτλου αποτελούν το 0,8% των κατοίκων (82.690 άτομα).

Για τη χρονική περίοδο 1993-2002 η εξέλιξη του φοιτητικού πληθυσμού των ΑΕΙ ήταν ανοδική. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησής τους ανήλθε σε 4,9%. Ειδικότερα, το 2002 φοιτούσαν 165.686 φοιτητές έναντι 160.582 που ήταν το 2001 (αύξηση 3,2%). Σύμφωνα με τελευταία προσωρινά στοιχεία που δημοσίευσε η στατιστική υπηρεσία, το επόμενο ακαδημαϊκό έτος 2003/4 ο συνολικός αριθμός των φοιτητών ανήλθε σε 172.804, ενώ επακολούθησε οριακή μείωση το επόμενο ακαδημαϊκό έτος 2004/5 κατά 0,9% (171.245 φοιτητές). Παρατηρούμε ότι το 43% των φοιτητών είναι εγκατεστημένο στην περιφέρεια Αττικής, ενώ το 24% στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Δηλαδή, τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα-Θεσσαλονίκη) συγκεντρώνουν το 67% των φοιτητών.

Στα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα το χρονικό διάστημα 1997-2003 ο μέσος

αριθμός αύξησης του φοιτητικού πληθυσμού τους ήταν 9,4%. Ειδικότερα, το 2003 αναφέρονται να φοιτούν 136.020 φοιτητές έναντι 137.504 που ήταν το 2002 (μείωση 1,1%). Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της στατιστικής υπηρεσίας για το ακαδημαϊκό έτος 2004/5 αναφέρονται σε αύξηση των φοιτητών κατά 2,6% (139.506 άτομα).

Τα τελευταία χρόνια οι αυξημένες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και ο ανταγωνισμός μεταξύ των υποψηφίων για την κάλυψη μιας θέσης εργασίας οδήγησε σε αύξηση τον αριθμό των υποψηφίων που συνεχίζουν τις σπουδές τους πέραν του βασικού τίτλου σπουδών σε μεταπτυχιακό ή/και διδακτορικό επίπεδο. Για το χρονικό διάστημα 1995-2002 ο μέσος ετήσιος ρυθμός του συνόλου των μεταπτυχιακών φοιτητών ανήλθε σε 22,8%. Συγκεκριμένα το 2002 το σύνολο των μεταπτυχιακών φοιτητών ανήλθε σε 26.136 άτομα, έναντι 24.350 το 2001 (αύξηση 7,3%). Η κατανομή των μεταπτυχιακών φοιτητών σε μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης και διδακτορικό δίπλωμα για το 2002 αναλύεται σε 56,6% (14.782) και 43,4% (11.661) αντίστοιχα.

Οι δαπάνες για δημόσια εκπαίδευση είναι αποκλειστικά κρατικές, εφόσον η εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν. Το 2002 οι δημόσιες δαπάνες των ΑΕΙ ανήλθαν σε €1.450εκατ. έναντι €1.273εκατ. το 2001 (ποσοστό αύξησης 13,9%). Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης για την παρουσιαζόμενη περίοδο 1993-2002 κυμάνθηκαν σε 16,6%. Στα ΤΕΙ το 2002 δαπανήθηκαν €235εκατ. έναντι €290εκατ. το 2001 (ποσοστό αύξησης 25,9%). Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των αντίστοιχων δαπανών κυμάνθηκε στο 14,7%.

Η ιδιωτική δαπάνη για υπηρεσίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανέρχεται μόλις στο 0,15% του συνόλου των αγορών και στο 5,5% της δαπάνης για τη εκπαίδευση συνολικά. Ακόμη, η δαπάνη για εκπαίδευση χωρίς να καθορίζεται το επίπεδο αναλογεί στο 13,38% των δαπανών για εκπαίδευση. Η ιδιωτική δαπάνη για ανώτερη τριτοβάθμια εκπαίδευση ανέρχεται στο 1,6% της δαπάνης για εκπαίδευση, ενώ η ιδιωτική δαπάνη για τριτοβάθμια ανώτατη εκπαίδευση ανήλθε στο 1,8% αντίστοιχα. Αθροίζοντας τις δαπάνες για ανώτερη και ανώτατη τριτοβάθμια εκπαίδευση και τις δαπάνες για εκπαιδευτικά προγράμματα ενηλίκων προκύπτει συνολική ιδιωτική δαπάνη για υπηρεσίες ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2004 που ανέρχεται σε €174,3εκατ. Δεδομένων όλων των ανωτέρω παραδοχών και περιορισμών, τα στοιχεία της ΕΟΠ 1998/9 (κατ' επέκταση και η αναγωγή σε μεταγενέστερη περίοδο), καλύτερα να θεωρηθούν ως κατώτατα όρια εκτιμήσεων σχετικά με την ιδιωτική εκπαιδευτική δαπάνη, παρά ως μέση εκτίμηση, αφού οι σχετικές έρευνες συχνά υποεκτιμούν τα δαπανούμενα ποσά. Παρόλα αυτά, μετά την επικοινωνία που είχαμε με τις επιχειρήσεις του κλάδου, για το ακαδημαϊκό έτος 2004-5 ο συνολικός αριθμός των σπουδαστών τριτοβάθμιας ιδιωτικής εκπαίδευσης υπολογίζεται σε 18.000, εκ των οποίων τουλάχιστον τα τρία τέταρτα αφορούν προπτυχιακές σπουδές και το υπόλοιπο μεταπτυχιακές σπουδές. Σε

σχέση με το προηγούμενο ακαδημαϊκό έτος εκτιμάται ότι υπήρξε μικρή αύξηση καθώς ο αντίστοιχος αριθμός των σπουδαστών υπολογίζεται ότι δεν υπερέβαινε τους 17.500.

Αν και ο αριθμός των σπουδαστών αποτελεί την πλέον κρίσιμη ένδειξη του μεγέθους της αγοράς, η ανάλυση των δαπανών για ιδιωτική εκπαίδευση συνιστά αναπόσπαστο μέρος οποιασδήποτε μελέτης του κλάδου. Έτσι λαμβάνοντας υπόψη ένα μέσο όρο διδάκτρων για προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές, καθώς και το μερίδιο κάθε βαθμίδας στο σύνολο, υπολογίζεται ότι η συνολική δαπάνη σε εκπαιδευτήρια τριτοβάθμιας ιδιωτικής εκπαίδευσης προσεγγίζει τα €110εκατ. Το μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς με απόσταση από τις άλλες επιχειρήσεις καταλαμβάνει το Degree College με ποσοστό της τάξης του 28%. Ακολουθεί ο εκπαιδευτικός οργανισμός Άκτο με αντίστοιχο μερίδιο 10,0%-10,5%. Έπεται το New York College του οποίου το μερίδιο εκτιμάται μεταξύ 7,5%-8,0%.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΓΟΡΑ

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στη χώρα μας εκτείνεται στις βαθμίδες ISCED 5 και ISCED 6 και αφορά ενήλικες. Σε γενικές γραμμές, στις περισσότερες χώρες η τριτοβάθμια εκπαίδευση βασικού πτυχίου εκτείνεται από τρία έως πέντε έτη, η φοίτηση του μεταπτυχιακού τίτλου από ένα έως δύο έτη, ενώ ο διδακτορικός τίτλος απαιτεί τουλάχιστον τρία έτη.

Οι δαπάνες που επενδύει κάθε χώρα σε τριτοβάθμια εκπαίδευση διαφέρει σημαντικά μεταξύ χωρών. Κατά μέσο όρο για τις χώρες του ΟΟΣΑ για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία το 24% των εκπαιδευτικών δαπανών αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ μόνο το 14% του συνόλου των μαθητών φοιτούν στο αντίστοιχο επίπεδο σπουδών. Ταυτόχρονα, σε επτά από 22 χώρες του ΟΟΣΑ για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία παρουσιάστηκε μείωση στις εκπαιδευτικές δαπάνες μεταξύ 1995 και 2001, ενώ το κατά κεφαλήν εισόδημα αυξήθηκε.

Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα χρηματοδοτούνται κυρίως από δημόσιες πηγές. Ωστόσο, στην τριτοβάθμια βαθμίδα τείνει να απορροφάται το μεγαλύτερο μέρος των ιδιωτικών δαπανών, συγκριτικά με την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια βαθμίδα. Ωστόσο, το μερίδιο των ιδιωτικών δαπανών είναι μικρότερο από 4% στη Φινλανδία, την Ελλάδα και τη Νορβηγία.

Κατά μέσο όρο το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 25-64 ετών που έχουν παρακολουθήσει τριτοβάθμια εκπαίδευση στις χώρες του ΟΟΣΑ παρουσίασε διαχρονική αύξηση από 18% του πληθυσμού το 1991 σε 23% του πληθυσμού το 2002. Στην Ελλάδα το αντίστοιχο ποσοστό βρίσκεται στα επίπεδα του 17-18% του πληθυσμού για την ίδια περίοδο. Το 2002 το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού που κατέχει

τριτοβάθμια εκπαίδευση αφορά τον Καναδά και φτάνει στο 43%. Υψηλά ποσοστά συναντάμε επίσης στις Ηνωμένες Πολιτείες (38%) και στην Ιαπωνία (36%), ενώ το μικρότερο ποσοστό εμφανίζεται στο Μεξικό (6%), στην Πορτογαλία (9%) και την Τουρκία (9%).

Σύμφωνα με τη βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ ο συνολικός αριθμός των ελλήνων φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό το 2001 ανήλθαν σε 55.684 άτομα και το 2002 σημείωσαν μείωση κατά 11% (50.136 άτομα). Για τη χρονική περίοδο 1961-2001 ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των ελλήνων φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό διαμορφώθηκε σε 5,5%. Οι πιο δημοφιλείς χώρες προορισμού των ελλήνων φοιτητών στο εξωτερικό είναι η Μεγάλη Βρετανία, όπου κατευθύνεται το μεγαλύτερο μέρος ελλήνων φοιτητών και ακολουθούν η Γερμανία, η Γαλλία, η Ιταλία και οι ΗΠΑ.

Οι δημόσιες δαπάνες για εκπαίδευση είναι σημαντικές αλλά διαφοροποιούνται από χώρα σε χώρα. Σε γενικές γραμμές τα επίπεδα δαπανών εκπαίδευσης για όλα τα επίπεδα στην ΕΕ-25 το 2002 ήταν 5,23% του ΑΕΠ, ενώ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση μόνο, το αντίστοιχο ποσοστό είναι στα επίπεδα του 1,14%. Για την Ελλάδα, οι συνολικές δημόσιες δαπάνες για εκπαίδευση βρίσκονται στα επίπεδα του 3,96%, ενώ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 1,28%.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

1.1 ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Η ανάγκη ύπαρξης πανεπιστημίου στην Ελλάδα αναγνωρίζεται από τα πρώτα έτη σύστασης του ελληνικού κράτους και γεννιέται με την ίδρυση στην Αθήνα του Πανεπιστημίου του Όθωνα το 1837.

Το Ελληνικό Πανεπιστήμιο, χωρίς παρελθόν, δημιουργείται, ενώ οι συζητήσεις περί πανεπιστημίου βρίσκονται στο αποκορύφωμά τους στην Ευρώπη, και, λόγω της πολιτικής συγκυρίας στα πρώτα έτη ίδρυσης του κράτους, δέχεται επιρροές από τη Γερμανία και τη Γαλλία στον τρόπο ίδρυσής του αλλά και στη φιλοσοφία του. Η διαφορά του με τα ευρωπαϊκά είναι ότι στη χώρα μας δεν υπήρχαν οι γενεσιουργές αιτίες που οδήγησαν στη σύσταση των πανεπιστημίων στη μεσαιωνική Δύση ούτε τα εσωτερικά πνευματικά κινήματα αλλά περισσότερο επέδρασε ο μιμητισμός των σπουδασμένων στο εξωτερικό Ελλήνων. Ο πρώτος πρύτανης Σχινάς, δικαιολογώντας τον τρόπο ίδρυσης ισχυρίστηκε ότι τελικά το Ελληνικό Πανεπιστήμιο καλύτερα που ξεκίνησε αργά, γιατί έτσι απέφυγε τα μειονεκτήματα των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων.

Αποτελείται από τέσσερις (4) σχολές που είναι: των Γενικών Επιστημών (φιλοσοφίας, φιλολογίας, μαθηματικών και φυσικών επιστημών, γεωγραφίας καταστατικής και ιστορίας), της Θεολογίας, της Ιατρικής, των Νομικών και Πολιτικών Επιστημών, οι οποίες στηριζόμενες στη φιλοσοφία, που θεωρείται μητέρα των επιστημών, αποτελούν τη βάση του πανεπιστημίου όπως στη Γαλλία και στη Γερμανία αυτή την εποχή.

Τα διλήμματα της εποχής αλλά και οι συζητήσεις στη Δυτική Ευρώπη που κινούνται στη βάση του Τι είναι πανεπιστήμιο; Σε ποιους απευθύνεται; Με ποιο περιεχόμενο; Τι θα εξυπηρετήσει; δεν γίνονται αντικείμενο προβληματισμού στο νεοσύστατο κράτος. Οι προστάτιδες δυνάμεις εντάσσουν το κράτος στη Δύση και φροντίζουν να μεταφυτεύσουν τη δομή, την αποστολή και τη λειτουργία θεσμών της Δύσης σε συνεργασία με την ντόπια ελίτ. Στο πλαίσιο αυτό ο θεσμός του Ελληνικού Πανεπιστημίου αναγράφεται από το ευρωπαϊκό πανεπιστήμιο στο πρότυπο του βαυαρικού πανεπιστημίου χωρίς καμία ουσιαστική συζήτηση, αλλά με επαίνους από τους καθηγητές, την εγχώρια πνευματική ελίτ και τους πολιτικούς.

Η οικονομική στήριξη του πανεπιστημίου φαίνεται να βασίζεται στη φιλοπατρία των Ελλήνων, αφού οι οικονομικοί πόροι για τη λειτουργία του συγκεντρώνονται από δωρεές των Ελλήνων του εξωτερικού, τις οποίες βέβαια διαχειρίζεται το κράτος. Η Οργανωτική δομή αλλά και η διοίκηση του πανεπιστημίου οδηγούν στη δημιουργία της συντεχνίας των καθηγητών, η οποία απασχόλησε την ίδρυση του πανεπιστημίου στην Ευρώπη. Αυτοτέλεια και αυτοδιοίκηση δεν υπήρχαν. Οι καθηγητές διορίζονταν από την κυβέρνηση και μάλιστα ο καθένας με διαφορετικό μισθό ανάλογα με την εύνοια που είχε.

Συγκεκριμένα στον κανονισμό που αφορά τη διοίκηση του πανεπιστημίου ορίζεται ρητά ότι αυτό τίθεται στην άμεση επιτήρηση της Εκκλησιαστικής Γραμματείας του Κράτους και η διεύθυνση και αστυνόμευση του ανατίθεται στον πρύτανη, της δε σχολής στο σημάντορα, μετέπειτα κοσμήτορα, τους οποίους στην αρχή διορίζει η ίδια η Γραμματεία και στη συνέχεια εκλέγονται από τους καθηγητές. Ο πρύτανης και οι τέσσερις σημάντορες αποτελούν το συμβούλιο του πανεπιστημίου, στους οποίους είχε ανατεθεί η διοίκηση του καταστήματος, η τήρηση της πειθαρχίας και η υπεράσπιση του πανεπιστημίου. Η σχολή προεδρεύεται από το σημάντορα και ασχολείται με όλες τις επιστημονικές υποθέσεις με τη βοήθεια του συλλόγου των καθηγητών.

Το σημαντικότερο ίσως στοιχείο, που ορίζει και την τύχη του νεοσύστατου πανεπιστημίου, αποτελεί ο άμεσος εναγκαλισμός του από το κράτος, με την κυβέρνηση να διορίζει επίτροπο επικρατείας με επιστημονική παιδεία και ηθικό χαρακτήρα για να επιβλέπει.

Επίσης το κράτος διαχειρίζεται τα οικονομικά του πανεπιστημίου και οι μισθοί πληρώνονται από το εκκλησιαστικό ταμείο, ο δε ετήσιος προϋπολογισμός του πανεπιστημίου υποβάλλεται στη Γραμματεία των Εκκλησιαστικών για να τον εξετάσει, να τον προσδιορίσει και να τον συμπεριλάβει στο γενικό προϋπολογισμό του κράτους.

Η αυτονομία του πανεπιστημίου, που για τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια είναι εξασφαλισμένη αυτή την περίοδο, δεν απασχολεί το Ελληνικό Πανεπιστήμιο, θα αποτελούσε, άλλωστε, ουτοπία, δεδομένων των εξαρτήσεων των καθηγητών από την ελίτ και τους πολιτικούς αλλά και την έλλειψη γενικότερου προβληματισμού για την υπόσταση του πανεπιστημίου.

Η σύσταση του Ελληνικού Πανεπιστημίου ήταν πολιτική πράξη με την αντίστοιχη πίεση της ελίτ, της οποίας η βούληση συγκυριακά συνέπεσε με αυτήν της πολιτικής, εδώ όμως εντοπίζεται ένα από τα σημεία αναγνώρισης του ανώτατου αυτού ιδρύματος που θα το συνοδεύσει μέχρι τις ημέρες μας, η ελίτ αποτελούσε μέρος της πολιτικής

εξουσίας. Συνεπώς η βούληση της ελίτ και η πολιτική βούληση εν μέρει ταυτίζονταν. Ενισχυτικά προστίθεται το γεγονός ότι εκκλησία και κράτος δεν διαχωρίζονται. Δεδομένου ότι μεταξύ ελίτ, κράτους και εκκλησίας δεν υφίσταται διακριτή διαχωριστική γραμμή, αλλά αντιθέτως κοινός τόπος, δεν τίθεται και το ζήτημα της αυτονομίας. Έτσι, το Ελληνικό Πανεπιστήμιο γεννιέται ως "πράγμα" αυτής της τριάδας και γίνεται ένα από τα γρανάζια του κράτους που, ως προς την αναπαραγωγή, αναπαρήγαγε τα ευρωπαϊκά επιτεύγματα της γνώσης και, ως προς την παραγωγή, τον εθνικό λόγο.

Οι καθηγητές του πανεπιστημίου στο σύνολο τους είχαν σπουδάσει σε κάποιο δυτικοευρωπαϊκό πανεπιστήμιο και έτσι μετέφεραν στην Ελλάδα και εφάρμοσαν, ίσως με κάποια προσαρμογή στο ελληνικό περιβάλλον, διαφορετικά μοντέλα σκέψης και λειτουργίας, τα οποία σημάδεψαν και χαρακτήρισαν τις σχολές (ως Γαλλική ή Γερμανική) του νεοσύστατου πανεπιστημίου, κάτι που συνεχίστηκε μέχρι τη μεταπολίτευση, δεδομένου ότι το Ελληνικό Πανεπιστήμιο δεν παρήγαγε διδακτορικά, που ήταν απαραίτητα για την κατάληψη μιας καθηγητικής θέσης, αναπαράγοντας έτσι την ελίτ και το καθηγητικό κατεστημένο.

Σε σχέση με το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον κάποια αλληλεπίδραση από αυτό δεν φαίνεται να υπήρχε, τουλάχιστον για τα πρώτα έτη λειτουργίας του, δεδομένου ότι ο εθνικός στόχος για ένα ίδρυμα κοινωνικής ωφέλειας δεν φαίνεται να επαληθεύεται, ενώ από την άλλη πλευρά, το ανύπαρκτο οικονομικό περιβάλλον δεν επηρέαζε τη λειτουργία του πανεπιστημίου, το οποίο ανέλαβε να δημιουργήσει μέσω της Νομικής Σχολής τους πρώτους επιχειρηματίες στα πρότυπα της Δύσης. Βασικός προορισμός του πανεπιστημίου ήταν να αναπτύξει και να μεταδώσει τη γνώση, αλλά από πρακτικής πλευράς βασικός στόχος ήταν η στελέχωση του κράτους με υπαλλήλους που θα αναλάμβαναν ταυτόχρονα την ανάπτυξη της δημόσιας διοίκησης σε ένα νεοσύστατο κράτος. Επίσης μέρος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα αναλάμβανε την ανάπτυξη της παιδείας στους νέους σε όλη την επικράτεια. Η λειτουργία του πανεπιστημίου στα πρώτα έτη ήταν υπό τον έλεγχο του κράτους, αν και επιχειρούσε με συγκεκριμένες ενέργειες να διατηρήσει και να εξασφαλίσει το αυτεξούσιο αντιστεκόμενο στον κρατικό έλεγχο, τον οποίο όμως ορισμένες φορές επιζητούσε. Ο στόχος της κοινωνικής ωφέλειας ολοένα και περισσότερο αναμειγνύεται με τους στόχους του κράτους και τις ατομικές αντιλήψεις, προθέσεις, βλέψεις όσων στελεχώνουν το πανεπιστήμιο. Θολώνει έτσι ο κοινωνικός χαρακτήρας του πανεπιστημίου και δικαίως όσοι το μελέτησαν έδωσαν μεγάλο βάρος στην υπόστασή του ως κρατικού θεσμού και ιδίως στη μεγαλοϊδεατική του στράτευση. Όσον αφορά τη μορφή του πανεπιστημίου, η

κυρίαρχη άποψη ότι πρόκειται για την αυτούσια μεταφορά και ίδρυση ενός γερμανικού πανεπιστημίου φαίνεται να κάμπτεται από το γεγονός ότι: α) η στελέχωση του δεν γίνεται από καθηγητές που έχουν σπουδάσει μόνο στη Γερμανία, β) από την αντίδραση του υπουργού Εκπαιδευτικών και γ) κυρίως από το γεγονός ότι τα πανεπιστημιακά συστήματα (γαλλικό, γερμανικό και αγγλικό) τελούσαν σε μια διαρκή διαδικασία αλληλεπίδρασης και ζύμωσης. Το πανεπιστήμιο, ως διεθνής θεσμός, στην πορεία εξέλιξης του δεν εγκαταλείπει κατακτημένα επιτεύγματα. Προσπαθεί, αυξάνοντας τις απαιτήσεις του από όλα τα μέρη που συμμετέχουν (διδάσκοντες και φοιτητές), να επιδιώξει ακόμη περισσότερους στόχους.

Αν το Ελληνικό Πανεπιστήμιο είχε ακολουθήσει το γαλλικό πρότυπο, θα είχε, ενδεχομένως, εξελιχθεί και προσαρμοστεί περισσότερο στις κοινωνικές ανάγκες της χώρας. Οι πολιτικές και κοινωνικοοικονομικές συνθήκες σε συνδυασμό με τις ιστορικές παραμέτρους είχαν ως αποτέλεσμα το Ελληνικό Πανεπιστήμιο να ακολουθήσει το γερμανικό πανεπιστημιακό πρότυπο, πάντως όχι αποκλειστικώς, απλά, κατά κύριο λόγο. Τελικά φαίνεται ότι αναπτύσσεται ένα πανεπιστήμιο ευρωπαϊκό αλλά προσαρμοσμένο στις ελληνικές συνθήκες, αφού, έπειτα από μια διαδικασία συνεχούς διαγκωνισμού γερμανικού προτύπου - γαλλικού προτύπου - ελληνικών συνθηκών, μπορούμε να δεχτούμε ότι τελικώς επικράτησαν περισσότερα στοιχεία του γερμανικού προτύπου, αλλά όχι ότι οι άλλες επιρροές εξαφανίστηκαν. Οι ελληνικές, μάλιστα, συνθήκες επηρέασαν πάρα πολύ το πανεπιστήμιο κατά την εξέλιξη της λειτουργίας του.

1.2 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Το 1887 αρχίζει να λειτουργεί ως Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ) του οποίου πρόδρομος ήταν το πρώτο κατώτερο τεχνικό σχολείο της χώρας, το Κυριακάτικο Σχολείο που υπάγεται στο Υπουργείο Εσωτερικών και στη Διεύθυνση Δημοσίων Έργων. Λίγα χρόνια μετά την αναγνώριση του αρχίζει αγώνες για τη διεκδίκηση της αυτοδιοίκησης του, αφού το υπουργείο, διαφοροποιώντας τον τρόπο διοίκησης του από το πανεπιστήμιο, διορίζει τη διοίκηση του. Το 1914 το ΕΜΠ αποκτά τη σημερινή του ονομασία, γίνεται ανεξάρτητο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και αναγνωρίζεται ως ισότιμο του Πανεπιστημίου Αθηνών Ίδρυμα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης δεύτερο στην τάξη και δεν αναγνωρίζεται κανένα άλλο ίδρυμα ως ισότιμο αυτού στην Ελλάδα. Το 1910 ιδρύεται η Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της οποίας οι βάσεις έχουν τεθεί από το 1843. Το 1911 το πανεπιστήμιο διχοτομείται σε δυο νομικά πρόσωπα, το Εθνικό Πανεπιστήμιο, που περιλαμβάνει την Ιατρική και Φυσικομαθηματική Σχολή, και το Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, που περιέλαβε τη θεολογική, Νομική και Φιλοσοφική Σχολή, τα οποία έχουν διαφορετική νομική υπόσταση και περιουσία, αλλά τελούν υπό ενιαία διοίκηση του πρύτανη και της Συγκλήτου και τον ανώτατο έλεγχο του Υπουργείου Παιδείας. Το χωρισμό του πανεπιστημίου επέβαλε η δημοσίευση της διαθήκης του εθνικού ευεργέτη Ιωάννη Δόμπολη, ο οποίος άφησε την περιουσία του στο Ελληνικό Δημόσιο με την προϋπόθεση να ιδρυθεί στην πρωτεύουσα του ελληνικού κράτους πανεπιστήμιο με την επωνυμία Καποδιστριακό. Τελικά τα δύο επιμέρους νομικά πρόσωπα γίνονται πάλι ένα με τίτλο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το 1920 ιδρύονται η Ανωτέρα Γεωπονική Σχολή και η Ανωτάτη Σχολή Εμπορικών Σπουδών πρόδρομος της ΑΣΟΕΕ και του σημερινού Οικονομικού Πανεπιστημίου, με διοικητικά όργανα, διευθυντή, υποδιευθυντή και το διδακτικό συμβούλιο.

Το 1922 ιδρύεται στη Θεσσαλονίκη το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, το οποίο λειτουργεί με βάση το πρότυπο του Πανεπιστημίου Αθηνών και αποτελούν μέχρι το 1926 τα μοναδικά πανεπιστήμια της Βαλκανικής.

Το νέο πανεπιστήμιο συνεχίζει τον ίδιο τρόπο διοίκησης με τις σημαντικές αρμοδιότητες των καθηγητών της πρώτης βαθμίδας και συνεπώς των εδρών οι οποίες εγκρίνονται, όπως και τα προγράμματα σπουδών, από το Υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημόσιας Εκπαίδευσης. Αρχίζει εξάλλου να διαφαίνεται μια σχετική αυτοτέλεια όπου τα όργανα του πανεπιστημίου έχουν γνώμη, η οποία βέβαια έχει συμβουλευτικό

χαρακτήρα, αποφασίζουν, προτείνουν και το υπουργείο εγκρίνει απορρίπτει, δεν τροποποιεί και επιβάλλει. Η απόφαση πρέπει να εκτελεστεί μέσα σ'ένα μήνα.

Το 1930 ιδρύεται η Πάντειος Ανώτατη Σχολή Πολιτικών Επιστημών, στην αρχή ως ιδιωτικό εκπαιδευτικό ίδρυμα και στη συνέχεια ως κρατικό, με σκοπό τη μόρφωση υπαλλήλων για το κράτος, τις τράπεζες και άλλα ανώτατα ιδρύματα καθώς επίσης, και την δημιουργία πολιτικών.

Στη συνέχεια και μέσα στο ταραγμένο πολιτικό κλίμα της περιόδου 1922-1932, κατά το οποίο η ανώτατη εκπαίδευση προσπαθεί να διασφαλίσει τη λειτουργία της που διαταράσσεται από την υπερτροφική ανάπτυξη της χωρίς την αντίστοιχη χρηματοδότηση, από την υπερτροφική και δύσχρηστη νομοθεσία αλλά και από τη μεγάλη αύξηση των φοιτητών και των επιστημονικών κλάδων τους οποίους πρέπει να καλύψει, τα πράγματα οδηγούν στην κοινή διαπίστωση ότι, μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η εκπαίδευση των φοιτητών δεν είναι η αναμενόμενη και πρέπει να ληφθούν μέτρα.

Έτσι η κυβέρνηση αναγκάζεται να αντιδράσει και αναθέτει στον Κ. Καραθεοδωρή τη μελέτη των προβλημάτων και την υποβολή των κατάλληλων λύσεων με στόχο την αναδιοργάνωση του πανεπιστημίου, έχοντας ως πρότυπο και κάνοντας συχνές αναφορές στο γερμανικό πανεπιστήμιο, αλλά γνωρίζοντας καλά την ελληνική πραγματικότητα την οποία λαμβάνει σοβαρά υπόψη του. Στην πρόταση Καραθεοδωρή τα κυρίαρχα στοιχεία τα οποία, άλλωστε, και σήμερα είναι επίκαιρα αφορούν τη δομή και διοίκηση του πανεπιστημίου, με επίκεντρο τον τρόπο ίδρυσης των εδρών, το περιεχόμενο και τον τρόπο διδασκαλίας των μαθημάτων, τη χρηματοδότηση του πανεπιστημίου, την εποπτεία του από τριμελές συμβούλιο από εξέχοντα πρόσωπα, ικανά να κρίνουν τα πράγματα και έναν επίτροπο της κυβέρνησης που θα συνεργάζεται με το συμβούλιο για μια μεταβατική περίοδο, ικανή να θέσει νέες βάσεις στη λειτουργία του πανεπιστημίου. Πρώτος επίτροπος ορίζεται ο ίδιος αλλά πολύ γρήγορα αναγκάζεται να παραιτηθεί και να γυρίσει στο Μόναχο.

Οι προτάσεις του δεν συνοδεύονται από πολιτικό προβληματισμό για την ανώτατη εκπαίδευση, όπως και τα προηγούμενα χρόνια από την ίδρυση του πανεπιστημίου, και έτσι οι κυρίαρχες αστικές δυνάμεις ακόμα και οι πιο φιλελεύθερες δεν μπόρεσαν να προχωρήσουν σε κάποιες τολμηρές ρυθμίσεις που οι αντίστοιχες δυνάμεις στην Ευρώπη και την Αμερική με δική τους πρωτοβουλία πραγματοποίησαν, αλλά ούτε και ο μετέπειτα προβληματισμός της αριστεράς σε θέματα που αφορούσαν την πανεπιστημιακή μεταρρύθμιση μπόρεσε να υπερβεί το πλαίσιο ενός αστικοδημοκρατικού προβληματισμού.

Παρ' όλα αυτά, οι προτάσεις Καραθεοδωρή βρίσκουν απήχηση και επηρεάζουν το πανεπιστήμιο όπως αυτή εκφράστηκε από το νόμο περί οργανισμού του Πανεπιστημίου, ο οποίος περιλάμβανε, 357 άρθρα και δημιουργεί νέες συνθήκες διοίκησης στο Ελληνικό Πανεπιστήμιο χωρίς να αλλάζει τη γερμανική επιρροή του. Αυτός ο νόμος καθόρισε τη λειτουργία του Ελληνικού Πανεπιστημίου για τα επόμενα 50 χρόνια μέχρι, το 1982.

Οι διοικητικές αλλαγές που επιφέρει ο νόμος αυτός είναι περισσότερο δημοκρατικές για τη λειτουργία των οργάνων του πανεπιστημίου, αλλά δεν παύει να ενισχύει την αντίληψη των κρατικών φορέων ότι, το πανεπιστήμιο, εκτός της παράγωγης νέας γνώσης, ως θεσμός της πολιτικής εξουσίας οφείλει να εξυπηρετεί τις κοινωνικές ανάγκες όπως αυτές γίνονται αντικείμενο της κρατικής πολιτικής. Οι αλλαγές θίγουν κυρίως τη λειτουργία των εδρών και συνεπώς την εξουσία των καθηγητών και προκαλούν την αντίδραση τους, καθώς στη συνέχεια η πολιτεία αναγκάζεται να διαπραγματευθεί μαζί τους τις μεταρρυθμίσεις εξασφαλίζοντας όμως τον έλεγχο, κυρίως ιδεολογικό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, οι βασικότερες αλλαγές αυτού του νόμου είναι :

Ο πρύτανης εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση των καθηγητών εκ περιτροπής από τις πέντε σχολές.

Καθιερώνεται ο θεσμός της Γενικής Συνέλευσης των καθηγητών που όταν πρόκειται για την εκλογή πρύτανη συμμετέχουν μόνον οι τακτικοί καθηγητές ενώ όταν πρόκειται για θέματα εκπαιδευτικά και επιστημονικά συμμετέχουν όλες οι κατηγορίες του εκπαιδευτικού προσωπικού.

Η Σύγκλητος αποτελείται από έντεκα μέλη στα οποία περιλαμβάνεται και ο πρόεδρος του Οικονομικού Συμβουλίου. Ορίζεται στο πανεπιστήμιο Οικονομικό Συμβούλιο, του οποίου η θητεία είναι πέντε χρόνια.

Οι σχολές γνωμοδοτούν για τον καθορισμό των τακτικών και έκτακτων αυτοτελών εδρών και για το περιεχόμενο των εδρών.

Οι σχολές γνωμοδοτούν για το πρόγραμμα σπουδών που εγκρίνει ο υπουργός.

Καθορίζονται οι διαδικασίες της εκλογής των καθηγητών και των υφηγητών.

Προβλέπεται η ανάθεση εντολής διδασκαλίας μαθημάτων τακτικών εδρών σε καθηγητές και υφηγητές συγγενών μαθημάτων.

Ορίζεται ο χρόνος φοίτησης σε τέσσερα χρόνια για τη Θεολογική, Φιλοσοφική, Νομική και Φυσικομαθηματική Σχολή, σε έξι για την Ιατρική και σε πέντε για το Οδοντιατρικό Τμήμα.

Οι φοιτητές καταβάλλουν τα προβλεπόμενα δίδακτρα για κάθε έτος φοίτησης. Το μέτρο αυτό καταργείται στις 26-11-1963 με εντολή του προέδρου της κυβέρνησης Γ. Παπανδρέου, και αυτά θα καταβάλλονται από το κράτος. Επίσης, από το νόμο προβλέπεται η απαλλαγή διάφορων κατηγοριών φοιτητών από την καταβολή διδάκτρων και εξετάστρων.

Στο πανεπιστήμιο εγγράφονται όσοι έχουν απολυτήριο Γυμνασίου ή Πρακτικού Λυκείου (με βάση τη δομή της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης την εποχή εκείνη) μετά από επιτυχία τους σε εισαγωγικές εξετάσεις.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα πρώτα έτη όσοι πετύχαιναν στις εξετάσεις εισέρχονταν στο πανεπιστήμιο, στη συνέχεια όμως και όταν η ζήτηση άρχισε να αυξάνεται σημαντικά, ο αριθμός των εγγραφόμενων σε κάθε σχολή ήταν προκαθορισμένος. Το μεγαλύτερο πρόβλημα αντιμετώπιζαν, σύμφωνα με τα στοιχεία, η Νομική και η Ιατρική, σχολές όπου ο ανταγωνισμός, λόγω ζήτησης ήταν πολύ μεγάλος.

Ο θεσμός του κυβερνητικού επιτρόπου, που προβλεπόταν από την έκθεση Καραθεοδωρή για μια μεταβατική περίοδο ανασυγκρότησης του πανεπιστημίου, χρησιμοποιήθηκε κατά περίπτωση μεταγενέστερα προκειμένου η πολιτεία να ασκήσει έλεγχο στα πανεπιστήμια και να μειώσει την αυτοτέλεια και την αυτοδιοίκηση τους. Πρόκειται για ένα θεσμό σίγουρα ανελεύθερο και σκοταδιστικό, που σκοπό έχει την αστυνόμευση των ιδρυμάτων και όχι τη διαφύλαξη της πνευματικής ελευθερίας διαμέσου της ελεύθερης καλλιέργειας των επιστημών.

Το 1959 θεσμοθετείται μια βαθμίδα εκπαίδευσης μεταξύ της μέσης και της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης με την ίδρυση των δύο Σχολών Υπομηχανικών στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη και αποτελεί την αρχή της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

Η γρήγορη ανάπτυξη της βιομηχανίας και της ελληνικής οικονομίας, κυρίως στη δεκαετία του '60 δημιούργησε την ανάγκη για την τεχνική-επαγγελματική και την τεχνολογική κατάρτιση του εργατικού δυναμικού της χώρας. Από το 1966 σχεδιάζεται η σύσταση ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Τεχνολογικής Εκπαίδευσης και υλοποιείται την περίοδο 1970-74 με την ίδρυση των ΚΑΪΕ/ΚΑΤΕΕ, τα οποία το 1984 εξελίσσονται σε ΤΕΙ, Βασικός στόχος των ιδρυμάτων αυτών ήταν να παράγουν μεσαία στελέχη για την ελληνική βιομηχανία αλλά και για τον αναπτυσσόμενο τριτογενή τομέα της οικονομίας.

Η ίδρυση αυτών των ιδρυμάτων ξεσήκωσε θύελλα διαμαρτυριών τόσο από τις οργανώσεις των πτυχιούχων πανεπιστημιακών σχολών όσο και από το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, το οποίο δεν ήθελε να χάσει μερίδιο της αγοράς από τους ανταγωνιστές.

Αντίθετες με την ίδρυση των σχολών αυτών ήταν και προοδευτικές πολιτικές δυνάμεις, των οποίων το σκεπτικό είχε διαφορετική αφετηρία, δεδομένου ότι η χρηματοδότηση του νέου εκπαιδευτικού θεσμού θα γινόταν από τη Διεθνή Τράπεζα, μέσω της οποίας ξένα κέντρα θα έλεγχαν την οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Πάντως τα ΚΑΤΕΕ και αργότερα τα ΤΕΙ μικρή σχέση έχουν με τον αρχικό σχεδιασμό και τη σύμβαση που υπογράφηκε με την CALPOLY το 1972, όπου προβλεπόταν η ίδρυση σχολών με ταχύρυθμα τμήματα των 2-4 εξαμήνων, τα οποία θα κάλυπταν τις διαφαινόμενες ανάγκες σε τεχνικό προσωπικό της τοπικής βιομηχανίας. Ωστόσο, ούτε η μεταγενέστερη ανάπτυξη της ελληνικής βιομηχανίας ήταν τόσο εκρηκτική ούτε οι ρυθμοί της δικαιολογούσαν την ανάγκη για τέτοιου είδους στελέχη, που δεν υπήρχαν στην ελληνική αγορά, όπως, άλλωστε, φαίνεται και από τις μελέτες που έγιναν αργότερα με σκοπό την αποτίμηση του νεοσύστατου αυτού θεσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Σημαντική την περίοδο της δικτατορία αλλά και μετέπειτα ήταν η παρέμβαση της Διεθνούς Τραπεζής στην εκπαιδευτική πολιτική και τη διάρθρωση της εκπαίδευσης στη χώρα.

Η ανάγκη ανάπτυξης της πανεπιστημιακή εκπαίδευσης με την ίδρυση νέων πανεπιστημίων, που διαπιστώνεται από την Επιτροπή Παιδείας του 1957, υλοποιείται το 1964 με την ίδρυση του Πανεπιστημίου Πατρών το οποίο αποτελεί το τρίτο πανεπιστήμιο της χώρας και το πρώτο περιφερειακό, με οργάνωση αντίστοιχη των άλλων πανεπιστημίων. Η ουσιαστική λειτουργία του αρχίζει με την υποδοχή των πρώτων φοιτητών το πανεπιστημιακό έτος 1966-67 και με πρώτη σχολή τη Φυσικομαθηματική, η οποία αποτελείται από 4 τμήματα. Βασική οργανωτική διαφορά από τα υπάρχοντα πανεπιστήμια είναι ότι το πρώτο έτος σπουδών είναι κοινό για όλους τους φοιτητές και στο δεύτερο έτος με δήλωση τους οι φοιτητές, αφού έχουν περάσει όλα τα μαθήματα του πρώτου (προπαρασκευαστικού) έτους, επιλέγουν το τμήμα που επιθυμούν.

Από τις συζητήσεις στη Βουλή αλλά και κυβερνητικές δηλώσεις φαίνεται ότι το Πανεπιστήμιο Πατρών θα ήταν διεθνές, με την έννοια ότι θα δεχόταν φοιτητές από αναπτυσσόμενες χώρες και προοριζόταν να αποτελέσει τη γέφυρα της Ελλάδας με τη Μέση Ανατολή.

Βασική επιδίωξη της πολιτείας την εποχή αυτή είναι να αφήσει τα δυο μεγάλα πανεπιστήμια να λειτουργούν όπως ξεκίνησαν και να δημιουργήσει ένα νέο, με νέες οργανωτικές δομές, προσαρμοσμένο στα πρότυπα του εξωτερικού και κυρίως των

αμερικανικών πανεπιστημίων, έχοντας αναγνωρίσει τη δυσλειτουργία των κεντρικών πανεπιστημίων στα οποία λόγω πολιτικής συγκυρίας δεν μπορούσε ή δεν ήθελε να παρέμβει. Ο ρόλος των διεθνών οργανισμών ήταν σημαντικός εκείνη την εποχή, που, όπως αναφέρθηκε, με το ρόλο του χρηματοδότη επενέβαιναν και στην εκπαιδευτική πολιτική της χώρας.

Η δικτατορική κυβέρνηση ανέθεσε το 1968 σε εμπειρογνώμονα του οργανισμού να διερευνήσει τις δυνατότητες, και στο πλαίσιο της μελέτης χρηματοδότησης του Πανεπιστημίου Πατρών προτείνεται μια διαφορετική οργανωτική διάρθρωση στα πρότυπα των αμερικανικών πανεπιστημίων.

Κατά την περίοδο που μεσολαβεί από τη Μεταπολίτευση μέχρι το 1982, οπότε ψηφίζεται ο νόμος πλαίσιο, διαπιστώνεται έντονη αμφισβήτηση της λειτουργίας του πανεπιστημίου, που ξεκινά από διαφορετικές αφετηρίες οικονομικές, πολιτικές αλλά και επιστημολογικές απόψεις πανεπιστημιακών, με κοινή όμως κατάληξη και διαπίστωση, σύμπτωση, την αναχρονιστική λειτουργία της οργάνωσης του πανεπιστημίου και ειδικά τη βασική διοικητική (ακαδημαϊκή) μονάδα, την έδρα. Μελέτες για τα προβλήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στις οποίες συμμετέχουν καθηγητές και σε ορισμένες περιπτώσεις ζητείται και η γνώμη των φοιτητών παρουσιάζουν, χαρακτηριστικά, την ατομία της κυβέρνησης να προχωρήσει σε μεταρρύθμιση με βάση το χωρισμό των σχολών σε τομείς.

Η κυβέρνηση επιχειρεί να κλείσει σοβαρά ζητήματα που έχουν τεθεί για την αναδιοργάνωση των δομών του ελληνικού πανεπιστημίου. Η κοινοβουλευτική διαδικασία για την ψήφιση του νόμου εκφράζει για μια ακόμα φορά τις προθέσεις της κυβέρνησης να μην προχωρήσει στη συνολική ρύθμιση των προβλημάτων που είχαν ήδη συσσωρευτεί.

Με αφετηρία την προσαρμογή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας αλλά και στον καθορισμό κριτηρίων εκπαιδευτικής πολιτικής, ο καθηγητής Κουτσουμάρης αναφέρει ότι (το σύστημα πανεπιστημιακής εκπαίδευσης εξακολουθεί να διέπεται από μια εκπαιδευτική διάρθρωση και διοικητικές διαδικασίες που ανταποκρίνονται, σε πολύ μεγάλο βαθμό, σε παρωχημένες συνθήκες μιας λιγότερο ανεπτυγμένης οικονομίας, υπάρχει σύγχυση ανάμεσα στο περιεχόμενο της εκπαίδευσης και τον αντικειμενικό σκοπό) και συνεχίζοντας σημειώνει ότι υπάρχει (σύγχυση ανάμεσα στην πανεπιστημιακή αυτοτέλεια και τα ορθά διοικητικά και οργανωτικά οχήματα και μεθόδους που θα πρέπει να διέπουν τα πανεπιστημιακά ιδρύματα).

1.3 Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΕΤΑ ΤΟ 1982

Στο κατώφλι του νέου νόμου για τα πανεπιστήμια το 1982 η λειτουργία τους φαίνεται ότι κλείνει τον κύκλο ζωής της δημιουργώντας αδιέξοδα που οφείλονταν σε δυο παράγοντες: το θεσμικό πλαίσιο των ΑΕΙ της Ελλάδας στηρίζεται σε δύο βασικά ξεπερασμένες και αναχρονιστικές έννοιες: τη λεγόμενη ακαδημαϊκή αυτοτέλεια και την καθηγητική έδρα ως τη βασική ακαδημαϊκή μονάδα. Συνοπτικά, η δομική μορφολογία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μέχρι την εφαρμογή του νόμου πλαισίου έχει ως εξής.

- Τα ΑΕΙ είναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ).
- Τα ΑΕΙ τελούν υπό την εποπτεία του κράτους, η οποία ασκείται από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.
- Το κράτος αποτελεί την κύρια πηγή χρηματοδότησης των ΑΕΙ και υπόκεινται στις διατάξεις του δημόσιου λογιστικού, το οποίο δημιουργεί προβλήματα στην αποτελεσματική τους λειτουργία.
- Όλα τα ΑΕΙ είναι αυτόνομα, αλλά η παρέμβαση του Υπουργείου με τον τρόπο που γίνεται τα έχει μετατρέψει σε γραφειοκρατικούς δυσκίνητους οργανισμούς.
- Η διοίκηση ασκείται από τη Σύγκλητο, με μονοετή θητεία, και αποτελείται από τον πρύτανη, τον προπρύτανη και τον αντιπρύτανη, τους κοσμήτορες των σχολών και τους συγκλητικούς. Βασικά προβλήματα στη διοικητική λειτουργία είναι το χαμηλό επίπεδο και η πλημμυρής οργάνωση των διοικητικών υπηρεσιών, τα οποία σε συνδυασμό με τη γραφειοκρατία και την επιβεβλημένη ιεραρχία της έδρας κάνουν τη διοίκηση αναποτελεσματική, πολύπλοκη και σπάταλη.
- Η οργανωτική δομή της διαμορφωμένης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στηριζόμενη στις σχολές, τους τύπους στα τμήματα, τα οποία δεν έχουν διοικητικές και εκπαιδευτικές αρμοδιότητες, έχει ως βασική λειτουργική μονάδα την έδρα η οποία σχεδιάζει και εκτελεί το εκπαιδευτικό έργο.
- Η έδρα προϋποθέτει αυστηρή κάθετη ιεραρχία του διδακτικού προσωπικού, το οποίο εξαρτάται άμεσα από τον καθηγητή της έδρας.

Οι προσπάθειες για ριζικές αλλαγές και οι ελπίδες για εκσυγχρονισμό της ανώτατης παιδείας που είχαν συγκεντρωθεί στην ίδρυση νέων πανεπιστημίων δυστυχώς διαψεύστηκαν. Όλα τα άλλα ΑΕΙ έλαβαν ως πρότυπο το Πανεπιστήμιο Αθηνών, έτσι ολόκληρο το πανεπιστημιακό μας σύστημα, κατά βάση αναπτύχθηκε γύρω από τις τρεις παραδοσιακές σχολές του πρώτου πανεπιστημίου, δηλαδή τη Φιλοσοφική, τη Νομική

και τη Φυσικομαθηματική. Είναι περιττό να τονιστεί ότι οι σχολές αυτές έχουν βάλει βαθιά τη σφραγίδα τους πάνω στα νεοελληνικά πράγματα.

Οι προτάσεις, που φαίνεται να προβάλλουν μετά τη μεταπολίτευση και μάλιστα σε μια περίοδο όπου το παραδοσιακό ελληνικό μοντέλο έχει δημιουργήσει διοικητικά, οργανωτικά και επιστημολογικά αδιέξοδα, πηγάζουν από τη διεθνή εμπειρία, κυρίως μέσω πανεπιστημιακών της διασποράς. Όσοι λόγω του δικτατορικού καθεστώτος έφυγαν στο εξωτερικό και όσοι για να συνεχίσουν τις σπουδές τους εκπαιδεύτηκαν σε ένα διαφορετικό μοντέλο πανεπιστημίου που αντλούσε από πρότυπο, π.χ. ανοιχτού συστήματος διοίκησης έχουν τη φιλοδοξία και προσπαθούν να μεταλαμπαδεύουν κάποιο εναλλακτικό μοντέλο πανεπιστημίου στην Ελλάδα.

Βέβαια δεν υποτιμάται η πρώτη απόπειρα για μεταρρύθμιση στον τρόπο διοίκησης, που γίνεται πολύ πριν όπως αναφέρθηκε παραπάνω, στο πλαίσιο της ίδρυσης του Πανεπιστημίου Πατρών (1964-66) και την πρόταση για την καθιέρωση του θεσμού του προέδρου στα πρότυπα του αμερικανικού πανεπιστημίου, προκειμένου να μειωθεί η υπερφόρτωση των αρμοδιοτήτων που έχουν οι πρυτάνεις.

Στο πλαίσιο, όμως, του ανοικτού συστήματος διοίκησης που θα διαμορφώσει καινούργιες προϋποθέσεις δημιουργίας νέου ελληνικού πανεπιστημιακού προτύπου προβάλλεται το αμερικανικό μοντέλο που επηρεάζει το ελληνικό πανεπιστήμιο και στη διάδοση του οποίου συμβάλλει και πάλι η διασπορά, η ομογένεια της Αμερικής.

Το 1980 και λίγο πριν από τη μεταρρύθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης λειτουργούν στη χώρα έξι πανεπιστήμια, δύο πολυτεχνεία και έξι ανώτατες σχολές, που έχουν ως αντικείμενο τις κοινωνικές επιστήμες οι οποίες είναι αποκλεισμένες από τα πανεπιστήμια. Το καλοκαίρι του 1982 εισάγεται για ψήφιση στη Βουλή και ψηφίζεται, ύστερα από συζήτηση περίπου ενός μηνός, ο νόμος-πλαίσιο 1268/82, ο οποίος διαμορφώνει νέες συνθήκες στη δομή, διοίκηση και λειτουργία των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

Από τη συζήτηση στη Βουλή φαίνεται ότι υπάρχει ομοφωνία όλων των πολιτικών δυνάμεων για την ανάγκη μεταρρύθμισης καθώς και απαίτηση για εκσυγχρονισμό στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Τη μεταρρύθμιση όμως αυτή που αρχίζει να υλοποιείται μετά τη μεταπολίτευση, κάθε πολιτική δύναμη της εποχής τη βλέπει και την εννοεί διαφορετικά, από τη δική της σκοπιά και με βάση την ιδεολογική της τοποθέτηση.

Ο νέος νόμος-πλαίσιο, που επιχειρεί τον εκσυγχρονισμό της Ανώτατης Εκπαίδευσης δύο χρόνια μετά ακολούθησε η μεταρρύθμιση και του τεχνολογικού τομέα με τη μετατροπή των ΚΑΤΕΕ σε ΤΕΙ, αποτελεί το πρότυπο που περιέχει συμπυκνωμένη όλη

την εμπειρία του καπιταλιστικού συστήματος. Είναι ένα πρότυπο που ολοκληρώθηκε στην Αμερική κυρίως στη 10ετία του '60-'70 και εξάγεται σήμερα στις υπόλοιπες χώρες.

Είναι σαφές ότι ο νόμος-πλαίσιο έχει δεχτεί επιρροές από το εξωτερικό, όπως αναφέρθηκε διεξοδικά προηγουμένως, αλλά και έχει προσαρμοστεί στα ελληνικά δεδομένα κατακτώντας την ελληνική ταυτότητα του πανεπιστημίου. Στην πολιτική συγκυρία της εποχής την προσαρμογή του πανεπιστημίου βοήθησαν η οργάνωση σε σώμα καθηγητών του βοηθητικού διδακτικού προσωπικού, η δυσaráεσκεια αλλά και η δύναμη της πολιτικής εξουσίας πολλών καθηγητών, επιβαρημένων ηθικά για την υποταγή τους στο δικτατορικό καθεστώς και πολιτικο-ιδεολογικά για την εμμονή τους σε αυταρχικά πρότυπα διοίκησης, η απαίτηση μείωσης της εξουσίας της έδρας σε συνδυασμό με την ανάγκη εξειδίκευσης των αντικειμένων σπουδών και του περιεχομένου τους ώστε να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες της επιστήμης της τεχνολογίας και της ελληνικής κοινωνίας, καθώς και η ενεργός συμμετοχή του φοιτητικού κινήματος της εποχής. Με τις αλλαγές του νόμου-πλαισίου:

- Θεσμοθετείται το τμήμα ως βασική λειτουργική, ακαδημαϊκή μονάδα και καλύπτει το γνωστικό αντικείμενο μιας επιστήμης.
- Δημιουργείται ενιαίος φορέας του Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού και καθιερώνονται 4 βαθμίδες καθώς και διαδικασίες εξέλιξης του προσωπικού από τη βαθμίδα του λέκτορα στη βαθμίδα του καθηγητή.
- Θεσμοθετείται το Εθνικό Συμβούλιο Ανώτατης Παιδείας με εισηγητικό προς την πολιτική εξουσία ρόλο για θέματα που αφορούν την τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- Θεσμοθετείται η Εθνική Ακαδημία Γραμμάτων και Επιστημών με συμβουλευτικό ρόλο και με συμβουλευτικά καθήκοντα τόσο ως προς τα ΑΕΙ όσο και προς την κυβέρνηση.
- Θεσμοθετούνται τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών ως ξεχωριστή οντότητα, Μεταπτυχιακή Σχολή σε κάθε πανεπιστήμιο.
- Κατοχυρώνεται νομοθετικά το πανεπιστημιακό άσυλο, που μέχρι σήμερα αποτελούσε εθιμικό δίκαιο, και επίσης κατοχυρώνεται η ακαδημαϊκή ελευθερία στη διδασκαλία, την έρευνα καθώς και στην ελεύθερη διακίνηση των ιδεών.
- Κατοχυρώνεται η συμβολή των φοιτητών στη διοίκηση του πανεπιστημίου με τη σύμμετοχή τους σε όλα τα όργανα διοίκησης.
- Θεσμοθετείται το εξάμηνο και κάθε ακαδημαϊκό έτος αποτελείται από δύο ακαδημαϊκά εξάμηνα.
- Το πρόγραμμα σπουδών ορίζεται και εγκρίνεται από τη Γενική Συνέλευση του Τμήματος.

- Παρέχεται πλήρης αυτοδιοίκηση και συνεπώς αυτονομία στα πανεπιστήμια.
- Για την αλλαγή της δομής και διάρθρωσης των ΑΕΙ χρειάστηκε να εκδοθούν σημαντικά προεδρικά διατάγματα που προβλέπονταν στο νόμο και έτσι να οδηγηθούμε στη σημερινή δομή των ΑΕΙ .

ΔΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα έχει τρισδιάστατο χαρακτήρα και απαρτίζεται από την πανεπιστημιακή, την τεχνολογική και την εξ αποστάσεως εκπαίδευση στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Αυτός ο τρισδιάστατος χαρακτήρας αντιστοιχεί, κατά σειρά ίδρυσης τους και αναγνώρισης τους ως τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα, στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα - Πανεπιστήμια ΑΕΙ, στα Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα ΑΤΕΙ και στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο ΕΑΠ.

Συμφωνά με το άρθρο 16 του Συντάγματος τα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ) πλήρως αυτοδιοικούμενα. εποπτευόμενα και οικονομικά επιχορηγούμενα από το κράτος μέσω του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

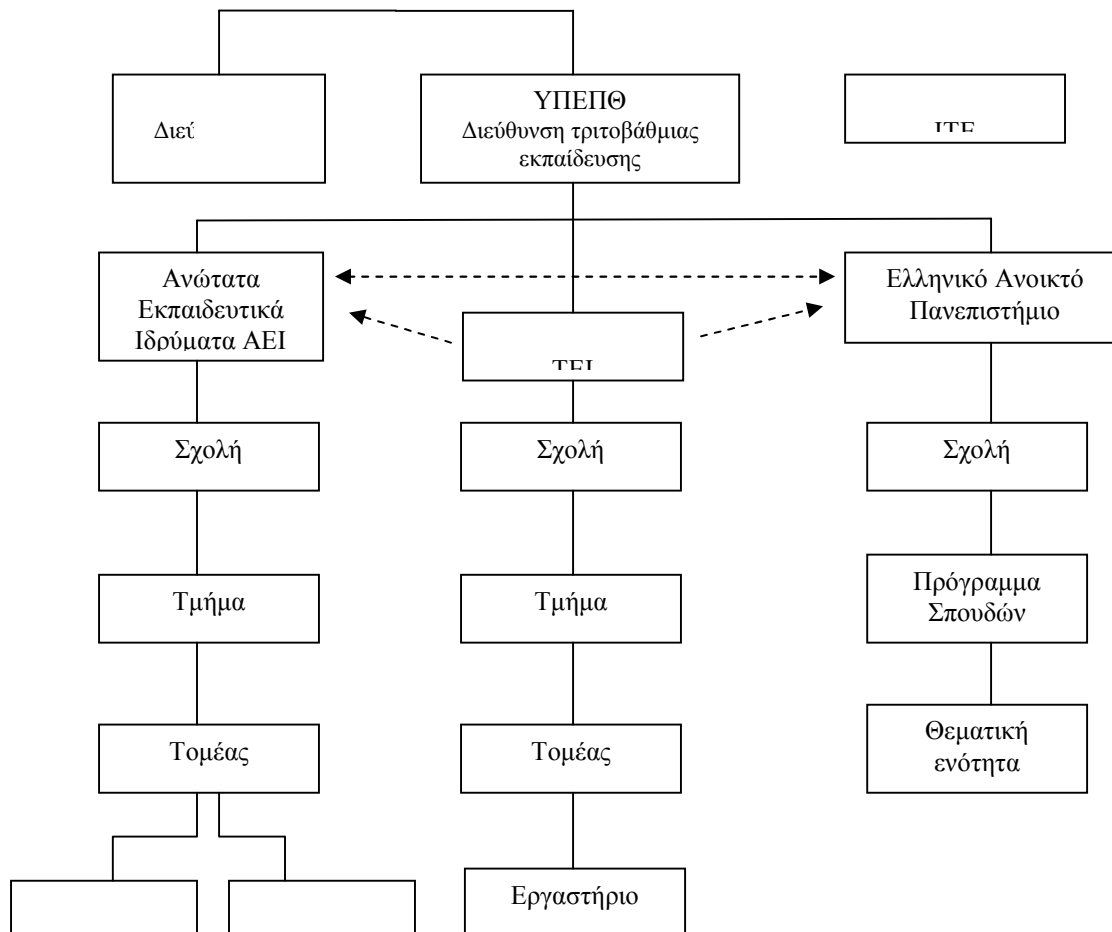
Όλα τα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι ανοικτά κοινωνικά συστήματα των οποίων οι οργανώσεις είναι πολύπλοκες και πολύμορφες και βρίσκονται σε διαρκή αλληλεπίδραση με το περιβάλλον τους. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση συγκριτικά με τις υπόλοιπες βαθμίδες εκπαίδευσης βρίσκεται, λόγω θέσης στην ιεραρχική δομή του εκπαιδευτικού συστήματος, σε άμεση επικοινωνία με το κοινωνικό-πολιτισμικό περιβάλλον. Αυτό σημαίνει ότι η αλληλεπίδραση και η αλληλεξάρτηση της οργανωτικής δομής του συστήματος με το περιβάλλον λειτουργούν άμεσα.

Η οργανωτική δομή και η δυναμική που αναπτύσσεται σε καθεμιά από τις τρεις διαστάσεις της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανταποκρίνονται διαχρονικά στην ανάδραση η οποία προέρχεται από την αποδοχή των ποιοτικών ή μη εκροών της. Ο βαθμός της ανάδρασης που οδηγεί στην οργανωτική αλλαγή του μετασχηματιστικού τους μηχανισμού εξαρτάται τόσο από την οργανωτική τους δυναμικότητα όσο και από την ανοικτότητα του συστήματος και κυρίως από το βαθμό αυτοδιοίκησης και αυτοτέλειας τους.

Έτσι καθεμιά κατηγορία των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων έχει δική της οργανωτική δομή και διάρθρωση και μορφή διοίκησης ανταποκρινόμενη στην ανάδραση

που δέχεται από το περιβάλλον. Άρα οι οργανωτικές δομές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έτσι όπως έχουν διαμορφωθεί και παρουσιάζονται σήμερα ανταποκρίνονται στην κοινωνικό-ιστορική πραγματικότητα, δυναμική και εξέλιξη της χώρας.

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

2.1 ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Με βάση το τελευταίο, ισχύον, θεσμικό πλαίσιο που είδη παρουσιάστηκε για τα ΑΕΙ και ΤΕΙ, γίνεται η ανάλυση και στη συνέχεια η παρουσίαση της οργάνωσης της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Καταρχήν η διοίκηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε εθνικό επίπεδο ασκείται από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και χωρίζεται σύμφωνα με το οργανόγραμμα του ΥΠΕΠΘ σε δύο τομείς, πανεπιστημιακής και τεχνολογικής εκπαίδευσης, στους οποίους υπάγονται όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα που ανήκουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Πρώτος τομέας: πανεπιστημιακή εκπαίδευση

Σε αυτόν τον τομέα υπάγονται όλα τα πανεπιστημιακά ιδρύματα της χώρας, τα πολυτεχνεία, η Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών καθώς και το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Η οργανωτική δομή του υπουργείου για την άσκηση αποτελεσματικής διοίκησης αποτελείται από τέσσερα τμήματα στα οποία έχουν εκχωρηθεί αρμοδιότητες οι οποίες ανταποκρίνονται στη διαίρεση του έργου της οργάνωσης των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. Συγκεκριμένα:

1. Διεύθυνση Προσωπικού Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης, που απασχολείται με θέματα που αφορούν τα μέλη του Διδακτικού Επιστημονικού Προσωπικού (ΔΕΠ). Είναι μια από τις αρμοδιότητες που διατηρεί το ΥΠΕΠΘ και στην οποία χρεώνεται ο περιορισμός της αυτοτέλειας των πανεπιστημίων. Επίσης, η διεύθυνση αυτή ασχολείται με το διορισμό των πρυτανικών αρχών, την έγκριση ή τη χορήγηση αδειών στα μέλη ΔΕΠ να παρέχουν υπηρεσίες σε άλλα πανεπιστήμια από αυτά που ανήκουν οργανικά ή σε άλλους φορείς του δημόσιου τομέα. Επίσης ασχολείται με θέματα που αφορούν το υπόλοιπο προσωπικό των πανεπιστημίων, που είναι το Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό (ΕΕΠ), το Ειδικό Διοικητικό - Τεχνικό Προσωπικό (ΕΔΤΠ), το Διοικητικό Προσωπικό (Δ.Π.), και με την τήρηση Μητρώου του Προσωπικού των ΑΕΙ.
2. Διεύθυνση Μελετών, Στατιστικής και Οργάνωσης στα καθήκοντα της οποίας περιλαμβάνονται η διερεύνηση των αναγκών της χώρας στον τομέα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, η διερεύνηση των προβλημάτων αυτής της βαθμίδας, η ίδρυση, κατάργηση (μάλλον δεν έχει ποτέ ενεργοποιηθεί σ αυτόν τον τομέα), μετατροπή σχολών ή τμημάτων καθώς και η

οργάνωση των πανεπιστημίων, 3. Διεύθυνση Σπουδών και Φοιτητικής Μέριμνας, που έχει την ευθύνη για τη διαδικασία εισαγωγής των σπουδαστών και φοιτητών στα τμήματα των πανεπιστημίων. Επίσης αυτή η διεύθυνση ασχολείται με θέματα που αφορούν τα συγγράμματα, τις μετεγγραφές (μόνον εξωτερικοί, γιατί του εσωτερικού είναι στην αρμοδιότητα των πανεπιστημίων), τη σίτιση, τη στέγαση, την περίθαλψη, τα φοιτητικά δάνεια και ότι άλλο αφορά τους φοιτητές. 5. Διεύθυνση Μεταπτυχιακών Σπουδών και Έρευνας, η οποία μεριμνά για την κατάρτιση του ετήσιου προγράμματος ερευνών στα ΑΕΙ, τον καθορισμό του ύψους χρηματοδότησης, την ανάθεση εκτέλεσης των ερευνητικών προγραμμάτων, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των εκτελεσθέντων ερευνητικών προγραμμάτων, τη συνεργασία με οργανισμούς και άλλους φορείς του εσωτερικού και του εξωτερικού που έχουν σχέση με την έρευνα. Ασχολείται επίσης με τον καθορισμό των προτεραιοτήτων χρηματοδότησης για τα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών, την κατάρτιση του ετήσιου προϋπολογισμού και την κατανομή του σε επιμέρους δραστηριότητες και τη διοικητική και διαχειριστική διεκπεραίωση των κονδυλίων. Επιπλέον, η διεύθυνση αυτή ασχολείται με θέματα που αφορούν τη συγκρότηση του Διαπανεπιστημιακού Συμβουλίου Έρευνας (ΔΣΕ) και των επιτροπών κατάρτισης, χρηματοδότησης, προκήρυξης, έγκρισης και αξιολόγησης των ερευνητικών προγραμμάτων. Τέλος, στο Τμήμα Οικονομικού Ανώτατης Εκπαίδευσης, που ανήκει στη Διεύθυνση Οικονομικών Υποθέσεων του υπουργείου υπάγονται τα οικονομικά θέματα των πανεπιστημίων και των επιστημονικών ιδρυμάτων όπως είναι η έγκριση προϋπολογισμών και ισολογισμών, η κατανομή των επιχορηγήσεων, η εκκαθάριση δαπανών από την προμήθεια συγγραμμάτων και άλλα οικονομικά θέματα.

Δεύτερος τομέας: τριτοβάθμια τεχνολογική εκπαίδευση

Στον τομέα αυτό υπάγονται όλα τα Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας, και η κατανομή αρμοδιοτήτων στις επιμέρους διευθύνσεις βρίσκεται σε αντιστοιχία με αυτήν των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. Συγκεκριμένα:

1. Τμήμα Εκπαιδευτικού Προσωπικού, που έχει την ευθύνη των διορισμών Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Ε.Π.), Ειδικού Διδακτικού Προσωπικού (ΕΔΙΠ) των ΤΕΙ, των εκπαιδευτικών αδειών, της μετάκλησης επιστημόνων και της χορήγησης άδειας για προσφορά υπηρεσιών σε άλλο φορέα. 2. Τμήμα Διοικητικού και λοιπού Προσωπικού, το οποίο ασχολείται με θέματα που αφορούν το Διοικητικό Προσωπικό (Δ.Π.) και το Ειδικό Τεχνικό Προσωπικό (ΕΤΠ) των ΤΕΙ. 3. Τμήμα Σπουδών, Προγραμμάτων και Μελετών, το οποίο ασχολείται μετά θέματα που αφορούν το περιεχόμενο και τα

προγράμματα σπουδών των ΤΕΙ, με την ίδρυση Τμημάτων ΤΕΙ, με τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων, τα διδακτικά βιβλία καθώς και τη σύνδεση των ΤΕΙ με την παράγωγη. 4. Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης και Φοιτητικής Μέριμνας. το οποίο ασχολείται με θέματα μετεγγραφών, εγγραφών και κατάταξης πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και Ανωτέρων Σχολών στα ΤΕΙ, διοικητικά θέματα των ΤΕΙ, τη σπουδαστική μέριμνα, τη σίτιση, τη στέγαση δικαιούχων φοιτητών, την περίθαλψη των φοιτητών και τα φοιτητικά δάνεια καθώς και τη διοικητική υποστήριξη των οργάνων διοίκησης των ΤΕΙ. 5. Τμήμα Σχεδιασμού, Ανάπτυξης, Μεταπτυχιακών Σπουδών και Έρευνας, το οποίο ασχολείται με την ίδρυση, την κατάργηση και τη μετονομασία ιδρυμάτων, σχολών, παραρτημάτων ή τμημάτων ΤΕΙ, τον αριθμό εισακτέων, τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων, τα μεταπτυχιακά προγράμματα, την έρευνα και τα κέντρα τεχνολογικής έρευνας, την αξιολόγηση των ιδρυμάτων και τη διά βίου εκπαίδευση στο χώρο των ΤΕΙ,

Τέλος, το Τμήμα Οικονομικού της Τριτοβάθμιας Τεχνολογικής Εκπαίδευσης που ανήκει στη Διεύθυνση Οικονομικών Υποθέσεων ασχολείται με ζητήματα κατάρτισης και εκτέλεσης του τακτικού προϋπολογισμού των ιδρυμάτων, την κατανομή των κονδυλίων, την έγκριση των οικονομικών αναφορών των ΤΕΙ, την έγκριση των ισολογισμών του κάθε ιδρύματος καθώς και τις προτάσεις για το ύψος της ετήσιας επιχορήγησης στα ΤΕΙ της χώρας.

Επειδή το σύστημα άσκησης διοίκησης του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων φαίνεται να προσιδιάζει σε αυτό της γραφειοκρατικής οργάνωσης με επιτελεία στην κορυφή της ιεραρχίας και ιδιαίτερα στον υπουργό Παιδείας, έχει προσαρτημένα συμβουλευτικά και γνωμοδοτικά όργανα τα οποία, χωρίς οργανική ένταξη στη βασική συγκεντρωτική ιεραρχία του υπουργείου, συμβουλεύουν και γνωμοδοτούν για θέματα που αφορούν την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Τα όργανα αυτά τα οποία αντιστοιχούν στην πανεπιστημιακή και στην τεχνολογική εκπαίδευση είναι:

Α. Το Συμβούλιο Τριτοβάθμιας Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης, το οποίο αποτελεί τμήμα του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας και το οποίο αντικατέστησε το Συμβούλιο Ανώτατης Παιδείας που ποτέ δεν λειτούργησε αφού δεν συγκροτήθηκε σε σώμα.

Το Συμβούλιο Τριτοβάθμιας Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης στο οποίο συμμετέχουν κοινωνικοί και επιστημονικοί φορείς καθώς και εκπρόσωποι των υπουργείων και των πολιτικών κομμάτων, έχει αποκλειστικά γνωμοδοτικό χαρακτήρα και εισηγείται στον υπουργό Παιδείας για θέματα ανώτατης εκπαίδευσης όπως:

- η ίδρυση, κατάργηση, συγχώνευση, οργάνωση και λειτουργία των πανεπιστημίων και των επιμέρους σχολών και τμημάτων τους
- ο επαγγελματικός προσανατολισμός και η αξιοποίηση του επιστημονικού δυναμικού της χώρας
- η κατανομή των πιστώσεων και ο καθορισμός των θέσεων προσωπικού σε κάθε πανεπιστήμιο
- ο καθορισμός των βασικών κατευθύνσεων της έρευνας στα πανεπιστήμια
- τα θέματα που συσχετίζονται με τις μετέγγραφες των φοιτητών
- ο συντονισμός της δραστηριότητας των πανεπιστημίων όσον αφορά τα προγράμματα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και διαρκούς επιμόρφωσης.

Β. Το Συμβούλιο Τριτοβάθμιας Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, το οποίο και αυτό ανήκει, στο Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας και στο οποίο συμμετέχουν όλοι οι φορείς που συμμετέχουν και στο προηγούμενο, με την προσθήκη των συνδικαλιστικών οργανώσεων. Αυτό σημαίνει, ότι εξασφαλίζεται η επαγγελματική διάσταση της τεχνολογικής εκπαίδευσης.

Το Συμβούλιο Τριτοβάθμιας Τεχνολογικής Εκπαίδευσης είναι γνωμοδοτικό όργανο και έχει ως έργο του να εισηγείται προς τον υπουργό Παιδείας και την εκπαιδευτική ηγεσία για θέματα όπως:

- η ίδρυση/κατάργηση ενός ΤΕΙ
- τα επαγγελματικά δικαιώματα
- ο καθορισμός του περιεχομένου σπουδών
- η λειτουργία σε ΤΕΙ προγραμμάτων εξειδίκευσης, επιμόρφωσης, μετεκπαίδευσης
- ο επαγγελματικός προσανατολισμός και η αξιοποίηση του τεχνολογικού και στελεχιακού δυναμικού της χώρας και ο αριθμός των εισακτέων στα ΤΕΙ και η κατανομή των πιστώσεων στα ΤΕΙ

Επίσης, στην οργανωτική δομή της τεχνολογικής εκπαίδευσης ανήκουν δυο όργανα με γνωμοδοτικό - συμβουλευτικό χαρακτήρα και είναι:

Το Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΙΤΕ), έργο του οποίου είναι η πιστοποίηση της ισοτιμίας τίτλων σχολών και ιδρυμάτων του εξωτερικού με αυτούς των Ελληνικών Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΤΕΙ). Επίσης αρμοδιότητα του Ινστιτούτου είναι, να εισηγείται στον υπουργό για επιστημονικά και εκπαιδευτικά θέματα της Τριτοβάθμιας Τεχνολογικής Εκπαίδευσης. Το όργανο αυτό προβλέπεται να καταργηθεί με την έναρξη λειτουργίας του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας.

Τα Περιφερειακά Συμβούλια Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΠΣΤΕ). Στην έδρα κάθε

ΤΕΙ ιδρύθηκε ένα αντίστοιχο όργανο, το οποίο συνεργάζεται με το ΤΕΙ με σκοπό τη συμβολή των δραστηριοτήτων του στην ανάπτυξη της περιφέρειας και με τις τοπικές αρχές, οργανώσεις και επιχειρήσεις, βοηθώντας στη βελτίωση των σπουδών και της λειτουργίας του ΤΕΙ καθώς και στην επιτυχία της αποστολής του.

Το όργανο αυτό είναι συλλογικό και αποτελείται από το νομάρχη, το Συμβούλιο του ΤΕΙ, εκπρόσωπο της τοπικής ένωσης δήμων και κοινοτήτων, επαγγελματικών, εργατικών, αγροτικών και συνδικαλιστικών οργανώσεων, εκπροσώπους των σπουδαστών και του συλλόγου εκπαιδευτικού προσωπικού του ΤΕΙ.

Το ΠΣΤΕ εισηγείται στο ΤΕΙ για θέματα που αφορούν την ίδρυση νέων τμημάτων στο ΤΕΙ, τον καθορισμό των αναγκών σε τομείς εξειδίκευσης, την επιμόρφωση και επαγγελματική απασχόληση των αποφοίτων του ΤΕΙ καθώς και την πρακτική άσκηση στο επάγγελμα.

2.2 Η ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΔΟΜΗ ΚΑΙ Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ

Όλα τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα δεν έχουν την ίδια οργανωτική μορφολογία και για το λόγο αυτό θα αναλυθούν με βάση τον τρισδιάστατο χαρακτήρα και ο οποίος προσδιορίζει και τον τρόπο διοίκησης τους.

Διοίκηση των πανεπιστημίων

Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα με το Ν. 2616/2001 (ο οποίος αφορά την ανωτατοποίηση των ΤΕΙ) θα αποκαλούνται εφεξής πανεπιστήμια. Τα πανεπιστήμια στοχεύουν: i. Να παράγουν και να μεταδίδουν τη γνώση με την έρευνα και τη διδασκαλία και να καλλιεργούν τις τέχνες. ii. Να συντείνουν στη διαμόρφωση υπεύθυνων πολιτών με επιστημονική, κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική συνείδηση και να παρέχουν τα απαραίτητα εφόδια που θα εξασφαλίζουν την άρτια κατάρτιση τους για επιστημονική και επαγγελματική σταδιοδρομία. iii. Να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των κοινωνικών, πολιτιστικών και αναπτυξιακών αναγκών του τόπου.

Το Υπουργείο Παιδείας με βάση τη συνταγματική επιταγή (άρθρο 16 του Συντάγματος της Ελλάδας) παρέχει πλήρη αυτοδιοίκηση, αυτοτέλεια και ακαδημαϊκή ελευθερία στα πανεπιστήμια.

Τα πανεπιστήμια, από τη δική τους πλευρά και με βάση το θεσμικό πλαίσιο, όπως αυτό εμπλουτίζεται με τις συχνές αλλαγές και τροποποιήσεις της νομοθεσίας, έχουν διαμορφώσει, υπακούοντας στο γράμμα του νόμου, μια οργανωτική δομή η οποία τους έχει επιβληθεί, αφού δεν τους δίνει τη δυνατότητα να επιλέγουν και να διαμορφώσουν τέτοιες οργανωτικές δομές που να ανταποκρίνονται στο περιβάλλον τους, στις ανάγκες τους και στο μέγεθος τους. Έτσι όλα τα πανεπιστήμια έχουν την παρακάτω ενιαία οργανωτική δομή και διοίκηση, εκτός από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ), το οποίο έχει διαφορετική οργανωτική δομή, που εξασφαλίζει την αναγκαία ευελιξία στη διοίκηση, λειτουργία και ανάπτυξη του.

Για το λόγο αυτό θα παρουσιάσουμε την οργανωτική δομή των πανεπιστημιακού τομέα ενιαία, και χωριστά αυτήν του ΕΑΠ.

Η δομική μορφή των πανεπιστημίων αποτελείται από τέσσερα οργανωτικά επίπεδα στα οποία υπάρχουν και λειτουργούν τα αντίστοιχα όργανα λήψης αποφάσεων χωρίς ιεραρχική εξάρτηση μεταξύ τους ώστε να εξασφαλίζεται η συμμετοχή στη λήψη

απόφασης όλων των μελών της κάθε μονάδας και να επιτυγχάνεται η άσκηση της ακαδημαϊκής ελευθερίας και επιστήμης.

Τα οργανωτικά επίπεδα τα οποία έχουν γραμμική σχέση είναι το ίδρυμα, η σχολή, το τμήμα και ο τομέας.

Σε επίπεδο ιδρύματος τα όργανα λήψης απόφασης είναι:

Η Σύγκλητος, η οποία είναι το κυρίαρχο όργανο σε επίπεδο ιδρύματος, είναι πολυμελές και απαρτίζεται από τον πρύτανη και τους δύο/τρεις (ανάλογα με τον αριθμό τμημάτων που έχει το ΑΕΙ) αντιπρυτάνεις, τους κοσμήτορες των σχολών, τους προέδρους των τμημάτων καθώς και από αιρετούς εκπροσώπους των μελών ΔΕΙ του πανεπιστημίου. Έναν εκπρόσωπο των φοιτητών από κάθε τμήμα, έναν εκπρόσωπο των βοηθών επιμελητών επιστημονικών συνεργατών, δύο εκπροσώπους των μεταπτυχιακών φοιτητών, έναν εκπρόσωπο του Ειδικού και Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (ΕΕΔΠΤ), έναν εκπρόσωπο του Ειδικού Τεχνικού Εργαστηριακού Προσωπικού (ΕΤΕΠ). Έναν εκπρόσωπο του Διοικητικού Προσωπικού (Δ.Π.). Επίσης στη Σύγκλητο συμμετέχουν εκπρόσωποι όλων των βαθμίδων ΔΕΠ (ο αριθμός των εκπροσώπων δεν μπορεί να υπερβαίνει τους 15, αλλά και τον τρόπο επιλογής τους και εκπροσώπησής τους όταν τα τμήματα είναι περισσότερα των 15). Τέλος, στις συνεδριάσεις της Συγκλήτου συμμετέχει, ο προϊστάμενος Γραμματείας του ΑΕΙ.

Όπως φαίνεται από τη σύνθεση της Συγκλήτου, πρόκειται για ένα πολυμελές όργανο το οποίο με τις αρμοδιότητες που από το νόμο του ανατίθενται παρουσιάζει τα γνωστά μειονεκτήματα των πολυμελών οργάνων λήψης απόφασης όπως η δυσλειτουργικότητα, η αναποτελεσματικότητα και κυρίως το δυσκίνητο και οι χρονοβόρες διαδικασίες λήψης απόφασης.

Το Πρυτανικό Συμβούλιο απαρτίζεται από τον πρύτανη, τους δύο/τρεις αντιπρυτάνεις, έναν εκπρόσωπο των φοιτητών, που υποδεικνύεται από το σύνολο και μεταξύ των φοιτητών που συμμετέχουν στη Σύγκλητο, και τον προϊστάμενο της Γραμματείας του πανεπιστημίου, ως εισηγητή και με δικαίωμα ψήφου επί διοικητικών, οικονομικών και τεχνικών θεμάτων καθώς και επί ζητημάτων του διοικητικού προσωπικού.

Ο πρύτανης ασκεί διοίκηση επιτηρούμενος από τους δύο/τρεις αντιπρυτάνεις και είναι ο εκπρόσωπος του πανεπιστημίου.

Σε επίπεδο σχολής τα όργανα διοίκησης είναι:

Η Γενική Συνέλευση της Σχολής, που απαρτίζεται από όλα τα μέλη των γενικών συνελεύσεων των τμημάτων της σχολής,

Η Κοσμητεία, που απαρτίζεται, από τον κοσμήτορα, τους προέδρους των τμη-

μάτων που υπάγονται στη σχολή καθώς και έναν εκπρόσωπο των φοιτητών από κάθε τμήμα.

Ο κοσμήτορας, ο οποίος εκλέγεται από τα μέλη της Γενικής Συνέλευσης της Σχολής, προΐσταται των Υπηρεσιών της Κοσμητείας και εκλέγεται για μία τριετία. Επίσης ο κοσμήτορας αναπληρώνεται από τον Πρόεδρο Τμήματος της Σχολής που χρονικά προηγείται, η διαπιστωτική πράξη της εκλογής του.

Σε επίπεδο τμήματος, το οποίο αποτελεί τη βασική λειτουργική ακαδημαϊκή μονάδα και αντιστοιχεί στο γνωστικό αντικείμενο μιας επιστήμης, τα όργανα διοίκησης είναι:

Η Γενική Συνέλευση του Τμήματος, που απαρτίζεται από το Διδακτικό ερευνητικό Προσωπικό, εκπροσώπους των φοιτητών ίσους προς το 50% των μελών ΔΕΠ και εκπροσώπους των Μεταπτυχιακών Φοιτητών ίσους προς το 15% του αριθμού των μελών ΔΕΠ που είναι μέλη της Γ.Σ. Στη Γενική Συνέλευση μετέχουν εκπρόσωποι του ΕΕΔΙΠ, του ΕΤΕΠ και των μη διδακτόρων βοηθών, επιστημονικών συνεργατών και επιμελητών εφόσον κατέχουν οργανικές θέσεις στο τμήμα. Ο νόμος (1268/82) ορίζει τις ιδιαίτερες περιπτώσεις αντιπροσώπευσης καθώς και τη λειτουργία της Γενικής Συνέλευσης, στην οποία συμμετέχει ο γραμματέας του τμήματος που προΐσταται της Γραμματείας του τμήματος και είναι αρμόδιος και υπεύθυνος έναντι του προέδρου του για την εύρυθμη λειτουργία της Γραμματείας. Το Διοικητικό Συμβούλιο του Τμήματος, το οποίο λειτουργεί σε περίπτωση που το τμήμα περιλαμβάνει τρεις τουλάχιστον τομείς (σε αντίθετη περίπτωση τις αρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου ασκεί η Γενική Συνέλευση του Τμήματος. Όμως η λειτουργία τριών τομέων στο τμήμα είναι υποχρεωτική όταν τα μέλη ΔΕΠ είναι περισσότερα από 21) και απαρτίζεται από τον πρόεδρο του τμήματος, τον αναπληρωτή πρόεδρο του τμήματος, τους διευθυντές των τομέων, δυο προπτυχιακούς και έναν εκπρόσωπο των μεταπτυχιακών φοιτητών. Κατά περίπτωση συμμετέχει εκπρόσωπος του ΕΕΔ1Π ή του ΕΤΕΠ ή των βοηθών επιμελητών επιστημονικών συνεργατών.

Ο πρόεδρος του τμήματος και ο αναπληρωτής πρόεδρος ο οποίος τον αντικαθιστά όταν αυτός απουσιάζει ή κωλύεται ή ελλείπει εκλέγονται από ειδικό σώμα εκλεκτόρων που απαρτίζεται από το σύνολο των μελών ΔΕΠ και από εκπροσώπους των φοιτητών σε αναλογία προς το 80% του αριθμού των μελών ΔΕΠ, των μεταπτυχιακών φοιτητών και ΕΜΥ των επιμελητών βοηθών επιστημονικών συνεργατών του ΕΕΔΙΠ, του ΕΤΕΠ με αριθμό ή ποσοστό που ορίζει ο Ν. 2083/92.

Σε επίπεδο τομέα, όπου συντονίζεται η διδασκαλία μέρους του γνωστικού

αντικειμένου του τμήματος και αντιστοιχεί σε συγκεκριμένο πεδίο της επιστήμης, τα όργανα διοίκησης είναι:

Η Γενική Συνέλευση, η οποία απαρτίζεται από το σύνολο των μελών ΔΕΠ του τομέα δύο ως πέντε εκπροσώπους των φοιτητών, έναν εκπρόσωπο των μεταπτυχιακών φοιτητών, από αυτούς που έχουν τοποθετηθεί στον τομέα, έναν εκπρόσωπο από το ΕΕΔΙΠ και ΕΤΕΠ και έναν εκπρόσωπο των επιμελητών βοηθών επιστημονικών συνεργατών που έχουν τοποθετηθεί στον τομέα.

Ο διευθυντής του τομέα, ο οποίος εκλέγεται με ετήσια θητεία από τα μέλη της Γενικής Συνέλευσης του τομέα, συντονίζει και διευθύνει το έργο του τομέα.

Διοίκηση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Η οργανωτική δομή του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου ανταποκρίνεται στη φυσιολογία και στις ιδιαιτερότητες της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και αξιοποιεί την εμπειρία της οργάνωσης άλλων Ανοικτών Πανεπιστημίων σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, ενώ διατηρεί το καθεστώς και τις βασικές αρχές των λοιπών πανεπιστημίων, έχει διαφορετική διάρθρωση που υπαγορεύει διαφοροποιημένες αρμοδιότητες στα όργανα διοίκησης αλλά και στη λειτουργία τους.

Συγκεκριμένα, το ΕΑΠ, που τυπικά ιδρύθηκε το 1992 και υλοποιήθηκε το 1997 είναι αυτοτελές και πλήρως αυτοδιοικούμενο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα, λειτουργεί ως ΝΠΔΔ και τελεί υπό την εποπτεία του κράτους την οποία ασκεί το ΥΠΕΠΘ.

Το ΕΑΠ έχει έδρα την Πάτρα και όπως αναφέρεται, στο πρώτο άρθρο του νόμου, έχει ως αποστολή την εξ αποστάσεως παροχή προπτυχιακής και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης με την ανάπτυξη και αξιοποίηση κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και μεθόδων διδασκαλίας. Στους σκοπούς του ΕΑΠ εντάσσεται η προαγωγή της επιστημονικής έρευνας στο πεδίο της μετάδοσης της γνώσης από απόσταση.

Όσον αφορά τη διάρθρωση του ΕΑΠ, η οποία στην εισηγητική έκθεση χαρακτηρίζεται ως αρθρωτή, βασική λειτουργική μονάδα είναι η Θεματική Ενότητα (Θ.Ε.), σε αντίθεση με τα λοιπά ιδρύματα του πανεπιστημιακού τομέα, που είναι το τμήμα και καλύπτει ένα διακεκριμένο γνωστικό αντικείμενο σε προπτυχιακό ή μεταπτυχιακό επίπεδο. Στη δομή του ΕΑΠ δεν υπάρχει ο τομέας και στο αμέσως ανώτερο ιεραρχικά δομημένο επίπεδο είναι η σχολή. Το ΕΑΠ έχει τέσσερις (4) σχολές (Κοινωνικών Επιστημών, Ανθρωπιστικών Σπουδών, Θετικών Επιστημών και Τεχνολογίας,

Εφαρμοσμένων Τεχνών). Οι σχολές παρέχουν προγράμματα σπουδών τα οποία συγκροτούνται από συνδυασμούς Θ.Ε. Τα προγράμματα σπουδών μπορούν να καταρτίζονται από περισσότερες της μίας σχολής και συγκροτούνται από Θ.Ε. που ανήκουν σε αυτές τις σχολές.

Όργανα διοίκησης του ΕΑΠ

Όργανα διοίκησης του ΕΑΠ είναι η Σύγκλητος, ο πρύτανης, ο αντιπρύτανης, οι Κοσμητείες και οι κοσμήτορες. Βασική διαπίστωση είναι, σε σχέση με τον υπόλοιπο πανεπιστημιακό τομέα, ότι η βασική λειτουργική μονάδα δεν έχει αντίστοιχα όργανα διοίκησης όπως το τμήμα. Αυτό το σύστημα διοίκησης αντανάκλα περισσότερο την επιδιωκόμενη ευελιξία στην αποστολή του ΕΑΠ αλλά και την ιδιομορφία της λειτουργίας του, η οποία στηρίζεται στα προγράμματα σπουδών.

Η Σύγκλητος είναι το ανώτατο όργανο διοίκησης του ΕΑΠ, με αρμοδιότητες αντίστοιχες με αυτές των ΑΕΙ, αλλά ταυτόχρονα επιφορτισμένο και με τις αρμοδιότητες του Πρυτανικού Συμβουλίου, που στο ΕΑΠ δεν υπάρχει.

Η Σύγκλητος αποτελείται από τον πρύτανη, τον αντιπρύτανη τους κοσμήτορες των σχολών, ένα μέλος ΔΕΠ του ΕΑΠ από κάθε σχολή και από το διευθυντή του Εργαστηρίου Εκπαιδευτικού Υλικού και Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας.

Ο πρύτανης, εκλέγεται για τρία (3) χρόνια από το σύνολο των μελών ΔΕΠ , του ΕΑΠ και από αριθμό εκπροσώπων των διοικητικών υπαλλήλων, πλην εκείνων που εργάζονται με σύμβαση, ίσο με το 5% των μελών ΔΕΠ. Εδώ η διαφορά από τα λοιπά ΑΕΙ εντοπίζεται, στη συμμετοχή των φοιτητών, που δεν εκπροσωπούνται στο ΕΑΠ ούτε βέβαια και στη Σύγκλητο.

Η Κοσμητεία, η οποία είναι το ανώτατο όργανο της σχολής, απαρτίζεται από όλα τα μέλη ΔΕΠ της σχολής και ο κοσμήτορας έχει ως έργο την ομαλή λειτουργία των προγραμμάτων σπουδών και των Θ.Ε. που εντάσσονται σε αυτά.

Ο κοσμήτορας είναι επικεφαλής των σχολών του ΕΑΠ, με τον αναπληρωτή του, εκλέγεται για δύο (2) χρόνια και ασκεί τις αντίστοιχες αρμοδιότητες που ορίζονται από τις επικείμενες διατάξεις περί ΑΕΙ για τον πρόεδρο του τμήματος και τον κοσμήτορα της σχολής.

Από την παραπάνω παρουσίαση γίνεται σαφές ότι το ΕΑΠ αφενός έχει λιγότερα διοικητικά όργανα τα οποία επιπροσθέτως είναι ολιγομελή, που του προσδίδουν ευελιξία και αποτελεσματικότητα, και αφετέρου λιγότερα επίπεδα διοίκησης και ολιγομελή όργανα, που επιτηρούνται από ένα διοικητικό μηχανισμό του οποίου την

ανάπτυξη ορίζει το ΕΑΠ ανάλογα με τις ανάγκες του. Η οργανωτική αυτή δομή του ΕΑΠ προσδίδει την αναγκαία ευελιξία σε έναν οργανισμό ο οποίος είναι περισσότερο ανοικτός στην κοινωνία από όσο τα λοιπά ΑΕΙ, δεδομένου ότι αποσκοπεί στην παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών από απόσταση, σε αντικείμενα που προσδιορίζονται τόσο από τις ανάγκες της οικονομίας και της κοινωνίας όσο και από την επιθυμία της συγκεκριμένης κατηγορίας πολιτών να εκπαιδευτεί και να καταρτιστεί σε αντικείμενα που δύσκολα συναντά στα υπόλοιπα ΑΕΙ. Η επιλογή του ΕΑΠ στην οργανωτική αυτή δομή προσφέρει τη δυνατότητα κατάργησης συνδυασμών και επομένως πτυχίων και προγραμμάτων επιμόρφωσης, χωρίς να είναι απαραίτητη και η κατάργηση όλων των θεματικών Ενοτήτων που οδηγούν σε αυτά.

Διοίκηση των ΤΕΙ

Με το Ν, 1404/83 τα ΚΑΤΕΕ μετατρέπονται σε Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ), τα οποία παρέχουν την τριτοβάθμια τεχνολογική εκπαίδευση και είναι πλήρως αυτοδιοικούμενα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ) σύμφωνα με το άρθρο 16, παρ. 5 του Συντάγματος, εποπτευόμενα και οικονομικά επιχορηγούμενα από το κράτος.

Με το Ν. 2916/2001 τα ΤΕΙ γίνονται Ανώτατα μη Πανεπιστημιακά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ) και αποτελούν τον τεχνολογικό τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τον ίδιο νόμο, ενώ τα ιδρύματα του πανεπιστημιακού τομέα δίνουν έμφαση στην προαγωγή και ανάπτυξη της επιστήμης, της τεχνολογίας και της τέχνης, τα ΤΕΙ δίνουν έμφαση στην εκπαίδευση στελεχών εφαρμογών υψηλής ποιοτικής στάθμης, τα οποία, με τη θεωρητική και εφαρμοσμένη επιστημονική κατάρτιση τους αποτελούν συνδυαστικό κρίκο μεταξύ γνώσης και εφαρμογής, αναπτύσσοντας την εφαρμοσμένη διάσταση των επιστημών και των τεχνών στα αντίστοιχα

επαγγελματικά πεδία.μεταφέρουν,χρησιμοποιούν και προάγουν τη σύγχρονη τεχνολογία, καθώς επίσης και μεθόδους, πρακτικές και τεχνικές στο χώρο των εφαρμογών.

Σύμφωνα με το άρθρο του Ν. 1404/83 οι σκοποί των Ανώτατων Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων είναι: i. να παρέχουν θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση επαρκή για την εφαρμογή επιστημονικών, τεχνολογικών, καλλιτεχνικών ή άλλων γνώσεων και δεξιοτήτων στο επάγγελμα ii. να συμβάλλουν στη δημιουργία υπεύθυνων πολιτών, ικανών να συνεισφέρουν ως στελέχη εφαρμογής στο πλαίσιο του δημοκρατικού προγραμματισμού, στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη

της χώρας iii. να υλοποιούν το δικαίωμα δωρεάν παιδείας κάθε Έλληνα πολίτη, ανάλογα με τις κλίσεις του και με όσα προβλέπουν οι σχετικοί νόμοι.

Γενικά, η εκπαίδευση που παρέχουν τα ΤΕΙ είναι κυρίως προσανατολισμένη στην αφομοίωση και μεταφορά των δεδομένων της επιστήμης στην παραγωγή. Σε αντίθεση όμως με τα ιδρύματα του πανεπιστημιακού τομέα, ο υπουργός Παιδείας ασκεί την εποπτεία και καθορίζει τη λειτουργία των ΤΕΙ σε πολλά θέματα, σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΙΤΕ).

Όργανα διοίκησης των ΤΕΙ

Κάθε ΤΕΙ αποτελείται από δύο (2) τουλάχιστον σχολές που καλύπτουν ένα σύνολο συγγενών γνωστικών αντικειμένων. Κάθε σχολή περιλαμβάνει δύο ή περισσότερα τμήματα τα οποία καλύπτουν το γνωστικό αντικείμενο μιας επιστήμης ή επαγγέλματος. Κάθε τμήμα διαιρείται σε δύο (2) ή τρεις (3) κατ' ανώτατο όριο ομάδες μαθημάτων που με το Ν. 2619/2001 ονομάζονται τομείς και αντιστοιχούν σε συγκεκριμένο επιστημονικό και τεχνολογικό πεδίο.

Σε επίπεδο ιδρύματος τα όργανα λήψης απόφασης είναι η Συνέλευση, το Συμβούλιο, ο πρόεδρος και ο αντιπρόεδρος.

Η Συνέλευση απαρτίζεται από τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο του ΤΕΤ, τους διευθυντές των σχολών, τους προϊσταμένους των τμημάτων, έναν εκπρόσωπο του Διοικητικού Προσωπικού (Δ.Π.) του ΤΕΙ, έναν εκπρόσωπο του Ειδικού Τεχνικού Προσωπικού (ΕΤΠ) του ΤΕΙ και εκπροσώπους των φοιτητών.

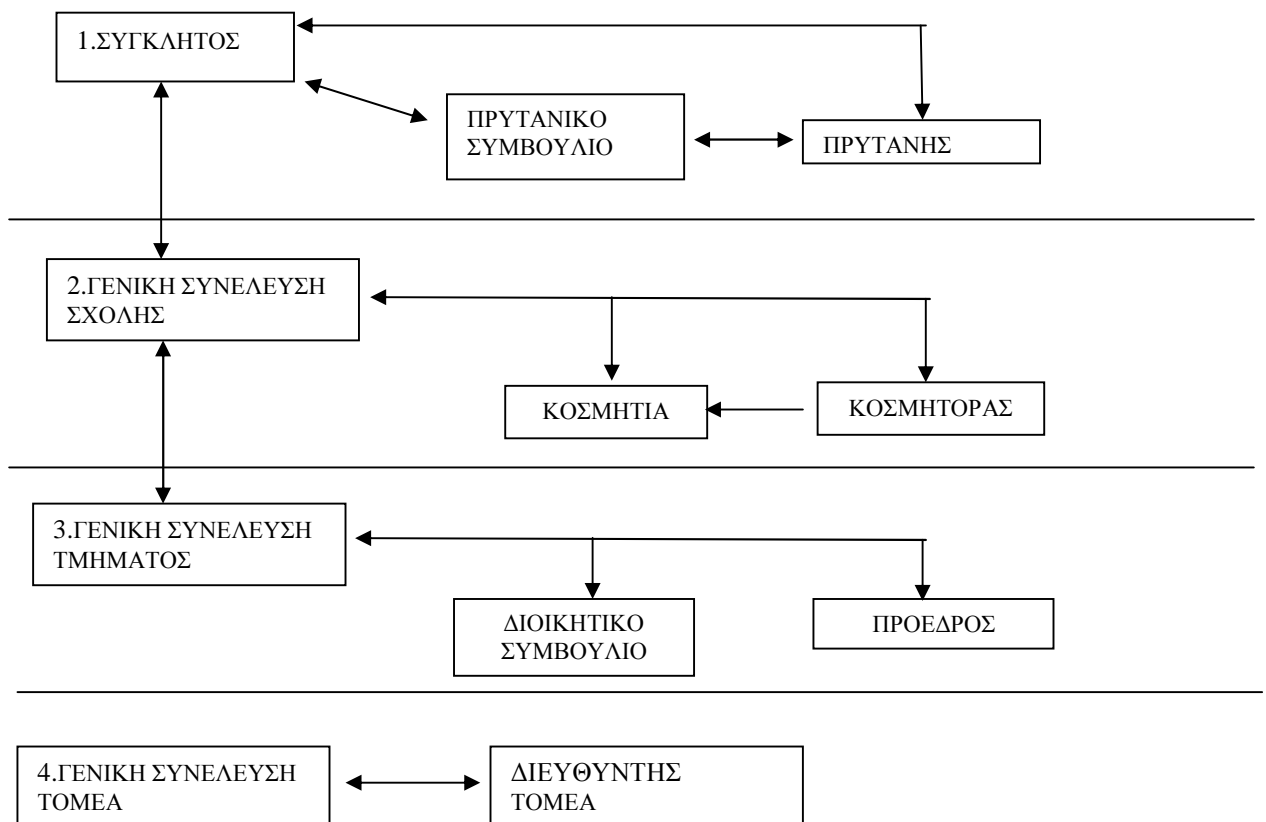
Τα μέλη του Συμβουλίου που αντιστοιχεί στη Σύγκλητο για τον πανεπιστημιακό τομέα είναι λιγότερα και αυτό καθιστά το Συμβούλιο πιο λειτουργικό και αποτελεσματικό.

Το Συμβούλιο, το οποίο απαρτίζεται από τον πρόεδρο, τον/τους αντιπρόεδρο/ους, τους διευθυντές των σχολών και έναν εκπρόσωπο των σπουδαστών. Κατά περίπτωση και όταν υπάρχουν θέματα που αφορούν το διοικητικό προσωπικό συμμετέχει, εκπρόσωπος του χωρίς δικαίωμα ψήφου,

Ο πρόεδρος εκπροσωπεί το ΤΕΙ και το διοικεί σε συνεργασία με το Συμβούλιο. Σε περίπτωση κωλύματος ή απουσίας τον πρόεδρο αναπληρώνει ο αντιπρόεδρος. Σε επίπεδο σχολής όργανα λήψης απόφασης είναι το Συμβούλιο της Σχολής και ο διευθυντής. Το Συμβούλιο της Σχολής απαρτίζεται από το διευθυντή της σχολής, τους προϊστάμενους των τμημάτων, έναν εκπρόσωπο του Δ.Π. ή του ΕΤΠ όταν αφορούν θέματα του κλάδου τους. Ο διευθυντής της σχολής, ο οποίος προϊστάται των υπηρεσιών

της σχολής. Σε επίπεδο τμήματος τα όργανα διοίκησης είναι η Γενική Συνέλευση, το Συμβούλιο και ο προϊστάμενος. Η Γενική Συνέλευση απαρτίζεται από το Επιστημονικό Προσωπικό (Ε.Π.) ή και το Ειδικό Διδακτικό Προσωπικό (ΕΔΙΠ) και εκπροσώπους των σπουδαστών σε αριθμό ίσο με το 40% των μελών Ε.Π. του τμήματος. Το Συμβούλιο, το οποίο απαρτίζεται από τον προϊστάμενο του τμήματος, τους υπευθύνους των τομέων, έναν εκπρόσωπο των σπουδαστών και έναν εκπρόσωπο του ΕΤΠ. Ο προϊστάμενος του τμήματος, ο οποίος αναπληρώνεται στα καθήκοντα του από έναν υπεύθυνο τομέα του τμήματος για ένα έτος. Σε επίπεδο τομέα όργανα διοίκησης είναι η Γενική Συνέλευση και ο υπεύθυνος. Η Γενική Συνέλευση απαρτίζεται από το Εκπαιδευτικό Προσωπικό και δυο εκπροσώπους των σπουδαστών. Ο υπεύθυνος του τομέα εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση του τομέα και συντονίζει το έργο σε επίπεδο τομέα.

ΟΡΓΑΝΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

- Οι οριζόντιες γραμμές χωρίζουν τα Επίπεδα διοίκησης των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

- Οι γραμμές σύνδεσης μεταξύ των επιπέδων είναι μοναδικές για να είναι νόμιμες. Όλες οι αποφάσεις λαμβάνονται και νομιμοποιούνται από τις Γενικές Συνελεύσεις και τη Σύγκλητο.
- Όσον αφορά το ΕΑΠ, *οργανα* διοίκησης είναι η Σύγκλητος, ο πρύτανης, ο αντιπρύτανης, οι Κοσμητείες και οι κοσμήτορες. Η διαφορά με τα ΑΕΙ είναι ότι το διοικητικό αυτό σχήμα είναι πιο ευέλικτο, και μικρότερο διοικητικό όργανο είναι η ΟΔΠ (Ομάδα Διδακτικού Προσωπικού) σε επίπεδο προγράμματος σπουδών αντί του τμήματος όπως στα συμβατικά ΑΕΙ.
- Στα ΤΕΙ ισχύει η διάρθρωση του διαγράμματος, αλλά αλλάζουν οι ονομασίες Σύγκλητος και Συμβούλιο, όπως περιγράφεται σε αυτό το κεφάλαιο.

2.3 Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 20 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΔΙΕΞΟΔΑ

2.3.1 ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΜΕΤΑ ΤΟ 1982

Ο Ν. 1268/82 δημιούργησε τις προϋποθέσεις για μια πορεία δημοκρατικής ανάπτυξης της ανώτατης εκπαίδευσης και οι θετικές συνέπειες του αναφέρονται στη συνέχεια.

Στο πλαίσιο αυτού του κειμένου, για οικονομία, η ανάλυση περιορίζεται στην ανάπτυξη εκείνων των στοιχείων που αφορούν συγκεκριμένα την ερμηνεία της οργάνωσης και διοίκησης της ανώτατης εκπαίδευσης όπως έχει διαμορφωθεί μετά την πάροδο δύο και πλέον δεκαετιών από την ψήφιση και εφαρμογή του νόμου.

Η ανάλυση που προηγήθηκε είχε στόχο να σκιαγραφήσει τη δομή και διάρθρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με βάση το νόμο-πλαίσιο αλλά και τους νόμους που αποσπασματικά αντιμετωπίζουν τη διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος διαμορφώνοντας ένα πολύπλοκο νομικό περιβάλλον στο οποίο τα ιδρύματα καλούνται να αναπτυχθούν και να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητά τους.

Στόχος και βασική επιδίωξη είναι να αποτυπωθεί κριτικά η υπάρχουσα κατάσταση στη διοίκηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με βάση τη δομική μορφολογία που έχει διαμορφώσει το κράτος:

- με τη συνεχή παρέμβαση του σε επιμέρους θέματα ή με την παράλειψη ή απροθυμία παρέμβασης στο νόμο πλαίσιο
- με προσθήκες στο νόμο πλαίσιο ή προσαρμογές ώστε το οικοδόμημα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να προσλάβει τα προσδιοριστικά εκείνα στοιχεία της ελληνικής ταυτότητας
- με την ενεργή συμμετοχή των μελών ΔΕΠ, αφού ο προβλεπόμενος εκσυγχρονισμός και εκδημοκρατισμός της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τους κατέστησε συνένοχους στο πλαίσιο της συλλογικής διοίκησης, όπου χάνεται ο έλεγχος, η δε διάχυση της ευθύνης καθιστά πιο ευάλωτη τη διοίκηση σε επίπεδο αντιστάσεων κάτω από τις εσωτερικές και εξωτερικές πιέσεις του περιβάλλοντος. Επειδή το ζήτημα της διοίκησης και διαχείρισης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι σημαντικό στην αξία του, πολύπλοκο στις επιρροές και αλληλεξαρτήσεις του ως ανοικτού συστήματος και πολυσύνθετο στη λειτουργία του, θα καταβληθεί προσπάθεια η ανάλυση της διαμορφωμένης κατάστασης

να περιοριστεί στα πιο κρίσιμα θέματα που συνθέτουν την ταυτότητα του διοικητικού μοντέλου όπως εφαρμόζεται σήμερα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αναδεικνύοντας τις δυσλειτουργίες, τις αποκλίσεις και παρεκκλίσεις από την πορεία που η ίδια, με τη συμβολή του υπουργείου, χάρασσει.

Στα είκοσι δυο χρόνια που πέρασαν από τη ριζοσπαστική μεταρρύθμιση του 1982 στην τριτοβάθμια εκπαίδευση υπήρξαν ενδιαφέρουσες εξελίξεις στη λειτουργία τόσο του πανεπιστημιακού όσο και του τεχνολογικού τομέα.

Οι συνέπειες των πολιτικών με βάση τη μεταρρύθμιση που έγινε στην αρχή της δεκαετίας του '80 είναι ουσιαστικές αν λάβει κανείς υπόψη του τα εξής:

1. Αυξήθηκαν τα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα σε περιφερειακό επίπεδο και παράλληλα, σε κεντρικό επίπεδο, ο αριθμός τους μεγάλωσε ακόμα περισσότερο με τη μέθοδο της αναβάθμισης των υπαρχουσών σχολών σε πανεπιστημιακά ιδρύματα. Αυτή η παράλληλη ανάπτυξη, που δεν ανταποκρινόταν σε κανέναν εθνικό προγραμματισμό στο πλαίσιο της περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας, είχε συνέπεια τη μη πραγματική αποκέντρωση του συστήματος, γεγονός που δεν ήταν σύμφωνο με την πολιτική βούληση της εποχής, με αποτέλεσμα να παραμένει ως και σήμερα συγκεντρωμένο σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

2. Δημιουργήθηκαν τμήματα, που αποτελούν τον πυρήνα της διοίκησης και λειτουργίας των ιδρυμάτων, τόσο μέσα από τη διάσπαση των σχολών όσο και νέα, αφενός με την κατάργηση των παιδαγωγικών ακαδημιών και τη δημιουργία των πανεπιστημιακών παιδαγωγικών τμημάτων και αφετέρου με την έκρηξη των επιστημονικών και τεχνολογικών τομέων/κλάδων, διευρύνοντας έτσι το γνωστικό πεδίο του συστήματος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

3. Δημιουργούνται Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών τόσο στο πλαίσιο της λειτουργίας των τμημάτων και διευθύνονται αποκλειστικά από τα μέλη ΔΕΠ και έναν εκπρόσωπο των μεταπτυχιακών φοιτητών στο πλαίσιο της Γενικής Συνέλευσης Ειδικής Σύθεσης των τμημάτων όσο και σε διατμηματικό επίπεδο, όπου η διοίκηση είναι ασαφής, αν όχι προβληματική. Εδώ παρατηρείται η μεγάλη απόκλιση από τα προβλεπόμενα στο νόμο πλαίσιο ως προς τη δομή και την οργάνωση όπου προβλεπόταν ειδική σχολή σε επίπεδο πανεπιστημίου. Σήμερα, πάντως, έχουν γενικευτεί τα μεταπτυχιακά χαρακτηριζόμενα ως μονοτμηματικά, διατμηματικά, διαπανεπιστημιακά και διεθνικά, που λειτουργούν στο πλαίσιο της συνεργασίας με ευρωπαϊκά πανεπιστήμια και της κινητικότητας φοιτητών και εκπαιδευτικών.

4. Τετραπλασιάστηκε, σχεδόν, ο αριθμός των φοιτητών, καθώς η τριτοβάθμια εκπαίδευση καλείται να ανταποκριθεί στην αυξημένη κοινωνική ζήτηση για ανώτατες σπουδές, επιμόρφωση και εξειδίκευση. Επιπλέον, με τη δημιουργία του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου διευρύνθηκε ηλικιακά ο φοιτητικός πληθυσμός αλλά και υλοποιήθηκε η εξ αποστάσεως και εν μέρει η διά βίου εκπαίδευση.

5. Δημιουργήθηκαν οι δομές για την οργάνωση και ανάπτυξη της έρευνας και της καινοτομίας στο πανεπιστήμιο, οι οποίες, βέβαια, στο μεγαλύτερο μέρος τους, μέχρι σήμερα, καθορίζονται και χρηματοδοτούνται από τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε τομείς προτεραιότητας που επιλέγονται από την Ε.Ε. και συνεπώς επιβάλλονται αναγκαστικά και σε εθνικό επίπεδο.

Βέβαια θα πρέπει να αναρωτηθεί κανείς τι έχει αλλάξει στην πολιτική της ακαδημαϊκής έρευνας από τότε (1975 και πριν) που το Πανεπιστήμιο Αθηνών ενέγραψε στον προϋπολογισμό του στον κωδικό για την έρευνα το συμβολικό ποσό της μιας δραχμής. Έχει διαμορφωθεί ερευνητική πολιτική, έχουν τεθεί προτεραιότητες, υπάρχει πρόγραμμα και αντίστοιχη χρηματοδότηση για την ανάπτυξη της έρευνας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ή διαγκωνίζονται τα μέλη ΔΕΠ στα γραφεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή της Ελλάδας για την αναζήτηση και την εξασφάλιση χρηματοδότησης για κάποιο ερευνητικό πρόγραμμα; Ποια η πολιτική της έρευνας και της καινοτομίας στις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες; Η διατύπωση αυτών των ερωτημάτων δεν είναι ρητορική, αλλά γίνεται προκειμένου ως θέματα-πεδία να οριστούν προς διερεύνηση και συζήτηση με σκοπό την ανάπτυξη και το σχεδιασμό πολιτικών,

5. Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον αποκτά η διερεύνηση της παραγόμενης από την τριτοβάθμια εκπαίδευση ποιότητας και αποτελεσματικότητας του συστήματος μέσω ενός μηχανισμού αξιολόγησης που αρχίζει να διαγράφεται και στον οποίο χρειάζεται να καθοριστούν οι στόχοι, οι μέθοδοι και τα κριτήρια αξιολόγησης ώστε να γίνουν αποδεκτά από τους εμπλεκόμενους.

Όλες οι παραπάνω συνέπειες έχουν προκύψει από ένα δομικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί από την προσαρμοσμένη εφαρμογή του νόμου-πλαισίου τα τελευταία είκοσι και πλέον χρόνια και το οποίο θα αναλύσουμε στη συνέχεια.

2.3.2 ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΟΙ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ

Για τη διερεύνηση και τον καθορισμό των βασικών παραμέτρων που διαμόρφωσαν τη δομική μορφολογία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα επιχειρήσουμε μια προσέγγιση της υπάρχουσας κατάστασης μέσω της συστημικής θεωρίας και με αρκετά στοιχεία κοινωνιολογίας στο βαθμό που επιτρέπει ο σκοπός αυτής της εργασίας.

Θα πρέπει καταρχήν να διευκρινιστεί ότι η τριτοβάθμια εκπαίδευση από πλευράς οργανωτικής και διοικητικής δεν ακολουθεί ένα συγκεκριμένο μοντέλο αλλά οι συνεχείς μεταρρυθμίσεις και παρεμβάσεις έχουν διαμορφώσει ένα ιδιόμορφο μοντέλο διοίκησης που αποτυπώνει την ελληνική ταυτότητα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Δηλαδή, το ελληνικό μοντέλο διοίκησης έχει ενσωματώσει στοιχεία από διαφορετικά μοντέλα, τα οποία θα προσπαθήσουμε στη συνέχεια να εντοπίσουμε, να περιγράψουμε και να αναλύσουμε.

Ο νόμος πλαίσιο δημιούργησε ένα ανοικτό, πολύπλοκο και πολυσύνθετο σύστημα διοίκησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, του οποίου τα όρια αποδείχτηκαν πλήρως διαπερατά, δίνοντας την ευκαιρία σε διάφορους φορείς που βρίσκονται εκτός τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να συμμετάσχουν έστω και σε συμβουλευτικά όργανα στη διοίκηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΕΣΑΠ και ΠΑΓΕ καθώς και φοιτητών). Ο κοινωνικός έλεγχος από τη δραστική και πολύμορφη συμμετοχή του κράτους είναι εμφανής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπως ακριβώς συμβαίνει και στις χαμηλότερες εκπαιδευτικές βαθμίδες μέσω της συμμετοχής εκπροσώπου των γονέων στα διάφορα όργανα διοίκησης.

Εξάλλου η σύνδεση των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την κοινωνία και την οικονομία αποτέλεσε καταλυτικό επιχείρημα για την κοινωνική αποδοχή της μεταρρύθμισης αλλά και τη χωροταξική ανάπτυξη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ένα οικονομικιστικό μοντέλο τεχνοκρατικής αντίληψης που θεωρεί τα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα ως επιχειρήσεις παραγωγής και προσφοράς εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού στην αγορά εργασίας θα διευκόλυνε ίσως την ανάλυση, αλλά σε καμία περίπτωση δεν θα απέδιδε την πολυπλοκότητα και την ιδιομορφία που παρουσιάζουν σε οργανωτικό διοικητικό επίπεδο τα πανεπιστημιακά και τεχνολογικά ιδρύματα της Ελλάδας.

Έτσι η ανάλυση της λειτουργίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης γίνεται

από μια οπτική γωνία που τα αντιλαμβάνεται και τα εκλαμβάνει ως ανοικτά κοινωνικά συστήματα τα οποία παρουσιάζουν στοιχεία γραφειοκρατικής οργάνωσης με αναπτυγμένο επαγγελματισμό, λόγω της συλλογικής μορφής διοίκησης που εφαρμόζεται στη βασική διοικητική μονάδα δηλαδή στο τμήμα, όπως διεξοδικά θα επιχειρηθεί να φανεί στη συνέχεια.

Το πρώτο στοιχείο στο οποίο θα πρέπει να αναφερθούμε είναι ίσως από τα πλέον καθοριστικά και αφορά το Ν. 1268/82, γνωστό ως νόμο-πλαίσιο για τη λειτουργία του πανεπιστημιακού τομέα. ενώ για τον τεχνολογικό τομέα γίνεται απλώς αναφορά σε νόμο (2916/2001).

Ο Ν. 1268/82 δεν αποτελεί πλαίσιο, όπως προβλέπεται στο άρθρο 43. παρ. 3 του Συντάγματος, που εξασφαλίζει την ακαδημαϊκή ελευθερία και την αυτονομία των ιδρυμάτων, αλλά θέτει κανόνες άμεσης εφαρμογής, με αποτέλεσμα να έχει τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα ενός απλού τυπικού νόμου, που προσδιορίζει μαζί με τις ερμηνευτικές εγκυκλίους του υπουργείου αλλά και τις αποφάσεις του ΣΤΕ, τη λειτουργία των ιδρυμάτων, χωρίς να αφήνει κανένα περιθώριο δημιουργίας κανόνων λειτουργίας από τα ίδια τα ιδρύματα. Η διαπίστωση αυτή δικαιολογεί γιατί ακριβώς δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται ο όρος αυτονομία, που σημασιολογικά παρέχει τη δυνατότητα στα ιδρύματα να δημιουργούν κανόνες λειτουργίας, αλλά ο όρος αυτοτέλεια (να προσδιορίζουν τους επιμέρους στόχους τους), η οποία αποδίδει πλήρως την ελευθερία που δίνεται στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα να είναι πλήρως αυτοδιοικούμενα. Επομένως τα ΑΕΙ στη χώρα μας δεν ρυθμίζουν αυτά τα ίδια την οργάνωση και λειτουργία τους, άρα δεν "αυτονομούνται" κατά κυριολεξία, αλλά απλά διαχειρίζονται με κάποια αυτοτέλεια τις υποθέσεις τους στο πλαίσιο που θεσπίζουν οι νόμοι του κράτους, δηλαδή αυτοδιοικούνται. Κατοχυρώνεται, λοιπόν, συνταγματικά όχι η αυτονομία τους αλλά μόνον η αυτοδιοίκηση τους, όπως άλλωστε ρητά λέει το Σύνταγμα.

Στο πλαίσιο άσκησης εποπτείας αλλά και αποτελεσματικής οργάνωσης των ΑΕΙ προβλεπόταν η ίδρυση της Εθνικής Ακαδημίας Γραμμάτων και Επιστημών (ΕΑΓΕ) υπό μορφή ΝΠΔΔ, που θα συντόνιζε και θα όριζε τη λειτουργία των δομών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το όργανο αυτό θα αποτελούσε ενδιάμεση δομή μεταξύ υπουργού Παιδείας και ΑΕΙ και προβλεπόταν να συγκροτείται αποκλειστικά από καθηγητές οι οποίοι έχουν υψηλού επιπέδου επιστημονικό, ακαδημαϊκό. συγγραφικό και κοινωνικό έργο με ακαδημαϊκό ήθος και καταξίωση στους φορείς της πανεπιστημιακής και επιστημονικής κοινότητας.

Ο διαμεσολαβητής αυτός προβλεπόταν επίσης ότι θα λειτουργεί με πενταετή θητεία

και θα είναι ο κεντρικός συμβουλευτικός φορέας των ΑΕΙ για τη διδασκαλία, τις μεταπτυχιακές σπουδές και τις διαδικασίες αξιολόγησης και κρίσης του ΔΕΠ και ταυτόχρονα είναι σύμβουλος της κυβέρνησης για τα θέματα της ανώτατης εκπαίδευσης, σχεδιάζει και επιβλέπει την έρευνα στα ΑΕΙ. Σημειώνεται, εξάλλου, ότι στο όργανο αυτό δεν προβλεπόταν συμμετοχή των φοιτητών, ενώ συμμετέχουν σε όλα τα όργανα διοίκησης των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, ούτε άλλου φορέα κοινωνικού ελέγχου. Ουσιαστικά θα ήταν νομικό πρόσωπο στην υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας, το οποίο θα αποτελούσαν αποκλειστικά από καθηγητές των οποίων την ηγεμονία ήθελε να περιορίσει ο νόμος πλαίσιο.

Η λειτουργία αυτού του οργάνου θα περιόριζε την αυτονομία των ιδρυμάτων και θα δέσμευε τη λειτουργία των ανώτερων διοικητικών οργάνων των πανεπιστημίων. Όσο και αν δεν φαίνεται στο γράμμα του νόμου, υποκρύπτει ένα ρόλο καθοριστικό στη διαμόρφωση αποφάσεων οι οποίες έχουν σχέση με την έννοια της αυτοδιοίκησης καθαυτής, στην οποία παρεμβαίνει με μη εκδηλωμένο τρόπο.

Σύμφωνα με τη βασική αρχή της συστημικής θεωρίας ένα σύστημα αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο δομών ή στοιχείων με αλληλοσυνδέσεις και αλληλεξαρτήσεις τα οποία συνεργούν για την επιτυχία ενός αντικειμενικού σκοπού, Ο ίδιος σχεδόν ορισμός ισχύει και αν κάποιος θέλει να καθορίσει και να προσδιορίσει τι είναι οργάνωση.

Όταν παρουσιάστηκε ο νόμος πλαίσιο, αποτέλεσε μια ολοκληρωμένη νομοθετική παρέμβαση η οποία απέβλεπε μέσα από τη δημιουργία νέων δομών να ρυθμίσει την αντικειμενικά τεκμηριωμένη δυσλειτουργία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Είναι προφανές ότι η εξωτερική παρέμβαση στο σύστημα ήταν επιβεβλημένη αφού το σύστημα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είτε δεν διαθέτει εσωτερικές δυνάμεις ή μηχανισμούς αυτορρύθμισης, είτε ο ισχυρός εναγκαλισμός του κράτους δεν επιτρέπει την ενεργοποίηση των δυνάμεων αυτών, είτε η αυτοδιοίκηση και η αυτοτέλεια δεν είναι αρκετές να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις αυτορρύθμισης του συστήματος.

Η παρέμβαση της πολιτικής εξουσίας δεν έχει άλλο σκοπό παρά να προσαρμόσει τη λειτουργία του συστήματος στο περιβάλλον, αφού από μόνο του το σύστημα δεν μπορεί ή δεν θέλει να διαταράξει την εσωτερική λειτουργία του.

Η ολοκληρωμένη παρέμβαση με το νόμο πλαίσιο αποδεικνύεται μη ολοκληρωμένη, δεδομένου ότι βασικές δομές που υπόσχονται να αποτελέσουν την αιχμή του δόρατος για τη μεταρρύθμιση του συστήματος δεν υλοποιούνται. Στην ουσία, με τη μη δημιουργία των προβλεπόμενων δομών (ΕΑΓΕ, ΕΣΑΤΤ, Αξιολόγηση) δημιουργούνται κενά σε ένα ενιαίο, πολύπλοκο και πολυσύνθετο σύστημα. σπάζοντας έτσι τη λογική

των συνδέσεων και αλληλεξαρτήσεων στη δομική μορφή του συστήματος και δημιουργώντας λειτουργικό πρόβλημα. Αυτοί, εξάλλου, που καλούνται να λειτουργήσουν το σύστημα (καθηγητές) δεν το απορρίπτουν, αλλά βρίσκουν την ευκαιρία να το προσαρμόσουν δημιουργώντας ευνοϊκές συνθήκες γι αυτούς, δηλαδή φέρνοντας το στα μέτρα τους.

2.3.3 Η ΕΣΩΣΤΡΕΦΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Το πρώτο πρόβλημα που καλούνται να αντιμετωπίσουν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι αυτό που λέγεται ανατροφοδότηση ή ανάδραση του συστήματος, που γίνεται με βίαιο τρόπο, με την αναγκαστική ένταξη των τότε βοηθών στο σύστημα, τους οποίους καλούνται να κρίνουν οι ηγέτες τους.

Με την ψήφιση του Ν. 1268/82 αμέσως δημιουργείται η πρώτη δομή στα τμήματα με τις τέσσερις βαθμίδες διδακτικού προσωπικού στην οποία οι καθηγητές των εδρών έχουν αυτομάτως τον έλεγχο με την αξιολόγηση των χαμηλόβαθμων συναδέλφων, χωρίς να έχουν καθοριστεί πρότυπα, που υποσχόταν να δημιουργήσει η ΕΑΓΕ. Το κενό αυτό δημιουργεί ίσως το σημαντικότερο πρόβλημα, τη οποίο έχει αλυσιδωτές επιδράσεις λόγω των αλληλεξαρτήσεων σε όλους τους τομείς λειτουργίας των ΑΕΙ αλλά κυρίως των βασικών μονάδων. Η γενική αντιμετώπιση των προσλήψεων ή της εξέλιξης του προσωπικού, στηριγμένη σε ποσοτικά κυρίως στοιχεία, χρόνια παραμονής στη βαθμίδα, αριθμός δημοσιεύσεων, μονογραφίες, αναφορές κ.λπ. και στην ταυτόχρονη παραχώρηση αρμοδιοτήτων στην ΕΑΓΕ σε αυτό το θέμα, δημιούργησε χασομικές συνθήκες στη λειτουργία του συστήματος και λειτουργία πολλών ταχυτήτων στα τμήματα. Για να κατανοήσει κανείς τις επιλογές και τον τρόπο λειτουργίας των τελευταίων, θα πρέπει να τα αναλύσει σε συνδυασμό με τις εσωτερικές λειτουργίες και τη δομική μορφολογία τους. Έτσι η ανάπτυξη διαφόρων τμημάτων συναρτάται και συχνά εξηγείται από τις ιδιαίτερες συμπεριφορές των μελών ΔΕΠ και από τη φύση των τμημάτων. Στα παλαιά τμήματα τον κύριο λόγο έχουν οι καθηγητές, ενώ στα νέα τμήματα οι πρώτοι καθηγητές καλούνται να διαμορφώσουν δικές τους συνθήκες λειτουργίας, γίνονται δηλαδή οι ίδιοι συντελεστές της διαμόρφωσης του νέου νόμου και συχνά καταγγέλλουν πλευρές και σημεία πανεπιστημιακών διαδικασιών με προσφυγές στη δικαιοσύνη για την τήρηση της νομιμότητας.

Μια άλλη κοινωνιολογική προσέγγιση, η οποία όμως κινείται κριτικά στον τρόπο ανατροφοδότησης του συστήματος, αφορά την άλλη πλευρά του λόφου. Οι κατώτερες βαθμίδες, κάτω από συγκεκριμένους ιστορικοκοινωνικούς όρους και εκμεταλλευόμενες την άνοδο του λαϊκού κινήματος, υλοποίησαν με ισοπεδωτικό τρόπο τις αρχές της ισότητας των ευκαιριών μέσα στο πανεπιστήμιο υποκαθιστώντας τους όρους της αξιοκρατίας, που σε μεγάλο βαθμό ίσχυαν, με τους όρους της λαϊκής προέλευσης και της προοδευτικής στράτευσης, υπονομεύοντας κατ' αυτόν τον τρόπο το νέο νομικό

πλαίσιο εκ των ένδον. Έτσι η λειτουργία των συλλογικών οργάνων, αντί να θεραπεύσει την αυθαιρεσία του ενός ή των ολίγων, την αντικαθιστά με την κυνική πλειοψηφική αυθαιρεσία των μετρίων, δημιουργώντας ένα καθεστώς μικροϊδιοκτητών εν δυνάμει μεγαλοϊδιοκτητών, που κατέληξε σε πλήρη υπαλληλοποίηση της ακαδημαϊκής ανέλιξης και βέβαια σε αντίστοιχη αποδυνάμωση του κοινωνικού κύρους που διέθετε ο επίζηλος τίτλος. Η συλλογική διεκδίκηση μετατράπηκε γρήγορα στην πράξη σε ιδιοτελή απαίτηση για τα μέλη της (φοιτητές και μέλη ΔΕΠ), εξοβελίζοντας τον αρχικό προσανατολισμό σε ένα απρόσωπο συλλογικό συμφέρον που δεν αναγνωρίζει ατομικά συμφέροντα, με αποτέλεσμα την πλήρη ανατροπή των όρων λειτουργίας και των στόχων του συστήματος, η οποία εξουδετερώνει τους μηχανισμούς αυτορρύθμισης και μετασχηματισμού εκπαιδευτικοί οργανισμοί παρουσιάζουν μια δυναμική η οποία τους δίνει τη δυνατότητα διαχρονικά να αλλάζουν οργανωτικές δομές μεταπηδώντας από την αυταρχική στη βεμπεριανή, στην επαγγελματική και γιατί όχι; τη χαοτική μορφή, ανάλογα με τις συνθήκες που διαμορφώνονται, στο εσωτερικό τους και κυρίως στο επίπεδο των τμημάτων, που αποτελούν και τις βασικές δομές λήψης απόφασης.

Και τα τέσσερα αυτά μοντέλα οργάνωσης θα μπορούσε κάποιος να τα συναντήσει σήμερα στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα αναλύοντας την ιδιόμορφα γραφειοκρατική οργάνωση των ιδρυμάτων. Συγκεκριμένα, ο χαμηλός βαθμός τυποποίησης στα καθήκοντα, ο αυξημένος επαγγελματισμός ο οποίος αποτελεί ένα σημείο που χρήζει περαιτέρω έρευνας για τη διαπίστωση των αποκλίσεων που οφείλονται στους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω, η ανάπτυξη άτυπων κοινωνικών σχέσεων, οι οποίες είναι έντονες σε επίπεδο τμήματος, γεγονός που υποδηλώνει ότι αναπτύσσονται ιδιαίτερες αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μελών ΔΕΠ και οι ατομικές συμπεριφορές, που επηρεάζονται από τις γραφειοκρατικές προσδοκίες, τις ατομικές ανάγκες και τις επαγγελματικές ικανότητες, σε συνδυασμό με τη συλλογική διοίκηση των τμημάτων αλλά και των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, δημιουργούν διαχρονικά και ευκαιριακά (εξαρτώμενες από ευκαιριακές, συγκυριακές συμμαχίες και από μικροπολιτικές συμπεριφορές) συνθήκες εμφάνισης όλων των οργανωτικών μοντέλων που αναφέρθηκαν παραπάνω, κυρίως σε επίπεδο τμήματος.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η κατάσταση που διαμορφώθηκε στον τρόπο πρόσληψης και εξέλιξης του προσωπικού έχει δημιουργήσει συνθήκες εξάρτησης και ανάπτυξης ιδιαίτερων σχέσεων με την κορυφή της ιεραρχίας σε επίπεδο τμήματος, αφού αυτή η διαδικασία, στο πλαίσιο της αυτοδιοίκησης, είναι εσωτερική υπόθεση του τμήματος. Οι καθηγητές μπορούν να επιλέγουν ποιος θα εξελιχθεί με τη χρήση

αποχρώσεων των κριτηρίων που έχει θέσει ο νόμος, ο οποίος δεν μπορεί να ελέγξει παρά μόνο τον κατά περίπτωση θιγόμενο, ενώ από την αντίθετη πλευρά ο υποψήφιος είναι αναγκασμένος να προσαρμόσει τη συμπεριφορά του στη λειτουργία του καθηγητή ή των καθηγητών.

Ουσιαστικά θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι η μη θεσμοθέτηση της ΕΑΓΕ, η οποία θα μπορούσε, με το ρόλο που της αποδιδόταν, να διαγνώσει τη δυσλειτουργία και να προτείνει αλλαγές, έχει οδηγήσει σε επίπεδο τμήματος στην κατάργηση της κυριαρχίας του μονοπωλίου της έδρας, όπως επιδίωκε η μεταρρύθμιση, και στην εγκαθίδρυση ενός ολιγοπωλίου των καθηγητών.

Ένα άλλο πρόβλημα που δημιουργήθηκε από την αλλαγή των συνθηκών λειτουργίας των τμημάτων και σχετίζεται με την εξειδίκευση των επιστημονικών κλάδων αλλά και την ανάπτυξη του επαγγελματισμού στα ανώτατα ιδρύματα καθώς και με τη διεπιστημονική προσέγγιση των γνωστικών αντικειμένων εντοπίζεται στην επιλογή και εξέλιξη του προσωπικού με εσωτερικές διαδικασίες κατά τις οποίες στην αξιολόγηση των νεοεισερχομένων συμμετέχουν μέλη του τμήματος που δεν έχουν γνώση του αντικειμένου ή δεν έχουν τη γνώση που απαιτείται για την αξιοκρατική επιλογή ή κρίση των υποψηφίων.

Αν αναλύσουμε τον τρόπο επανατροφοδότησης του συστήματος, όπως αυτός περιγράφηκε παραπάνω, με βάση τις αρχές της συστημικής θεωρίας, διαπιστώνουμε ότι έχουμε το φαινόμενο της αυτοποίησης στη λειτουργία των τμημάτων, δηλαδή την ικανότητα αυτοπαραγωγής μέσω ενός κλειστού συστήματος σχέσεων. Η θεωρία της εννοποίησης αναπτύχθηκε από τους βιολόγους Maurana και Varela, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι τα έμβια συστήματα είναι κλειστά, αυτόνομα συστήματα αλληλεπιδράσεων που αγωνίζονται να διατηρήσουν την ταυτότητα τους υποτάσσοντας όλες τις αλλαγές τους στη διατήρηση της οργάνωσής τους. Δεν αναγνωρίζουν τα όρια με το περιβάλλον, είναι συστήματα τελεστικώς κλειστά τα οποία αναπαράγονται με μια κυκλικότητα βάσης, θεωρούν δηλαδή την κλειστότητα και την αυτονομία τους ως οργανωσιακές, αποδεχόμενα ότι παίρνουν ενέργεια και πληροφορίες από το περιβάλλον και με αυτή την έννοια είναι «τελείως και κατ' ανάγκην ανοιχτά». Με βάση τη θεωρία της αυτοποίησης, τον κύριο λόγο φαίνεται ότι έχουν οι καθηγητές προκειμένου να διαφυλάξουν τη θέση επιβάλλοντας ιδιοτελή κριτήρια αναπαραγωγής του συστήματος, αλλά, με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε διαπιστώνεται και μια προσαρμογή του νόμου στην πραγμάτωση των σκοπών των καθηγητών μέσα από διάφορους επικοινωνιακούς μηχανισμούς που φρόντισαν να διαμορφώσουν στο

πλαίσιο αυτοαναπαραγωγής και αυτοδιοίκησης. Δηλαδή, κινούμενοι πολλές φορές στα όρια της νομιμότητας, προσανατολίζουν την πορεία του τμήματος και επιβάλλουν την υποταγή των υπόλοιπων εξαρτημένων μελών, στο πλαίσιο και στο όνομα της διατήρησης της ταυτότητας του τμήματος.

Η ανατροφοδότηση του συστήματος και η στελέχωση του αποτελούν ένα σημείο το οποίο χρειάζεται να επαναξιολογηθεί από τα ιδρύματα στο πλαίσιο της ακαδημαϊκής ελευθερίας τους και της πλήρους αυτοδιοίκησης τους. Για να είναι αξιόπιστη η στελέχωση από επαγγελματίες, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ποιότητα της προσφερόμενης εκπαίδευσης απαιτείται η αξιολόγηση να γίνεται από ειδικούς σε κάθε γνωστικό αντικείμενο και όχι γενικά της επιστήμης που καλύπτει το τμήμα.

Το πρόβλημα στην οργανωτική δομή δημιουργείται από την ιδιόμορφη αλληλεπίδραση του κορυφαίου επιτελείου με το λειτουργικό πυρήνα. Αυτό συμβαίνει καθώς το κορυφαίο επιτελείο δεν μπορεί, με την υπάρχουσα δομή, να ασκεί έλεγχο στο λειτουργικό πυρήνα, που στην περίπτωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με εξαίρεση το Ανοικτό Πανεπιστήμιο είναι το τμήμα. Ταυτόχρονα, μένει ανοιχτό το ερώτημα κατά πόσο αυτό το κορυφαίο επιτελείο (Σύγκλητος) μπορεί να καθορίζει τους αντικειμενικούς σκοπούς, την πολιτική, το σχεδιασμό της δράσης και τον προγραμματισμό του ιδρύματος και ακόμα πόσο αυτές οι ενέργειες μπορούν με τους μηχανισμούς που υπάρχουν να εξειδικεύονται και να υιοθετούνται από το λειτουργικό πυρήνα, στο βαθμό, βέβαια, που η αυτοτέλεια των τμημάτων το επιτρέπει.

Αν τα βασικά μέρη της οργανωτικής δομής συνδυαστούν με τους πέντε συντονιστικούς μηχανισμούς οργανωτικού έργου που υπάρχουν, σύμφωνα με τον Mintzberg, σε κάθε οργάνωση για τον έλεγχο του έργου που επιτελείται σε αυτήν μπορούν να διαμορφώσουν διαφορετικούς τύπους οργανωτικών μορφών, που χαρακτηρίζουν την δομική λειτουργία των οργανισμών.

Συμφωνά με αυτές τις δομικές διαμορφώσεις, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η επαγγελματική γραφειοκρατία εμφανίζεται κυρίως στις πανεπιστημιακές οργανώσεις, η οποία επιτρέπει ταυτόχρονα τόσο την αποκέντρωση όσο και την τυποποίηση, κύριος συντονιστικός μηχανισμός είναι η τυποποίηση των ικανοτήτων, ενώ ο λειτουργικός πυρήνας είναι το μέρος-κλειδί της οργάνωσης. Ο χαρακτηρισμός της δομικής μορφής των ιδρυμάτων ως επαγγελματικής γραφειοκρατίας θα πρέπει να θεωρήσουμε ότι εξηγεί καλύτερα τη λειτουργία των ιδρυμάτων σε σχέση με άλλες μορφές διοίκησης. Είναι βέβαιο ότι αυτή η μορφή δεν μπορεί να ταυτιστεί με τη δομική διαμόρφωση των ΑΕΙ και ΤΕΛ με δεδομένο ότι η πολυπλοκότητα αυτών των οργανώσεων και η ιδιόμορφη

κοινωνική λειτουργία τους δεν επιτρέπουν την καθολική ερμηνεία της δομικής μορφολογίας τους.

Καταρχήν τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα είναι γραφειοκρατικοί μηχανισμοί, καθώς έχουν τα προσδιοριστικά εκείνα στοιχεία της γραφειοκρατικής οργάνωσης, όπως είναι:

- ο καταμερισμός της εργασίας σε κάθετη και οριζόντια διάσταση της οργανωτικής τους δομής

- η εξειδίκευση σε αντικείμενα διδασκαλίας και έρευνας

- οι κανόνες και κανονισμοί λειτουργίας, που ως ένα βαθμό τυποποιούν τις διαδικασίες και έχουν διαμορφωθεί στο εποικοδόμημα από την πολιτική εξουσία, για να ελέγχει την αναπαραγωγή των δομών

- ο προσανατολισμός καριέρας, που στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι πολύ αναπτυγμένος και λογικός, αφού υπάρχουν ουσιαστικά κίνητρα, αλλά που, όπως παρουσιάστηκε παραπάνω, δημιουργεί συγκρούσεις οι οποίες αποτελούν συνέπεια κυρίως των ιδιαίτεροι κοινωνικών και προσωπικών σχέσεων που αναπτύσσονται στον οργανισμό.

Όσον αφορά το βασικό στοιχείο των γραφειοκρατικών οργανώσεων, που είναι η ιεραρχία με την αντίστοιχη κατανομή εξουσίας, εδώ αναπτύσσεται μια χαλαρή ιεραρχική δομή, που αποτελείται από ιεραρχικά επίπεδα λόγω της αυτοτέλειας των τμημάτων, όπου οι αποφάσεις που λαμβάνονται στο λειτουργικό πυρήνα (τμήμα) δεν μπορούν να αλλάξουν στο ανώτερο ιεραρχικό επίπεδο, αν αυτό δεν συμφωνεί, αλλά να απορριφθούν και να αποσταλούν πάλι στο λειτουργικό πυρήνα για επανεξέταση.

Στην ιεραρχική δομή των ιδρυμάτων η εξουσία είναι άνισα κατανεμημένη σε διάφορα συλλογικά, Σύγκλητος και Γενικές Συνελεύσεις ολιγομελή συμβούλια, Διοικητικό Συμβούλιο Τμήματος, Πρυτανικό Συμβούλιο και μονομελή όργανα πρόεδροι τμημάτων, κοσμήτορες και ο πρύτανης.

Την πιο μικρή σχέση με το βαθμό εξουσίας έχουν τα όργανα διοίκησης της σχολής, της οποίας ο ρόλος είναι διεκπεραιωτικός και προέκυψε ως κατάλοιπο της προηγούμενης διάρθρωσης, αφού στη νέα διάρθρωση, με το Ν. 1268/82, δεν αποτελεί υποχρεωτική δομή και μπορούν να ιδρύονται ανεξάρτητα τμήματα που επικοινωνούν άμεσα με την υπερκείμενη αρχή, που είναι η Σύγκλητος και ο πρύτανης ή το Διοικητικό Συμβούλιο και ο πρόεδρος στον τεχνολογικό τομέα.

Υπάρχουν επίσης τμήματα ανεξάρτητα, τα οποία δημιουργήθηκαν με τη μεταρρύθμιση και στα οποία δίνεται η δυνατότητα να συγκροτήσουν σχολή η οποία

διαδραματίζει το ρόλο του συντονιστή και εξασφαλίζει την επικοινωνία μεταξύ των τμημάτων που έχουν συγγενή γνωστικά αντικείμενα στο πλαίσιο των επιστημών και αποβλέπει στο να διαμορφώσει συνθήκες αλληλεπίδρασης μεταξύ των συγγενών επιστημονικών κλάδων αλλά και να μη δημιουργηθούν στεγανά μεταξύ τους στο πλαίσιο της προσφοράς περισσότερων μαθημάτων κατ' επιλογήν, με στόχο την καλύτερη και αποτελεσματικότερη εκπαίδευση των φοιτητών και τη διαθεματική προσέγγιση των αντικειμένων σπουδών. Η τοποθέτηση των οργάνων διοίκησης σε κάθε οργανωτικό επίπεδο συγκροτεί μια μορφή αυτοτελούς οργανωτικής συμπεριφοράς διαρθρωμένης σε επίπεδα άσκησης διοίκησης, γεγονός που δικαιολογεί την ανεξαρτητοποίηση της διοικητικής δομής σε όλα τα επίπεδα διοίκησης. Αυτό σημαίνει ότι τα όργανα αυτά εκπληρώνουν τη ζώνη της οργανωτικής τους δράσης με πλήρη αυτοτέλεια. Η λήψη απόφασης στα όργανα είναι συλλογική και στηρίζεται στην αρχή της πλειοψηφίας. έχοντας βεβαίως τα πλεονεκτήματα που αναφέρει στο θεωρητικό του πλαίσιο ο Weber (1947) για το συλλογικό μοντέλο διοίκησης «από την άποψη της νομιμοποίησης της διοικητικής ενέργειας, η οποία προέρχεται από την ανάπτυξη της συνεργατικής δραστηριότητας ενός αριθμού ατόμων, που θα πρέπει όμως να είναι πάντοτε σύμφωνη με τις αρχές της ομοφωνίας και της πλειοψηφίας αλλά και τον τεχνικό χωρισμό της δύναμης με σκοπό την ελαχιστοποίηση της δύναμης του ενός. Θα πρέπει βέβαια να ληφθεί υπόψη ο τρόπος λειτουργίας του ελληνικού μοντέλου διοίκησης και το πόσο αυτός επηρεάζεται από τη διαδικασία στελέχωσης που αναλύθηκε παραπάνω και είχε ως αποτέλεσμα να διαμορφωθεί η ελληνική ταυτότητα στη διοίκηση των ΑΕΙ και ΤΕΙ.

Όσον αφορά το ιδιόμορφο της ιεραρχικής οργάνωσης, αυτό έγκειται στο γεγονός ότι υπάρχει, οργανωτική και διοικητική αυτοτέλεια σε επίπεδο τμήματος καθώς και λειτουργική εξειδίκευση και επιστημονική και ερευνητική αυτοτέλεια, αλλά η εξουσία αυξάνεται όσο ανεβαίνουμε τα ιεραρχικά επίπεδα και αυτή η διαβάθμιση της εξουσίας σχετίζεται με την αντιπροσωπευτικότητα των συλλογικών οργάνων. Έτσι η Σύγκλητος, που έχει τη μεγαλύτερη δυνατή αντιπροσώπευση όλων των ομάδων του πανεπιστημίου, έχει σε επίπεδο ιδρύματος το μεγαλύτερο βαθμό εξουσίας και νομιμοποίησης στη λήψη των αποφάσεων όπως και το αντίστοιχο Συμβούλιο στα ΤΕΙ.

Η ιδιομορφία αυτή φαίνεται να πηγάζει από την επιταγή του Συντάγματος για πλήρη αυτοδιοίκηση των ΑΕΙ, και τώρα των ΤΕΙ μετά την ανωτατοποίησή τους με τον τελευταίο νόμο (2916/2001), αλλά και από την πολιτική συγκυρία της εποχής για μεγαλύτερη συμμετοχή και δημοκρατία στο χώρο του πανεπιστημίου.

Όσον αφορά το σκέλος της δομικής διαμόρφωσης της επαγγελματικής γρα-

φειοκρατίας, που προσιδιάζει περισσότερο στο ελληνικό μοντέλο οργάνωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ο επαγγελματισμός στηρίζεται κυρίως στην εξειδίκευση και την ικανότητα των εκπαιδευτικών, μελών ΔΕΠ.

Μέσω της ανάδρασης ή της επανατροφοδότησης του συστήματος, με τα προβλήματα που περιγράφηκαν παραπάνω, γίνεται η στελέχωση των τμημάτων με βάση την εξειδίκευση που έχει αποκτήσει ο υποψήφιος στη διάρκεια των σπουδών του ή την απασχόληση του σε ερευνητικά κέντρα, όπως αναφέρει ο νόμος. Η πρόσληψη και η εξέλιξη ανταποκρίνονται σε μια τυποποίηση που τόσο ο νόμος όσο και το κάθε τμήμα έχει διαμορφώσει, στο πλαίσιο του ορισμού του προγράμματος σπουδών.

Το καθοριστικό στοιχείο, όμως, της οργανωτικής αυτής μορφής είναι η υψηλή εξειδίκευση, η οποία έχει επιπτώσεις και συνέπειες καθώς διαπλέκεται με τη διαμόρφωση σχέσεων στο εσωτερικό των τμημάτων, στην κατανομή της εξουσίας στα μέλη και στη διοίκηση του τμήματος. Ουσιαστικά, η κατάσταση που διαμορφώνεται οφείλεται στην οριζόντια διαφοροποίηση και κατανομή του έργου ανάλογα με τις εκπαιδευτικές ανάγκες που δημιουργούνται στο χαμηλότερο οργανωτικό επίπεδο, που είναι ο τομέας (ΑΕΙ, ΤΕΙ) και η Θεματική Ενότητα αντίστοιχα, στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Η μεγάλη εξειδίκευση του προσωπικού δίνει τη δυνατότητα σε αυτά να διαμορφώνει τόσο το περιεχόμενο του αντικείμενου του όσο και τη μέθοδο διδασκαλίας που θα εφαρμόσει, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα να εξαρτώνται η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα της παρεχόμενης εκπαιδευτικής υπηρεσίας από την επαγγελματικότητα των μελών ΔΕΠ η οποία αξιολογείται μέχρι την εξέλιξη στο βαθμό του καθηγητή με τις διαδικασίες και αποκλίσεις που περιγράφηκαν παραπάνω.

Με τη σημερινή δομική μορφολογία δεν προβλέπεται η αξιολόγηση των καθηγητών, Οι οποίοι απολαμβάνουν το άκρικο της θέσης τους και στους οποίους άτυπα αποδίδεται ένας βαθμός επιστημονικής αυθεντίας. Ίσως το πρόβλημα αντιμετωπιστεί με την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, που μεγάλο μέρος της θα αφορά την αξιολόγηση των βασικών παραγόντων της εκπαιδευτικής διαδικασίας, που είναι τα μέλη ΔΕΠ.

Απο την ανάλυση που προηγήθηκε γίνεται σαφές ότι ο ανθρώπινος παράγοντας που συμμετέχει στη διαδικασία μετασχηματισμού, εκπαιδευτική διαδικασία ο οποίος μπορεί να εκμεταλλεύεται τη μικρή ή μεγάλη τυποποίηση που κατά περίπτωση ο νόμος επιβάλλει και να αποκλίνει από το βασικό σκοπό του στο σύστημα που βρίσκεται όπως του επιτρέπει η οργανωτική μορφολογία, θα πρέπει να επανεκτιμηθεί με βάση τις συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί τόσο στην εσωτερική λειτουργία του συστήματος όσο

και στο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον.

2.3.4 ΤΟ ΕΛΛΕΙΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Ένα άλλο στοιχείο το οποίο οι σημερινές συνθήκες ανάπτυξης της επιστήμης και της τεχνολογίας καθώς και της παγκοσμιοποίησης καθιστούν κρίσιμο είναι αυτό της διαπερατότητας των ορίων του συστήματος και ειδικά των ΑΕΙ και ΤΕΙ, και το ερώτημα που τίθεται είναι βέβαια αν πρόκειται για ανοικτά κοινωνικά συστήματα που η οργανωτική τους δομή ευνοεί τη δυναμική της διαμόρφωσης τους.

Μια σύντομη ανάλυση του θέματος αυτού αφορά την καταγραφή των βασικών στοιχείων και παραμέτρων που το καθορίζουν.

Η πλήρης αυτοδιοίκηση των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με την ταυτόχρονη ίδρυση της ΕΑΓΕ και του Εθνικού Συμβουλίου Ανώτατης Παιδείας (ΕΣΑΠ), δηλαδή η πρόβλεψη ανάπτυξης συγκεκριμένων δομών με προκαθορισμένους στόχους, θα εξασφάλιζε τη διαπερατότητα των καθορισμένων πλήρως από το νόμο ορίων του συστήματος, αφού πρόκειται για όργανα με διευρυμένη συμμετοχή φορέων που έχουν τη δυνατότητα να εξασφαλίσουν την επικοινωνία του συστήματος με το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον.

Είναι γνωστό και αναφέρθηκε παραπάνω ότι τα όργανα αυτά δεν έχουν μέχρι σήμερα θεσμοθετηθεί, με αποτέλεσμα να δημιουργείται κενό τόσο στην εποπτεία όσο και στην επικοινωνία του λειτουργικού πυρήνα, με το κορυφαίο επιτελείο, αλλά και την κοινωνία μέσω κυρίως του ΕΣΑΠ, προκαλώντας προβλήματα στην ολοκλήρωση του συστήματος, η οποία είναι ήδη δύσκολη όταν επιδιώκεται η εφαρμογή της σε πανεπιστημιακές δομές που εξ ορισμού χαρακτηρίζονται ως περίπλοκες και πολυσύνθετες.

Ένα άλλο ζήτημα που τίθεται είναι αυτό που σχετίζεται με τον προορισμό του πανεπιστημίου σε σχέση με την αυτοτέλεια του από το κράτος για να μην μπορεί αυτό να προσανατολίζει στη χρήσιμη προς την κοινωνία έρευνα και διδασκαλία, αλλά και σε σχέση με την ακαδημαϊκή ελευθερία, που σημαίνει ταυτόχρονα ελευθερία απέναντι στο κράτος και στην κοινωνία, ώστε να εξασφαλίζεται η διαπερατότητα των ορίων του συστήματος.

Σε επίπεδο οργανωτικής και διοικητικής αυτοτέλειας που έχει το τμήμα, το ζητούμενο είναι με ποιον τρόπο εξασφαλίζονται η επικοινωνία με το περιβάλλον και η προσαρμογή στις συνθήκες που δημιουργούνται στο περιβάλλον αυτό, αφού ο επαγγελματισμός στο επίπεδο συλλογικών οργάνων δημιουργεί στεγανά τα οποία εμποδίζουν την επικοινωνία με το περιβάλλον αλλά και λειτουργικά προβλήματα καθώς τα συλλογικά όργανα του τμήματος δεν ασχολούνται με τον προγραμματισμό και τη

διαμόρφωση στρατηγικής που θα μπορούσε να αποκαταστήσει αυτή την επικοινωνία. Εξάλλου, κατά κανόνα, τα θέματα που απασχολούν τα συλλογικά όργανα είναι διαχειριστικά και καθαρά εκπαιδευτικά.

Αναφορικά με τη σύνταξη ή την αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών, που δείχνει ένα είδος προσαρμογής στην εξέλιξη της επιστήμης και του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος, αν γίνεται σχεδόν αποκλειστικά με οικονομικά κίνητρα (εξασφάλιση προγράμματος χρηματοδότησης) και με στόχο που αποτελεί προϊόν συσχετισμών και συμβιβασμοί.

Βέβαια επιβάλλεται να αναρωτηθεί κανείς για το βαθμό αυτοτέλειας των πανεπιστημίων από το κράτος, δηλαδή από την κυρίαρχη τάξη σε πολιτικό επίπεδο, αφού οι καθηγητές εν ενεργεία συμμετέχουν σε όργανα του κράτους, εκτελεστικά και νομοθετικά αποφασίζοντας για τη λειτουργία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στα ΑΕΙ το όργανο το οποίο έχει επίσημα την αρμοδιότητα της επικοινωνίας με το περιβάλλον είναι η Σύγκλητος, η οποία έχει τη μεγαλύτερη δυνατή αντιπροσώπευση ενδοπανεπιστημιακών οργάνων και ασκεί τη διοίκηση στο ίδρυμα, έχει τη δυνατότητα να διαμορφώνει ιδρυματική εκπαιδευτική και ερευνητική πολιτική, έχει την εποπτεία λειτουργίας του ιδρύματος, τον προγραμματισμό της λειτουργίας και τη σύνδεση του πανεπιστημίου με το άμεσο και έμμεσο περιβάλλον. Τέλος, έχει την αρμοδιότητα να προτείνει την κατάργηση ή τη δημιουργία τμημάτων που είναι συνέπεια της διαπερατότητας του συστήματος.

Με τη μη δημιουργία των ανώτερων οργάνων (ΕΑΓΕ, ΕΣΑΠ) που θα εξασφάλιζαν την επικοινωνία και την ανοικτότητα του συστήματος, θα πρέπει σε επόμενη οργανωτική αλλαγή να προβλεφθεί η συμμετοχή κοινωνικών σε περιφερειακό επίπεδο φορέων στη σύγκλητο χωρίς η συμμετοχή αυτή να παραβιάζει τη συνταγματική επιταγή της αυτοτέλειας των πανεπιστημίων.

Η διαπερατότητα των ορίων του συστήματος στα ΤΕΙ είναι εξασφαλισμένη με τη λειτουργία του σε κεντρικό επίπεδο αλλά και με την ίδρυση στην έδρα κάθε ΤΕΙ των Περιφερειακών Συμβουλίων Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΠΣΤΕ) σε περιφερειακό, τα οποία συνεργάζονται με τα ΤΕΙ. Η διαφορά στην οργάνωση που εξασφαλίζει την πλήρη αυτοδιοίκηση των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι ότι τα προγράμματα των ΤΕΙ εγκρίνονται από το Υπουργείο Παιδείας ύστερα από πρόταση του αντίστοιχου ΤΕΙ, κάτι που δεν υπάρχει στον πανεπιστημιακό τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο εξασφαλίζεται από το ΑΣΕΑΠ το οποίο θα εποπτεύει τη λειτουργία του.

Η επιρροή και η άντληση ενέργειας από το περιβάλλον στα ανοικτά συστήματα είναι θεμελιακά στοιχεία της λειτουργίας τους προκειμένου να μην εξαντληθούν από την ομοιόμορφα επαναλαμβανόμενη εκπαιδευτική πράξη και τα ίδια προγράμματα, τα οποία προκαλούν εντροπία. Αντίθετα, είναι αναγκαίο να γίνουν εκείνες οι επιλογές που θα δημιουργήσουν αρνητική εντροπία, πράγμα που τα εμποδίζει να εξαντληθούν διατηρώντας ευνοϊκές συνθήκες σε σχέση με το περιβάλλον, προσδοκώντας την παρέμβαση του κράτους που μέσω των μεταρρυθμίσεων να έρθει και να τα ξεκουράσει.

Οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί οφείλουν να αναπτύξουν εσωτερικές δυνάμεις και μηχανισμούς που θα διαμορφώνουν (Συνθήκες αρνητικής εντροπίας μέσω της διαπερατότητας των ορίων και κυρίως με την επανεξέταση των συνθηκών και την κριτική μελέτη της δομικής τους οργάνωσης ώστε να ανταποκρίνονται συνεχώς και δυναμικά στις αλληπάλληλες αλλαγές του περιβάλλοντος. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να επανεξεταστεί και να επαναξιολογηθεί η οργανωτική αποτελεσματικότητα της σημερινής δομής με επικέντρωση της προσοχής:

- στη μεγάλη συμμετοχή των φοιτητών, που επιβλήθηκε κάτω από τελείως διαφορετικές συνθήκες λειτουργίας του φοιτητικού κινήματος
  - στη συμμετοχή των κοινωνικών φορέων
  - στις διαδικασίες και στον τρόπο αξιολόγησης των ιδρυμάτων
  - στον τρόπο επιλογής των μελών ΔΕΠ και του διοικητικού προσωπικού
  - στην ανάγκη ύπαρξης πολυμελών οργάνων, που εξασφαλίζει μεν τη συμμευ-
χικότητα και αντιπροσωπευτικότητα, αλλά προκαλεί δυσλειτουργίες στη λήψη των αποφάσεων.

Η καθιέρωση πραγματικής αυτοτέλειας στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. με τη βοήθεια της οικονομικής αυτοτέλειας θα επέτρεπε σε αυτά να προχωρούν και να εξασφαλίζουν μόνα τους τις οργανωτικές εκείνες αλλαγές που προκαλεί διαχρονικά η εσωτερική λειτουργία του συστήματος, αλλά πρωτίστως και το περιβάλλον, το οποίο μεταβάλλεται με ταχύτατους ρυθμούς, και να μην αφήνουν την πρωτοβουλία της οργανωτικής αλλαγής στο κράτος, το οποίο ενεργεί με τα δικά του κριτήρια και τους δικούς του ρυθμούς, στη βάση των διαμορφούμενων πολιτικών συσχετισμών.

Η οποιαδήποτε οργανωτική αλλαγή είναι αναγκαίο να παρέχει μια νοοτροπία ή καλύτερα κουλτούρα δυναμικής αλλαγής εξασφαλίζοντας τις τρεις βασικές παραμέτρους που θέτει ο Nadler με στόχο την επιτυχία της:

- Η μία παράμετρος αφορά την εξασφάλιση υποκινητικού κλίματος αλλαγής ανάμεσα στα μέλη της οργάνωσης, τα οποία και αποτελούν τους εκτελεστές κάθε προγράμματος οργανωτικής αλλαγής

- Η δεύτερη την κατεύθυνση της μεταβατικής κατάστασης κατά τέτοιον τρόπο, ώστε να εξασφαλιστεί ότι ο έλεγχος διατηρείται κατά τη διάρκεια της αλλαγής και μετά

- Η τρίτη την καθοδήγηση της πολιτικής δυναμικής της οργάνωσης έτσι ώστε να υποστηριχθεί η αλλαγή,

Το Ανοικτό Πανεπιστήμιο με την οργανωτική δομή που έχει διαμορφώσει και η οποία στηρίζεται στη λήψη αποφάσεων μέσα από αρθρωτή ιεραρχική οργάνωση και από ολιγομελή όργανα, τη μεγάλη ανοικτότητα του συστήματος του αλλά και τη συμμετοχή των κοινωνικών φορέων στους οποίους απευθύνονται και από τους οποίους αξιολογούνται εντέλει οι απόφοιτοι του συμπυκνώνει και ανταποκρίνεται στη διεθνή πρακτική των Ανοικτών Πανεπιστημίων, την οποία θα έπρεπε να λάβουν υπόψη τους και τα υπόλοιπα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα για να βελτιώσουν την οργανωτική τους αποτελεσματικότητα.

Από την προσέγγιση που επιχειρήθηκε παραπάνω διαπιστώνουμε, πέραν των νησίδων οργανωτικής λειτουργικότητας του συστήματος διοίκησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το έλλειμμα διοίκησης (υποδιοίκηση) των ιδρυμάτων:

- λόγω των θεσμικών προσαρμογών που έχουν διαμορφωθεί από την πολυνομία και τις συχνές αλλαγές, αλλά και τη συμπεριφορά των διοικούντων

- λόγω της εσωστρέφειας των τμημάτων και της λειτουργία τους μέσω ενός ελλειμματικού συντονισμού από τη Σύγκλητο, η οποία εν δυνάμει παρεμβαίνει στη λειτουργία του συστήματος όταν το θέμα φτάσει σε αυτήν, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται πηγές και νησίδες αυθαιρεσίας και αποκλίνουσας συμπεριφοράς των οργάνων, που δεν επιτρέπουν την αποτελεσματική διοίκηση των ιδρυμάτων.

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Θα αναπτυχθεί συνοπτικά και σε περιορισμένη έκταση, οι οικονομικές πτυχές της λειτουργίας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, και συγκεκριμένα του κόστους και της χρηματοδότησης της σε σχέση με τις μορφές οργάνωσης και τις διαχειριστικές επιλογές των ιδρυμάτων, και αφετέρου τις σχέσεις εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας.

Η επίτευξη, ωστόσο, του σκοπού προϋποθέτει την επίλυση συγκεκριμένων μεθοδολογικών προβλημάτων στην εκτίμηση της σύνθεσης του κόστους, στην ανάλυση του τρόπου αλλά και των εναλλακτικών μεθόδων χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και στις δυνατότητες ορθολογικής διαχείρισης των πόρων από κάθε ίδρυμα, που είναι ίσως η σημαντικότερη διάσταση των οικονομικών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η θεσμοθέτηση, εξάλλου, και η λειτουργία των Ειδικών Λογαριασμών Έρευνας σε κάθε ίδρυμα δημιουργούν μια άλλη πραγματικότητα, ιδιαίτερα σύνθετη και δυσεξιχνίαστη, καθώς και ο ρόλος των μοντέλων οργάνωσης στη χρηματοδότηση και διαχείριση των ιδρυμάτων σε σχέση με την αποτελεσματικότητά τους,

Τα τριτοβάθμια δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι πλήρως αυτοδιοικούμενα, εποπτευόμενα από τον υπουργό Παιδείας και επιχορηγούμενα από το κράτος. Η κρατική επιχορήγηση διοχετεύεται στα ιδρύματα μέσα από τρία διαφορετικά κανάλια, που είναι: α) οι άμεσες ανάγκες των ιδρυμάτων για μισθούς προσωπικού. β) η τακτική επιχορήγηση για την κάλυψη λειτουργικών τους εξόδων και γ) η κάλυψη των έκτακτων αναγκών των ιδρυμάτων (έκτακτη επιχορήγηση).

Τα αρμόδια όργανα των ιδρυμάτων έχουν την ευθύνη της διαχείρισης των πόρων που προέρχονται τόσο από την κρατική επιχορήγηση όσο και από τη διαχείριση της περιουσίας τους, καθώς και από τα δίδακτρα που πρόσφατα, με βάση το νόμο, ορισμένα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών επέβαλαν.

Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας, ως φορέας άσκησης εποπτείας, ελέγχει μέσω της Διεύθυνσης Οικονομικών Υποθέσεων τα οικονομικά των ιδρυμάτων και συγκεκριμένα εγκρίνει τους προϋπολογισμούς και ισολογισμούς τους, την κατανομή των επιχορηγήσεων, τις πληρωμές από την προμήθεια συγγραμμάτων, ενώ διατηρεί στον απόλυτο έλεγχο του το βασικότερο τμήμα της κρατικής επιχορήγησης, που αφορά τις

αμοιβές του προσωπικού, αποδυναμώνοντας τη συνταγματικά κατοχυρωμένη αυτοδιοίκηση και αυτοτέλεια των Τριτοβάθμιων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

Από την παραπάνω θεώρηση θα πρέπει να εξαιρεθεί το Ανοικτό Πανεπιστήμιο, του οποίου ο τρόπος χρηματοδότησης διαφοροποιείται από τα υπόλοιπα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα και είναι άμεσα εξαρτώμενος από τον τετραετή προγραμματισμό του ιδρύματος, όπως θα δούμε στη συνέχεια. Προβλέπεται η συμμετοχή των φοιτητών, τόσο σε προπτυχιακό όσο και μεταπτυχιακό επίπεδο, στις δαπάνες που συνδέονται με την εφαρμογή του συστήματος της εξ αποστάσεως διδασκαλίας.

Στα δομικά προβλήματα προστίθεται και άλλο ένα. Αυτό αφορά τη χρηματοδότηση, είναι αυξανόμενο διαχρονικά, λόγω των εκπαιδευτικών πολιτικών που ακολούθησαν οι διάφορες κυβερνηθείς τα τελευταία τριάντα χρόνια. Αναπτύσσεται μόνιμα σε κλίμα λιτότητας και έχει παγιωθεί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Έτσι το πρόβλημα της χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί κομβικό σημείο το οποίο θεσμικά επηρεάζει την αυτοδιοίκηση και την αυτοτέλεια των ιδρυμάτων αλλά και ακαδημαϊκά τη λειτουργία τους, με σαφή υποβάθμιση της ποιότητας της παραγόμενης εκπαίδευσης, της αποτελεσματικότητας και πρόσφατα της ανταγωνιστικότητας των Τριτοβάθμιων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων σε εθνική και ευρωπαϊκή κλίμακα. Ένα άλλο σημαντικό θέμα το οποίο τίθεται πλέον ως πρόβλημα και έχει άμεση σχέση με τη χρηματοδότηση αλλά και την επάρκεια των πόρων αφορά την επέκταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που παρατηρείται ασυντόνιστα τα τελευταία χρόνια, χωρίς την εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων λόγω της ανορθολογικής και χωρίς προγραμματισμό δημιουργίας νέων πανεπιστημίων και ΤΕΙ και της άρτιας λειτουργίας των ήδη υπαρχόντων.

Για να γίνει ανάλυση της χρηματοδότησης των ιδρυμάτων θα πρέπει πρώτα να καθοριστεί η βασική παράμετρος, που είναι το κόστος, το οποίο προσδιορίζει τον τρόπο αλλά και το μέγεθος της χρηματοδότησης.

3.1 ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Τα κράτη, θέλοντας να απαντήσουν στην οικονομική πίεση για ανάπτυξη μέσω της κατάρτισης εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού και την αυξημένη, ειδικότερα, ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά και στην απαίτηση για εκδημοκρατισμό της κοινωνίας με την εξασφάλιση ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, οδηγήθηκαν στη διεύρυνση της τελευταίας, δηλαδή στο άνοιγμα της σε μεγάλο αριθμό φοιτητών. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση θεωρήθηκε από τους πολιτικούς ως εργαλείο που θα συνέβαλλε στην εξασφάλιση υψηλών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης.

Η αύξηση του κόστους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αλλά και η χρηματοδότηση ακολούθησαν αυτή την αξιολόγηση του κοινωνικού ρόλου της. Ως άμεση συνέπεια καταγράφεται στην Ελλάδα η σταθερή αύξηση του αριθμού των ιδρυμάτων αλλά και του φοιτητικού πληθυσμού κατά το τελευταίο τέταρτο του 20ου αιώνα.

Η ανάπτυξη, άλλωστε, της τεχνολογίας, των επιστημών, των εξειδικεύσεων αλλά και της επιμόρφωσης διά βίου εκπαίδευσης δημιούργησε νέες συνθήκες στην ανάπτυξη των Τριτοβάθμιων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, τα οποία, ανταποκρινόμενα αφενός στις απαιτήσεις της ανάπτυξης των επιστημών με τη δημιουργία νέων κλάδων επιστημών, την ανάπτυξη της τεχνολογίας και την εισαγωγή της στην εκπαίδευση και την εκπαιδευτική διαδικασία και αφετέρου στις ανάγκες της αγοράς εργασίας με τη ζήτηση νέων ειδικοτήτων, που αποτελούσε συνέπεια της κοινωνικής, οικονομικής και τεχνολογικής ανόδου, οδήγησαν σε μεταβολή της οργανωτικής μορφολογίας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία προσπαθεί να ανταποκριθεί στις συνθήκες της μεταβιομηχανικής κοινωνίας της πληροφορίας και στο διεθνή ανταγωνισμό με τη διεθνοποίηση των Τριτοβάθμιων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

Οι συνθήκες αυτές δημιουργούν την ανάγκη καθορισμού, μέτρησης, μελέτης, ανάλυσης και αξιολόγησης των διάφορων πτυχών του κόστους της ανώτατης εκπαίδευσης,

Θεωρώντας τα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα ως παραγωγικές μονάδες υπηρεσιών ανώτατης εκπαίδευσης, το κόστος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ορίζεται από το κόστος των συντελεστών, που αποτελούν εισροές και συμμετέχουν στην παραγωγική διαδικασία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, και είναι:

- κόστος προσωπικού (εκπαιδευτικών, διοικητικών, τεχνικών και λοιπού προσωπικού)

- κόστος λειτουργίας (λειτουργικός εξοπλισμός, αναλώσιμα κ.λπ.)
- κόστος κεφαλαίου (υποδομή, γήπεδα, πάγιος εξοπλισμός κ.λπ.).

Οποιαδήποτε και αν είναι τα μεθοδολογικά προβλήματα που αντιμετωπίζει

κάποιος στην εκτίμηση του κόστους ή στον τρόπο έκφρασης του (άμεσο - έμμεσο, πραγματικό - ονομαστικό, σταθερό - μεταβλητό, λειτουργικό - επενδυτικό, δημόσιο - ιδιωτικό), ο υπολογισμός του αποτελεί τη βάση διαμόρφωσης της εκπαιδευτικής πολιτικής. Αυτό αφορά κυρίως τις αποφάσεις: α) για την εφαρμογή μιας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, β) την εφαρμογή νέων προγραμμάτων (μεταπτυχιακών, καινοτόμων, με χρήση νέων τεχνολογιών κτλ.), γ) την επέκταση και ανάπτυξη του εκπαιδευτικού συστήματος με τη δημιουργία νέων ιδρυμάτων, όταν μάλιστα το ίδιο το σύστημα η εξουσία του παρουσιάζεται διατεθειμένο να προχωρήσει σε μια ολοκληρωμένη εφαρμογή του προγράμματος της εκπαιδευτικής πολιτικής με την εφαρμογή των αποφάσεων της προκειμένου να εξασφαλίσει την επιτυχία των στόχων της.

Όσον αφορά το κόστος της παραγωγικής λειτουργίας ενός ιδρύματος με βάση την οικονομική ανάλυση, αυτό αντιστοιχεί στο κόστος παραγωγής μιας βιομηχανικής μονάδας που παρουσιάζει λιγότερα μεθοδολογικά προβλήματα εκτίμησης, αφού μπορεί να αναλυθεί με όρους ανάλυσης μιας επένδυσης στην εκπαίδευση και μάλιστα στην τριτοβάθμια, όπου το κάθε ίδρυμα αποτελεί αυτόνομη μονάδα παραγωγής.

Για την εφαρμογή της οικονομικής ανάλυσης στη μελέτη του κόστους της εκπαίδευσης θα πρέπει να λάβουμε υπόψη τις ιδιαιτερότητες αλλά και τη διαφορά που παρουσιάζει η εκπαιδευτική παραγωγική διαδικασία σε σχέση με τη βιομηχανική μεταποιητική διαδικασία, η οποία επικεντρώνεται σε δύο παράγοντες: Α) Η παραγωγή στην εκπαίδευση δεν γίνεται σε ένα χρόνο αλλά σε μια περίοδο, η οποία αντιστοιχεί σε έναν κύκλο σπουδών ή μέχρις ότου το άτομο εγκαταλείψει το εκπαιδευτικό σύστημα, αποκτώντας ή όχι κάποιο δίπλωμα, συνυπολογίζοντας και τον τυχόν χαμένο χρόνο σε κάθε κύκλο σπουδών. Β) Το κόστος παραγωγής ενός προϊόντος επιβαρύνει την ίδια την επιχείρηση, ενώ με αυτό της εκπαίδευσης επιφορτίζεται το δημόσιο και το κοινωνικό σύνολο, που το διαθέτει από τους πολίτες-άτομα και τις οικογένειες τους που δέχονται το προϊόν της εκπαίδευσης. Οι διάφοροι τρόποι μέτρησης και ανάλυσης του κόστους έχουν μεγάλη σημασία στην εκτίμηση της επένδυσης σε ατομικό αλλά και συλλογικό, κοινωνικό επίπεδο και κυρίως στην εκτίμηση των αποτελεσμάτων της επένδυσης στην εκπαίδευση κατ'αντιστοιχία σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Ο τρόπος ταξινόμησης του κόστους της εκπαίδευσης ποικίλλει αισθητά και εξαρτάται από την πηγή που συγκεντρώνει και αναλύει τα δεδομένα ώστε να έχουν μια χρησιμότητα και οπωσδήποτε συγκρισιμότητα, δεδομένου ότι οι μορφές εκπαίδευσης είναι πολύ διαφορετικές και καθορίζουν την ανάλυση των μεταβολών του κόστους ανάλογα με το είδος της εκπαίδευσης , τυπική, εξ αποστάσεως κτλ. το μέγεθος του συστήματος ,σταθερό, μεταβλητό κόστος καθώς και με το ποιός αναλαμβάνει κάθε φορά την κάλυψη αυτού του κόστους.

Όπως όμως αναφέρθηκε, υπάρχει μεθοδολογικό πρόβλημα στον προσδιορισμό των παραγόντων που διαμορφώνουν το κόστος, τόσο το πραγματικό όσο και το ονομαστικό, αλλά συναπώς και σε θέματα θεσμικά και χρηματοδοτικά.

Τα σχετικά ερωτήματα που τίθενται στη μελέτη του κόστους της δημόσιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης διαπραγμάτευσης του θέματος αυτού μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

- Πόσα χρήματα πρέπει να παραχωρηθούν για τη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος; (οικονομικό πρόβλημα)
- Πότε πρέπει να δοθούν τα χρήματα: (χρηματοδοτικό πρόβλημα)
- Ποιος πρέπει να πληρώσει; (θεσμικό πρόβλημα)
- Ποια είναι η λειτουργία της καθεμιάς από τις «εισροές» στη διαδικασία της εκπαίδευσης; (τεχνικό πρόβλημα).

Η απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα δεν είναι απλή αφού είναι δύσκολο να καθοριστεί το περιεχόμενο του κόστους λόγω των μεθοδολογικών προβλημάτων αλλά και λόγω των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζει το κάθε εκπαιδευτικό σύστημα, καθώς και η διάρθρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο της διαλεκτικής της σχέσης με την κοινωνία. Η δυσκολία αυτή στην εκτίμηση του κόστους φαίνεται από την προτίμηση των μελετητών που ασχολούνται με το θέμα να ξεπερνούν το κόστος και να αναφέρονται στις δαπάνες για την εκπαίδευση.

Η στοιχειώδης διαίρεση του κόστους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης γίνεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: το άμεσο και έμμεσο κόστος.

Το άμεσο κόστος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αντιστοιχεί στο σύνολο του δημόσιου και του ιδιωτικού κόστους και καλύπτεται αντίστοιχα από τις επιχορηγήσεις του κράτους και από τις οικογένειες των φοιτητών ή τους ίδιους τους φοιτητές. Το άμεσο κόστος που χρηματοδοτείται από το κράτος είναι φανερό και αποτυπώνεται κάθε χρόνο στον κρατικό προϋπολογισμό. Το ιδιωτικό κόστος προκύπτει μόνο από έρευνες που πραγματοποιούνται για αυτό το θέμα σε κάθε χώρα, δεδομένου ότι και τα στοιχεία των

Εθνικών Λογαριασμών που υπολογίζουν την ιδιωτική κατανάλωση στην εκπαίδευση είναι αμφισβητούμενα. Στην Ελλάδα το ιδιωτικό κόστος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχει πρόσφατα (2000) υπολογιστεί και έχει διαπιστωθεί ότι το συνολικό κόστος που αναλαμβάνουν οι οικογένειες των φοιτητών είναι πολλαπλάσιο από αυτό που αναλαμβάνει το κράτος, παρ' όλο που το τελευταίο εμμένει να διακηρύσσει την προσήλωση του στη δημόσια δωρεάν παιδεία, σε μία δηλαδή εικονική πραγματικότητα.

Το έμμεσο κόστος ανταποκρίνεται στο διαφυγόν εισόδημα ή κόστος ευκαιρίας, το οποίο προκύπτει από την επιλογή του φοιτητή να σπουδάσει αντί να έχει μια οποιαδήποτε απασχόληση που θα του αποφέρει εισοδήματα. Το διαφυγόν εισόδημα συνήθως υπολογίζεται με βάση το βασικό ημερομίσθιο του ανειδίκευτου εργάτη. Το έμμεσο κόστος είναι μεγαλύτερο του άμεσου.

Για τις διεθνείς συγκρίσεις αλλά και για τον προγραμματισμό της εκπαίδευσης χρησιμοποιούνται δύο άλλες εκφράσεις του κόστους που είναι το μέσο και το οριακό κόστος. Το μέσο ή μοναδιαίο κόστος υπολογίζεται από την απλή διαίρεση του συνολικού κόστους ιδιωτικό, δημόσιο, κόστος ευκαιρίας διά του αριθμού των φοιτητών σε επίπεδο χώρας ή σε επίπεδο ιδρύματος ή σε επίπεδο τμήματος, ανάλογα με το τι θέλουμε να συγκρίνουμε. Είναι σαφές ότι όσο κατεβαίνουμε σε επίπεδο διοίκησης του εκπαιδευτικού συστήματος, και τα μεθοδολογικά προβλήματα αυξάνονται αλλά και τα υπολογιστικά, γιατί το κόστος σε επίπεδο τμήματος είναι δύσκολο να υπολογιστεί λόγω του τρόπου διαχείρισης των ΑΕΙ και ΤΕΙ.

Το οριακό κόστος, το οποίο σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να ισούται με το μέσο κόστος, αντιστοιχεί στο κόστος ενός επιπλέον φοιτητή που εισέρχεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Το οριακό κόστος είναι χρήσιμο στον προγραμματισμό της εκπαίδευσης γιατί παρέχει κρίσιμα στοιχεία στη διαμόρφωση εκπαιδευτικής πολιτικής σχετικά με το άριστο μέγεθος των ιδρυμάτων και των τμημάτων, τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας αλλά και τη λήψη απόφασης, αν πρέπει, π. χ. να επεκτείνουμε ένα κτίριο ή να κατασκευαστεί ένα νέο ίδρυμα.

Έτσι, μεταξύ των βασικών αιτιών της μεταβολής του μέσου κόστους είναι το μέγεθος των μονάδων και των ιδρυμάτων. Η αύξηση του μεγέθους των σχολικών μονάδων για την οικονομική ανάλυση θα πρέπει να εξετάζεται από την πλευρά της δημιουργίας οικονομιών κλίμακας, οι οποίες οδηγούν στη μείωση του κόστους λειτουργίας, και θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην έκφραση και εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής.

Γίνεται επιπλέον σαφές ότι το οριακό κόστος θα είναι εξ ορισμού υψηλό όταν δημιουργείται ένα νέο ίδρυμα ή τμήμα, καθώς απαιτούνται καινούργιες επενδύσεις σε κεφάλαια για την κατασκευή της υποδομής και αυξημένα λειτουργικά έξοδα, τα οποία είναι αναγκαία για να μπορέσουν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα να υποδεχτούν συγκεκριμένο αριθμό φοιτητών, ικανό να μειώσει το οριακό κόστος σε επίπεδο του άριστου μεγέθους του ιδρύματος, που είναι το σημείο όπου το οριακό κόστος ισούται με το μέσο κόστος. Γενικά, όμως, το οριακό κόστος είναι υψηλό όταν πρόκειται να επεκτείνουμε το εκπαιδευτικό σύστημα στη χώρα, αφού η επέκταση δεν γίνεται προγραμματισμένα, με αποτέλεσμα στη συνέχεια την υποχρηματοδότηση των ιδρυμάτων για να ικανοποιηθούν όλες οι ανάγκες.

Χαρακτηριστικό, εξάλλου, παράδειγμα αυξημένου οριακού κόστους αποτελεί η εκπαίδευση των φοιτητών στο εξωτερικό. Όπως είναι γνωστό, το πρόβλημα είναι έντονο στη χώρα μας λόγω του μεγάλου αριθμού φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό και ανέρχονται σύμφωνα με εκτίμηση σε 63.000 για το έτος 2000-01. Το οριακό κόστος είναι το μέγιστο για κάθε επιπλέον φοιτητή που φεύγει στο εξωτερικό, ενώ, αν ο ίδιος φοιτητής σπούδαζε στην Ελλάδα και σε σχολή όπου η παραγωγική ικανότητα δεν είναι στα περισσότερα τμήματα στο μέγιστο σημείο, το οριακό κόστος του θα ήταν πάρα πολύ χαμηλό.

Με βάση την παραπάνω διαπίστωση, μια ορθολογική εκπαιδευτική πολιτική μείωσης του οριακού κόστους θα πρέπει να αποβλέπει, σε ό,τι αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση, στη συγκράτηση των φοιτητών στη χώρα δημιουργώντας την κατάλληλη υποδομή, η οποία θα ικανοποιούσε την αυξημένη ζήτηση και θα διευκόλυνε τους φοιτητές που επιθυμούν να συνεχίσουν τις σπουδές στο εξωτερικό για αντικείμενα ή ειδικότητες που δεν υπάρχουν ή δεν μπορεί να καλύψει το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας.

Η εκτίμηση του κόστους λειτουργίας της εκπαίδευσης μπορεί να αποδοθεί με την παρακάτω εξίσωση

$$Cf = \frac{Ik}{tk} + \frac{Ie}{te} + p + m + s$$

όπου:

C_f = συνολικό κόστος λειτουργίας

I_k = κόστος κατασκευών - κτιρίων (υποδομών)

t_k = περίοδος απόσβεσης κατασκευών - κτιρίων (υποδομών)

I_e = κόστος εξοπλισμού

t_e = περίοδος απόσβεσης εξοπλισμού

ρ = δαπάνες προσωπικού (εκπαιδευτικού και μη εκπαιδευτικού)

m = δαπάνες υλικών - αναλώσιμων και συντήρησης

s = κοινωνικές δαπάνες

Έχει, εξάλλου, παρατηρηθεί ότι στις αναπτυσσόμενες χώρες οι δαπάνες προς τους φοιτητές για κοινωνικές παροχές αυξάνονται με ταχύτερους ρυθμούς σε σχέση με τις υπόλοιπες δαπάνες.

Το συνολικό κόστος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παρουσιάζει ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά, που είναι τα εξής:

- Το συνολικό κόστος αυξάνεται αναλογικά με την αύξηση του φοιτητικού πληθυσμού.

- Η καμπύλη του συνολικού κόστους δεν είναι συνεχής αλλά διακόπτεται και συνεχίζει σε ανώτερο επίπεδο και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους απαιτείται δραστική αύξηση των δαπανών προκειμένου από πλευράς υποδομής αλλά και προσωπικού να μπορούν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα να αντεπεξέλθουν στην αυξημένη ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση.

- Η κλίση της καμπύλης κόστους εξαρτάται από το περιεχόμενο των σπουδών, παρουσιάζοντας μια αυξητική πορεία από τις θεωρητικές προς τις θετικές και τεχνολογικές σπουδές, όπου χρειάζονται εργαστήρια και τεχνολογικός εξοπλισμός. Αντίστοιχη στην προκειμένη περίπτωση είναι και η μεταβολή του οριακού κόστους, δεδομένου ότι χρειάζεται σημαντική επένδυση σε εξοπλισμό και εργαστήρια για να υποδεχτεί το ίδρυμα επιπλέον φοιτητές τεχνολογικών σπουδών, διατηρώντας στα ίδια επίπεδα την ποιότητα της προσφερόμενης εκπαίδευσης.

- Τέλος, σημαντικό στοιχείο στα οικονομικά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί η διάρθρωση του κόστους, η οποία επηρεάζεται από το μοντέλο λειτουργίας της τριτοβάθμιας αλλά και την έλλειψη αξιολόγησης του τρόπου διαχείρισης των πόρων από τα ιδρύματα, με αποτέλεσμα να παρατηρούνται σπατάλες στον τρόπο κάλυψης τόσο του κόστους όσο και της διαχείρισης των πόρων από τα ιδρύματα τα οποία δεν διαθέτουν τους μηχανισμούς που θα παρακολουθούσαν την υλοποίηση των

προϋπολογισμών, θα ανέλυαν τα στοιχεία σε σχέση με τη λειτουργία των τμημάτων και των λοιπών μονάδων των ιδρυμάτων εργαστήρια, κλινικές και στη συνέχεια θα προγραμματίζαν ορθολογικά τη λειτουργία των ιδρυμάτων. Αυτή τη στιγμή μπορεί να παρατηρήσει κανείς ότι υπάρχουν δραστηριότητες παράλληλες, με τον ίδιο στόχο και το ίδιο περιεχόμενο, επειδή η μια λειτουργική μονάδα, τμήμα δεν επικοινωνεί με την άλλη και επειδή η ακαδημαϊκή αρχή, Σύγκλητος ή Συμβούλιο δεν έχει τη δυνατότητα να παρεμβαίνει στην εσωτερική λειτουργία των τμημάτων χωρίς να ζητήσει την άποψη τους ούτε και έχει τη δυνατότητα να επιβάλει τη δική της άποψη. Το πρόβλημα είναι περισσότερο έντονο σε επίπεδο σχολών μεταξύ των διάφορων τμημάτων τα οποία έχουν κοινά μαθήματα αλλά χρησιμοποιούν διαφορετικά μέλη ΔΕΠ λόγω της άρνησης για συνδιδασκαλία ή, το πιο σημαντικό, έχουν διαφορετικές βιβλιοθήκες με πολλά κοινά βιβλία και περιοδικά αλλά και πολλαπλάσιο προσωπικό.

Μελετώντας κάποιος τη λειτουργία των ιδρυμάτων θα μπορούσε να διαπιστώσει πληθώρα ανορθολογικών λειτουργιών που αυξάνουν το κόστος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και οφείλονται στην έλλειψη ελέγχου, προγραμματισμού και ορθολογικής διαδικασίας κατά τη λήψη αποφάσεων και, κυρίως, υπό την κάλυψη ή την πρόφαση της ακαδημαϊκής ελευθερίας και της αυτοδιοίκησης.

Συμπερασματικά, το κόστος αποτελεί βασικό στοιχείο διαμόρφωσης εκπαιδευτικής πολιτικής, αξιολόγησης του συστήματος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και εκτίμησης της απόδοσης και της παραγωγικότητας της.

3.2 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Την ανάλυση των λειτουργιών του κόστους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ακόλουθι η ανάλυση των μοντέλων και του τρόπου κάλυψης του.

Το μοντέλο της χρηματοδότησης έχει άμεση σχέση με το μοντέλο οργάνωσης των ιδρυμάτων αλλά και γενικότερα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ο ΟΟΣΑ, μελετώντας τους διάφορους τρόπους χρηματοδότησης των εκπαιδευτικών συστημάτων των χωρών που ανήκουν σε αυτόν, τους κατατάσσει σε πέντε μοντέλα ή τύπους χρηματοδότησης:

- Χρηματοδότηση από ίδιους πόρους (αυτοχρηματοδότηση), που προέρχονται από δικαιώματα εγγραφής και από συμβόλαια έρευνας.
- Σύστημα δημοσίων πιστώσεων, όπου μεταβιβάζονται με αυστηρό τρόπο μέσα από συγκεκριμένες διοικητικές διαδικασίες για κάθε είδος δαπάνης.
- Σύστημα συνολικής χρηματοδότησης, όπου η νόμιμη εξουσία παραχωρεί ένα ποσό κατ' αποκοπήν και το ίδρυμα το κατανέμει ανάλογα με τις ανάγκες και με το δικό του τρόπο.
- Συνδυασμός δημοσίων επιχορηγήσεων (που μπορεί να προέρχονται από διάφορα υπουργεία ή από διάφορους περιφερειακούς και τοπικούς συνεταιρισμούς), ο οποίος δίνει μεγάλη ανεξαρτησία στο ίδρυμα.
- Αρχή πώλησης των υπηρεσιών (εκπαίδευσης και έρευνας σε δημόσιες υπηρεσίες και επιχειρήσεις) στην περίπτωση που το εκπαιδευτικό ίδρυμα μπορεί να λειτουργεί παρόμοια με μια ιδιωτική επιχείρηση.

Από την παραπάνω παράθεση μοντέλων χρηματοδότησης ξεχωρίζουν δυο τρόποι :

- τα αυτοχρηματοδοτούμενα, δηλαδή αυτά που χρησιμοποιούν δικούς τους πόρους που προέρχονται είτε από την είσπραξη διδάκτρων είτε από την πώληση υπηρεσιών, και

- τα χρηματοδοτούμενα από το δημόσιο, μέσω των κρατικών επιχορηγήσεων

Αυτοί οι τύποι χρηματοδότησης μπορεί να παρουσιάζονται κατά τρόπο «μεικτό» στα ιδρύματα, όταν το νομικό πλαίσιο αλλά και ο χαρακτήρας της εκπαίδευσης το επιτρέπουν αλλά και το ίδρυμα το επιδιώκει.

Στην Ελλάδα η χρηματοδότηση γίνεται αποκλειστικά από το κράτος μέσω συνολικών επιχορηγήσεων, στη βάση προϋπολογισμών που καλείται κάθε χρόνο να υποβάλλει το ίδρυμα στο Υπουργείο Παιδείας για έγκριση. Η επιχορήγηση χρη-

σιμοποιείται για τη χρηματοδότηση των λειτουργικών και επενδυτικών δαπανών των ιδρυμάτων, εκτός από την πληρωμή των μισθών του τακτικού προσωπικού που χρηματοδοτείται από το ΥΠΕΠΘ και δεν περιλαμβάνονται στους προϋπολογισμούς των ιδρυμάτων. Έτσι αποτελείτο βασικότερο στοιχείο, που σαφώς περιορίζει την αυτοτέλεια τους.

Συμφωνά με διάφορες ρυθμίσεις νόμων που αφορούν την τριτοβάθμια εκπαίδευση, υπάρχουν και συμπληρωματικοί, παράπλευροι τρόποι χρηματοδότησης των ιδρυμάτων που συνιστούν διαφορετικά μοντέλα χρηματοδότηση από αυτά που αναφέρθηκαν προηγουμένως και προσδίδουν μια σχετική ευελιξία στη διαχείριση των οικονομικών των ιδρυμάτων.

Συγκεκριμένα, οι διαφορετικοί αυτοί τρόποι χρηματοδότης αφορούν τη χρηματοδότηση της έρευνας, η οποία προέρχεται από εξωτερικές πηγές αλλά και τη χρηματοδότηση από την πώληση εκπαιδευτικών και τεχνολογικών υπηρεσιών προς το δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα.

Υπάρχουν, λοιπόν, τρεις μηχανισμοί που διαχειρίζονται τα οικονομικά θέματα των ιδρυμάτων:

- Η Επιτροπή Ερευνών σε κάθε πανεπιστήμιο, που έχει ως έργο τη διαχείριση των πόρων για την έρευνα και κυρίως αυτών που προέρχονται από τρίτες πηγές
- Η Εταιρεία Αξιοποίησης και Διαχείρισης της περιουσίας του πανεπιστημίου που αποτελεί νομικό πρόσωπο με επιχειρηματικό χαρακτήρα λειτουργώντας με κανόνες που ισχύουν στην ελεύθερη αγορά. Η εταιρεία αυτή τελεί υπό τον έλεγχο της Συγκλήτου.
- Τα Ερευνητικά Ινστιτούτα, τα οποία μπορούν να συνδέονται με ένα ή περισσότερα τμήματα και έχουν τη δυνατότητα να λειτουργούν με όρους ελεύθερης αγοράς έχοντας δική τους, ανεξάρτητη από τον κρατικό έλεγχο, διαχείριση.

Έτσι μπορούν να αναπτύσσουν ελεύθερα και πιο ευέλικτα ερευνητικές δραστηριότητες που συνδέονται με το ερευνητικό πεδίο των διάφορων τμημάτων που τα στηρίζουν.

Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι και στα εκπαιδευτικά συστήματα που η χρηματοδότηση γίνεται μέσω επιχορηγήσεων από το κράτος υπάρχουν διαφοροποιήσεις συμφωνά με την τυπολογία που έχει κάνει ο ΟΟΣΑ.

Συγκεκριμένα, υπάρχουν πέντε συστήματα μεταφοράς πόρων από την πολιτεία προς τα ιδρύματα:

- Το εμπειρικό σύστημα, όπου το κράτος χρηματοδοτεί τμηματικά, εκ των προτέρων, ανάλογα με τις πραγματοποιούμενες δαπάνες.

- Το σύστημα της επανάληψης του προϋπολογισμού του προηγούμενου έτους προσαρμοσμένο με βάση έναν πολλαπλασιαστική αυθαίρετο, ο οποίος μπορεί να μεταβάλλεται ανάλογα σε περιόδους λιτότητας και να κυμαίνεται κάτω της μονάδας.

- Το σύστημα των τύπων όπου οι επιχορηγήσεις προσδιορίζονται στη βάση μαθηματικών τύπων λίγο πολύ σοφιστικές. Αυτό το σύστημα αφορά σχεδόν πάντα την τριτοβάθμια εκπαίδευση και στηρίζεται για τη δημιουργία του τύπου στο μοναδιαίο κόστος με μεταβλητούς συντελεστές του επίπεδου σπουδών, των αντικειμένων σπουδών, ενσωματώνοντας, επίσης, το ωράριο απασχόλησης του προσωπικού, τους μισθούς των μελών ΔΕΠ και τις ανάγκες σε εξοπλισμό.

- Το σύστημα της παρακίνησης ανάλογα με τα αποτελέσματα, όπου οι επιχορηγήσεις εξαρτώνται από τον αριθμό των διπλωματούχων και σχετίζονται με την αξιολόγηση των διπλωμάτων των προγραμμάτων και τον αριθμό των ξένων φοιτητών στο ίδρυμα.

- Τέλος, το σύστημα των συμβάσεων, το οποίο στηρίζεται στη διαπραγμάτευση μεταξύ του ιδρύματος και του χρηματοδότη και αφορά συνολική χρηματοδότηση με βάση κάποιο μαθηματικό τύπο αλλά και όρους που σε μεγάλο βαθμό οδηγούν στη μείωση της αυτοτέλειας των ιδρυμάτων, αφού δεν μπορούν να αυτοδιαχειριστούν την επιχορήγηση δεσμευόμενα από τους όρους της σύμβασης. Η διαδικασία χρηματοδότησης είναι αρκετά σύνθετη για κάθε ίδρυμα, το οποίο από το νόμο έχει πλήρη αυτοτέλεια και είναι αυτοδιοικούμενο. Πρακτικά, τα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι δέσμια της οικονομικής πολιτικής που ακολουθεί η εκάστοτε κυβέρνηση και κατά δεύτερο λόγο της εκπαιδευτικής πολιτικής.

Συγκεκριμένα, τα ιδρύματα καταρτίζουν τον ετήσιο προϋπολογισμό τους στη βάση του προγραμματισμού τους, είναι αμφισβητούμενο κατά πόσο προγραμματίζουν τις δράσεις τους και δεν αυξάνουν τυπικά κάθε χρόνο, κατά ένα ποσοστό, τον προϋπολογισμό του προηγούμενου έτους και τον υποβάλλουν προς έγκριση στο ΥΠΕΠΘ. Το υπουργείο, ανάλογα με την οικονομική πολιτική αλλά και το ποσό που του παραχωρεί ο κρατικός προϋπολογισμός, κάνει την κατανομή ανά ίδρυμα και επιστρέφει τον προϋπολογισμό στο ίδρυμα, προκειμένου να τον προσαρμόσει στο ποσό που του αντιστοιχεί. Το ίδρυμα τον ανασυνθέτει και υποβάλλει εκ νέου σχέδιο προϋπολογισμού, το οποίο εγκρίνει το ΥΠΕΠΘ και στη συνέχεια πιστώνει το ίδρυμα και αρχίζουν οι τμηματικές μεταβιβάσεις χρημάτων προς το ίδρυμα, τις περισσότερες φορές, όπως δηλώνουν τα ιδρύματα, μετά το καλοκαίρι και προς το τέλος του διαχειριστικού οικονομικού έτους.

Τα τελευταία χρόνια η χρηματοδότηση των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στηρίζεται σε έναν αλγόριθμο σχετικά αυθαίρετο, ο οποίος βασίζεται στην εμπειρία χρηματοδότησης άλλων χωρών κατά αντικείμενο σπουδών και δοκιμάστηκε στην κατανομή των πόρων από το ΕΠΕΑΕΚ αναφορικά με τη χρηματοδότηση εξοπλισμών για την περίοδο 2001-2003. Στον υπολογισμό αυτό λαμβάνονται υπόψη κριτήρια όπως ο αριθμός των φοιτητών, των διδασκόντων, των τμημάτων καθώς και διορθωτικοί συντελεστές όπως περιφερειακότητα του ιδρύματος, πολυεδρικότητα, ηλικία. Για την κατανομή, δε, μεταξύ των τμημάτων

έχουν ληφθεί υπόψη δείκτες κόστους σπουδών στα ΑΕΙ κατά γνωστικά πεδία σε διάφορες χώρες.

Οι διεθνείς οργανισμοί (ΟΟΣΑ, UNESCO, Διεθνής Τράπεζα) δεν έχουν μπορέσει να επεξεργαστούν και να προτείνουν ένα συγκεκριμένο ποσοστό του κρατικού προϋπολογισμού που να φαίνεται αποδεκτό. Το πρόβλημα της χρηματοδότησης δεν είναι οικονομικό αλλά κατά βάση πολιτικό-ιδεολογικό, δεδομένου ότι ο τρόπος αντιμετώπισης των οικονομικών της τριτοβάθμιας στηρίζεται σε δύο βασικές αντιλήψεις, αφενός των παρεμβατιστών, που εκλαμβάνουν την εκπαίδευση ως κοινωνικό προϊόν που θα πρέπει να χρηματοδοτείται από το κράτος, και αφετέρου των νεοφιλελεύθερων, που θεωρούν ότι κάθε μορφωτική δραστηριότητα, όπως αυτή των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, έχει οργάνωση και κανόνες λειτουργίας, όπως ακριβώς κάθε αγορά η οποία ορίζεται ως σύστημα κανόνων, Με αυτή την έννοια δεν υπάρχει αντινομία μεταξύ αγοράς και οργάνωσης και κατά συνέπεια η εκπαίδευση μπορεί να λειτουργεί ως μια μεγάλη αγορά. Έτσι, στο οικονομικό μοντέλο των (νέο)φιλελεύθερων το κράτος αποδεδμεύεται από την αποκλειστική χρηματοδότηση των ιδρυμάτων αφήνοντας το σύστημα να λειτουργεί με όρους αγοράς, μεταφέροντας την ανάληψη του κόστους στους καταναλωτές ή επενδυτές εκπαίδευσης, δηλαδή στους δικαιούχους των εκπαιδευτικών υπηρεσιών, απαλλάσσοντας έτσι τον κρατικό προϋπολογισμό από ένα σημαντικό βάρος. Συγκεκριμένα, στην κατεύθυνση αυτή κινούνται οι απόψεις γνωστών θεωρητικών του φιλελευθερισμού, όπως του F. Hayek, ο οποίος αναφέρει ότι η εκπαίδευση όχι μόνο δεν πρέπει να είναι χρηματοδοτούμενη από το κράτος αλλά ούτε και να παρέχεται από αυτό. Οι Friedman και Hayek πιστεύουν ότι το κράτος θα πρέπει να περιορίσει τη λειτουργία του στην εξασφάλιση της αναγκαίας υποδομής και να παραχωρήσει την οργάνωση και διαχείριση στην ιδιωτική πρωτοβουλία και στους νόμους της αγοράς.

Ο M. Friedman, μάλιστα, προτείνει τη μεταφορά πόρων στους ιδιώτες. Αυτοί, ως

καταναλωτές, με κριτήρια αγοράς θα μπορούσαν να επέλεγαν το ίδρυμα όπου θα έστελναν τα παιδιά τους,

Η Διεθνής Τράπεζα, ακολουθώντας την ίδια ιδεολογία, προτείνει στις χώρες του Τρίτου Κόσμου να βελτιώσουν το εκπαιδευτικό τους σύστημα με τη μετάθεση της χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και της διαχείρισης της στους χρήστες, επεκτείνοντας την ιδιωτικοποίηση της. Επίσης ο ΟΟΣΑ προτρέπει τις χώρες να χρησιμοποιούν σύγχρονες μεθόδους διαχείρισης των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (εμπορική διαχείριση, μάρκετινγκ) αλλά και να βλέπουν περισσότερο την πελατεία, δηλαδή τη ζήτηση, ώστε να προσαρμόζουν αντίστοιχα και ανάλογα την οργάνωση και την προσφορά εκπαιδευτικών υπηρεσιών, ως κυρία, λοιπόν, επιδίωξη προβάλλει η προσαρμογή της εκπαίδευσης στον «πελάτη» με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και την ικανοποίηση της ζήτησης, δηλαδή την παραγωγή επί παραγγελία του εκπαιδευτικού συστήματος, όπου η παραγγελία θα προέρχεται από τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, όσο επικίνδυνο και αν παρουσιάζεται αυτό για την επαγγελματοποίηση των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ιδιαίτερα των πανεπιστημίων.

Στην Ελλάδα η παρέμβαση του κράτους στη χρηματοδότηση είναι επιβεβλημένη από το Σύνταγμα στο πλαίσιο της δωρεάν παροχής εκπαίδευσης, παρά το γεγονός ότι οι ιδιώτες (πελάτες) αναλαμβάνουν άμεσα και έμμεσα μεγάλο μέρος του κόστους τόσο για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση όσο και κατά τη διάρκεια των σπουδών.

Για την εικόνα της χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα παρουσιάσουμε τους πλέον αποδεκτούς δείκτες, που είναι η δαπάνη ανά φοιτητή καθώς και οι δαπάνες εκπαίδευσης και τριτοβάθμιας ως ποσοστό των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού καθώς και του ΑΕΠ. Οι δείκτες αυτοί αποτυπώνουν το επίπεδο της χρηματοδότησης και αποδεικνύουν την υποχρηματοδότηση σε σχέση με το πραγματικό κόστος και τη συσσώρευση προβλημάτων στο εκπαιδευτικό μας σύστημα.

Από την ανάλυση των παρακάτω στοιχείων φαίνεται ότι το ποσοστό των δαπανών στην εκπαίδευση στο σύνολο των δαπανών του προϋπολογισμού μειώνεται σχεδόν σταθερά μετά την εφαρμογή του πρώτου προγράμματος λιτότητας το 1986, που αποδεικνύει ότι η πολιτική βούληση δεν είναι υπέρ της ανάπτυξης της εκπαίδευσης σε σχέση με τους άλλους κοινωνικούς τομείς, όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1

Δημόσιες δαπάνες/Σύνολο δαπανών προϋπ/σμού

Έτος	%
1970	9,41
1975	10,4
1980	11,5
1985	10,0
1990	8,2
1994	6,9
1998	7,9
2000	6,6
2002	6,5

Πηγή: Κατσίκας Χ., Καβαδίας Γ, Η ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση, Gutenberg· 2000 και Κρατικοί Προϋπολογισμοί(2000-2002)

Όσον αφορά το ποσοστό των δαπανών για εκπαίδευση στο ΑΕΠ, που χρησιμοποιείται ως δείκτης στις διεθνείς συγκριτικές μελέτες, φαίνεται ότι και αυτό είναι το χαμηλότερο μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. (Πίνακας 2).

Πίνακας 2

Δημόσιες δαπάνες στην εκπαίδευση / ΑΕΠ

Έτος	%
1970	9,41
1970	2,14
1975	2,69
1980	2,85
1985	3,87
1990	3,86
1992	3,14
1994	3,28
1996	3,67
1998	3,4

Το ότι δαπανούμε τα λιγότερα χρήματα και δεν επενδύουμε στην εκπαίδευση όσο οι υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης φαίνεται από τα στοιχεία των δαπανών ανά μαθητή και ανά βαθμίδα για το έτος 1995

Δημόσια δαπάνη ανά μαθητή/φοιτητή το έτος 1995 (σε EURO)

Χώρες	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Τριτοβάθμια εκπαίδευση
Βέλγιο	3.808	6.592	6.029
Δανία	5.533	6.063	8.250
Γερμανία	3.127	4.059	8.277
Ελλάδα	1.601	1.843	2.526
Ισπανία	2.817	6.179	3.934
Γαλλία	3.250	3.172	5.993
Ιρλανδία	2.026	4.976	6.546
Ιταλία	4.348	4.360	4.751
Ολλανδία	5.184	6.623	8.504
Πορτογαλία	2.710	2.945	7.390
Φινλανδία	3.965	4.498	5.650
Σουηδία	4.825	5.226	6.707
Βρετανία	3.089	4.288	12.407
Νορβηγία	4.587	6.494	7.345
Ε.Ε. (15 χώρες)	3.324	4.579	6.249

Πιο ενδεικτικός για τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης είναι ο παρακάτω πίνακας, ο οποίος δείχνει, τόσο το επίπεδο χρηματοδότησης της εκπαίδευσης στο σύνολο της όσο και σε σχέση με τη δομή της χρηματοδότησης, όπου φαίνεται ότι, η δευτεροβάθμια απορροφά τα μεγαλύτερα ποσά χρηματοδότησης, στο σύνολο της χρηματοδότησης των εκπαιδευτικών συστημάτων.

Δημόσιες δαπάνες ανά επίπεδο εκπαίδευσης ως % ΑΕΠ
το έτος 1995

Χώρες	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Τριτοβάθμια εκπαίδευση
Βέλγιο	1,2%	2,7%	5,7%
Δανία	1,7%	3,2%	8,0%
Γερμανία	-	3,4%	4,8%
Ελλάδα	1,1%	1,2%	2,9%
Ισπανία	1,1%	2,4%	4,9%
Γαλλία	1,2%	3,0%	6,0%
Ιρλανδία	1,3%	2,2%	5,2%
Ιταλία	1,1%	2,2%	4,7%
Λουξεμβούργο	2,3%	1,9%	4,4%
Ολλανδία	1,2%	2,1%	5,2%
Αυστρία	1,2%	2,7%	5,6%
Πορτογαλία	1,8%	2,3%	5,8%
Φινλανδία	1,8%	2,7%	7,3%
Σουηδία	2,0%	3,1%	7,8%
Βρετανία	1,6%	2,3%	5,2%
Νορβηγία	2,3%	1,7%	7,5%
Ε. Ε.	-	-	5,2%
(15 χώρες)			

Από την ανάλυση των στοιχείων χρηματοδότησης της εκπαίδευσης στην Ελλάδα από το 1975 μέχρι το 1995 με βάση το μοναδιαίο κόστος ανά βαθμίδα, η βασικότερη παρατήρηση είναι ότι αυτό αυξάνεται σε βάρος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και υπέρ της δευτεροβάθμιας. Δηλαδή, ενώ το 1975 το μοναδιαίο κόστος της τριτοβάθμιας ήταν πενταπλάσιο από αυτό της δευτεροβάθμιας, το 1990 είναι μόλις 2,5 φορές μεγαλύτερο και το 1995 μόλις 30% μεγαλύτερο του μοναδιαίου κόστους της δευτεροβάθμιας. Από αυτό το στοιχείο γίνεται σαφές ότι η τριτοβάθμια εκπαίδευση υποχρηματοδοτείται, με δεδομένο ότι σε αυτό το διάστημα ο αριθμός των φοιτητών έχει τετραπλασιαστεί, ενώ των μαθητών της δευτεροβάθμιας έχει αυξηθεί μόλις κατά 50%.

Όσον αφορά τη διαχείριση των χρημάτων από το ίδρυμα, θα πρέπει από οργανωτικής πλευράς να αναφέρουμε ότι η συμμετοχή του τμήματος είναι ανύπαρκτη, δεδομένου ότι αφενός δεν συμμετέχει στην κατάρτιση του προϋπολογισμού, άρα δεν ενημερώνεται το κυρίαρχο όργανο για τις ανάγκες του τμήματος και εκφράζει μόνο άποψη στην κατανομή μέσω της συμμετοχής του προέδρου στη Σύγκλητο, αλλά και εκεί ο συσχετισμός των δυνάμεων μεταξύ των μελών αποτελεί το καταλυτικό κριτήριο για την κατανομή των πόρων από τη Σύγκλητο, τους οποίους στη συνέχεια διαχειρίζεται αποκλειστικά ο πρύτανης και το Πρυτανικό Συμβούλιο.

Ο προγραμματισμός είναι μια διαδικασία μη αναγνωρίσιμη, ουσιαστικά ανύπαρκτη, δεδομένου ότι τα ιδρύματα έχουν συνειδητοποιήσει ότι θα δαπανήσουν ό,τι τους δώσει το κράτος και όταν τους το παραχωρήσει, με αποτέλεσμα η αναπτυξιακή στρατηγική των ιδρυμάτων να έχει απλοποιηθεί σε μια απλή κατανομή των πόρων, η οποία κάθε χρόνο επαναλαμβάνεται μηχανικά.

Όμως ο ουσιαστικός περιορισμός της αυτοτέλειας των ιδρυμάτων προέρχεται κυρίως από τον απόλυτο έλεγχο της πολιτικής απασχόλησης από το κράτος, που δεν επιτρέπει τον προγραμματισμό από τα ιδρύματα.

Σύμφωνα με μελέτες, αλλά και την εμπειρία των χωρών που ανήκουν στον ΟΟΣΑ, οι κυβερνήσεις, αντιλαμβανόμενες τις ανάγκες για χρηματοδότηση των ανώτατων σπουδών, λόγω της αυξημένης ζήτησης, προσπαθούν να διατηρήσουν ή και να αυξήσουν την αυτονομία των ιδρυμάτων, δίνοντας τη δυνατότητα να αναζητούν και τα ίδια πηγές χρηματοδότησης, να βελτιώσουν τη σχέση μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών χρηματοδοτήσεων, την αναλογία από διδάκτρα των φοιτητών, την αυστηρότερη διάκριση ανάμεσα στη χρηματοδότηση για έρευνα και για διδασκαλία, το μεγαλύτερο μερίδιο εισοδήματος από συμβόλαια με εργοδότες και εμπορικούς και βιομηχανικούς οργανισμούς.

Ο συνδυασμός συνολικής χρηματοδότησης σε πενταετή, π.χ., βάση, με την υποβολή αντίστοιχου προγράμματος, θα εξασφάλιζε τη βελτίωση της αυτονομίας των ιδρυμάτων, θα αύξανε την υπευθυνότητα των ιδρυμάτων αλλά και θα τους έδινε τη δυνατότητα α) να διαμορφώσουν αναπτυξιακή στρατηγική και β) να προβούν σε οργανωτική αλλαγή της διοίκησης των ιδρυμάτων τους διαχωρίζοντας την οικονομική από την ακαδημαϊκή διαχείριση, ώστε να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των ίδιων των ιδρυμάτων.

Η ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Η προοπτική αλλαγών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς οι συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες εθνικού και διεθνούς περιβάλλοντος επηρεάζουν όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα που διεκδικούν να γίνουν κινητήριοι μοχλοί οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής ευημερίας.

Κάτω από αυτό το πρίσμα θα πρέπει να εξεταστούν οι σημαντικότεροι παράγοντες που συμβάλλουν σε αυτή την εξέλιξη, με, αδιαμφισβήτητα, βασικότερο παράγοντα την Ευρωπαϊκή Ένωση, που θέτει όρια, τυποποιεί δομές, ορίζει μοντέλα οργάνωσης και στοχοθετεί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ώστε, προοπτικά, να επιτευχθεί εναρμόνιση των συστημάτων και ενιαιοποίηση των εκπαιδευτικών πολιτικών που αφορούν την εκπαίδευση σε όλο το εύρος της.

Ο δεύτερος βασικός παράγοντας είναι η παραγωγή ποιοτικής εκπαίδευσης από την τριτοβάθμια εκπαίδευση και η εξασφάλιση αυτής της ποιότητας μέσω της αξιολόγησης του συστήματος παροχής τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών υπηρεσιών και του ελέγχου της εσωτερικής λειτουργίας των ιδρυμάτων. Επιπλέον, θα πρέπει να απαντηθεί και το ερώτημα που όλο πιο έντονα τίθεται τον τελευταίο καιρό, το σχετικό με την οργανωτική λειτουργικότητα και αποτελεσματικότητα των πανεπιστημίων και των ΤΕΙ.

Ο τρίτος παράγοντας είναι η διαμόρφωση εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής για την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με το μοντέλο διοίκησης αλλά και τη διαλακτική σχέση που θα αναπτυχθεί με το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον των ιδρυμάτων αλλά και αυτό της χώρας, δεδομένου ότι η σημερινή εκπαιδευτική πολιτική, με την αποσπασματική και χωρίς προγραμματισμό παρέμβαση, αλλά και η μικροπολιτική που αναπτύσσεται σε επίπεδο τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, όπως παρουσιάστηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, δεν ευνοούν πραγματικά και ουσιαστικά την επεξεργασία και εφαρμογή της,

Είναι αναγκαίο η τριτοβάθμια εκπαίδευση και η οποιαδήποτε οργανωτική της αλλαγή να αντιμετωπίζονται μέσα από τη διαλακτική σχέση που οφείλει να αναπτύξει με το περιβάλλον της, εθνικό καταρχήν και ευρωπαϊκό-διεθνές στη συνέχεια, ώστε να μπορέσει να διατηρήσει τα ιδιαίτερα στοιχεία της, που πηγάζουν από την

ιστορικοκοινωνική της εξέλιξη και πραγματικότητα, και να προσαρμόσει δημιουργικά αυτά που της επιβάλλονται από το διεθνές περιβάλλον, με το οποίο, πλέον, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη.

Τα βασικότερα στοιχεία τα οποία θα επηρεάζουν και θα συμβάλλουν στην οργανωτική αλλαγή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι η διαδικασία αξιολόγησης, η παραγόμενη ποιότητα και η ευρωπαϊκή διάσταση, τις οποίες θα προσεγγίσουμε στη συνέχεια.

4.1 Η «ΑΝΑΓΚΗ» ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Γενικά, το πρόβλημα της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού συστήματος δεν είναι πρόσφατο, αφού έχει εμφανιστεί συστηματικά στη διεθνή βιβλιογραφία από τη δεκαετία του '60 και, κυρίως, στο πλαίσιο της συγκριτικής εκπαίδευσης, στην προσπάθεια των διεθνών οργανισμών να συγκρίνουν και να κατατάξουν τα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών μελών τους,

Τα τελευταία δέκα χρόνια η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού συστήματος βρίσκεται στο επίκεντρο των αναλύσεων και των πολιτικών των εκπαιδευτικών συστημάτων, στο πλαίσιο της επικράτησης νεοφιλελεύθερων πολιτικών και τεχνοκρατικής αντίληψης για τη λειτουργία του σχολείου καθώς και της βιομηχανοποίησης της εκπαίδευσης, που δίνει ιδιαίτερη σημασία στον ορθολογισμό, στην οργάνωση και στο αποτέλεσμα. Οι τεχνοκράτες θεωρούν, ότι οι στόχοι μπορούν να μετατραπούν σε διαδικασίες, όπως ακριβώς συμβαίνει και στη μεταποιητική διαδικασία για την παραγωγή των υλικών αγαθών.

Οι πρώτες προσεγγίσεις στην αξιολόγηση της παραγωγικής διαδικασίας της εκπαίδευσης ήταν περισσότερο προσαρμοσμένες και απόλυτα επηρεασμένες από την οικονομική ανάλυση, στην προσπάθεια εκτίμησης των οικονομικών επιπτώσεων της εκπαίδευσης, εφαρμόζοντας τη μέθοδο κόστους ωφέλειας, η οποία ως ποσοτική μέθοδος δεν μπορούσε να εκτιμήσει τα ποιοτικά στοιχεία της εκπαίδευσης που δεν μπορούσαν να ποσοτικοποιηθούν.

Τελευταία, το ενδιαφέρον των μελετητών και των οικονομικών αναλυτών του εκπαιδευτικού συστήματος έχει επικεντρωθεί στο αποτέλεσμα, λόγω της επικράτησης

μιας τεχνοκρατικής αντίληψης για την οργάνωση και λειτουργία του σχολείου. Έτσι λοιπόν, η μέτρηση της αποτελεσματικότητας είναι ο βασικός στόχος όλων των μεθόδων αξιολόγησης των εκπαιδευτικών συστημάτων, αλλά διαπιστώνονται και διαφορές ως προς τον τρόπο προσέγγισης ή θεώρησης του αποτελέσματος.

Επειδή τα προβλήματα τα οποία δημιουργούνται τόσο από τη δυσκολία συλλογής των στοιχείων όσο και από τη δημιουργία και αξιοποίηση αλλά και αμφισβήτηση των δεικτών αποτελεσματικότητας είναι πολυάριθμα, παρατηρείται τα τελευταία χρόνια σε διεθνές επίπεδο η ανάπτυξη μεθόδων αλλά και μοντέλων αξιολόγησης όχι του συνόλου των εκπαιδευτικών συστημάτων αλλά ειδικά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, επειδή, λόγω της αυτονομίας και αυτοτέλειας στη διαχείριση της, προσφέρεται για πιο αξιόπιστη προσέγγιση και αξιολόγηση.

Από το 1991, στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ και του προγράμματος INES (πρόγραμμα διεθνών δεικτών των εκπαιδευτικών συστημάτων), ξεκίνησε μια συστηματική προσπάθεια εναρμόνισης της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών συστημάτων των χωρών-μελών του ΟΟΣΑ, ώστε τα αποτελέσματά τους να είναι συγκρίσιμα.

Το ενδιαφέρον εντοπίστηκε στη μελέτη των μεθοδολογικών προβλημάτων που διαπιστώνονται σε συγκεκριμένους τομείς των εκπαιδευτικών συστημάτων σχετικά με τη δημιουργία δεικτών όπως:

- στον τομέα δεικτών μέτρησης των γνώσεων των μαθητών και των φοιτητών
- στον τομέα της εκτίμησης των μέτρων των σχετικών με την εκπαίδευση και τις επαγγελματικές διεξόδους
- στον τομέα της μέτρησης των δεικτών των σχολικών ιδρυμάτων και των διαδικασιών λειτουργίας σχολείων,

Ωστόσο, όλες γενικά οι προσεγγίσεις αξιολόγησης του εκπαιδευτικού συστήματος επιδιώκουν να κατασκευάσουν ένα σύστημα δεικτών και ορισμένες φορές να μοντελοποιήσουν τη διαδικασία αξιολόγησης με την τυποποίηση των επιμέρους διαδικασιών συλλογής, επεξεργασίας και ανάλυσης των στοιχείων λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος. Οι προσεγγίσεις της αξιολόγησης διαφοροποιούνται ανάλογα με το στόχο που έχουν ή τα ερωτήματα που τίθενται και μπορεί να αφορούν: α) τα αποτελέσματα της οργάνωσης των εκπαιδευτικών συστημάτων, β) τη στρατηγική σημασία των ανθρώπινων πόρων που συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, γ) τα θεωρητικά μοντέλα λειτουργίας των σχολείων ως οργανισμών, δ) την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων σπουδών ως συντελεστών παραγωγής, ε) τα προβλήματα που τίθενται από τη συγκέντρωση ή αποκέντρωση των εκπαιδευτικών

οργανισμών, στ) τα προβλήματα της ισότητας στην εκπαίδευση, ζ) τη διαδικασία λήψης απόφασης σε διάφορα επίπεδα της διοίκησης.

Στο πλαίσιο όλων αιτών των προσεγγίσεων δημιουργούνται δείκτες μέτρησης των αποτελεσμάτων των διαδικασιών εκπαίδευσης οι οποίοι μπορεί να έχουν ενδιαφέρον για τη διαμόρφωση μιας εκπαιδευτικής πολιτικής τόσο ταξινόμησης του εκπαιδευτικού συστήματος όσο και βελτίωσης της διεύθυνσης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Πολλές χώρες, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει το εκπαιδευτικό τους σύστημα και σε σχέση με το περιβάλλον του (οικονομικό, κοινωνικό, πολιτισμικό και πολιτικό), έχουν διαμορφώσει ένα σύστημα δεικτών μέσα από τους οποίους μπορούν να παρακολουθούν τη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος στο σύνολο του ή συγκεκριμένων βαθμίδων.

Αναφορικά με το θεσμό της αξιολόγησης, αυτός, γενικά, θα μπορούσε να είναι αποδεκτός αν εξυπηρετούσε ή επιδίωκε δύο βασικούς σκοπούς. Από τη μια πλευρά, αν ευνοούσε τη βελτίωση της ποιότητας της προσφερόμενης εκπαίδευσης και, από την άλλη, αν βοηθούσε στην κατάταξη των ιδρυμάτων εκθέτοντας τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα στους πολίτες, ενημερώνοντας τους για την ποιότητα της προσφερόμενης εκπαίδευσης.

Αντίθετα, σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσε να είναι αποδεκτή μια αξιολόγηση η οποία, αφενός δεν θα εξασφάλιζε τη συναίνεση των ενδιαφερόμενων μερών της εκπαίδευσης (εκπαιδευτικών, σχολικού πληθυσμού, Υπουργείου Παιδείας), συνυπολογιζομένων και των χαρακτηριστικών του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος της, και αφετέρου, τα αποτελέσματα της θα οδηγούσαν στην επιβολή κυρώσεων (οικονομικών, ποινικών), υποτιμώντας τις ουσιαστικές αδυναμίες και τα προβλήματα οργάνωσης και λειτουργίας των θεσμών.

Και αυτό γιατί είναι κοινά αποδεκτό ότι η οργάνωση και η διοίκηση του εκπαιδευτικού μας συστήματος αποτελεί μείζον κοινωνικό πρόβλημα. Παραμένει σταθερό ζητούμενο ποιους στόχους υπηρετεί ή έχει αναλάβει να επιτύχει μια εκπαίδευση που διατελεί μονίμως σε συνθήκες μεταρρύθμισης και συγκεκριμένα αμφισβητείται κατά πόσο η ακολουθούμενη εκπαιδευτική πολιτική πηγάζει από έναν στρατηγικό προγραμματισμό και οι διοικητικές αποφάσεις που λαμβάνονται από την εξουσία κινούνται στο πλαίσιο υλοποίησης των στόχων αυτού του προγραμματισμού και στην επίτευξη των επιθυμητών αποτελεσμάτων.

Ουσιαστικά στοιχεία για την αποδοχή και την επιτυχία της αξιολόγησης αποτελούν η δημιουργία της αναγκαίας υποδομής, προσαρμοσμένης στα χαρακτηριστικά του

ιδρύματος ή ολόκληρου του συστήματος, και, κυρίως, η δημιουργία μιας κουλτούρας αξιολόγησης, η οποία απαιτεί πολύ χρόνο και θα έχει ως τελικό αποτέλεσμα την επιτυχία του σχολείου.

Τέλος, όσον αφορά την ανώτατη εκπαίδευση, η παρατηρούμενη ανάπτυξη του προβληματισμού γύρω από το σκοπό και τον τρόπο αξιολόγησης οφείλεται εν μέρει στην αυτονομία που παρουσιάζει αυτή η βαθμίδα αλλά και στη μεταβολή της υπάρχουσας γραφειοκρατικής οργάνωσης, η οποία δίνει στην ανώτατη εκπαίδευση τα χαρακτηριστικά μιας οργανωτικής δομής που είναι περισσότερο προσαρμοσμένη στο ελεύθερο παιχνίδι των μηχανισμών της αγοράς, ακριβώς όπως οι βιομηχανίες του ανταγωνιστικού τομέα της αγοράς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ιδιωτική εκπαίδευση, που λειτουργεί σήμερα στην Ελλάδα με κερδοσκοπικά κριτήρια, υπακούοντας στις ανάγκες του ελεύθερου ανταγωνισμού.

Η αξιολόγηση μπορεί να πραγματοποιηθεί σε επίπεδο συνολικό ή σε επίπεδο ιδρύματος, ή ακόμα και προγράμματος σπουδών, αν ο στόχος είναι η διερεύνηση της ποιότητας, με το τελικό προϊόν της να αγγίζει το λειτουργικό πυρήνα των μηχανισμών παροχής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, δεδομένου ότι η τελευταία προσφέρεται για αποτίμηση ως αυτόνομος κύκλος σπουδών με σαφή και διακριτό ρόλο αλλά και αντικειμενικούς στόχους, συγκριτικά με τις υπόλοιπες βαθμίδες εκπαίδευσης, αλλά και σε άμεση σχέση με το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον. Η αξιολόγηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αφορά άμεσα την αξιολόγηση της τριτοβάθμιας εκπαιδευτικής πολιτικής όπως αυτή σχεδιάζεται, αποφασίζεται και υλοποιείται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα με την αυτοτέλεια που διαθέτουν, η οποία τους παρέχει τη δυνατότητα να την προσαρμόζουν ως ανοικτά συστήματα στις συνθήκες στις οποίες αυτά λειτουργούν αλλά και διαμορφώνουν. Από την πλευρά της, η εκπαιδευτική πολιτική που σχετίζεται με την τριτοβάθμια εκπαίδευση απεικονίζει συνήθως και τους κανόνες και τις τάσεις σε κάποια συγκεκριμένη κοινωνία όσον αφορά τη γνώση, τις συγκρούσεις και τον ανταγωνισμό μεταξύ των τομέων των ομάδων συμφερόντων για την κατανομή των πόρων την κοινωνική κυριαρχία και τη θέση. Στο πλαίσιο αυτό η πολιτική είναι, ρυθμιστής της αυξανόμενης ζήτησης για τριτοβάθμια εκπαίδευση, δίνοντας τη δυνατότητα στα ιδρύματα να διαμορφώσουν συστήματα ρύθμισης της ποιότητας που εξαρτώνται από τις απαιτήσεις τους, τόσο ως προς την είσοδο των φοιτητών όσο και κατά τη διαδικασία της εκπαίδευσης, διατηρώντας μια ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων για ποιοτικές σπουδές και των απαιτήσεων της αγοράς για αποφοίτους με ποιότητα και αναγνωρισμένο δίπλωμα.

Η μεγάλη κοινωνική ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση, η πανεπιστημιακή έκρηξη, όπως ονομάστηκε συνθηματολογικά η ανταπόκριση των κυβερνήσεων σε αυτό το αίτημα, σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση των τελευταίων ετών, που δημιούργησε προβλήματα στη δημόσια χρηματοδότηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, την απελευθέρωση των αγορών, την κρίση στην αγορά εργασίας που πλήττει κυρίως τους αποφοίτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με τη συμβολή της σταδιακής υπερπροσφοράς αποφοίτων τριτοβάθμιας, με έξαρση σε αγορές που η δομή της εκπαίδευσης δεν ανταποκρίνεται, σε αυτήν της αγοράς εργασίας είχε ως συνέπεια αφενός την αμφισβήτηση του δημόσιου χαρακτήρα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που απαιτεί συνεχώς αύξηση της χρηματοδότησης για να ανταποκριθεί στην ανάπτυξη της αλλά και να διασφαλίσει ένα επίπεδο ποιότητας, και αφετέρου, την αμφισβήτηση της αποτελεσματικότητας ενός συστήματος ιδιαίτερα σπάταλου, που χρειάζεται τον κρατικό και κοινωνικό έλεγχο.

Το ουσιαστικό ερώτημα στο οποίο καλείται, να απαντήσει η αξιολόγηση με βάση το παραπάνω σκεπτικό είναι: σε ποια κατάσταση βρίσκεται η ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση;

Η απάντηση στο ερώτημα αυτό απαιτεί μια αυστηρή διαδικασία που καταλήγει στην εκτίμηση των αποτελεσμάτων από την εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής αλλά και την υλοποίηση της από τα ιδρύματα στο πλαίσιο της αυτοτέλειας που διαθέτουν.

Η αξιολόγηση, με την ανάπτυξη που γνωρίζει τα τελευταία χρόνια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, έχει ενδιαφέρον από δυο πλευρές, από τη μια, η διερεύνηση των μεθόδων και των μέσων για την εξασφάλιση της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας των δεδομένων και των αποτελεσμάτων και από την άλλη, η επεξεργασία των συμπερασμάτων που μπορεί να υπάρξουν από την ανάλυση των δεδομένων της αξιολόγησης για την κατάσταση στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Τέλος, επειδή το βάρος της αξιολόγησης εναποτίθεται στην εκτίμηση της οργανωτικής αποτελεσματικότητας αλλά και της ποιότητας και απόδοσης της εκπαίδευσης, έννοιες στις οποίες γίνεται συνεχής αναφορά, θα πρέπει να τονιστεί ότι πρόκειται για έννοιες που δεν είναι καθολικά αποδεκτές για το περιεχόμενο αλλά και τη χρήση τους στις επιστήμες της αγωγής.

Συγκεκριμένα, η οργανωτική αποτελεσματικότητα είναι μια πολύπλοκη και αντιφατική πραγματικότητα, επειδή οι στόχοι της οργάνωσης δεν υπάρχουν αντικειμενικά. Η αποτελεσματικότητα και η ποιότητα της εκπαίδευσης είναι εύθραυστες κοινωνικές κατασκευές. Το δε ποσοστό απόδοσης, ως κριτήριο αξιολόγησης του

εκπαιδευτικού συστήματος, είναι αμφισβητούμενο επειδή εφαρμόζεται καλύτερα σε κερδοσκοπικούς οργανισμούς επιχειρήσεις.

Η αξιολόγηση, για να είναι αποτελεσματική, είναι απαραίτητο να στηρίζεται σε συγκεκριμένες αρχές οι οποίες θα είναι αποδεκτές από τους συμμετέχοντες σε αυτήν. Το ίδιο ισχύει και για τη μεθοδολογία, καθώς οι στόχοι της αξιολόγησης και κυρίως τα εργαλεία, επηρεάζουν άμεσα το αποτέλεσμα. Για να είναι αποδεκτό το αποτέλεσμα, θα πρέπει η συμμετοχή όλων να είναι δεσμευτική, από τη στιγμή που υπάρχει συμφωνία στους παραπάνω παράγοντες οι οποίοι εξασφαλίζουν την ουδετερότητα και το απρόσωπο των μηχανισμών αξιολόγησης.

Επιπλέον η αξιολόγηση, για να είναι αποδεκτή, θα πρέπει να αποβλέπει σε δύο συγκεκριμένους στόχους:

- στην κατάταξη, δηλαδή την απάντηση στο ερώτημα σε ποια κατάσταση βρίσκονται τα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα, παρουσιάζοντας και μια σχετική ταξινόμηση με βάση την ποσοτική εκτίμηση των συμφωνηθέντων δεικτών, και
- στη βελτίωση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών μέσα από τη βελτίωση της οργάνωσης και της λειτουργίας των ιδρυμάτων.

Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι δεν αρκεί ένας απλός έλεγχος της λειτουργίας των ιδρυμάτων, αλλά απαιτείται αξιολόγηση, η οποία διαφέρει από τον έλεγχο και ως προς το στόχο και ως προς το περιεχόμενο:

- Ο έλεγχος είναι μια ενέργεια εξακρίβωσης της συμφωνίας ενός αντικειμένου με έναν κανόνα όπως αυτός περιγράφεται στα επίσημα κείμενα ή με ένα μοντέλο. Ο έλεγχος μπορεί να γίνει μηχανικά και το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα είναι η διόρθωση της πορείας.
- Η αξιολόγηση είναι επίσης η μέτρηση της απόκλισης, αλλά το αντικείμενο είναι πιο πολύπλοκο και οι αναφορές πολλαπλάσιες. Η κάθε αναφορά σε αξιολόγηση (προγράμματος σπουδών, ιδρύματος, επιπέδου σπουδών, όλου του συστήματος παροχής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης) θα πρέπει να κατασκευάζεται. Το αντικείμενο της αξιολόγησης είναι η ερμηνεία των αιτίων της απόκλισης με στόχο την παρέμβαση κατά την πορεία.

Η αξιολόγηση θα μπορούσε να αποτελέσει ένα αυστηρό σύστημα διαδικασιών διερεύνησης των δυσλειτουργιών, δηλαδή απόκλισης των αποτελεσμάτων από τους αντικειμενικούς στόχους που έχουν τεθεί από την εξουσία του οργανισμού, το οποίο να επιτρέπει την προσαρμογή των στόχων λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά του ιδρύματος, του προσωπικού και της υποδομής.

Αξιολόγηση σημαίνει εκτίμηση της ποιότητας, γίνεται με διαφορετικούς τρόπους και χαρακτηρίζεται από αυτόν που την πραγματοποιεί. Έτσι μπορεί να είναι:

- αξιολόγηση από την αγορά εργασίας
- θεσμική αξιολόγηση
- αυτοαξιολόγηση των ιδρυμάτων

4.2 Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στο ερώτημα τι είναι ποιότητα οι ειδικοί απαντούν ότι πρόκειται για το αποτέλεσμα μιας στρατηγικής προσπάθειας η οποία έδωσε τη δυνατότητα για αποτελεσματική δράση. Η ποιότητα είναι το ζητούμενο στην παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών και προκύπτει από την εκπαιδευτική διαδικασία. Η ολική ποιότητα γεννήθηκε στη βιομηχανία τη δεκαετία του '80 και ορίζεται ως η ικανότητα ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας να ικανοποιεί με το μικρότερο δυνατό κόστος και στο μικρότερο χρονικό διάστημα το χρήστη του προϊόντος ή της υπηρεσίας. Ο έλεγχος της παραγόμενης ποιότητας προκύπτει από την αξιολόγηση των ενεργειών ή των δράσεων.

Η ποιότητα στην Ανώτατη Εκπαίδευση είναι μια σύνθετη έννοια, με ανεπάλληλες ερμηνείες, η οποία χρειάζεται αποσαφήνιση και προσεγγίζεται, με ποικίλους τρόπους όπως: διοίκηση ποιότητας (quality management), διασφάλιση ποιότητας (quality assurance), μέτρηση ποιότητας (quality assessment), εκτίμηση ποιότητας (quality audit), πιστοποίηση ποιότητας (accreditation).

Στην προσπάθεια να προσδιοριστεί η ποιότητα στην Ανώτατη Εκπαίδευση συναντάμε ορισμούς όπως:

- τα ιδιαίτερα ανταγωνιστικά χαρακτηριστικά που αποκτούν οι απόφοιτοι των ΑΕΙ ώστε να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της αγοράς
- τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που αποκτούν οι απόφοιτοι ΑΕΙ ώστε να μπορούν να είναι, προσαρμοστικοί και ευέλικτοι και να μετασχηματίζουν τη γνώση τους
- ο βαθμός τελειότητας της γνώσης που προσφέρεται από το εκπαιδευτικό ίδρυμα
- η αυστηρή και συστηματική τήρηση των προδιαγραφών στην παραγωγή της γνώσης
- η οικονομική ανταποδοτικότητα των δραστηριοτήτων των ΑΕΙ,

Η έννοια της διασφάλισης της ποιότητας (quality assurance) αναφέρεται σε πολιτικές, μηχανισμούς, διαδικασίες, τεχνικές και πράξεις που χρησιμοποιούνται για να διαβεβαιώσουν ότι υπάρχει ποιότητα στο σχεδιασμό και εφαρμογή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στην επιλογή και ανάπτυξη του προσωπικού, στη συγκέντρωση, αξιοποίηση και διασπορά των πληροφοριών.

Στη Μ Βρετανία από το 1992 ξεκίνησε ο έλεγχος της ποιότητας των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων από την HEQC (Higher Education Quality Council), εταιρεία χρηματοδοτούμενη από τα πανεπιστήμια αλλά και στενά συνεργαζόμενη με το Υπουργείο Παιδείας, έχοντας τρεις κατευθύνσεις, που είναι ο έλεγχος της ποιότητας της εκπαίδευσης, η βελτίωση των επιπέδων εκπαίδευσης και η πιστοποίηση των

διπλωμάτων των τριτοβάθμιοι εκπαιδευτικών ιδρυμάτων . Αυτό το συμβούλιο (HEQC) δημιούργησε ένα πρόγραμμα τυποποίησης των σπουδών του πρώτου κύκλου και ζήτησε τη συνεργασία των πανεπιστημίων για να συμφωνήσουν σε συγκεκριμένους δείκτες που χαρακτηρίζουν τις σπουδές και τον διπλωματούχο.

Οι δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν αφορούσαν: το επίπεδο των εισερχομένων στο πανεπιστήμιο, την αναλογία εκπαιδευτικών/φοιτητών, τον προϋπολογισμό που δίνεται στη βιβλιοθήκη, τη διαμονή, την ποιότητα της διδασκαλίας, τον αριθμό των ξένων φοιτητών, τις επιδόσεις των φοιτητών, την απασχόληση των φοιτητών, την έρευνα και την υπεραξία που δημιουργεί.

Όπως είναι, βέβαιο αλλά και ως ένα βαθμό προβλέψιμο, υπήρξαν και πολέμιοι αυτής της μορφής αξιολόγησης, με το βασικό επιχείρημα, ότι η αγορά είναι αυτή που θα αξιολογήσει την ποιότητα των ιδρυμάτων και θα τα κατατάξει, και όχι το κράτος, το οποίο δεν λειτουργεί ανεξάρτητα μέσα από κάποια επιτροπή.

Το 1996 έγινε η πρώτη κατάταξη, η οποία είχε, σημασία για τους πελάτες δεδομένου ότι πληρώνουν για τις σπουδές τους και οφείλουν να γνωρίζουν τη σχέση τιμής ποιότητας σπουδών.

Η έννοια της ποιότητας είναι πολύ δύσκολα μετρήσιμη και παραμένει αμφισβητούμενη τόσο ως προς το περιεχόμενο της όσο και ως προς τη μεθοδολογία εκτίμησης της στην εκπαίδευση και υπολογίζεται με βάση το αποτέλεσμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Η διαδοσία που πρέπει να προταθεί βασίζεται στην αναζήτηση δυο βασικών παραμέτρων:

- τι λειτουργεί καλά
- Τι θα μπορούσε να βελτιωθεί στην όλη διαδικασία για να έχουμε καλύτερα αποτελέσματα.

Η έννοια της ποιότητας έχει αποτελέσει ειδικά στην εκπαίδευση αντικείμενο έρευνας προκειμένου να καθορισθεί το περιεχόμενο αυτού του όρου που δέχεται μεγάλες επιρροές από την οικονομία, με τους κύκλους ποιότητας, την ολική ποιότητα ή τη Διοίκηση Ολικής Ποιότητας (T.Q.M.).

Στην Αγγλία από το 1992 έγιναν πολλές έρευνες για να οριστεί αυτό που αναφέρεται ως ποιότητα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και πώς αυτή μπορεί να αναγνωρίζεται στα ιδρύματα ώστε να αποτελέσει συγκριτικό στοιχείο. Για τους Green και Harvey η ποιότητα μπορεί να εκτιμάται ως:

- το εξαιρετο (ή κάτι το ιδιαίτερο, όπου μια κλίμακα επιτρέπει να μετράμε τα επίπεδα της ποιότητας αλλά και τα όρια της).
- το τέλειο (ή η συνάφεια, με άλλα λόγια η ποιότητα που αντιστοιχεί στο γεγονός της τέλειας ανταπόκρισης σε κάποια προκαθορισμένη προδιαγραφή).
- η προσαρμογή στο αντικείμενο (ή η απάντηση σε καθορισμένους σκοπούς. Αυτός ο γοητευτικός ορισμός διαχείρισης της ολικής ποιότητας, που είναι δανεισμένος από τη διοίκηση επιχειρήσεων και τις εμπορικές υπηρεσίες, εκδηλώνεται καταστροφικά όταν εφαρμόζεται στο χώρο της εκπαίδευσης, υπεξαιρώντας σημαντικές θεωρήσεις πάνω στην αξία των καθαρά οριζόμενων αντικειμενικών στόχων, ώστε να μην εξετάζουμε παρά μόνο την πραγματοποίηση αυτών και να μην εκτιμάμε το ερώτημα της προσαρμογής του αντικειμένου),
- η αποδοτικότητα
- ο μετασχηματισμός (επικαλούμενη εκφράσεις όπως ποιοτική εξέλιξη ή συνεχής βελτίωση),

Τα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει κάποιος σε σχέση με την ποιότητα αφορούν τους στόχους, οι οποίοι διαφοροποιούνται ανάλογο με το επίπεδο και το περιεχόμενο των σπουδών και την κατεύθυνση του ιδρύματος. Αυτή η διαφοροποίηση καθιστά σχεδόν αδύνατο τον καθορισμό των αντικειμενικών στόχων στους οποίους καλούνται οι εμπλεκόμενοι στην παροχή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αφενός να συμφωνήσουν και αφετέρου να αφιερωθούν και να δεσμευτούν, για την επιτυχία αυτών των στόχων.

Επίσης, ένα άλλο σημαντικότερο ίσως πρόβλημα αποτελεί η αυτοτέλεια, την οποία διαθέτουν σε περιορισμένο βαθμό τα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα, αφού το ασφυκτικό νομικό πλαίσιο δεν τους επιτρέπει να διαμορφώσουν δική τους πολιτική διαχείρισης του προσωπικού τους. Ο έλεγχος της ποιότητας από το δημόσιο είναι αποδεκτός από τα ιδρύματα μέσα από μια διαδικασία συμφωνημένη, παράλληλα με τη δέσμευση και από το κράτος να τηρεί τις υποχρεώσεις του που προκύπτουν από τις ανάγκες των ιδρυμάτων και όχι από την άσκηση της γενικότερης οικονομικής και εκπαιδευτικής πολιτικής.

Η υπευθυνότητα, με την έννοια της δέσμευσης, στο έργο που έχει ανατεθεί στον καθένα είναι πολύ σημαντική για την προσφορά ποιοτικής εκπαίδευσης. Είναι βέβαιο ότι οι υπεύθυνοι των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, αλλά και το εκπαιδευτικό σώμα, δεν είναι, πρόθυμοι να αποδεχθούν εύκολα την αξιολόγηση και τον έλεγχο χωρίς να γνωρίζουν τις πραγματικές επιπτώσεις από μια αμφισβητούμενη διαδικασία ποιοτικού ελέγχου στη

βάση της αποτελεσματικότητας των σπουδών του κάθε ιδρύματος.

Το κρίσιμο ερώτημα που τίθεται, είναι το εξής: Η όλη διαδικασία διαπίστωσης της ανάγκης για ποιότητα των προσφερόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών αποβλέπει στην ικανοποίηση της απαίτησης των μαθητών, των γονιών και της ευρύτερης κοινωνίας για βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης, στην οποία διατίθενται διαρκώς αυξανόμενοι οικονομικοί πόροι. Η αξιολόγηση για την ικανοποίηση των παραπάνω αναγκών χρησιμοποιείται ως πρόφαση, αλλά στην ουσία το κράτος, μέσω αυτής, αποβλέπει, στη σύνδεση της χρηματοδότησης με τις ποιοτικές επιδόσεις των ιδρυμάτων, στον ασφυκτικό έλεγχο για την επιτυχία των δικών του, στόχων, στη μεταβίβαση των οικονομικών υποχρεώσεων στους γονείς των φοιτητών, στην άσκηση έλεγχου κατά την εφαρμογή προγραμμάτων σπουδών, στο ανεξέλεγκτο άνοιγμα των ιδρυμάτων στο άμεσο περιβάλλον, με συνέπεια όλων αυτών τον περιορισμό της αυτοτέλειας των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Η Διοίκηση Ολικής Ποιότητας [Total Quality Management (T.Q.M.)], η οποία παρουσιάζεται ως η πλέον επίκαιρη μέθοδος ελέγχου της παραγωγικής διαδικασίας και της αποτελεσματικότητας, βασίζεται στην παραδοχή ότι η ποιότητα είναι αποτέλεσμα της συνεχούς βελτίωσης της διαδικασίας σε όλα τα επίπεδα της ιεραρχίας του οργανισμού και μπορεί να γίνει αντιληπτή:

- Ως μια συνεχής και διαμορφωτική διαδικασία, η οποία εστιάζει την προσοχή της στη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πελάτες, και στην περίπτωση της εκπαίδευσης πελάτες θεωρούμε τους μαθητές, τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς και την κοινωνία.

- Ως ένας τρόπος σκέψης και εργασίας για να επιτύχουμε τη συνεχή βελτίωση σε ολόκληρο τον οργανισμό. Οι νέες ιδέες και οι καινοτομίες θεωρούνται απαραίτητες εάν θέλουμε να παρέχουμε υψηλής ποιότητας υπηρεσίες.

- Ως ένα σύστημα που βασίζεται σε μια πολύ ανθρωποκεντρική φιλοσοφία, η οποία πιστεύει ότι οι άνθρωποι μπορούν και θέλουν να προσφέρουν ποιοτική εργασία και είναι άξιοι σεβασμού.

Η διοίκηση ολικής ποιότητας στην εκπαίδευση, ως πρακτική και ως διαδικασία άσκησης διοίκησης, αποβλέπει στη συμμετοχή του συνόλου των εργαζομένων σε μία μονάδα και στην προσπάθεια επιτυχίας ενός στόχου που τις περισσότερες φορές ταυτίζεται με τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τις περισσότερες φορές, η ποιότητα των παρεχόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών ταυτίζεται με την αποτελεσματικότητα των

σπουδών των αποφοίτων και την ανταπόκριση στην αγορά εργασίας.

Ένα από τα συστήματα εξασφάλισης της ποιότητας που χρησιμοποιούνται ευρέως, σε διεθνές επίπεδο αλλά και στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, είναι η εξωτερική αξιολόγηση που στηρίζεται στην εμπειρία αλλά και την αναγνωρισμένη επιστημονική ικανότητα των απολογητών.

Πολλοί είναι οι τύποι και τα μοντέλα εξωτερικής αξιολόγησης όπως παρουσιάζονται σήμερα στη διεθνή βιβλιογραφία και σε διάφορες χώρες, κυρίως της βρετανικής κοινοπολιτείας και στις ΗΠΑ, αλλά όλες τηρούν συγκεκριμένους κανόνες προκειμένου να είναι έγκυρες και αξιόπιστες.

Άλλωστε όλες οι αξιολογήσεις για να είναι συγκρίσιμες μεταξύ τους συμφωνούν σε γενικές κατευθυντήριες γραμμές που αφορούν συγκεκριμένες πληροφορίες και κριτήρια, καθώς και διαδικασίες που ξεκινούν από τη συγκρότηση της ομάδας των απολογητών, οι οποίοι κατά κανόνα δεν αμφισβητούνται.

Στις κατευθυντήριες γραμμές περιλαμβάνονται οι λεπτομερείς πληροφορίες που συλλέγονται και αφορούν:

- τους παράγοντες που συνδέονται με την οργάνωση και τη διοίκηση
- τις πηγές που διαθέτει η υπηρεσία την περίοδο της αξιολόγησης (συμπεριλαμβανομένων των χρηματοδοτικών πηγών, του προσωπικού, των χώρων, του εξοπλισμού)
- το πρόγραμμα σπουδών
- τις στατιστικές στις επιδόσεις ή σε άλλα αποτελέσματα των διπλωματούχων του προγράμματος.

Πολλές είναι οι έρευνες, όπως αναφέρθηκε, που αφορούν τις διαδικασίες, τη διάρθρωση, το περιεχόμενο της αξιολόγησης με στόχο την εξασφάλιση της ποιότητας των προσφερόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών από τα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα. Το δυσκολότερο σημείο σε αυτές είναι να επιλέξει κάποιος μια μέθοδο αξιολόγησης που να αποτελεί την ιδανική για την εξασφάλιση έγκυρων αποτελεσμάτων, δεδομένου ότι κάθε εκπαιδευτικό σύστημα έχει τις ιδιαιτερότητες του, τους δικούς του στόχους, που είναι προσαρμοσμένοι στο κοινωνικοοικονομικό και πολιτιστικό περιβάλλον και πηγάζουν από την κοινωνικο-ιστορική εξέλιξη και πραγματικότητα κάθε χώρας.

Η προσπάθεια, εξάλλου, δημιουργίας κοινής θεωρίας, μεθοδολογίας και διαδικασίας αξιολόγησης δεν έχει επιφέρει αποτελέσματα, παρά το γεγονός ότι στο πλαίσιο της προβαλλόμενης παγκοσμιοποίησης των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών συστημάτων γίνεται προσπάθεια ενιαίας αντιμετώπισης των εκπαιδευτικών συστημάτων στο πρότυπο της

κυρίαρχης δύναμης, μέσω της προσπάθειας τυποποίησης των διαδικασιών και των δεικτών που επιβάλλονται κατάλληλα από την παγκοσμιοποιημένη αγορά.

Σε μια προσπάθεια συγκερασμού των προτεινόμενων μεθόδων αξιολόγησης αλλά και των σκοπών της σε σχέση με το ερώτημα της ποιότητας της εκπαίδευσης θα μπορούσε κανείς να θεωρήσει ότι οι συγκλίνουσες απόψεις στο ποιοι παράγοντες θα πρέπει να εκτιμώνται αφορούν:

- Την ποιότητα των φοιτητών όταν εισέρχονται στο ίδρυμα σε σχέση με τις απόκτηθείσες γνώσεις τους, τη συμπεριφορά τους και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους που συνδέονται, ή συμβάλλουν στην επιτυχία των σπουδών τους.

- Την ποιότητα της παραγωγικής διαδικασίας της εκπαίδευσης, που αφορά την εξέλιξη των σπουδών, με ιδιαίτερες αναφορές στο στρατηγικό προγραμματισμό του ιδρύματος, στους στόχους των προγραμμάτων σπουδών, στη δομή των προγραμμάτων σπουδών, στην προσαρμογή τους στις καινοτόμες μεθόδους στην ανανέωση του περιεχομένου των αντικειμένων και των μαθημάτων στις χρησιμοποιούμενες παιδαγωγικές μεθόδους, στη συνάφεια των αντικειμένων στην ορθολογική εξέλιξη του προγράμματος και στους βασικούς παράγοντες της εκπαιδευτικής διαδικασίας που σχετίζονται με το διδακτικό προσωπικό (δομή του εκπαιδευτικού προσωπικού, πολιτικής απασχόλησης, πολιτικής εξέλιξης και κινητικότητας του διδακτικού προσωπικού, πολιτικής κατάρτισης και επιμόρφωσης του), με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και τον εξοπλισμό της διαδικασίας εκπαίδευσης.

- Την ποιότητα των διαδικασιών αξιολόγησης των φοιτητών, σε σχέση με την αφομοίωση των γνώσεων, την τυπολογία των δραστηριοτήτων αξιολόγησης των φοιτητών, τον καθορισμό των εναλλακτικών μορφών και του περιεχομένου της αξιολόγησης, την αξιολόγηση των εργασιών, την ανάπτυξη κριτικής σκέψης, τις αποκτημένες ικανότητες, τη δυνατότητα ομαδικής εργασίας, την επιτυχία των στόχων του προγράμματος που αφορά τη μεταβίβαση γνώσεων τη συμπεριφορά των φοιτητών μετά τις εξετάσεις, την πρόοδο των φοιτητών, την εγκατάλειψη και την αποτυχία.

- Την ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχονται από το ίδρυμα σε σχέση με τις συνολικές επιδόσεις του ιδρύματος και με το κατά πόσο οι παρεχόμενες υπηρεσίες του ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του άμεσου και έμμεσου περιβάλλοντος του. Σε αυτό το πλαίσιο εξετάζονται η ποιότητα του διοικητικού προσωπικού, η διαχείριση των διαδικασιών υποδοχής και εγγραφής των φοιτητών η διαχείριση των διοικητικών υποθέσεων και των διαδικασιών εξυπηρέτησης των φοιτητών, η πληροφόρηση των φοιτητών και των εκπαιδευτικών και η ταχύτητα διεκπεραίωσης των διοικητικών

υποθέσεων, καθώς επίσης και οι παρεχόμενες γενικότερες υπηρεσίες διατροφής, διαμονής, άθλησης και παροχής γενικότερων διευκολύνσεων προς τους φοιτητές.

- Την ποιότητα των αποτελεσμάτων, συνολικά, της παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών που σχετίζονται με το ποσοστό διάρκειας των σπουδών κατά αντικείμενο, το ποσοστό επιτυχίας συνολικά και κατά αντικείμενο σπουδών την ποιότητα των οργανωτικών θεσμικών αλλαγών, την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων των ιδρυμάτων και των αποτελεσμάτων που σχετίζονται με το περιβάλλον του εκπαιδευτικού συστήματος και των ιδρυμάτων και αφορούν, κυρίως τα αποτελέσματα στην αγορά εργασίας, τους δείκτες επίδοσης τους, την επαγγελματική τους ανέλιξη κτλ.

Όποιο και αν είναι το μοντέλο, η μέθοδος ή η διαδικασία αξιολόγησης της ποιότητας των παρεχόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών ή της ποιότητας των ίδιων των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, θα πρέπει καταρχήν να εκτιμηθεί και να περιγράψει με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ακρίβεια το περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται το ίδρυμα. Στη συνέχεια η αξιολόγηση της παραγόμενης ποιότητας οφείλει να εστιάσει σε τρεις άμεσα αλληλεξαρτώμενους παράγοντες, που είναι το κόστος, οι παρεχόμενες εκπαιδευτικές υπηρεσίες και τα παραγόμενα αποτελέσματα.

Θα πρέπει, τέλος, σε αυτή τη θεωρητική προσέγγιση που επιχειρήθηκε να επισημανθεί η μεγάλη δυσκολία που παρουσιάζει η εφαρμογή οποιουδήποτε μοντέλου παραγωγής ποιοτικής εκπαίδευσης, η οποία προέρχεται από τη φυσιολογική αντίδραση στο νέο θεσμό λόγω ελλιπούς ενημέρωσης αλλά και ανασφάλειας, καθώς και έλλειψης καλλιέργειας, αντίστοιχης κουλτούρας αξιολόγησης μέσα από ξεκάθαρους στόχους, αποδέκτες και δεσμευτικές μεθόδους διαδικασίες.

Στην Ελλάδα ο έλεγχος της ποιότητας και η αξιολόγηση αποτελούν είναι αντικείμενο προς μελέτη και διερεύνηση του τρόπου εφαρμογής από τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Όσον αφορά τα προγράμματα σπουδών, έγινε προσπάθεια να αξιολογηθούν και να αναδιαρθρωθούν με χρηματοδότηση από τα ευρωπαϊκά προγράμματα ΕΠΕΑΕΚ.

Επίσης η αξιολόγηση των ΑΕΙ με σκοπό την ενημέρωση της ακαδημαϊκής και της επιστημονικής κοινότητας, της πολιτείας και του κοινωνικού συνόλου γενικότερα, για το έργο και την απόδοση των ΑΕΙ διαμορφώνουν τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη υγιούς και δημιουργικού ανταγωνισμού μεταξύ των ΑΕΙ και συμβάλλουν στη δημιουργία ενός ορθολογικότερου και δικαιότερου συστήματος κατανομής των πόρων στα ΑΕΙ. Η οποία όμως ποτέ δεν τέθηκε σε εφαρμογή. Στο πλαίσιο αυτό έγινε αξιολόγηση ορισμένων ιδρυμάτων με τη μέθοδο της εξωτερικής αξιολόγησης, που αφορά κυρίως την

αποτίμηση του έργου των ιδρυμάτων, χωρίς να υπάρξει συνέχεια αλλά και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για τη συνέχιση της διαδικασίας αξιολόγησης από τα ιδρύματα,

Η αποσπασματική και ευκαιριακή εφαρμογή του νέου θεσμού της αξιολόγησης από όποιον τον αποδέχτηκε, όταν εξασφαλίστηκαν μέσω των ευρωπαϊκών προγραμμάτων οι πόροι, δείχνει για άλλη μια φορά τη σημασία που αποδίδουν τα ιδρύματα στην αξιολόγηση, με την ανοχή της πολιτείας, η οποία φαίνεται να μην έχει πειστεί ούτε η ίδια για την αναγκαιότητα της.

Τέλος, σε κάθε περίπτωση και για ό,τι αφορά την ελληνική πραγματικότητα, θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο αξιολόγησης το οποίο να είναι αποδεκτό από τους συμμετέχοντες στη λειτουργία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και να στοχεύει, τουλάχιστον στην αρχή, στη δημιουργία κουλτούρας και νοοτροπίας αξιολόγησης.

Κατά δεύτερο λόγο, η αξιολόγηση δεν θα πρέπει να στηρίζεται μόνο σε μεθόδους που χρησιμοποιούν προκατασκευασμένα συστήματα δεικτών που κατά κανόνα είναι προσαρμοσμένα στη διεθνή πρακτική για να είναι συγκρίσιμα, οι οποίες, λόγω της ιδιομορφίας οργάνωσης και λειτουργίας των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων δεν μπορούν να αναδείξουν την πραγματική κατάσταση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για το λόγο αυτό απαιτείται, πέρα από την ποσοτική, και ποιοτική ανάλυση των στοιχείων και της λειτουργίας της ανώτατης εκπαίδευσης και των ιδρυμάτων της. Έτσι, η ποσοτική και ποιοτική αξιολόγηση της λειτουργίας της ανώτατης εκπαίδευσης θα εξασφαλίσει την ολοκληρωμένη αξιολόγηση της.

ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

5.1 ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Η δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται από ΑΕΙ και ΤΕΙ. Τα παραπάνω αποτελούν τη δημόσια πλευρά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπου απορροφάται και το μεγαλύτερο μέρος της ζήτησης. Η επίσημη τυπική εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από καθορισμένη διάρκεια σπουδών, επαναληψιμότητα και απονομή τίτλου σπουδών στο τέλος τους, ο οποίος αποτελεί την κρατική νομιμοποίησή της. Στη δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση εισάγονται οι απόφοιτοι του ενιαίου λυκείου μετά από τις Πανελλαδικές Εξετάσεις. Επίσης, στα ΤΕΙ μπορούν να εισαχθούν και απόφοιτοι τεχνικών σχολών αφού ολοκληρώσουν επιτυχώς τον κύκλο σπουδών τους και περάσουν διαδικασία εξετάσεων. Σημειώνεται ότι, οι απαιτούμενες δαπάνες στην προετοιμασία για την εισαγωγή σε μια επιθυμητή σχολή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι σημαντικές.

Ωστόσο, εξακολουθεί να υπάρχει υπερβάλλουσα ζήτηση για υπηρεσίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, η οποία ικανοποιείται εν μέρει από τα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια που υπάρχουν στην Ελλάδα και εν μέρει από το εξωτερικό. Παράλληλα, χαρακτηριστικό είναι ότι η Ελλάδα παραμένει ανάμεσα στις πρώτες χώρες φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, υπάρχει επί πολλά χρόνια συζήτηση σχετικά με το κατά πόσο είναι επιθυμητή η ίδρυση ή μη, ιδιωτικών ή μη κρατικών (μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα), εκπαιδευτηρίων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το υφιστάμενο θεσμικό περιβάλλον, όμως, απαγορεύει κάτι τέτοιο και για την αλλαγή του απαιτείται τροποποίηση του Συντάγματος. Ωστόσο, τελευταία υπάρχει τάση διεθνώς για την ίδρυση κερδοσκοπικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Τα περισσότερα ιδρύματα που παρέχουν σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης λειτουργούν σήμερα στην Ελλάδα ως εργαστήρια ελευθέρων σπουδών. Τελούν δε υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας και συγκεκριμένα του Τμήματος Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και όχι υπό την εποπτεία του τέως Υπουργείου Εμπορίου, νυν Υπουργείου Ανάπτυξης. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της μελέτης προέκυψε ότι οι

υπεύθυνοι του αρμόδιου τμήματος δεν παρακολουθούν και δεν κρατούν στοιχεία για τα ιδιωτικά εργαστήρια ελευθέρων σπουδών. Αναφορικά με το Υπουργείο Ανάπτυξης η μόνη δικαιοδοσία που είχε μέχρι πρότινος ήταν ο καθορισμός του ποσοστού αύξησης των διδασκτρών, όπως και για όλα τα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια. Βάσει του νέου νόμου που τέθηκε σε ισχύ από το 2004, τα δίδακτρα των ιδιωτικών εργαστηρίων ελευθέρων σπουδών διαμορφώνονται ελεύθερα.

Περαιτέρω, καίριας σημασίας θέμα που απασχολεί μεγάλο μέρος των αποφοίτων των εργαστηρίων ελευθέρων σπουδών είναι η αναγνώριση των πτυχίων τους στην ελληνική αγορά εργασίας και η απόκτηση ίσων επαγγελματικών δικαιωμάτων. Ειδικότερα, οι απόφοιτοι των εν λόγω εργαστηρίων διεκδικούν την ίση αντιμετώπισή τους σε σχέση με τους αποφοίτους της δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με ό,τι αυτό συνεπάγεται (π.χ. συμμετοχής σε διαγωνισμούς για προσλήψεις στο δημόσιο).

Τα εργαστήρια ελευθέρων σπουδών που λειτουργούν σήμερα στην Ελλάδα και συνεργάζονται με πανεπιστήμια του εξωτερικού είναι συγκεντρωμένα κυρίως στην Αθήνα. Μεμονωμένα εντοπίζονται, όμως, και στη Θεσσαλονίκη, τη Λάρισα, το Ηράκλειο και την Πάτρα. Τα περισσότερα εργαστήρια ελευθέρων σπουδών συνεργάζονται με πανεπιστήμια της Μεγάλης Βρετανίας. Από αυτά μια ομάδα αποτελεί το Σύνδεσμο Ελληνικών Κολεγίων. Επιπλέον, ένα άλλο μέρος συνδέεται με αμερικανικά πανεπιστήμια, μεταξύ αυτών και το Deree College. Τα εργαστήρια που συνεργάζονται με γαλλικά πανεπιστήμια είναι ελάχιστα, ενώ τα υπόλοιπα είναι μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (π.χ. ALBA). Τα εργαστήρια ελευθέρων σπουδών δεν εκδίδουν πτυχία από μόνα τους, αλλά χορηγούν απλές βεβαιώσεις σπουδών. Τα πτυχία χορηγούνται από τους συνεργαζόμενους φορείς τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του εξωτερικού. Σημειώνεται ότι, το ALBA (και τα συναφούς τύπου εκπαιδευτικά ιδρύματα) χορηγεί πτυχία, αν και δεν αναγνωρίζονται από το δημόσιο τομέα.

Ο Σύνδεσμος Ελληνικών Κολεγίων ιδρύθηκε και λειτουργεί από τον Ιούνιο του 1998. Μέλη του είναι εκείνα τα εκπαιδευτήρια τα οποία έχουν συνεργασίες με ξένα πανεπιστήμια εφόσον αυτές οι συνεργασίες έχουν σαν αποτέλεσμα τη χορήγηση διπλωμάτων ή πτυχίων των ξένων πανεπιστημίων στους Έλληνες σπουδαστές μετά από διετή ή τετραετή φοίτηση στην Ελλάδα.

Υπάρχουν τέσσερις κύριες κατηγορίες συνεργασιών:

- Συμφωνία Πιστοποίησης από κάποιο πανεπιστήμιο (Validation)
- Συνεργασία παροχής δικαιώματος λειτουργίας τμημάτων (Franchising)
- Πιστοποίηση από οργανισμό πιστοποίησης λειτουργίας ανώτατων σχολών

- Αναγνώριση ετών φοίτησης

Τα ξένα πανεπιστήμια ασκούν στενό έλεγχο στη λειτουργία των Κολεγίων με τακτικές επιθεωρήσεις, έλεγχο των θεμάτων των εξετάσεων, έλεγχο των εργασιών και βαθμολόγηση των γραπτών των εξετάσεων. Σε έλεγχο υπόκεινται και οι διαφημίσεις των Κολεγίων, έτσι ώστε να μην έχουν παραπλανητικό χαρακτήρα. Επιπλέον, πολλά από τα εν λειτουργία κολέγια διαθέτουν πιστοποίηση από την Επιτροπή Ποιοτικού Ελέγχου Ανώτατης Εκπαίδευσης (QAA) και το Βρετανικό Συμβούλιο Πιστοποίησης (B.A.C.- British Accreditation Council).

5.2 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το κυριότερο στοιχείο στο θεσμικό πλαίσιο που διέπει τον κλάδο είναι το Σύνταγμα της Ελλάδας. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 16 αναφέρεται ότι «Πάντες οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας, καθ'όλας τας βαθμίδας αυτής, εις τα κρατικά εκπαιδευτήρια» και ορίζεται ότι «η σύστασις ανωτάτων σχολών υπό ιδιωτών απαγορεύεται». Η ύπαρξη του παραπάνω νομοθετήματος ανέκοψε την ανάπτυξη του κλάδου της τριτοβάθμιας ιδιωτικής εκπαίδευσης μέχρι σήμερα σε σχέση με άλλες χώρες, καθώς απαγορεύει την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων.

Ωστόσο, η υφιστάμενη κοινοτική οδηγία 89/48/ΕΟΚ αναφέρεται στην αναγνώριση των διπλωμάτων που παρέχονται μέσω των εργαστηρίων ελευθέρων σπουδών. Η ένταξη της κοινοτικής οδηγίας αυτής ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία μετά την ψήφιση του προεδρικού διατάγματος 165 (ΦΕΚ 14/28.6.2000), σύμφωνα με το οποίο ορίζεται ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών. Σκοπός του προεδρικού διατάγματος είναι η προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών.

- Με βάση το προεδρικό διάταγμα:

Δίπλωμα νοείται οποιοδήποτε δίπλωμα ή άλλος τίτλος ή οποιοδήποτε σύνολο τέτοιων διπλωμάτων, πιστοποιητικών ή άλλων τίτλων που χορηγήθηκαν από αρμόδια αρχή κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία έχει οριστεί σύμφωνα με τις νομοθετικές κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις του εν λόγω κράτους μέλους, από το οποίο προκύπτει σωρευτικά ότι:

(α) ο κάτοχός του παρακολούθησε με επιτυχία κύκλο σπουδών μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών ή ισοδύναμης διάρκειας με ελαστική παρακολούθηση, σε πανεπιστήμιο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή ίδρυμα του αυτού εκπαιδευτικού επιπέδου και ότι ολοκλήρωσε την επαγγελματική εκπαίδευση που κατά περίπτωση απαιτείται επιπλέον του κύκλου σπουδών μετά τη δευτεροβάθμια και

(β) ότι ο κάτοχός του διαθέτει τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα για να αναλάβει ή να ασκήσει επάγγελμα που είναι νομοθετικά ρυθμιζόμενο στο εν λόγω κράτος μέλος. Η εκπαίδευση που πιστοποιείται από το δίπλωμα αυτό, θα πρέπει κατά το μεγαλύτερο μέρος της να έχει πραγματοποιηθεί στη Κοινότητα ή ο κάτοχος αυτού θα

πρέπει να έχει τριετή επαγγελματική πείρα που βεβαιώνεται από το κράτος-μέλος το οποίο έχει αναγνωρίσει το δίπλωμα της χώρας μη-μέλους της Κοινότητας.

Σύμφωνα με το προεδρικό διάταγμα, συνιστάται στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων συλλογικό όργανο υπό την ονομασία «Συμβούλιο αναγνωρίσεως επαγγελματικής ισοτιμίας τίτλων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης» που έχει την αποφασιστική αρμοδιότητα της αναγνώρισης του δικαιώματος ασκήσεως στην Ελλάδα ορισμένου επαγγέλματος κατά τους όρους του παρόντος διατάγματος.

Στην τρέχουσα περίοδο προετοιμάζεται νέα οδηγία για την αναγνώριση των επαγγελματικών δικαιωμάτων, η οποία θα αντικαταστήσει την ισχύουσα 89/48, η οποία είναι σε φάση ψήφισης από τα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στο άρθρο 50 ρυθμίζεται οριστικά η αναγνώριση των πτυχίων Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων μετά από ολική ή μερική φοίτηση στα κολέγια. Στο συγκεκριμένο άρθρο ορίζεται ρητά ότι τα πτυχία των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων που συνεργάζονται με κολέγια αναγνωρίζονται σε όλη την Κοινότητα σύμφωνα με τη νομοθεσία που ισχύει στη χώρα του πανεπιστημίου που εκδίδει το δίπλωμα. Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου έχει ήδη εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στη συνέχεια από το Συμβούλιο Υπουργών Ανταγωνιστικότητας (για την τελική έγκριση). Με την εφαρμογή της νέας οδηγίας δε σημαίνει ότι ιδρύονται ιδιωτικά πανεπιστήμια, αλλά λειτουργούν ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, των οποίων το επίπεδο αναγνωρίζεται ως αντίστοιχο και ισότιμο με αυτό που έχουν κρατικά ευρωπαϊκά πανεπιστήμια μεγάλου κύρους.

Η αναγνώριση των πτυχίων που εκδίδονται μέσω των κολεγίων πραγματοποιείται από τα επαγγελματικά επιμελητήρια και ενώσεις όλων των ευρωπαϊκών χωρών. Τα πτυχία ευρωπαϊκών πανεπιστημίων που δίνονται μετά από φοίτηση σε κολέγια αναγνωρίζονται χωρίς κανένα πρόβλημα. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί η έκδοση από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο της απόφασης για την υπόθεση *Neri*, η οποία ξεκαθαρίζει πλήρως και τελικά το ίδιο θέμα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκίνησε τη διαδικασία παραπομπής της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για διάφορα θέματα μεταξύ των οποίων και αυτό της παρεμβολής εμποδίων στην αναγνώριση των παραπάνω πτυχίων.

Η νομολογία που προέκυψε από την υπόθεση *Neri* δημιουργεί δικαστικό προηγούμενο και για τα ελληνικά εργαστήρια ελευθέρων σπουδών. Συγκεκριμένα, η απόφαση του δικαστηρίου ήταν ότι η πρακτική της ιταλικής κυβέρνησης να μην αναγνωρίζει πτυχία κρατικών ευρωπαϊκών πανεπιστημίων αν οι σπουδές δεν έχουν γίνει εν όλω ή εν μέρει στην Ιταλία, σε ιδιωτική σχολή που συνεργάζεται με το ξένο πανεπιστήμιο, αντίκειται στο ευρωπαϊκό δίκαιο. Σύμφωνα με το τελευταίο, κάθε άρνηση

αναγνώρισης επαγγελματικών δικαιωμάτων πτυχιούχου είναι αντίθετη με τις αρχές της ελεύθερης διακίνησης πολιτών, επαγγελματιών και δραστηριοτήτων στα πλαίσια της ΕΕ.

Βάσει της απόφασης εξομοιώνεται προς το δίπλωμα, οποιοδήποτε δίπλωμα, πιστοποιητικό ή άλλος τίτλος ή οποιοδήποτε σύνολο τέτοιων διπλωμάτων, πιστοποιητικών ή άλλων τίτλων έχει χορηγηθεί από αρμόδια αρχή του εν λόγω κράτους μέλους ως ισοτίμου επιπέδου και εφόσον παρέχει τα ίδια δικαιώματα πρόσβασης ή άσκησης ενός νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος.

Όπως και στην περίπτωση της Ελλάδας, οι διατάξεις του εθνικού δικαίου ή οι εθνικές διοικητικές πρακτικές εξαρτούν την αναγνώριση των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τα οποία πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών από τη διακριτική ευχέρεια της δημόσιας διοικήσεως, δέχονται την αναγνώριση των τίτλων που χορηγούνται από αναγνωρισμένα πανεπιστήμια στη Μεγάλη Βρετανία μόνο αν οι εν λόγω τίτλοι αποκτήθηκαν κατόπιν τακτικής φοιτήσεως, καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος σπουδών, σε αλλοδαπό έδαφος, αποκλειόμενων επομένως των τίτλων που χορηγούνται βάσει των περιόδων σπουδών που συμπληρώθηκαν σε αλλοδαπά ιδρύματα τα οποία ασκούν δραστηριότητα στην Ιταλία, μολονότι έχουν εγκριθεί και αναγνωρισθεί από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής, επιβάλλουν την προσκόμιση βεβαιώσεως της ιταλικής προξενικής αντιπροσωπείας στη χώρα στην οποία χορηγήθηκε ο τίτλος σπουδών, με την οποία να πιστοποιείται η πραγματική διαμονή του ενδιαφερομένου στη χώρα αυτή καθ' όλη τη διάρκεια των πανεπιστημιακών σπουδών και περιορίζουν την αναγνώριση των διπλωμάτων αποκλειστικά στην άσκηση επαγγέλματος που ο ενδιαφερόμενος ασκούσε ήδη στη χώρα καταγωγής, αποκλείοντας έτσι οποιαδήποτε αναγνώριση για σκοπούς προσβάσεως σε νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα, ακόμη και αν το επάγγελμα αυτό δεν ασκείτο προηγουμένως.

Τελικά, το δικαστήριο απεφάνθη ότι το άρθρο 43 ΕΚ απαγορεύει μια διοικητική πρακτική σύμφωνα με την οποία τα πανεπιστημιακά διπλώματα δεύτερου κύκλου σπουδών τα οποία χορηγούνται από πανεπιστήμιο κράτους μέλους δεν μπορούν να αναγνωρισθούν σε άλλο κράτος μέλος όταν τα προπαρασκευαστικά μαθήματα για τα ως άνω διπλώματα έχουν παρασχεθεί στο τελευταίο κράτος μέλος από άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα βάσει συμφωνίας η οποία συνήφθη μεταξύ των δύο αυτών ιδρυμάτων.

Για την αναγνώριση τίτλων σπουδών της αλλοδαπής μέχρι το 1979 αρμόδια ήταν τα πανεπιστήμια της χώρας. Τότε ιδρύθηκε με νόμο το ΔΙΚΑΤΣΑ που ανέλαβε την

αρμοδιότητα αναγνώρισης των τίτλων της αλλοδαπής και το οποίο καταργήθηκε τον Απρίλιο του 2005. Έκτοτε, την αρμοδιότητα αυτή ανέλαβε ο νέος οργανισμός που ιδρύθηκε με την επωνυμία «Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών & Πληροφόρησης» (ΔΟΑΤΑΠ). Το ΔΟΑΤΑΠ είναι ΝΝΔΔ αρμόδιο για την αναγνώριση τίτλων σπουδών που απονέμονται από ομοταγή εκπαιδευτικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, πανεπιστημιακής και τεχνολογικής κατεύθυνσης της αλλοδαπής καθώς και για την παροχή πληροφοριών σχετικά με σπουδές στην ανώτατη εκπαίδευση στην ημεδαπή και αλλοδαπή. Ο αγγλικός τίτλος του οργανισμού είναι Hellenic NARIC και εντάσσεται στο δίκτυο των NARIC που λειτουργούν σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. με σκοπό τη διευκόλυνση της κινητικότητας των φοιτητών.

Το Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδος υποχρεούται να εγγράψει στα μητρώα του τον κάτοχο τίτλου σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κράτους μέλους της ΕΕ κατόπιν προσκομίσσεως της απόφασης αναγνώρισης σύμφωνα με το Π.Δ.165/2000, χωρίς αναγνώριση ακαδημαϊκής ισοτιμίας από το ΔΟΑΤΑΠ. Επίσης, το ΑΣΕΠ, όταν προκηρύσσει θέσεις δημοσίου τομέα, θα αρκείται στην προσκόμιση της απόφασης του Συμβουλίου Αναγνωρίσεως Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Σε ό,τι αφορά τις προϋποθέσεις που θέτει το ΤΕΕ για τη χορήγηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος στους κατόχους τίτλων επαγγελματικής εκπαίδευσης χορηγηθέντες από τις αρμόδιες αρχές άλλου κράτους «το αρμόδιο Υπουργείο Εξωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης είναι σε στάδιο επεξεργασίας των απόψεών του, οι οποίες θα κοινοποιηθούν στην Επιτροπή σε σύντομο χρονικό διάστημα».

Το Συμβούλιο Αναγνωρίσεως Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης για ζητήματα διάφορα της ύπαρξης βεβαίωσης χορηγηθείσας από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους προέλευσης και στις αρμοδιότητες του Συμβουλίου ανήκουν η κρίση κάθε θέματος κρίσιμου για την αναγνώριση επαγγελματικής ισοτιμίας και ιδίως του ζητήματος εάν το εκπαιδευτικό σύστημα, στο οποίο πραγματοποίησε την επαγγελματική του εκπαίδευση ο αιτών, ανήκει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και ο αιτών διαθέτει την απαραίτητη επαγγελματική πείρα, στην περίπτωση που η διάρκεια της εκπαίδευσης υπολείπεται κατά ένα τουλάχιστον έτος αυτής που απαιτείται στην Ελλάδα για την άσκηση του ίδιου επαγγέλματος.

Η Ελληνική Δημοκρατία αποκλείοντας από το πεδίο εφαρμογής του ΠΔ τα πρόσωπα που έχουν ασκήσει το σχετικό επάγγελμα στην Ελλάδα, μην αναγνωρίζοντας τα διπλώματα που υποβλήθηκαν από τις αρμόδιες αρχές άλλου κράτους μέλους στα

πλαίσια σπουδών βάσει συμφωνών δικαιόχρησης, προβλέποντας την επιβολή αντισταθμιστικών μέτρων σε περισσότερες περιπτώσεις από ό,τι η οδηγία, αναθέτοντας στο Συμβούλιο Αναγνώρισης Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης την αρμοδιότητα να εξετάζει αν το εκπαιδευτικό ίδρυμα που χορήγησε την υπό κρίση βεβαίωση ανήκει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθιστώντας υποχρεωτική την επιλογή από το μετανάστη ενός αντισταθμιστικού μέτρου πριν από την έκδοση της απόφασης του Συμβουλίου αναφορικά με την αίτηση αναγνώρισης, μη λαμβάνοντας υπόψη την επαγγελματική αναγνώριση των προσόντων όσων αφορά τις προϋποθέσεις απασχόλησης στο δημόσιο τομέα και την εγγραφή στο ΤΕΕ και απαιτώντας την προσκομιδή πιστοποιητικών θεωρημένων από ελληνική προξενική αρχή και μεταφρασμένων από το ΥΠΕΞ ή από δικηγόρο παρέβη τις υποχρεώσεις της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21^{ης} Δεκεμβρίου 1988 σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών.

- Αναγκαστικός Νόμος 9/10/1935-Αριθμός φύλλου 451

Πάσα εν τω Κράτη λειτουργούσα ιδιωτική επαγγελματική σχολή προς παροχήν οιασδήποτε μορφώσεως καθόσον αφορά τας τέχνας και πρακτικά επαγγέλματα και μη συμμορφωθείσα εντός της κατά το προηγούμενον εδάφιον προθεσμίας προς τις διατάξεις του εδαφίου 1 του παρόντος άρθρου αποβάλλει το χαρακτήρα ιδιωτικής επαγγελματικής σχολής και θεωρείται δυνάμει του παρόντος νόμου Εργαστήριον Ελευθέρων Σπουδών.

- Προεδρικό Διάταγμα 44 (ΦΕΚ 63/9.3.2005)

Τροποποίηση του προεδρικού διατάγματος 50/2001 «Καθορισμός προσόντων διορισμού σε θέσεις φορέων του δημόσιου τομέα»

Σύμφωνα με τις διατάξεις του προεδρικού διατάγματος αναφέρεται στο άρθρο 11 ότι για την κάλυψη θέσεων κλάδων ή ειδικοτήτων ΠΕ ή ΤΕ κατηγορίας γίνονται δεκτοί: (α) Κάτοχοι πτυχίων ή διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που έχουν αποκτηθεί σε χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στους οποίους έχει χορηγηθεί πράξη αναγνώρισης επαγγελματικής ισοτιμίας από το Συμβούλιο του άρθρου 10 του Π.Δ. 165/2000 (ΦΕΚ149/Α), όπως ισχύει κάθε φορά, και (β) κάτοχοι τίτλων μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που έχουν αποκτηθεί σε χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στους οποίους έχει αναγνωρισθεί το δικαίωμα άσκησης νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος, σύμφωνα με σχετική απόφαση αναγνώρισης επαγγελματικής εκπαίδευσης που χορηγείται από την αρμόδια αρχή του άρθρου 13 του

Π.Δ. 231/1998 (ΦΕΚ 178/Α).

- Νόμος 1966/1991 (ΦΕΚ 147Α) «Μεταγραφές φοιτητών ΑΕΙ, σπουδαστών ΤΕΙ και άλλες διατάξεις»

Όλα τα εργαστήρια ελευθέρων σπουδών υποχρεούνται να χρησιμοποιούν ολογράφως τόσο στις

ιδρυτικές τους πράξεις όσο και στην με οποιονδήποτε τρόπο, μορφή ή μέσο εν γένει εμφάνισή τους προς τα έξω τον εξής αποκλειστικό και μόνο, τίτλο: «Εργαστήρια Ελευθέρων Σπουδών», με ισομεγέθη και ομοίμορφα, απαραίτητως στοιχεία. Κάτω από τον τίτλο αυτό τίθενται τα δηλωτικά του παρεχόμενου γνωστικού αντικειμένου και η επωνυμία του εργαστηρίου, με στοιχεία τα οποία δεν είναι δυνατό να υπερβαίνουν εκείνα του τίτλου. Οποιαδήποτε άλλη προσθήκη, αφαίρεση ή αλλοίωση στον καθούμενο με τα προηγούμενα εδάφια τύπο τίτλου, όπως ιδίως Πανεπιστήμιο, Κέντρο, Σχολή, Οργανισμός, Κολέγιο, Ινστιτούτο, Ακαδημία, απαγορεύεται. Απαγορεύεται επίσης η καθ' οιονδήποτε τρόπο αναγραφή άλλης ονομασίας της χορηγούμενης μετά το πέρας σπουδών βεβαίωσης.

Οι προβλεπόμενες ρυθμίσεις εφαρμόζονται αναλόγως και στα ήδη λειτουργούντα εργαστήρια ελευθέρων σπουδών, τα οποία υποχρεούνται να συμμορφωθούν προς αυτές εντός προθεσμίας 6 μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Επωνυμίες εταιριών εμπορικού δικαίου ως και ειδικά χαρακτηριστικά σήματα, που έχουν νόμιμα εγκριθεί και καταχωρηθεί στα οικεία μητρώα του Υπουργείου Εμπορίου και χρησιμοποιούνται ως τώρα, μπορεί να διατηρηθούν μόνο εφόσον δεν αντιβαίνουν τις αρχικές ρυθμίσεις.

Από την έναρξη ισχύος του παρόντος, στους προσερχόμενους για εγγραφή σε εργαστήριο ελευθέρων σπουδών σπουδαστές, χορηγείται υποχρεωτικά και με απόδειξη παραλαβής από το λογιστήριο του εργαστηρίου, έντυπη δήλωση υπογραφόμενη από τον ιδιοκτήτη ή τον υπεύθυνο εκπρόσωπο του εργαστηρίου στην οποία αναφέρεται ρητά ότι η βεβαίωση που θα χορηγηθεί μετά το πέρας των σπουδών δεν αποτελεί, κατά νόμο, τίτλο σπουδών ισότιμο με οποιονδήποτε άλλο τίτλο αναγνωρισμένης σχολικής μονάδας οποιασδήποτε βαθμίδας εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Η ίδια υποχρέωση επιβάλλεται και στα ήδη λειτουργούντα εργαστήρια ελευθέρων σπουδών για τις εφεξής πραγματοποιούμενες εγγραφές, επανεγγραφές ή ανανεώσεις εγγραφών, που ισχύουν για την τρέχουσα εκπαιδευτική περίοδο.

Από την τελεσιδικία της καταδικαστικής δικαστικής απόφασης, διακόπτεται η λειτουργία του εργαστηρίου οριστικά με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και

Θρησκευμάτων. Η εκτέλεση της περί οριστικής διακοπής απόφασης αναστέλλεται ως το πέρας της διδακτικής περιόδου.

- Νόμος 2910/2001

Σύμφωνα με τον παραπάνω νόμο, επιτρέπεται η χορήγηση σπουδαστικής άδειας εισόδου σε ξένους με σκοπό να φοιτήσουν σε ΑΕΙ-ΤΕΙ-Κολέγια-ΙΕΚ. Οι κυριότερες χώρες προέλευσης των σπουδαστών είναι, σύμφωνα με το Σύνδεσμο, οι: Κίνα, Ιαπωνία, Ρωσία, Αίγυπτος, Πορτογαλία, Πολωνία, Σουηδία, Ρωσία, Βουλγαρία.

Η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών της δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως αναφέρθηκε, έχει τεθεί υπό αμφισβήτηση και έτσι στα πλαίσια της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών πανεπιστημίων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, συντάχθηκε το παρακάτω σχέδιο νόμου.

Σχέδιο νόμου «Διασφάλιση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση-σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων-παράρτημα διπλώματος»

Η αξιολόγηση συνίσταται στη συστηματική, τεκμηριωμένη και λεπτομερή αποτίμηση και καταγραφή του έργου των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης, με τη χρήση αντικειμενικών κριτηρίων και στην κριτική ανάλυση και διαπίστωση τυχόν υφιστάμενων αδυναμιών και αποκλίσεων σε σχέση με τη φυσιογνωμία, τους στόχους και την αποστολή τους. Με βάση τα αποτελέσματα της αξιολόγησης λαμβάνονται τα αναγκαία μέτρα διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας του έργου που επιτελούν τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης της ποιότητας του έργου που επιτελούν τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης στο πλαίσιο της αποστολής τους να παρέχουν ανώτατη παιδεία υψηλού ποιοτικού επιπέδου. Η διαδικασία αξιολόγησης πραγματοποιείται σε δύο στάδια: Το πρώτο αφορά στην αξιολόγηση του επιτελούμενου έργου από τις ίδιες τις ακαδημαϊκές μονάδες των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης σε σχέση με τη φυσιογνωμία, τους στόχους και την αποστολή τους (εσωτερική αξιολόγηση). Στη συνέχεια ακολουθεί σε δεύτερο στάδιο η αξιολόγηση του επιτελούμενου έργου από επιτροπή αποτελούμενη από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες λαμβάνοντας υπόψη της ακαδημαϊκής μονάδας (εξωτερική αξιολόγηση). Η όλη διαδικασία επαναλαμβάνεται τακτικά το αργότερο κάθε τέταρτο έτος από την έναρξη της προηγούμενης αξιολόγησης.

Τα κριτήρια και οι δείκτες αξιολόγησης είναι ιδίως ως προς την ποιότητα του διδακτικού έργου, ως προς την ποιότητα του ερευνητικού έργου, ως προς την ποιότητα των προγραμμάτων σπουδών και ως προς την ποιότητα των λοιπών υπηρεσιών.

Οι ακαδημαϊκές μονάδες που υποβάλλονται σε αξιολόγηση ορίζουν με αποφάσεις των Γενικών Συνελεύσεων τους Ομάδες Εσωτερικής Αξιολόγησης (ΟΜΕΑ), οι οποίες

συγκροτούνται από μέλη ΔΕΠ ή ΕΠ των βαθμίδων του Καθηγητή και του Αναπληρωτή Καθηγητή με διεθνώς αναγνωρισμένο επιστημονικό έργο και, κατά προτίμηση, με εμπειρία σε διαδικασίες διασφάλισης της ποιότητας, καθώς και ένας εκπρόσωπος των φοιτητών, ή σπουδαστών. Την ευθύνη και τις αρμοδιότητες αξιολόγησης έχει η Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας (ΜΟΔΙΠ).

Κατά την εξωτερική αξιολόγηση γίνεται η κριτική-αναλυτική εξέταση των αποτελεσμάτων της εσωτερικής αξιολόγησης από επιτροπή ανεξάρτητων εμπειρογνομώνων, καθώς και επαφές-συζητήσεις με τα μέλη της οικείας μονάδας. Τα αποτελέσματα της εξωτερικής αξιολόγησης συνοψίζονται στην τελική έκθεση αξιολόγησης των ανεξάρτητων εμπειρογνομώνων, η οποία περιλαμβάνει κυρίως τις αναλύσεις, διαπιστώσεις, συστάσεις και υποδείξεις τους και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι αδυναμίες και αποκλίσεις που εντοπίστηκαν σε σχέση με τη φυσιογνωμία, τους στόχους και την αποστολή κάθε ακαδημαϊκής μονάδας.

Συνιστάται ανεξάρτητη διοικητική αρχή με την επωνυμία «Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση» (ΑΔΙΠ) με σκοπό την υποστήριξη των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης στην πραγματοποίηση των διαδικασιών που στοχεύουν στη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση, την ενημέρωση της Πολιτείας και των ιδρυμάτων για τις διεθνείς εξελίξεις και τάσεις στα συναφή ζητήματα και την προαγωγή της έρευνας στον τομέα αυτό.

Τα προγράμματα προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης οργανώνονται με βάση το σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων. Ο φόρτος εργασίας για κάθε φοιτητή ή σπουδαστή πλήρους φοίτησης κατά τη διάρκεια ενός ακαδημαϊκού έτους αποτιμάται σε εξήντα (60) πιστωτικές μονάδες.

Η ΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Οι οικονομικές διαστάσεις της εκπαίδευσης συνδέονται με τη διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης αλλά και με το εισόδημα και την ευημερία των ατόμων. Ο καθορισμός του ανθρωπίνου κεφαλαίου διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαδικασία της ενδογενούς οικονομικής ανάπτυξης. Στην παγκοσμιοποιημένη κοινωνία το κατάλληλα εκπαιδευμένο και ευέλικτο ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί προϋπόθεση για ένα κράτος να είναι ανταγωνιστικό. Σύμφωνα με εμπειρικές μελέτες, οι χώρες με υψηλότερα επίπεδα ανθρωπίνου κεφαλαίου αναπτύσσονται ταχύτερα από άλλες χώρες του ίδιου επιπέδου εισοδήματος.

Η δημιουργία ανθρωπίνου κεφαλαίου είναι καίριας σημασίας για την ανάπτυξη μιας χώρας. Επιπρόσθετα, σήμερα που διανύουμε την περίοδο της οικονομία της πληροφορίας (knowledge economy), όπου η αξία της εκπαίδευσης καθίσταται σημαντικό κεφάλαιο για κάθε άτομο. Η ταχύτητα διάχυσης της πληροφορίας είναι τέτοια που είναι αναγκαία η κατοχή αναγκαίων γνώσεων και δεξιοτήτων, αλλά και προσαρμοστικότητα στις τεχνολογικές αλλαγές και τον αυξανόμενο όγκο πληροφοριών. Δηλαδή, το εκπαιδευτικό επίπεδο, που αποτελεί βασικό παραγωγικό προσόν των ατόμων, θεωρείται κρίσιμη μεταβλητή για την επίδοση των εργαζομένων στην αγορά εργασίας, την παραγωγικότητα των φορέων παραγωγής, καθώς και για την ανάπτυξη της οικονομίας γενικότερα. Η εκπαίδευση δημιουργεί επιπλέον θετικές εξωτερικές οικονομίες.

Τα άτομα θεωρούν την εκπαίδευση ως επένδυση, την οποία αναλαμβάνουν αφού συγκρίνουν το κόστος της με τις αναμενόμενες επιπλέον απολαβές όταν εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Το κόστος της επένδυσης περιλαμβάνει τα καταβληθέντα χρήματα, αλλά και το διαφυγόν εισόδημα για την περίοδο των σπουδών. Επιπρόσθετα, η εκπαίδευση στοχεύει στην ενίσχυση της παραγωγικότητας και της αποτελεσματικότητας των ατόμων στην αγορά εργασίας. Το έμμεσο ή διαφυγόν κόστος της εκπαίδευσης ισούται με τα χρήματα τα οποία θα κέρδιζε κάποιος που, αντί να συνεχίσει τις σπουδές του, θα εισερχόταν στην αγορά εργασίας και θα εργαζόταν.

Η ζήτηση για εκπαίδευση συνολικά προέρχεται από τα οφέλη που προσδοκούν ότι θα απολάβουν οι ενδιαφερόμενοι. Τα οφέλη αυτά έχουν ως με βασικές συνιστώσες την

αύξηση του εισοδήματος, την κατάκτηση καλύτερης κοινωνικής θέσης και τη μείωση των πιθανοτήτων του εκπαιδευόμενου να μείνει άνεργος.

Η πλεονάζουσα ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση κατέχει και κοινωνιολογικές διαστάσεις. Όσο υψηλότερο είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο ενός νοικοκυριού τόσο υψηλότερο είναι το επίπεδο ζωής του. Στην ελληνική κοινωνία η κατοχή πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προσδίδει στο άτομο μεγαλύτερο κύρος. Έτσι, πολλές οικογένειες ωθούν τα παιδιά τους στην απόκτηση όλο και περισσότερης μόρφωσης. Το γεγονός αυτό οδηγεί στη διαπίστωση που ακούγεται πολλές φορές ότι προχωράμε στην παραγωγή πτυχίων. Το πραγματικό αντίκρισμα καθενός από αυτά φανερώνεται στην αγορά εργασίας από το χρόνο που θα χρειαστεί καθένα άτομο στην εύρεση εργασίας και ποια θα είναι τα εισοδήματά του από αυτή. Ωστόσο, αξίζει να αναφερθεί ότι η αποτελεσματική εφαρμογή του προγράμματος του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού στα πλαίσια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δίνεται να βοηθήσει στην έγκαιρη πρόγνωση αναντιστοιχίας των δεξιοτήτων και κλίσεων ενός ατόμου με το επάγγελμα που τελικά θα επιλέξει.

Οι βάσεις εισαγωγής στις διάφορες σχολές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελούν βαρόμετρο της ζήτησης που υπάρχει για καθεμία από τις σχολές. Η διαμόρφωση των βάσεων εισαγωγής στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα τα τελευταία χρόνια δείχνει μια σαφή στροφή των προτιμήσεων των σπουδαστών από σχολές με παραδοσιακά υψηλή ζήτηση προς σπουδές που υπόσχονται υψηλά εισοδήματα και ευκαιρίες σύντομης επαγγελματικής αποκατάστασης.

Επίσης, τα αποτελέσματα που έχει η εκπαίδευση στη θέση των ατόμων στην αγορά εργασίας μπορούν κάλλιστα να θεωρηθούν και ως δείκτες επίδοσης του εκπαιδευτικού συστήματος. Ως προς αυτή την κατεύθυνση, η αξιολόγηση των κρατικών πανεπιστημίων δε μπορεί να αναμένεται να είναι ευνοϊκή για τα τελευταία, καθώς απόψεις υποστηρίζουν ότι δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες της ελληνικής οικονομίας.

Η ζήτηση για ιδιωτική εκπαίδευση, ειδικότερα, προέρχεται από την υπερβάλλουσα ζήτηση για εκπαίδευση, την οποία δε μπορούν να καλύψουν οι δημόσιοι φορείς. Τα προηγούμενα χρόνια το ποσοστό των εισακτέων στα δημόσια ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν αρκετά μικρότερος σε σχέση με σήμερα με αποτέλεσμα ένα ποσοστό των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης να παραμένει εκτός. Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών. Συγκεκριμένα, στον πίνακα 2.1 παρουσιάζεται το καθαρό εθνικό διαθέσιμο εισόδημα για

την περίοδο 1995-2004. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα, το καθαρό εθνικό διαθέσιμο εισόδημα σημείωσε αύξηση την αναφερόμενη περίοδο με μέσο ετήσιο ρυθμό 7,7%, ενώ όσον αφορά τα κατά κεφαλήν μεγέθη ο αντίστοιχος μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης διαμορφώθηκε σε 7,3%.

Η αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος οδήγησε και στη βελτίωση της ευελιξίας των ατόμων σχετικά με τις επιλογές που μπορούν να έχουν. Με άλλα λόγια, η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης των νοικοκυριών στρέφει μερίδα των μαθητών σε σπουδές είτε σε πανεπιστήμια του εξωτερικού, είτε σε εγχώρια εργαστήρια ελευθέρων σπουδών. Συγκεκριμένα, στον παρακάτω γίνεται φανερή η διαχρονική

Πίνακας 2.1 ΑΕΠ και Καθαρό Εθνικό Διαθέσιμο Εισόδημα (1995-2004)										
	1995	1996	1997	1998	1999	2000*	2001*	2002*	2003*	2004*
Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη¹										
ΑΕΠ σε αγοραίες τιμές	79.927	87.851	97.235	105.773	112.686	121.701	131.701	141.669	153.472	165.280
Καθαρό εθνικό διαθέσιμο εισόδημα	77.811	84.739	93.569	101.304	105.650	113.467	121.540	130.321	141.133	152.174
Κατά κεφαλή μεγέθη										
ΑΕΠ σε αγοραίες τιμές	7.516	8.203	9.023	9.762	10.355	11.147	11.993	12.894	13.944	14.970
Καθαρό εθνικό διαθέσιμο εισόδημα	7.317	7.913	8.683	9.350	9.708	10.393	11.100	11.861	12.823	13.783
*: Προσωρινά στοιχεία										
I: Σε € εκατ.										
Σε τρέχουσες τιμές										
Πηγή: ΕΣΥΕ										

αύξηση των δαπανών των νοικοκυριών για εκπαίδευση.

Πίνακας 2.2 Μέση μηνιαία κατά κεφαλήν δαπάνη των νοικοκυριών για εκπαίδευση					
Βαθμίδα εκπαίδευσης	1974	1982	1988	1994	1999
Πρωτοβάθμια	4.909	7.181	12.879	14.054	18.582
Γυμνάσιο	9.344	11.553	15.414	25.328	28.667
Λύκειο	13.396	17.539	24.977	27.034	40.617
Τριτοβάθμια	11.921	12.381	16.900	20.564	28.371
Μέση δαπάνη εκπαίδευσης ανά νοικοκυριό (σύνολο νοικοκυριών)	5.822	7.749	11.102	12.840	15.792
Ποσοστό δαπάνης εκπαίδευσης στο σύνολο των χρηματικών δαπανών των νοικοκυριών	2,51%	2,47%	3,35%	4,43%	4,41%
δραχμές ανά μαθητή, σταθερές τιμές 1994					
ΕΣΥΕ,					

Ωστόσο, σύμφωνα με το Σύνταγμα της Ελλάδας, ο κλάδος της τριτοβάθμιας ιδιωτικής εκπαίδευσης μέχρι σήμερα δεν είχε την ανάπτυξη που έχει σε άλλες χώρες, καθώς απαγορεύεται η ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 16 αναφέρεται ότι «Πάντες οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας, καθ'όλας τας βαθμίδας αυτής, εις τα κρατικά εκπαιδευτήρια» και ορίζεται ότι «η σύσταση ανωτάτων

σχολών υπό ιδιωτών απαγορεύεται». Στη δωρεάν παιδεία νοείται η μη καταβολή διδάκτρων, η δωρεάν παροχή συγγραμμάτων και η παροχή δωρεάν σίτισης για σημαντικό αριθμό φοιτητών.

Έτσι, παρόλο που η προσφερόμενη ποσότητα πανεπιστημιακής εκπαίδευσης δεν καλύπτει τη ζήτηση, το υφιστάμενο θεσμικό περιβάλλον δημιουργεί στρεβλώσεις που περιορίζουν τη ζήτηση. Άλλη πηγή περιορισμού της δυνητικής ζήτησης για τριτοβάθμια ιδιωτική εκπαίδευση αποτελεί το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας. Ωστόσο, η ένταση του φαινομένου δεν έχει φτάσει ακόμη στην ηλικία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, έχει όμως ήδη επηρεάσει σε ένα βαθμό την πρωτοβάθμια.

Η αύξηση των αλλοδαπών που φοιτούν στην Ελλάδα σε συνδυασμό με τη δια βίου εκπαίδευση μπορούν να αποτελέσουν πυλώνες αντιμετώπισης του δημογραφικού προβλήματος της χώρας και πεδίο διεξόδου για τα εκπαιδευτήρια.

Οι φορείς της τριτοβάθμιας ιδιωτικής εκπαίδευσης επικαλούνται διάφορους παράγοντες βάσει των οποίων η φοίτηση σε αυτά υπερτερεί της δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται η υλικοτεχνική υποδομή. Δηλαδή, κτιριακές εγκαταστάσεις, πρόσβαση στο διαδίκτιο, εξοπλισμός εργαστηρίων, ύπαρξη βιβλιοθήκης. Επιπλέον, τα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια κάθε χρόνο υπόκεινται σε ενδεδειγμένους ελέγχους από τους φορείς που τους χορηγούν πιστοποίηση. Η παρακολούθηση των σπουδαστών είναι πιο στενή από το διδακτικό προσωπικό και τα τμήματα φοίτησης ολιγομελή.

Παράλληλα, οι ειδικότητες που προσφέρουν τα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια είναι περισσότερο στενά συνδεδεμένες με την αγορά εργασίας και τις επιταγές της. Το γεγονός αυτό αυξάνει την ευελιξία τους και την εισαγωγή καινοτόμων προγραμμάτων είτε σε προπτυχιακό, είτε σε μεταπτυχιακό επίπεδο.

Οι ιδιωτικές σχολές υπερτερούν σε θέματα οργάνωσης, έτσι ώστε οι υποψήφιοι να παρακολουθούν απρόσκοπτα τις σπουδές τους. Ακόμη, στις ιδιωτικές σχολές οι σπουδαστές παρακολουθούνται ως προς τις απουσίες και την πρόοδό τους κατά τη διάρκεια των εξαμήνων και γενικότερα η διοικητική οργάνωση είναι αρτιότερη.

Ακόμη, το εκπαιδευτικό προσωπικό αποτελεί κατόχους διδακτορικών τίτλων σπουδών, οι οποίοι δε μπόρεσαν να απορροφηθούν στην δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ευνόητο είναι ότι λόγω της φύσης του ιδιωτικού τομέα δεν παρατηρείται απώλεια διδακτικών ωρών είτε από απεργίες, είτε από καταλήψεις.

Οι ιδιωτικές αποδόσεις στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση είναι πολύ υψηλές και οι περιορισμοί στην κατανομή των θέσεων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε συνδυασμό με

την πλήρη επιδότηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν άμεσες αναδιανεμητικές συνέπειες, οι οποίες αναμένεται να αυξάνονται στο μέλλον. Δεδομένου ότι η τριτοβάθμια εκπαίδευση εντάσσεται στη μη-υποχρεωτική εκπαίδευση και ότι η εκπαίδευση που παρέχεται από δημόσιους φορείς είναι δωρεάν, η επιλογή μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών σχολών στρέφεται γύρω από το ζήτημα των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων των ιδιωτικών φορέων. Μάλιστα, μια πλευρά θεωρεί τη δωρεάν παιδεία άδικη καθώς όλοι οι φοιτητές αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο ανεξάρτητα της εισοδηματικής τους κατάστασης. Στο παρελθόν έχουν προταθεί συστήματα που περιλαμβάνουν την πληρωμή διδάκτρων ανάλογα με το εισόδημα και τον πλούτο της οικογένειας του φοιτητή. Επίσης, δυνατότητα δανεισμού για την κάλυψη διδάκτρων με μηδενικό πραγματικό επιτόκιο ή παροχή υποτροφιών για ιδιαίτερα επιμελείς και ταλαντούχους φοιτητές.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα έρευνας της Τράπεζας της Ελλάδος φαίνεται ότι οι πολιτικές είναι λιγότερο αποτελεσματικές όσον αφορά τη μείωση των οικονομικών ανισοτήτων. Οι εκπαιδευτικές ανισότητες είναι πιο στενά συνδεδεμένες με τις οικονομικές ανισότητες από ό,τι άλλοι παράγοντες. Έτσι, πολιτικές που αποσκοπούν στην άμβλυνση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων και στη βελτίωση του ανθρωπίνου κεφαλαίου των ασθενέστερων τμημάτων του πληθυσμού είναι πιθανό ότι θα οδηγήσουν

μακροχρόνια στον περιορισμό των οικονομικών ανισοτήτων. Για παράδειγμα, πολιτικές αύξησης των ετών υποχρεωτικής εκπαίδευσης, αλλά και πολιτικές που ενθαρρύνουν τη συμμετοχή στις μη υποχρεωτικές βαθμίδες εκπαίδευσης ή και πολιτικές εφαρμογής συστημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας των φτωχότερων τμημάτων του πληθυσμού.

Επισημαίνεται ότι, η μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών πολιτικών ως προς την άμβλυνση των

οικονομικών ανισοτήτων δεν είναι μόνο ελληνικό χαρακτηριστικό, αλλά πιθανότητα να ισχύει για τις περισσότερες χώρες της ΕΕ 15, κυρίως τις μεσογειακές.

Επιπλέον, όπως προαναφέρθηκε, οι αποδοχές ενός ατόμου αποτελούν θετική συνάρτηση του μορφωτικού του επιπέδου. Στην απτή απόδειξη αυτού συνάδουν τα αποτελέσματα της ετήσιας έρευνας αποδοχών της ICAP-Watson-Wyatt. Για το 2004, σύμφωνα με την έρευνα, το επίπεδο μισθού κατά μέσο όρο αυξάνει κατά 24,4% για τους

αποφοίτους ΑΕΙ σε σχέση με τους αποφοίτους λυκείου. Η απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου στη διοίκηση επιχειρήσεων αποφέρει αύξηση του ετήσιου εισοδήματος κατά μέσο όρο 17,5%, ενώ η κατοχή διδακτορικού τίτλου σπουδών οδηγεί σε μέση αύξηση του ετήσιου εισοδήματος κατά 12%. Επομένως, βάσει των πραγματικών συνθηκών της αγοράς εργασίας, τα αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαιώνουν την προσδοκία ότι υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο οδηγεί σε υψηλότερο επίπεδο εισοδήματος.

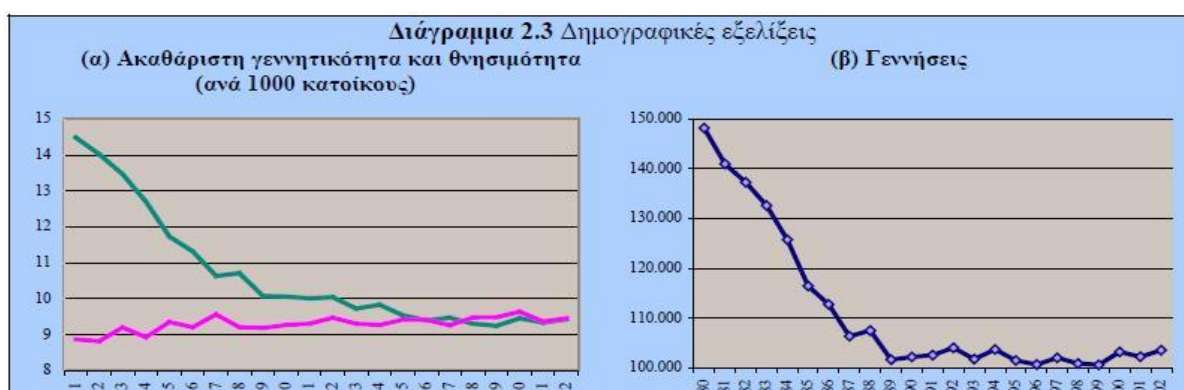
Με βάση την τελευταία διαθέσιμη απογραφή του 2001 και τα αναλυτικά στοιχεία αυτής όσον αφορά τις ηλικιακές ομάδες, ο δυνητικός πληθυσμός που κατοικεί στη χώρα και παρακολουθεί τριτοβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνεται στην υποομάδα 20-29 ετών. Στο διάγραμμα 2.2 παρουσιάζεται το ποσοστό της συγκεκριμένης υποομάδας πληθυσμού, στο σύνολο των κατοίκων καθεμιάς περιφέρειας (ΥΠΑ).

Παρατηρούμε ότι, στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου το 16,4% των κατοίκων ανήκει στην εξεταζόμενη ηλικιακή ομάδα. Ακολουθεί η περιφέρεια Αττικής με 16,3% και η περιφέρεια Κρήτης με 16%. Σε επίπεδο νομού, στο νομό Ρεθύμνης αναλογεί το μεγαλύτερο ποσοστό κατοίκων 20-29 ετών με ποσοστό 18,7% ενώ στο νομό Λευκάδος εντοπίζεται η μικρότερη αναλογία (11,3%).

Η δημογραφική εξέλιξη του πληθυσμού της Ελλάδας τις τελευταίες δεκαετίες χαρακτηρίζεται από μία κατακόρυφη μείωση της γεννητικότητας, που σε συνδυασμό με την θνησιμότητα έχουν καταστήσει τον ρυθμό φυσικής αύξησης του πληθυσμού σχεδόν μηδενικό μέχρι το 1999, ενώ μέχρι το 2002 εμφανίζεται μικρή ανάκαμψη. Η εικόνα αυτή αποτυπώνεται στο διάγραμμα 2.3, που παρουσιάζει την εξέλιξη της ακαθάριστης γεννητικότητας και θνησιμότητας, καθώς και των γεννήσεων από το 1980. Το 1961 η ακαθάριστη γεννητικότητα άγγιζε το 17,9‰ (150.639 γεννήσεις), ενώ δέκα χρόνια αργότερα είχε μειωθεί οριακά στο 16‰ (140.991 γεννήσεις). Τη δεκαετία του 1980

παρατηρήθηκε έντονη μείωση της γεννητικότητας, η οποία συνεχίστηκε με βραδύτερους ρυθμούς τη δεκαετία του 1990, με αποτέλεσμα το 2002 η ακαθάριστη γεννητικότητα να έχει πέσει σε 9,43‰, που ισοδυναμεί σε 103.569 γεννήσεις. Η συνολική αυτή εικόνα μάλιστα αποκρύπτει τις περιφερειακές διαφορές στα στοιχεία, που σε συνδυασμό με την εσωτερική μετανάστευση συνθέτουν μια πολύ πιο ζοφερή εικόνα για πολλές περιφέρειες της χώρας.

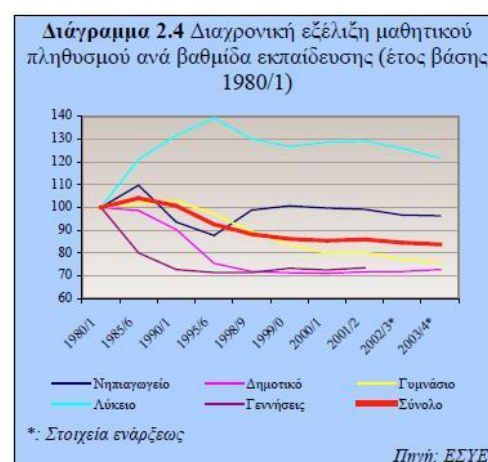
Η εισροή μεταναστών και παλιννοστούντων τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας κινείται αυξητικά, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη και οι λαθρομετανάστες. Ωστόσο, μικρό μέρος του πληθυσμού αυτού φτάνει στη τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 2.3 Προβλέψεις πληθυσμού κατά ηλικίες: 2005-2030

	2005	2010	2015	2020	2025	2030
3-5 ετών	375	385	364	333	317	327
6-10 ετών	571	639	645	604	555	538
11-14 ετών	431	472	521	522	486	448
15-19 ετών	590	549	609	664	660	613
20-24 ετών	720	608	568	628	683	679
25-29 ετών	800	740	630	590	650	705

σε χιλιάδες

Πηγή: Eurostat (1999)

Οι δημογραφικές εξελίξεις διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη μελλοντική πορεία του κλάδου. Στον πίνακα 2.3 παρουσιάζονται οι προβλέψεις της Eurostat για την εξέλιξη των ηλικιακών ομάδων που μας ενδιαφέρουν. Συγκεκριμένα για τις ηλικιακές ομάδες 20-24 και 25-29 ετών αναμένεται μείωση του πληθυσμού. Το 2030 προβλέπεται να ανέλθει σε 1.384 χιλιάδες άτομα. Η πορεία του πληθυσμού-στόχου δε μπορεί παρά να επηρεάσει και τη μελλοντική πορεία του κλάδου. Από την άλλη πλευρά, όμως, ως αφετηρία λαμβάνουμε υπόψη το μαθητικό πληθυσμό και ιδιαίτερα αυτό του λυκείου

(διάγραμμα 2.4, πίνακας Π2.4). Συγκεκριμένα, σύμφωνα με στοιχεία ενάρξεως, τη σχολική χρονιά 2003/4 φοιτούσαν στα λύκεια και τα ΤΕΕ της χώρας 371.385 μαθητές. Γενικότερα, ο μαθητικός πληθυσμός της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αυξάνεται συνολικά, αλλά διαφοροποιείται μεταξύ γενικής και τεχνικής-επαγγελματικής εκπαίδευσης υπέρ της δεύτερης.

Η εξέλιξη του δημογραφικού παράγοντα επηρεάζει σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα και τον αριθμό των τελειόφοιτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που θα απορροφήσει η δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο, κάποιοι δεν πέρασαν τις εξετάσεις, ενώ μέρος των μαθητών τελικά δεν εισήχθησαν σε σχολή της πρώτης επιλογής τους και εμφανίζονται μη ικανοποιημένοι. Το σύνολο αυτό αποτελεί τον πληθυσμό-στόχο των ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μέρος του πληθυσμού αυτού φοιτά τελικά σε πανεπιστήμια του εξωτερικού, ορισμένα από τα οποία είναι διεθνούς αναγνωρισμένου κύρους.

Παραδοσιακά, τα δημόσια τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα αποτελούν την πρώτη επιλογή των υποψηφίων. Μάλιστα, οι νέες νομοθετικές εξελίξεις, σύμφωνα με τις οποίες στην τριτοβάθμια δημόσια εκπαίδευση θα εισάγονται τελειόφοιτοι με μέσο όρο δέκα και πάνω, σημαίνει αύξηση του πληθυσμού-στόχου των ιδιωτικών εργαστηρίων ελευθέρων σπουδών που συνεργάζονται με πανεπιστήμια του εξωτερικού.

Κοινωνικοί και οικονομικοί παράγοντες όπως το εισοδηματικό επίπεδο των γονέων των σπουδαστών, το επάγγελμά τους, η γεωγραφική-πολεοδομική περιοχή κατοικίας και η σύνθεση του νοικοκυριού είναι καθοριστικής σημασίας στην επιλογή μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης. Ενδεικτικά παρατίθενται τα βασικά χαρακτηριστικά των νοικοκυριών και η ιδιωτική δαπάνη για υπηρεσίες εκπαίδευσης σύμφωνα με την τελευταία Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών της ΕΣΥΕ (1998/99).

Το σύνολο των νοικοκυρών στη χώρα μας το 1998/99 αριθμούσε σε 3.311.111 και η έρευνα έγινε σε αντιπροσωπευτικό δείγμα 6.258 νοικοκυρών, σύμφωνα με την παραπάνω έρευνα. Από τα 6.258 νοικοκυριά ποσοστό 80% διαμένει σε ιδιόκτητη κατοικία ή σε κατοικία με μειωμένο ή δωρεάν ενοίκιο και 20% με ενοίκιο. Συγκεκριμένα, παρουσιάζεται η κατανομή των νοικοκυρών στο δείγμα ως προς τους διαφορετικούς κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες και ο αντίστοιχος μέσος όρος μηνιαίων αγορών. Σημειώνεται ότι παρουσιάζονται τα μεγέθη που αφορούν το σύνολο των εκπαιδευτικών υπηρεσιών, την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ανώτερη και ανώτατη), φροντιστήρια τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, δαπάνες για εκπαίδευση χωρίς να καθορίζεται το επίπεδο, εκπαιδευτικά προγράμματα ενηλίκων και τέλος ωδεία, γυμναστήρια και σχολές χορού.

Τα βασικά κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των νοικοκυρών της χώρας παρουσιάζονται στον πίνακα 2.3.

Ο μέσος όρος μηνιαίων αγορών για το σύνολο του δείγματος ήταν €38,68 ανά νοικοκυριό για υπηρεσίες εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων. Ο μέσος όρος μηνιαίων αγορών υπηρεσιών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν €2,11 ανά νοικοκυριό. Το ποσό που αντιστοιχεί σε εκπαίδευση χωρίς να καθορίζεται το επίπεδο ήταν €5,18 και το ποσό που αντιστοιχεί σε εκπαιδευτικά προγράμματα ενηλίκων ήταν €2,20.

Νοικοκυριά	1 Μέλος	2 Μέλη	3 Μέλη	4 Μέλη	5 Μέλη	6 και άνω	Όλα τα νοικοκυριά
	1.001	1.877	1.434	1.367	398	181	6.258
Υπηρεσίες Εκπαίδευσης	2,66	9,61	34,22	92,87	83,94	65,91	38,68
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	0,18	1,48	1,95	4,45	2,94	1,21	2,11
Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ανώτερη εκπαίδευση)	0,18		0,38	1,80	1,41	0,30	0,61
Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ανώτατη εκπαίδευση)		1,38	0,22	1,03			0,69
Φροντιστήρια τριτοβάθμιας εκπαίδευσης		0,10	1,34	1,62	1,53	0,91	0,82
Εκπαίδευση χωρίς να καθορίζεται το επίπεδο	2,35	2,17	4,65	10,70	6,60	11,35	5,18
Εκπαιδευτικά προγράμματα ενηλίκων	1,39	1,18	2,28	3,98	0,99	5,58	2,20
Ωδεία, γυμναστήρια, σχολές χορού	0,96	0,98	2,37	6,73	5,61	5,77	2,98

Πηγή: ΕΣΥΕ – Ε.Ο.Π

Νοικοκυριά	Αττική	Θεσσαλονίκη	Λοιπές Αστικές	Ημιαστικές	Αγροτικές	Όλα τα νοικοκυριά
	2.560	388	1.254	721	1.335	6.258
Υπηρεσίες Εκπαίδευσης	47,42	53,54	46,64	35,16	28,27	38,68
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	2,87	3,58	4,39	0,93	1,12	2,11
Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ανώτερη εκπαίδευση)	0,89	1,29	1,10	0,01	0,01	0,61
Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ανώτατη εκπαίδευση)	0,95	1,30	1,74			0,69
Φροντιστήρια τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	1,02	0,99	1,55	0,92	1,11	0,82
Εκπαίδευση χωρίς να καθορίζεται το επίπεδο	6,00	7,32	5,12	3,61	5,79	5,18
Εκπαιδευτικά προγράμματα ενηλίκων	2,32	3,24	0,86	0,91	3,23	2,20
Ωδεία, γυμναστήρια, σχολές χορού	3,68	4,07	4,26	2,70	2,56	2,98

Πηγή: ΕΣΥΕ – Ε.Ο.Π

Νοικοκυριά	Αττική	Κεντρ. Μακεδονία	Θεσσαλία	Δυτ. Ελλάδα	Αν. Μακεδονία & Θράκη	Όλα τα νοικοκυριά
	2.826	833	350	324	307	6.258
Υπηρεσίες Εκπαίδευσης	22,27	34,77	23,51	25,88	15,67	38,68
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	0,85	2,05		0,29	1,95	2,11
Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ανώτερη εκπαίδευση)		0,51			0,04	0,61
Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ανώτατη εκπαίδευση)		0,81				0,69
Φροντιστήρια τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	0,85	0,72		0,29	1,91	0,82
Εκπαίδευση χωρίς να καθορίζεται το επίπεδο	2,57	3,56	3,73	2,27	2,61	5,18
Εκπαιδευτικά προγράμματα ενηλίκων	1,33	0,76		0,43	0,67	2,20
Ωδεία, γυμναστήρια, σχολές χορού	1,24	2,80	3,73	1,84	1,94	2,98

Πηγή: ΕΣΥΕ – Ε.Ο.Π

Νοικοκυριά/ Μ.Ο. Μηνιαίων Αγορών	<€293	€294-587	€588-880	€881-1.174	€1.175-1.467	€1.468-1.760	€1.761-2.934	>€2.934	Όλα τα νοικοκυριά
	164	720	983	925	863	679	1.352	572	6.258
Υπηρεσίες Εκπαίδευσης	5,71	3,36	9,35	18,54	28,46	38,12	66,54	125,83	38,68
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	1,12	0,56	0,28	0,73	1,19	1,69	3,79	7,64	2,11
Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ανώτερη εκπαίδευση)	1,12		0,03	0,04	0,21	0,36	1,21	2,61	0,61
Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ανώτατη εκπαίδευση)		0,56		0,33	0,26		1,00	3,55	0,69
Φροντιστήρια τριτοβάθμιας εκπαίδευσης			0,25	0,36	0,73	1,33	1,58	1,49	0,82
Εκπαίδευση χωρίς να καθορίζεται το επίπεδο	1,51	0,36	1,67	3,11	3,18	6,18	8,92	14,65	5,18
Εκπαιδευτικά προγράμματα ενηλίκων	1,13	0,16	0,90	1,13	1,29	2,22	4,19	5,63	2,20
Ωδεία, γυμναστήρια, σχολές χορού	0,38	0,20	0,77	1,98	1,89	3,96	4,73	9,02	2,98

Πηγή: ΕΣΥΕ – Ε.Ο.Π

Πίνακας 2.4 (ε) Κατάταξη νοικοκυριών ως προς το επάγγελμα του υπευθύνου

Νοικοκυριά / Μ.Ο. Μηνιαίων Αγορών	Επιστήμιον, Ελεύθερος Επαγγελματίας	Διευθύνων /Ανότ. Λοικ. Στέλεχος	Υπάλληλος Γραφείου	Εμπορος/ Πολιτικός	Αποσπ. στις Υπηρεσίες	Γεωργός, Κτηνοτρόφ. κλπ.	Τεχνίτης, Εργάτης	Μη Εργαζόμενος	Όλα τα νοικοκυριά
	431	269	472	404	323	527	1.326	2.506	6.258
Υπηρεσίες Εκπαίδευσης	90,39	108,30	70,05	67,31	57,71	18,21	41,46	12,18	38,68
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	4,44	6,80	4,58	8,38	1,22	0,78	1,10	0,67	2,11
Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ανώτερη εκπαίδευση)	0,77	4,68	1,03	0,95	0,53	0,19	0,41	0,21	0,61
Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ανώτατη εκπαίδευση)	0,17		1,87	6,09		0,58		0,24	0,69
Φροντιστήρια τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	3,50	2,11	1,68	1,34	0,70		0,69	0,22	0,82

Πίνακας 2.4 (ε) (συνέχεια)

Νοικοκυριά / Μ.Ο. Μηνιαίων Αγορών	Επιστήμιον, Ελεύθερος Επαγγελματίας	Διευθύνων /Ανότ. Λοικ. Στέλεχος	Υπάλληλος Γραφείου	Εμπορος/ Πολιτικός	Αποσπ. στις Υπηρεσίες	Γεωργός, Κτηνοτρόφ. κλπ.	Τεχνίτης, Εργάτης	Μη Εργαζόμενος	Όλα τα νοικοκυριά
Εκπαίδευση χωρίς να καθορίζεται το επίπεδο	13,61	7,77	8,84	5,32	9,06	2,26	5,82	2,51	5,18
Εκπαιδευτικά προγράμματα ενηλίκων	5,41	3,72	2,79	0,46	3,94	1,62	2,52	1,37	2,20
Ωδεία, γυμναστήρια, σχολές χορού	8,20	4,06	6,05	4,87	5,12	0,63	3,30	1,14	2,98

Πηγή: ΕΣΥΕ – Ε.Ο.Π

Όπως είναι φυσικό, το μέγεθος του νοικοκυριού αναφορικά με τον αριθμό των μελών σχετίζεται άμεσα με το ύψος της δαπάνης για υπηρεσίες εκπαίδευσης (πίνακας 2.4-α). Τα νοικοκυριά με τις υψηλότερες δαπάνες για εκπαίδευση εν γένει είναι αυτά με τέσσερα (4) μέλη, ενώ συγκεκριμένα όσον αφορά τριτοβάθμια εκπαίδευση οι υψηλότερες δαπάνες πραγματοποιούνται από νοικοκυριά με τρία (3) μέλη και ανήλθαν σε €4,45. Ακολουθούν τα νοικοκυριά με τέσσερα (4) μέλη που δαπανούν €2,94 αντίστοιχα (πίνακας 2.3-α). Το μέγεθος αυτό φθίνει σημαντικά για νοικοκυριά με 5 και 6 μέλη.

Οι περιοχές που εμφανίζουν μέσο όρο μηνιαίων αγορών μεγαλύτερο του μέσου όρου του δείγματος (πίνακας 2.4-β), είναι οι λοιπές αστικές περιοχές και η Θεσσαλονίκη. Συγκεκριμένα, στις λοιπές αστικές περιοχές ο μέσος όρος μηνιαίων αγορών για εκπαιδευτικές υπηρεσίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν €4,93, ενώ στη Θεσσαλονίκη ήταν €3,58. Στην εκπαίδευση χωρίς να καθορίζεται το επίπεδο υπερέχει η Θεσσαλονίκη (€7,32) και ακολουθεί η Αθήνα (€6).

Ως προς τον τόπο διαμονής ανά κυριότερη περιφέρεια, ο μέσος όρος μηνιαίων αγορών στην Κεντρική Μακεδονία είναι μεγαλύτερη η δαπάνη σε σχέση με τις άλλες περιφέρειες (πίνακας 2.4-γ). Συγκεκριμένα, στην Κεντρική Μακεδονία παρουσιάζονται δαπάνες €2,05 και ακολουθεί η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη με €1,95.

Ως προς το επίπεδο του μηνιαίου εισοδήματος, η ομάδα που εμφανίζει τη μεγαλύτερη δαπάνη για το σύνολο του δείγματος (πίνακας 2.4-δ) ήταν: Τα εισοδήματα €2.935 και άνω. Συγκεκριμένα, για μηνιαία εισοδήματα €2.935 και άνω ο μέσος όρος μηνιαίων αγορών για εκπαιδευτικές υπηρεσίες συνολικά ήταν €125,83 και για τριτοβάθμια εκπαίδευση ιδιαίτερα €7,64. Ακολουθεί η εισοδηματική ομάδα €1.761-2.934 με αντίστοιχες δαπάνες €3,79.

Τέλος, ως προς το επάγγελμα του υπευθύνου του νοικοκυριού, οι ομάδες που εμφανίζουν μέσο όρο μηνιαίων αγορών μεγαλύτερο του μέσου όρου για το σύνολο του δείγματος (πίνακας 2.4-δ) ήταν οι έμποροι/ πωλητές με δαπάνες €8,38. Στη δεύτερη θέση δαπανών με €6,8 βρίσκονται οι διευθύνοντες και ανώτερα διοικητικά στελέχη, ενώ στην τρίτη θέση έπονται οι υπάλληλοι γραφείου με €4,58.

Π2.1 Συνολικός πληθυσμός και ηλικιακές ομάδες 5-29 ετών ανά περιφέρεια - Απογραφή 2001								
Περιφέρεια	Συνολικός πληθυσμός	5-9 ετών	10-14 ετών	15-19 ετών	20-24 ετών	25-29 ετών	20-29 ετών	% 20-29 επί του συνόλου
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.964.020	547.241	588.011	728.440	834.026	843.609	1.677.635	15,30%
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	611.067	31.487	33.620	45.258	46.408	42.894	89.302	14,61%
Κεντρική Μακεδονία	1.874.214	96.053	100.181	123.349	147.407	144.448	291.855	15,57%
Δυτική Μακεδονία	301.522	15.914	17.371	21.294	20.335	20.786	41.121	13,64%
Θεσσαλία	753.888	38.750	43.088	50.861	51.138	52.364	103.502	13,73%
Ήπειρος	353.820	16.278	18.967	26.164	24.890	22.958	47.848	13,52%
Ιόνια Νησιά	212.984	10.681	11.575	12.776	13.131	14.834	27.965	13,13%
Δυτική Ελλάδα	740.506	39.811	44.673	54.204	57.137	54.188	111.325	15,03%
Στερεά Ελλάδα	605.329	29.512	32.762	38.358	43.161	44.835	87.996	14,54%
Πελοπόννησος	638.942	30.803	34.843	39.219	42.374	44.902	87.276	13,66%
Αττική	3.761.810	176.707	187.583	239.747	300.933	311.928	612.861	16,29%
Βόρειο Αιγαίο	206.121	10.181	10.596	15.195	16.005	14.704	30.709	14,90%
Νότιο Αιγαίο	302.686	17.678	17.716	20.598	23.798	25.858	49.656	16,41%
Κρήτη	601.131	33.386	35.036	41.417	47.309	48.910	96.219	16,01%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Π2.2 Συνολικός πληθυσμός και ηλικιακές ομάδες 5-29 ετών ανά νομό - Απογραφή 2001								
Νομός	Συνολικός πληθυσμός	5-9 ετών	10-14 ετών	15-19 ετών	20-24 ετών	25-29 ετών	20-29 ετών	% 20-29 επί του συνόλου
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.964.020	547.241	588.011	728.440	834.026	843.609	1.677.635	15,30%
Αγιον Όρος	2.262	1	27	62	163	260	423	18,70%
Ρεθύμνης	81.936	4.848	4.629	6.301	7.334	7.003	14.337	17,50%
Δωδεκάνησου	190.071	11.475	11.655	14.283	16.249	16.785	33.034	17,38%
Δυτικής Αττικής	151.612	9.496	9.817	11.985	13.065	12.971	26.036	17,17%
Θεσσαλονίκης	1.057.825	53.807	55.850	72.784	91.308	86.425	177.733	16,80%
Ηρακλείου	292.489	16.222	17.479	20.757	24.029	24.288	48.317	16,52%
Αχαΐας	322.789	16.769	18.917	25.158	28.280	24.669	52.949	16,40%
Αθηνών	2.664.776	120.882	127.631	165.407	212.193	222.077	434.270	16,30%
Αττική	3.761.810	176.707	187.583	239.747	300.933	311.928	612.861	16,29%
Πειραιώς	541.504	25.236	27.983	35.087	43.380	44.209	87.589	16,18%
Ανατολικής Αττικής	403.918	21.093	22.152	27.268	32.295	32.671	64.966	16,08%
Βοιωτίας	131.085	6.382	7.066	8.363	10.416	10.648	21.064	16,07%
Ξάνθης	101.856	6.321	7.007	8.222	8.244	7.738	15.982	15,69%
Έβρου	149.354	6.813	7.139	12.549	12.771	10.475	23.246	15,56%
Χανίων	150.387	8.257	8.663	9.806	11.232	12.038	23.270	15,47%
Ροδόπης	110.828	5.406	6.189	8.782	9.305	7.564	16.869	15,22%
Λέσβου	109.118	5.353	5.433	7.952	8.533	7.809	16.342	14,98%
Χαλκιδικής	104.894	5.497	5.511	6.346	7.677	7.884	15.561	14,83%
Σάμου	43.595	2.089	2.168	3.232	3.404	3.057	6.461	14,82%
Ιωαννίνων	170.239	7.314	8.795	13.836	13.807	11.394	25.201	14,80%
Χίου	53.408	2.739	2.995	4.011	4.068	3.838	7.906	14,80%
Κυκλάδων	112.615	6.203	6.061	6.315	7.549	9.073	16.622	14,76%
Λαρίσης	279.305	14.893	15.973	19.198	20.625	20.580	41.205	14,75%
Αργολίδος	105.770	5.291	5.968	6.781	7.392	8.084	15.476	14,63%
Κορίνθιας	154.624	7.621	8.454	9.388	10.926	11.687	22.613	14,62%
Περίας	129.846	7.169	7.810	8.587	9.132	9.676	18.808	14,48%
Φθιώτιδος	178.771	8.492	9.275	11.385	12.798	13.003	25.801	14,43%
Ευβοίας	215.136	11.027	12.098	13.778	14.986	15.959	30.945	14,38%

Π2.2 (συνέχεια)

Νομός	Συνολικός πληθυσμός	5-9 ετών	10-14 ετών	15-19 ετών	20-24 ετών	25-29 ετών	20-29 ετών	% 20-29 επί του συνόλου
Ημαθίας	143.618	7.651	8.062	9.141	10.194	10.429	20.623	14,36%
Ηλείας	193.288	10.114	11.621	13.059	13.696	14.049	27.745	14,35%
Ζακύνθου	39.015	2.253	2.309	2.373	2.630	2.941	5.571	14,28%
Φλωρίνης	54.768	2.879	3.126	4.136	4.011	3.718	7.729	14,11%
Κιλκίς	89.056	4.362	4.363	5.683	6.307	6.234	12.541	14,08%
Μαγνησίας	206.995	10.441	11.726	15.060	14.665	14.446	29.111	14,06%
Καστοριάς	53.483	2.667	3.035	3.951	3.649	3.702	7.351	13,74%
Κοζάνης	155.324	8.691	9.397	11.110	10.340	10.940	21.280	13,70%
Καβάλας	145.054	7.390	7.549	9.114	9.570	10.243	19.813	13,66%
Αιτωλίας & Ακαρνανίας	224.429	12.928	14.135	15.987	15.161	15.470	30.631	13,65%
Λασιθίου	76.319	4.059	4.265	4.553	4.714	5.581	10.295	13,49%
Πέλλης	145.797	7.994	8.557	8.878	9.413	10.169	19.582	13,43%
Κέρκυρας	111.975	5.425	5.970	6.856	7.078	7.925	15.003	13,40%
Σερρών	200.916	9.572	10.001	11.868	13.213	13.371	26.584	13,23%
Λακωνίας	99.637	4.534	5.371	6.021	6.302	6.792	13.094	13,14%
Μεσσηνίας	176.876	8.449	9.688	11.454	11.607	11.547	23.154	13,09%
Δράμας	103.975	5.557	5.736	6.591	6.518	6.874	13.392	12,88%
Θεσπρωτίας	46.091	2.292	2.685	3.299	2.930	2.959	5.889	12,78%
Ευρυτανίας	32.053	1.532	1.888	1.959	2.018	2.062	4.080	12,73%
Αρκαδίας	102.035	4.908	5.362	5.575	6.147	6.792	12.939	12,68%
Φωκίδος	48.284	2.079	2.435	2.873	2.943	3.163	6.106	12,65%
Πρεβέζης	59.356	3.014	3.398	3.970	3.624	3.830	7.454	12,56%
Γρεβενών	37.947	1.677	1.813	2.097	2.335	2.426	4.761	12,55%
Καρδίτσας	129.541	6.421	7.444	7.954	7.815	8.338	16.153	12,47%
Τρικάλων	138.047	6.995	7.945	8.649	8.033	9.000	17.033	12,34%
Κεφαλληνίας	39.488	1.965	2.099	2.308	2.259	2.600	4.859	12,31%
Αρτης	78.134	3.658	4.089	5.059	4.529	4.775	9.304	11,91%
Λευκάδος	22.506	1.038	1.197	1.239	1.164	1.368	2.532	11,25%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Π2.3 Προβολές του πληθυσμού της Ελλάδας κατά ηλικία (2005-2030)						
Ηλικιακή Ομάδα	2005	2010	2015	2020	2025	2030
Σύνολο	11.082,7	11.268,4	11.389,9	11.427,2	11.393,6	11.316,5
0-4	516,1	540,3	532,3	497,9	461,6	441,0
5-9	519,1	525,5	549,5	541,5	506,9	469,9
10-14	561,3	530,4	536,7	560,7	552,1	516,8
15-19	610,1	574,4	543,4	549,6	573,0	563,7
20-24	767,4	624,2	588,6	557,5	563,1	585,4
25-29	845,7	784,0	641,1	605,4	573,7	578,1
30-34	869,0	862,1	800,3	657,7	621,3	588,6
35-39	870,7	882,4	875,4	813,8	671,1	633,9
40-44	799,4	881,4	892,8	893,3	854,0	748,3
45-49	782,1	806,3	887,6	899,1	891,6	829,5
50-54	712,6	774,5	807,3	887,6	898,5	890,6
55-59	672,4	706,9	768,2	800,9	879,8	890,4
60-64	560,9	660,6	695,4	756,4	789,1	866,7
65-69	610,5	542,8	639,3	674,3	734,2	766,4
70-74	585,8	569,0	509,9	602,4	637,7	696,4
75-79	433,1	505,9	497,2	450,4	535,3	570,3
80-84	238,8	325,4	385,6	384,8	352,9	423,8
85+	136,7	172,3	239,0	301,3	327,6	323,6

Σε χιλιάδες άτομα

Πηγή: ΕΣΥΕ

Π2.4 Μαθητικός πληθυσμός ανά βαθμίδα εκπαίδευσης										
Βαθμίδα	1980/1	1985/6	1990/1	1995/6	1998/9	1999/0	2000/1	2001/2	2002/3*	2003/4*
Νηπιαγωγείο	145.924	160.079	136.536	127.980	144.133	146.862	145.513	144.653	141.010	140.535
Δημοτικό	900.562	887.735	813.353	679.288	647.446	642.077	639.932	646.331	647.642	655.369
Γυμνάσιο	423.685	429.815	435.723	411.138	379.017	354.050	338.717	339.967	327.525	320.515
Λύκειο	305.419	370.094	401.551	424.918	396.949	387.136	392.603	394.179	384.378	371.385
Σύνολο	1.775.59	1.847.72	1.787.16	1.643.32	1.567.54	1.530.12	1.516.76	1.525.13	1.500.555	1.487.804

(*) στοιχεία ενάρξεως
Εξαιρούνται εσπερινά γυμνάσια-λύκεια
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Έχοντας σκιαγραφήσει τα βασικά χαρακτηριστικά της ζήτησης για ιδιωτική εκπαίδευση, στρεφόμαστε στην προσφορά ιδιωτικών εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Εξετάζουμε πρώτα την προσφορά δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και συνεχίζουμε κατόπιν με την προσφορά ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επιπλέον, γίνεται αναφορά και στη μη-τυπική ιδιωτική τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η γενική εικόνα την οποία συνθέτει είναι αυτή ενός κλάδου που για τη μεν τυπική εκπαίδευση εμφανίζει μικρή και γεωγραφικά συγκεντρωμένη προσφορά, ενώ οι επιχειρήσεις μη-τυπικής εκπαίδευσης εμφανίζουν μεγαλύτερη περιφερειακή διασπορά και είναι σαφώς πολυπληθέστερες.

7.1.1 Προσφορά Υπηρεσιών Δημόσιας Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα απογραφικά στοιχεία που συνιστούν την προσφορά υπηρεσιών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο δημόσιο τομέα. Συγκεκριμένα, παρουσιάζεται η εξέλιξη των μονάδων και του διδακτικού προσωπικού για Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ) και τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ), συνολικά και κατά γεωγραφική περιφέρεια. Στον πίνακα Π3.1 του παραρτήματος αναλύονται οι γεωγραφικές περιφέρειες στους νομούς από τους οποίους αποτελούνται. Τα στοιχεία προέρχονται από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (ΕΣΥΕ).

7.1.2 Εξέλιξη μονάδων ΑΕΙ και ΤΕΙ

Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνουν τα ΑΕΙ και τα ΤΕΙ. Οι απόλυτοι αριθμοί για το καθένα από αυτά αναφορικά με τις διδακτικές μονάδες και το διδακτικό προσωπικό παρουσιάζονται στο παράρτημα του παρόντος κεφαλαίου.

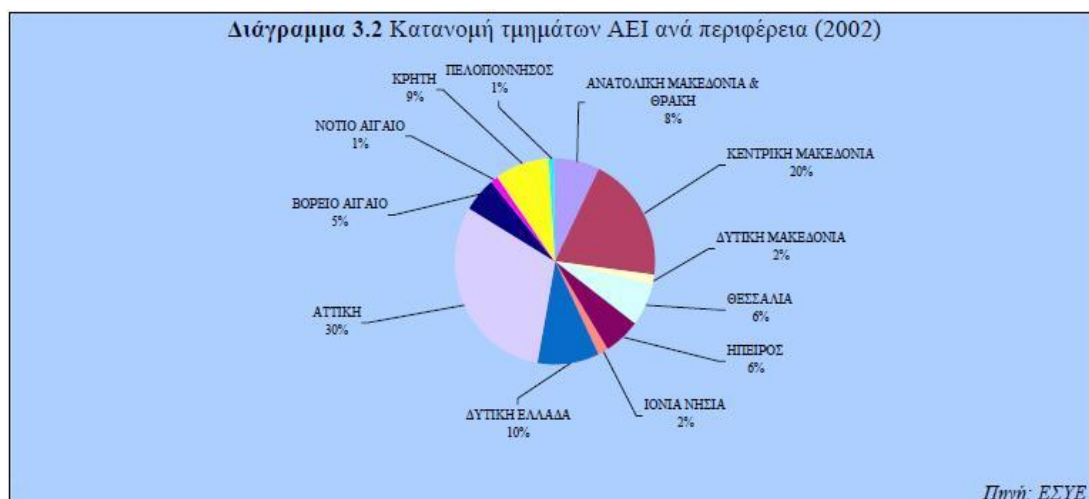

Τα ΑΕΙ περιλαμβάνουν σχολές και οι σχολές χωρίζονται στα τμήματα. Ειδικότερα, τη χρονική περίοδο 1997-2002 τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ήταν περίπου σταθερά σε 18-

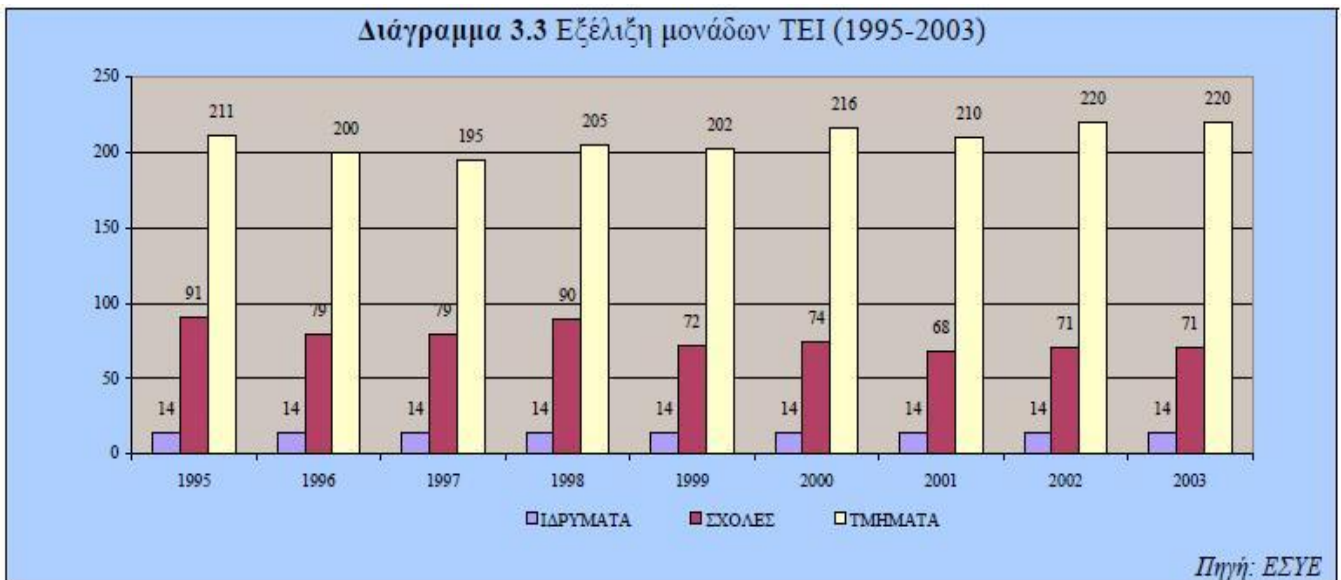

19, ενώ οι σχολές και τα τμήματα παρουσίασαν αυξητική τάση. Οι σχολές την εξεταζόμενη περίοδο παρουσίασαν μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 2,8% και το 2002 διαμορφώθηκαν σε 55 σχολές σε σχέση με το 1997 οπότε ήταν 48. Τα τμήματα αντίστοιχα, ακολούθησαν την αυξητική τάση με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 4,5% και το 2002 ήταν 237 έναντι 190 το 1997. Σύμφωνα με τελευταία στοιχεία για το ακαδημαϊκό έτος 2004/5 ο αριθμός των ιδρυμάτων ήταν 21 έναντι 19 το 2003/4, ενώ ο αριθμός των σχολών ήταν 63 από 61 το προηγούμενο έτος. Ο αριθμός των τμημάτων ήταν 250 ενώ το προηγούμενο έτος ήταν 243.

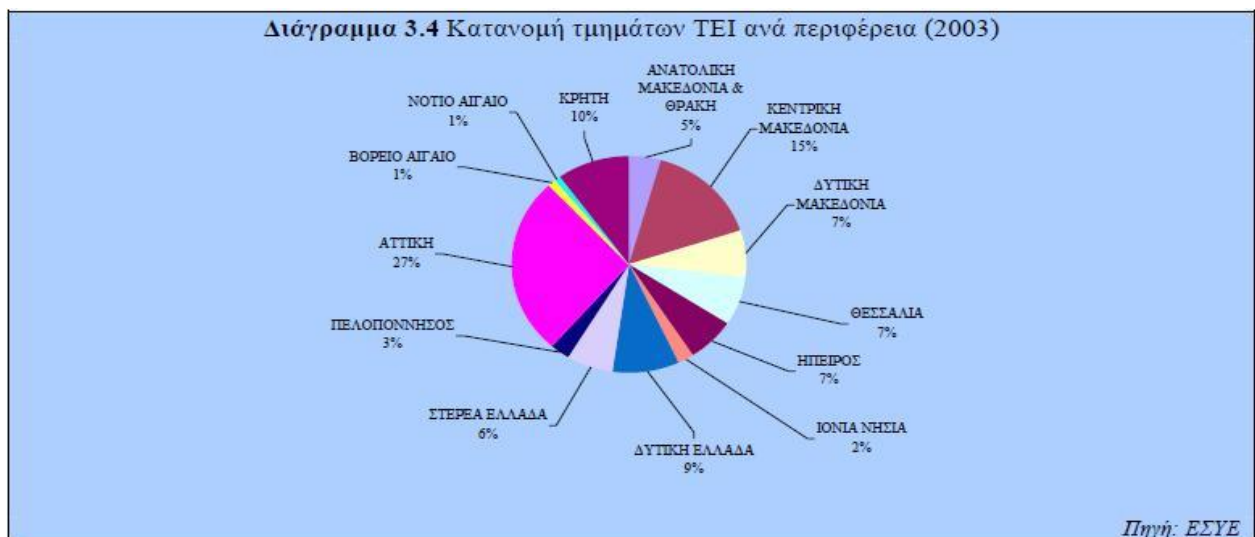
Αναφορικά με τη γεωγραφική κατανομή των τμημάτων ΑΕΙ για το έτος 2002 απεικονίζεται στο διάγραμμα 3.2. Βλέπουμε ότι το 30% των τμημάτων (74) είναι εγκατεστημένα στην περιφέρεια Αττικής. Ακολουθεί η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας όπου ανήκει το 20% των τμημάτων (47), ενώ έπεται η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας με

αντίστοιχο ποσοστό 10% (23 τμήματα). Ο πίνακας Π3. παρουσιάζει αναλυτικά τα υπάρχοντα τμήματα για το 2002.

Η εξέλιξη των εκπαιδευτικών μονάδων στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα παρουσιάζεται στο διάγραμμα 3.3. Βάσει των δεδομένων ο αριθμός των ιδρυμάτων τη χρονική περίοδο 1995-2003 παρέμεινε σταθερός στα 14. Ο αριθμός των τμημάτων για την αντίστοιχη περίοδο εμφανίζει διακυμάνσεις. Συγκεκριμένα, το 1995 ανήλθαν σε 91, ενώ το 2003 υφίσταντο 71 (μέσος ετήσιος ρυθμός μείωσης 3%). Ο αριθμός των τμημάτων επίσης εμφανίζει διακυμάνσεις με μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής +0,5% και διαμορφώθηκαν σε 220 το 2003 έναντι 211 το 1995.

Η Αττική καλύπτει το 27% του συνόλου των τμημάτων ΤΕΙ για το 2003 όπως απεικονίζεται στο διάγραμμα 3.4 και ακολουθεί κατά 15% η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (34) και κατά 10% η περιφέρεια Κρήτης (22). Ο πίνακας Π3. του παραρτήματος περιλαμβάνει αναλυτικά τις λειτουργούσες σχολές το 2003.

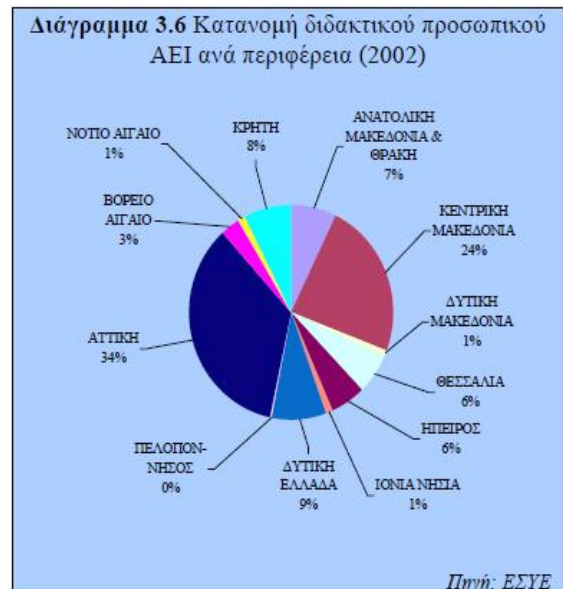
Τέλος, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα 3.1 το τελευταίο ακαδημαϊκό έτος λειτουργούν 365 τμήματα προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών. Η πλειονότητα των προγραμμάτων λειτουργούν στα πανεπιστημιακά ιδρύματα του νομού Αττικής. Στο παράρτημα του κεφαλαίου παρατίθενται αναλυτικά όλα τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά τμήμα.

Πίνακας 3.1 Η κατανομή των προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών στα ΑΕΙ	
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	77
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	18
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	53
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	11
Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών	13
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας Οικονομικών & Κοινωνικών Επιστημών	7
Πανεπιστήμιο Πατρών	33
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	27
Χαροκόπειο ΑΕΙ Οικιακής Οικονομίας	3
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	11
Πανεπιστήμιο Κρήτης	35
Πολυτεχνείο Κρήτης	7
Πανεπιστήμιο Πειραιώς	13
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	10
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	13
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	21
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	7
Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών	2
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	4
Σύνολο	365

Πηγή: Εφημερίδα «Εθνος» 29/06/2005

7.1.3 Εξέλιξη διδακτικού προσωπικού ΑΕΙ και ΤΕΙ

Το σύνολο του διδακτικού προσωπικού των ΑΕΙ για τη χρονική περίοδο 1995-2002 είχε ρυθμό μεταβολής ελαφρά καθοδικό μέχρι το 1997 και στη συνέχεια εμφανίζει ανοδικές τάσεις μέχρι το 2001, ενώ το 2002 παρουσιάζεται πτώση και ο αριθμός των διδασκόντων στα ΑΕΙ διαμορφώθηκε στους 10.529

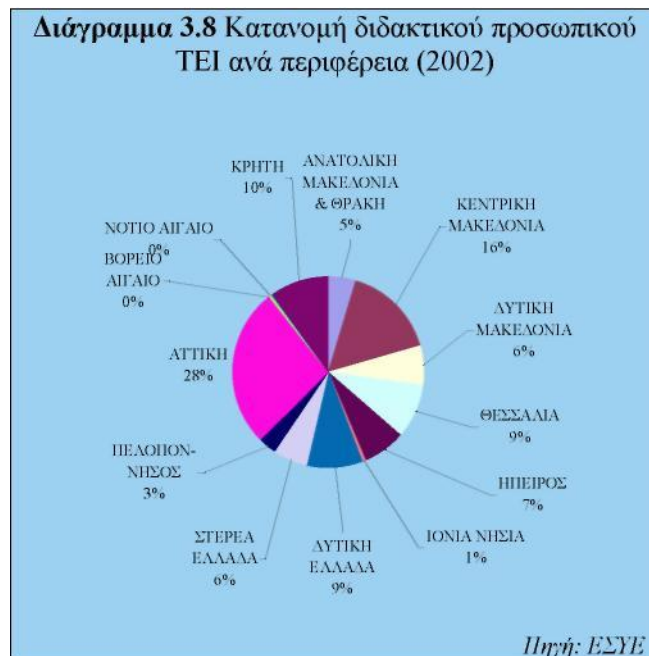
(διάγραμμα 3.5). Η περιφερειακή κατανομή του αριθμού των διδασκόντων ακολουθεί λογικά εκείνη των τμημάτων και για το 2002 το 34% συγκεντρώνεται στην περιφέρεια Αττικής (3.695 άτομα) και ακολουθεί η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας με 24% των διδασκόντων (2.481 άτομα), ενώ ακολουθεί η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας με 9% και 923 άτομα (διάγραμμα 3.6). Σύμφωνα με τα τελευταία πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία το ακαδημαϊκό έτος 2004/5 το διδακτικό προσωπικό ήταν 10.814 άτομα έναντι 10.703 που ήταν το προηγούμενο έτος (αύξηση 1%). Οι απόλυτοι αριθμοί για κάθε τμήμα και σχολη περιλαμβάνονται στο παράρτημα του παρόντος κεφαλαίου.

Κατ' αντιστοιχία, η εξέλιξη για το διδακτικό προσωπικό των τεχνολογικών ιδρυμάτων απεικονίζεται στο διάγραμμα 3.7. Για τη χρονική περίοδο 1993-2003 εμφανίζεται ανοδική τάση του διδακτικού προσωπικού με μέσο ετήσιο

ρυθμό μεταβολής +6,6% και το 2003 διαμορφώθηκε στα 11.474 άτομα. Τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία δίνουν αύξηση του διδακτικού προσωπικού κατά 4,4%, το οποίο διαμορφώθηκε στα 11.984 άτομα.

Η περιφερειακή κατανομή των διδασκόντων είναι όμοια με εκείνη των τμημάτων και το 2002 το μεγαλύτερο μέρος απορροφούσε η περιφέρεια Αττικής (28%, 3.129 άτομα), ακολουθεί η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας με 16% (1.855 άτομα) ενώ έπεται η περιφέρεια Κρήτης με αντίστοιχο ποσοστό 10% (1.172 άτομα). Οι απόλυτοι αριθμοί για όλα τα τμήματα εσωκλείονται στο παράρτημα του παρόντος κεφαλαίου.

7.2 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται πληροφοριακά στοιχεία των ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τα οποία δραστηριοποιούνται στη χώρα μας αλλά συνεργάζονται με πανεπιστήμια του εξωτερικού. Παρουσιάζονται τα προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών που αυτά παρέχουν, με τις αντίστοιχες ειδικεύσεις στο γνωστικό αντικείμενο. Επιπλέον, παρουσιάζονται στοιχεία για την επιχείρηση αναφορικά με την έδρα, το απασχολούμενο προσωπικό και τον κύκλο εργασιών.

Επισημαίνεται ότι τα εκπαιδευτήρια τριτοβάθμιας ιδιωτικής εκπαίδευσης ανέρχονται σε 44, η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων είναι εγκατεστημένα στην Αττική. Επιπλέον, τα περισσότερα παρέχουν προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών αν και ορισμένα είναι εξειδικευμένα μόνο στα δεύτερα. Το νομικό καθεστώς λειτουργίας τους είναι ιδιωτικές εταιρείες, αλλά ορισμένα, όπως για παράδειγμα το ALBA και το ΑΙΤ, αποτελούν σωματεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Στη δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση συνεχώς ξεκινούν νέα τμήματα μεταπτυχιακών σπουδών, η φοίτηση στα οποία επιβάλλει την καταβολή διδάκτρων. Επίσης, το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο ιδρύθηκε το 1992 και λειτουργεί με την καταβολή διδάκτρων από τους φοιτητές αν και κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα (συνολικά 16.524 φοιτητές που καταβάλλουν διδάκτρα €600-700.). Παράλληλα, και ορισμένα δημόσια ιδρύματα παρέχουν μεταπτυχιακά προγράμματα σε συνεργασία με ξένα πανεπιστήμια σε σπουδαστές.

Τέλος, από το τρέχον ακαδημαϊκό έτος ξεκινά τη λειτουργία της και η Ακαδημία Εργασίας από το Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΚΑΝΕΠ) της ΓΣΕΕ. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε συνδικαλιστές και συνδικαλίστριες με εμπειρία με σκοπό την επιμόρφωσή τους σε θέματα συνδικαλιστικής εκπαίδευσης και διάρκειας σπουδών ένα ακαδημαϊκό έτος. Στο πρώτο έτος λειτουργίας θα φοιτήσουν 40 σπουδαστές από όλη την επικράτεια και η φοίτηση θα είναι υποχρεωτική.

Πίνακας 3.2 Συνοπτική παρουσίαση επιχειρήσεων του κλάδου

AKMH ATHENS METROPOLITAN AE	
Διεύθυνση	Έδρα: Φερών 15, 104 34, Αθήνα Τηλ. 210 8225004, 8252846, φαξ 8818638 International Campus Σωρού 74, 151 25 Μαρούσι www.athensmetropolitancollege.gr
Προσωπικό	15 (διοικητικό) 50 (διδασκτικό)
Κύκλος εργασιών 2003 (€)	893.122
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών. Σεμινάρια. Συνεργασία με πανεπιστήμια του εξωτερικού.
Εμπορικό σήμα	Athens Metropolitan College
Προγράμματα σπουδών	<p>Προπτυχιακά:</p> <p>Certificate in Translation Certificate of Foundation Studies Certificate in General Management BA (Hons) in Applied Languages and Translation BA in Business Administration BA in English Language and Literature BA in European Studies BA in Graphic and Advertising Design BA in Interior Design BA in Mass Communication and Media Arts BA in Psychology BA in Journalism Bachelor of Education in Pre-Primary Education and Lower Primary Education Higher National Diploma (HND)-Bachelor in Psychological Studies BSc in Speech Pathology BSc in Computer Engineering BSc in Computer Science BSc in Music Technology BSc in Sound-Audio Engineering</p> <p>Μεταπτυχιακά:</p> <p>MA in Applied Translation Studies Maitrise Langues Etrangeres Appliquees MSc in Applied Psychology of Learning Disability Master in International Business MBA: Management, Finance-Accounting, Marketing, International Business, Human Resources Management, International Hotel Management</p>
Άλλα στοιχεία	<p>Ιδρύθηκε το 1990 και μέχρι το 1994 η επωνυμία της εταιρίας ήταν Οργανωτική & Εκπαιδευτική Ε.Ε.Ο. ΑΕ. Πιστοποιείται από το University of Portsmouth, London Metropolitan University, University Paul Valery-Montpellier III, BTEC, Edexcel International, Queen Margaret University College, Frederick Institute of Technology, International University, Cyprus College, Preston University, American Management Association, Global English, Teeside University. Επίσης από το QAA (UK), ΣΕΚΑΠ και ΚΥΣΑΤΣ (Κύπρος), το Υπουργείο Παιδείας του Wyoming, κ.α. Το ακαδημαϊκό έτος 2004-5 πραγματοποίησε επενδύσεις συνολικής αξίας €208 χιλ. σε κτιριακές εγκαταστάσεις, Η/Υ και εξοπλισμό και είδη για e-learning, ενώ για το προσεχές ακαδημαϊκό έτος προγραμματίζονται αντίστοιχες επενδύσεις €225 χιλ. Η διδασκαλία γίνεται στα ελληνικά και τα αγγλικά.</p>

ALPINE CENTER ATE	
Διεύθυνση	Έδρα: Λεωφόρος Ποσειδώνος 70, Τ.Θ. 70235, 166 10 Γλυφάδα Τηλ. 210 8983022, 8981187, φαξ 210 8981189 www.alpine.edu.gr
Προσωπικό	23 (διοικητικό) 18 (διδασκτικό)
Κύκλο εργασιών 2003 (€)	1.986.019
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών. Συνεργασία με πανεπιστήμιο του εξωτερικού.
Εμπορικό σήμα	Alpine
Προγράμματα σπουδών	BA (Hons) International Hospitality and Tourism Management BA (Hons) Culinary Arts Management MA International Hospitality and Tourism Leadership HND Business (Edexcel/BTEC Higher National Diplomas): Human Resources Management, e-Business Strategies, Marketing
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1991, αναλαμβάνοντας σταδιακά τις δραστηριότητες της Alpine Center ΕΠΕ, που προϋπήρχε από το 1987. Συνεργάζεται με το ελβετικό Swiss Business School for Hotel and Tourism Education. Επίσης συνεργάζεται με το DCT International Hotel & Business Management School, Vitznau-Lucerne, University of Wales, UK. Έχει πιστοποιηθεί από το Edexcel/BTEC. Όλα τα προγράμματα διδάσκονται στα αγγλικά. Πραγματοποίησε επενδύσεις ύψους €97 χιλ. σε Η/Υ και ιστοσελίδα, ενώ προγραμματίζονται ακόμη €25 χιλ. σε κτιριακές εγκαταστάσεις και την ιστοσελίδα της επιχείρησης.
ATHENS GRADUATE SCHOOL OF MANAGEMENT THE ΕΠΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Λέκκα 23-25, 105 62 Αθήνα Τηλ. 210 3223353, 3231049, φαξ 210 3231498 www.agsm.gr
Προσωπικό	10 (διοικητικό) 35 (διδασκτικό)
Κύκλος εργασιών 2003 (€)	
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών. Συνεργασία με Πανεπιστήμια του εξωτερικού.
Εμπορικό σήμα	AGSM
Προγράμματα σπουδών	BA (Hons) in Business Studies Diploma in Public Relations Μεταπτυχιακά: MBA (full-time, part-time, executive) MSc in Management Postgraduate Diploma in Management Studies Postgraduate Diploma in Public Relations DBA (Doctorate in Business Administration) MBA in Health Services Management
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1978 με την επωνυμία Ευρωπαϊκή Ένωση Σπουδών Μάρκετινγκ & Επικοινωνίας ΕΠΕ, η οποία τροποποιήθηκε σε Eurocentre ΕΠΕ και στη συνέχεια σε Athens School of Management the ΕΠΕ καταλήγοντας στη σημερινή το 2000. Συνεργάζεται με το Nottingham Trent University. Είναι πιστοποιημένο από το EFMD. Πραγματοποίησε επενδύσεις σε Η/Υ ύψους €40 χιλ., ενώ προγραμματίζονται ακόμη €20 χιλ. στον ίδιο τομέα.

ATHENS MEDIA LAB AE	
Διεύθυνση	Έδρα: Κηφισίας 299, & Εμμ. Μπενάκη Τηλ. 210 8088008, φαξ www.athensmedialab.gr
Προσωπικό	2 (διοικητικό) 14 (διδασκτικό)
Δραστηριότητες	Ιδιωτικό ινστιτούτο επαγγελματικής κατάρτισης. Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	ATHENS MEDIA LAB
Προγράμματα σπουδών	Προπτυχιακά: Γραφιστικής και Οπτικής Επικοινωνίας Διαφήμιση και Δημόσιες Σχέσεις
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 2002 με την επωνυμία Ad +Media Lab AE, η οποία το ίδιο έτος τροποποιήθηκε στη σημερινή. Συνεργάζεται με τον εκπαιδευτικό όμιλο Δασκαλάκη(BCA).

ATHENS INFORMATION TECHNOLOGY	
Διεύθυνση	Έδρα: Λεωφόρος Μαρκοπούλου (19,5οχλμ.), 190 02 Παιανία Τηλ. 210 6682700, φαξ 210 6682729 www.ait.gr
Προσωπικό	25 (διοικητικό) 17 (διδασκτικό)
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	A.I.T.
Προγράμματα σπουδών	MSc in Information Networking MSc in Information & Telecommunications Technologies MSc in Management of Business, Innovation & Technology
Άλλα στοιχεία	Αποτελεί μη κερδοσκοπικό οργανισμό πο υσυνδέεται με τον όμιλο της Intracom. Συνεργάζεται με το πανεπιστήμιο Carnegie Mellon τωνΗΠΑ. Τα προγράμματα σπουδών διδάσκονται στα αγγλικά και διαρκούν από 12-16 μήνες.

B.C.A. ΑΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Δημητρώσσα 4, 115 28 Αθήνα Τηλ. 210 7253783-6, φαξ 210 7251563 www.bca.edu.gr
Προσωπικό	80 (ICAP Databank)
Κύκλος εργασιών 2003 (€)	4.370.280
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών. Συνεργασία με Πανεπιστήμια του εξωτερικού.
Εμπορικό σήμα	BCA
Προγράμματα σπουδών	<p>Προπτυχιακά:</p> <p>Business Management BA in Business & Management BA in Marketing BA in Finance BA in Logistics BA in Insurance & Financial Services BA in e-Business BSc in Applied Psychology BA in Applied Communications BA in Business Information Technology Shipping & Transport BA in Shipping Operations & Management BA in Shipping Investment & Finance BA in Insurance & Maritime Law BA in Logistics & Transport Business Computing BA in Business Information Technology Hotel & Tourism Management BA in Hospitality, Tourism & Leisure Management</p> <p>Μεταπτυχιακά:</p> <p>Business Management MBM (Business and Management) MBA MA in Human Resources Management Diploma in Management Studies MBA Executive MA in Marketing MA in International Human Resources Management Shipping & Transport DMS in Shipping MA in Shipping Business LLM in Maritime Law Business Computing MA in e-Business Hotel & Tourism Management MBA with Hospitality & Tourism Management</p>
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1991. Συνεργάζεται με το London Metropolitan University. Είναι πιστοποιημένο από το British Accreditation Council και το Quality Assurance Agency.

C.E.M.S. ΕΠΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Λεωφόρος Συγγρού 52, 117 42 Αθήνα Τηλ. 210 9248356, φαξ 210 9248356 www.cems.gr
Προσωπικό	Μ.Δ.
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	Centre of European Management Studies
Προγράμματα σπουδών	Μεταπτυχιακά: MSc in Financial Services Management (Banking) MSc in International Business Management MSc in Marketing Management MBA
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 2001. Συνεργάζεται με το University of Surrey.
C.M.A. Σ. ΑΥΛΩΝΙΤΗΣ – Π. ΦΑΡΑΩΝΗΣΟΣ	
Διεύθυνση	Έδρα: Βασ. Κωνσταντίνου 5-7, 106 74 Αθήνα Τηλ. 210 7228803, φαξ 210 7222713 www.cma.gr
Προσωπικό	4 (ICAP Databank)
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	CMA
Προγράμματα σπουδών	BSc (Hons) με ειδικεύσεις: Business, Accounting, Marketing, Leisure/Tourism/Transport και Information Technology. MBA in Accounting and Finance MBA in Marketing MBA in Management
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκ ετο 1989 για να συνεχίσει τις εργασίες τις ατομικής επιχείρησης Περικλή ς Φαραώνης, που προϋπήρχε από το 1978. Είναι μέλος του Chartered Management Institute, αλλά είναι πιστοποιημένη και από το BAC. Συνεργάζεται με το University of Wales.

CITY ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΠΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Τσιμισκή 13, 546 24, Θεσσαλονίκη Τηλ. 2310 224186, 269095, φαξ 2310 287564 www.city.academic.gr
Προσωπικό	120 (ICAP Databank)
Κύκλος εργασιών 2003 (€)	4.360.822
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	CITY LIBERAL STUDIES
Προγράμματα σπουδών	<p>Προπτυχιακά:</p> <p>BA (Hons) in Business Studies (Management) BA (Hons) in Business Studies (Finance and Accounting) BA (Hons) in Business Studies (Marketing) BSc (Hons) in Computer Science BSc (Hons) in Psychology</p> <p>Μεταπτυχιακά:</p> <p>MA in Leisure and Tourism Management MA in Marketing, Advertising and Public Relations MSc in Banking and Finance MSc in Management MSc in Management (Human Resources Management) MSc in Management (Logistics and Supply Chain Management) MSc in Psychology and Counseling MSc in Software Engineering and Telecommunications Executive MBA MSc in Information Systems</p>
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1991. Τα προγράμματα σπουδών του είναι πιστοποιημένα από University of Sheffield από το Μάρτιο του 1997. Είναι επίσης πιστοποιημένο από το BAC, QAA και British Computer Society. Η διδασκαλία γίνεται στα ελληνικά και τα αγγλικά.

COMPUTER RADIO ENGINEERING LANGUAGE CORRESPONDENCE ΕΚΠΑΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Βερανζέρου 1, 106 77 Αθήνα Τηλ. 210 3305132, 3305136, φαξ 210 3305134 www.ellanion.gr
Προσωπικό	Μ.Δ.
Κύκλος εργασιών 2003 (€)	455.761
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	Ellanion
Προγράμματα σπουδών	BA/BSc in Business Information Systems MSc Business Administration (IT)
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1988 και το 1999 ο διακριτικός τίτλος της εταιρίας μετατράπηκε από Co.Rel.Co. AE σε Ellanion ή University of Portsmouth. Συνεργάζεται επίσης με το University of Central Lancashire.
D.E.I. ARTS SCIENCE & TECHNOLOGY	
Διεύθυνση	Έδρα: Εθνικής Αμύνης 9, 546 21 Θεσσαλονίκη Τηλ. 2310-239504, 239543, φαξ 2310-239504 www.dei.edu.gr
Προσωπικό	Μ.Δ.
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	D.E.I.
Προγράμματα σπουδών	Προγράμματα σπουδών BSc in Accounting and Finance BSc in Economics BSc in Banking and Finance BSc in Development and Economics BSc in Information Systems and Management BSc in Management BSc in Economics and Management BSc in Business BSc in Politics and International Relations BSc in Sociology BSc in Computing and Information Systems MBA in International Management MSc in Finance Master of Software Systems Diploma for Graduates in: Accounting, Economics, Banking, Development, Information Systems, Management, Finance, International Relations, Politics, Sociology
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1990. Συνεργάζεται με London School of Economics and Political Sciences, University of London (Goldsmiths College), Lancaster University, the University of Strathclyde, Keele University, British Columbia University.

DEREE COLLEGE (ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΚΟΛΛΕΓΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ)	
Διεύθυνση	Έδρα: Γραβιάς 6, 153 42, Αγία Παρασκευή Τηλ. 210 6009800-9, φαξ 210 6009811 www.acg.edu.gr/deree
Προσωπικό	200 (διοικητικό) 250 (διδασκτικό)
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	Deree College
Προγράμματα σπουδών	BA in Communications, Dance, Economics, English, English (Linguistics concentration), History, History of Art, Music, Philosophy, Psychology, Sociology, Theater Arts, Theater Arts Minor BSc in Business Administration με ειδίκευση σε Accounting and Finance, Computer Information Systems, International Business and European Affairs, Management, Marketing MBA
Άλλαστοιχεία	Ιδρύθηκε το 1875. Είναι πιστοποιημένο από το Board of Trustees το Νοέμβριο του 1989 και το New England Association of Schools and Colleges.
EBS ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΕΠΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Βασ. Κωνσταντίνου 2 & Σταδίου, 116 35 Αθήνα Τηλ. 210 7560040, φαξ 210 7560040 www.europeanuniversity.edu.gr
Προσωπικό	Μ.Δ.
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	European University Athens Campus Center for Management Studies
Προγράμματα σπουδών	<p>Προπτυχιακά:</p> <p>BA of Business Administration</p> <p>BA in Communication & Public Relations</p> <p>BSc in Information Systems</p> <p>BA in Leisure & Tourism Management</p> <p>BSc of Technology Management</p> <p>BSc in Multimedia Management</p> <p>BA in Sports Management</p> <p>BSc in Shipping</p> <p>Μεταπτυχιακά:</p> <p>Master of Business Administration</p> <p>MBA in Communication & Public Relations</p> <p>MSc in Information Systems</p> <p>MBA in Leisure & Tourism Management</p> <p>Master of Technology Management</p> <p>MBA in Finance-Banking & Corporate Finance</p> <p>MBA in Shipping Management</p> <p>MBA in Multimedia Management</p> <p>MBA in Human Resources Management</p> <p>MBA in Sports Management</p> <p>MBA in Telecommunications Management</p> <p>MBA in Health Care Management</p> <p>MBA in e-Commerce</p> <p>Executive MBA</p> <p>DBA</p>
Άλλα στοιχεία	Τα προγράμματα σπουδών διδάσκονται στα αγγλικά. Συνεργάζεται με το European University του οποίου λειτουργεί ως παράρτημα. Πιστοποιείται από το κεντρικό που βρίσκεται στην Ελβετία. Ξεκίνησε ξανά τη λειτουργία του τον Ιανουάριο του 2005.

I.S.T. STUDIES ΕΠΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Πειραιώς 72 & Πύργου, 183 46 Μοσχάτο Τηλ. 210 4822222, 4822207, φαξ 210 4821850 www.ist.edu.gr
Προσωπικό	30 (διοικητικό) 70 (διδασκτικό)
Κύκλος εργασιών 2003 (€)	3.217.786
Δραστηριότητες	Συνεργασία με Πανεπιστήμια του εξωτερικού. Έκδοση περιοδικού. Οργάνωση διαλέξεων και ημερίδων.
Εμπορικό σήμα	IST (Independent Science and Technology)
Προγράμματα σπουδών	<p>Προπτυχιακά:</p> <p>Πληροφορική: BSc (Honours) in Computer Science, Software Engineering, Information Systems, Computing and Networks, Adaptive and Robotics Systems, Intelligent Systems, Interactive Systems (Multimedia), Theoretical Computer Science</p> <p>Επιχειρησιακές σπουδές: BA (Honours) in Business Administration, Business Economics and Accounting, Accounting and Information Systems, Business Economics and Management Science, Human Resources and Marketing, European Business and Marketing, Tourism Management, Ευρωπαϊκές και Διεθνείς Σπουδές</p> <p>Ανθρωπιστικές σπουδές: English Language & Communication (Linguistics) with English Literature, Psychology</p> <p>Μεταπτυχιακά:</p> <p>MSc in Computer Science (conversion course), Modular MSc in Computer Science, MSc in Software Engineering, MSc in Distribution Systems and Networks, MSc in Multimedia Technology, MSc in Computer Engineering, MA in Applied Linguistics (ELT), LLM in Maritime Law, LLM in e-Commerce and Maritime Law, LLM in International and Maritime Law, MBA, MBA με ειδικεύσεις Finance, Human Resources Management, Information Systems, Marketing, Tourism Management, Logistics, Health Management</p>
Άλλα στοιχεία	<p>Ιδρύθηκε το 1990 με την επωνυμία Ανεξάρτητον Κολλέγιον Επιστημών και Τεχνολογίας ΕΠΕ «I.S.T. College», η οποία τροποποιήθηκε στη σημερινή το 1992. Συνεργάζεται με το University of Hertfordshire με σύμβαση franchise, αλλά και με University of Liege, Florida Atlantic University, Mercer University, University of California at Irvine, Victoria University και Kiev Economic University. Είναι πιστοποιημένο από το Quality Assurance Agency και το BAC. Επιπλέον, διαθέτει ISO 9001:2000. Ξεκίνησε νέα σειρά προγράμματος σπουδών – σεμινάριο εξειδίκευσης στην Εκτιμητική και το Real Estate. Πραγματοποίησε επενδύσεις το ακαδημαϊκό έτος 2003/4 ύψους €1,2 εκατ. σε κτιριακές εγκαταστάσεις, Η/Υ, ιστοσελίδες, έπιπλα, εξοπλισμός γραφείων, ενώ το πρόσφατο έτος οι αντίστοιχες επενδύσεις ήταν ύψους €28,4 χιλ.</p>

ICBS – ATHENS BUSINESS SCHOOL ΕΠΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Λεωφόρος Ιωνίας 200, 111 44 Αθήνα Τηλ. 210 2114671-3, φαξ 210 2114675 www.icbs.gr
Προσωπικό	7 (διοικητικό) 18 (διδασκτικό)
Κύκλος εργασιών 2003 (€)	
Δραστηριότητες	Συνεργασία με Πανεπιστήμια του εξωτερικού.
Εμπορικό σήμα	ICBS
Προγράμματα σπουδών	BA (Hons) in Business Administration BA (Hons) in Marketing BA (Hons) in Accounting & Finance BSc (Hons) in Business Computing BSc in Information Systems BSc in Computer Science BA in Management with Economics BA in Management BA in Advertising and Public Relati MBA (full time, part time) MBA Executive Ειδικεύσεις MBA: Marketing Management Banking and Finance Operations Management and Systems Strategic Management Human Resource Management Logistics Management MA in Business Management MA in Marketing MA in Accounting and Finance MA in International Finance Diploma in Management Studies
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1977. Συνεργάζεται με το Kingston University, UK. Είναι πιστοποιημένο από το BAC, QAA και το AMBA. Πραγματοποίησε επενδύσεις ύψους €551 χιλ. σε Η/Υ, ιστοσελίδα, διάφορες επιπλώσεις και ηλεκτρονικές συσκευές και συμμετοχή σε άλλη εταιρία, ενώ προγραμματίζονται επενδύσεις ύψους €76 χιλ. σε αντίστοιχα είδη.

ICBS – LARISSA BUSINESS SCHOOL AE	
Διεύθυνση	Έδρα: Εθνική Οδός Λάρισσας-Νίκαιας (6οχλμ.), 415 00 Λάρισα Τηλ. 2410 671177
Προσωπικό	4 (διοικητικό) 10 (διδασκτικό)
Κύκλος εργασιών 2003 (€)	294.393
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών. Συνεργασία με Πανεπιστήμια του εξωτερικού.
Εμπορικό σήμα	ICBS
Προγράμματα σπουδών	BA (Hons) in Business Administration BA (Hons) in Marketing BA (Hons) in Accounting & Finance BSc (Hons) in Business Computing BSc in Information Systems BSc in Computer Science BA in Management with Economics BA in Management BA in Advertising and Public Relations MBA (full time, part time) MBA Executive Ειδικεύσεις MBA: Marketing Management Banking and Finance Operations Management and Systems Strategic Management Human Resource Management Logistics Management MA in Business Management MA in Marketing MA in Accounting and Finance MA in International Finance Diploma in Management Studies
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 2003. Συνεργάζεται με το Kingston University, UK. Είναι πιστοποιημένο από το BAC, QAA και το AMBA. Πραγματοποίησε επενδύσεις ύψους €130 χιλ. Σε Η/Υ, επίπλωση αιθουσών, γραφείων και συνεδριακού κέντρου.

ICON INTERNATIONAL TRAINING ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΠΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Δημητράκοπούλου 49α, 105 59 Αθήνα Τηλ. 210 9248534, 9248065, φάξ 210 9248695 www.icon.gr
Προσωπικό	Μ.Δ.
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	Icon Academic Business Centre
Προγράμματα σπουδών	MBA με ειδিকেύσεις Marketing, Finance, Total Quality Management, Employment Relations, Information Technology Management MBA με έμφαση σε: Tourism and Hospitality Management, e-Commerce, Maritime Management MSc in Finance, Marketing, Occupation Psychology, Quality Excellence Management, Customer Service Management Diploma in Management MSc in Human Resources Management, MSc in Management MSc in Property Investment and Finance (επαγγελματική κατοχύρωση RICS) MSc in Building Conservation (Technology and Management) επαγγελματική κατοχύρωση RICS) MSc in Construction (Project) Management (επαγγελματική κατοχύρωση RICS) MSc in Facilities Management (RICS and BIFM Accredited)
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1998. Συνεργάζεται με το University of Surrey (School of Management), το University of Leicester (Management Centre and School of Psychology), το Heriot Watt University (Department of Building Engineering and Surveying) και το Institute of Logistics and Transport (πρώην Chartered Institute of Transport).
IDEF	
Διεύθυνση	Έδρα: Λουίζης Ριανκούρ 59, 115 23 Αθήνα Τηλ. 210 6980772-3, φάξ 210 6920253 www.orionidef.gr
Προσωπικό	Μ.Δ.
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	IDEF
Προγράμματα σπουδών	UFR Droit, Sciences Politiques et Sociales (Νομική) UFR Sciences Economiques et de Gestion ou IUP Banque, Finance, Assurance (Οικονομικές επιστήμες και Διοίκηση Επιχειρήσεων) Master economie de la firme et des marches (conseil en entreprise) Master finance de la banque et de l'assurance (management de banque et de l'assurance) Master economie et finances internationaux (Banque, Finance, Gestion des risques)
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1995. Συνεργάζεται με το δημόσιο γαλλικό Πανεπιστήμιο Paris-Nord 13.

INTERGRAPHICS ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΕΠΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Στουρνάρη 49, 106 82 Αθήνα Τηλ. 210 3838808, φαξ 210 3821424 www.intergraphics.gr
Προσωπικό	Μ.Δ.
Κύκλος εργασιών 2003 (€)	939.365
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	INTERGRAPHICS
Προγράμματα σπουδών	Προπτυχιακά: Graphics, Web Design & Development, 3D Animation, Maya 3D, Digital Art video & photography, Multimedia, Ψηφιακό Μοντάζ (Post production), New Technology Cinema & TV, Διακόσμηση & Αρχιτεκτονική Εσωτερικών Χώρων. Μεταπτυχιακά: Computer graphics – DTP, 3D Animation, Web development
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1997. Συνεργάζεται με το University of Cumbria (Cumbria Institute of Arts). Είναι πιστοποιημένο από το Edexcel.
INTERNATIONAL MANAGEMENT STUDIES ΕΠΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Δεινοκράτους 85, 115 21 Αθήνα Τηλ. 210 7230814 www.imstudies.gr
Προσωπικό	7 (διοικητικό) 46 (διδασκτικό)
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	IMS
Προγράμματα σπουδών	MSc in Finance The Strathclyde MSc in Marketing MSc in e-Business MSc in Management Information Systems MSc in Applied Statistics MA Communication Studies MA Corporate Communication Studies MA Professional Communication Studies MA International Hospitality Management MA TESOL MBA
Άλλα στοιχεία	Συνεργάζεται με τα University of Strathclyde, Glasgow Caledonian University, Sheffield Hallam University και το University of London (External Programme). Είναι πιστοποιημένο από τα AMBA, EQUIS, AACSB, RAE και TQAA.
INSTITUTE OF MANAGEMENT & ENTREPRENEURSHIP OF SOUTHEASTERN EUROPE	
Διεύθυνση	Έδρα: 9ο χλμ. Θεσσαλονίκης-Θέρμης, 57 001 Τ.Θ. 60546 Θεσσαλονίκη Τηλ. 2310 489636, φαξ 2310 805721 www.imese.gr
Προσωπικό	10 (διοικητικό) 35 (διδασκτικό)
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	IMESE
Προγράμματα σπουδών	MBA Executive Part-time MBA MBA για δικηγόρους MA in Business Studies International MBA (προγραμματίζεται)
Άλλα στοιχεία	Αποτελεί οργανισμό μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που ιδρύθηκε από το Σύνδεσμο Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (ΣΒΒΕ) και μεγάλες εταιρείες της Βορείου Ελλάδος. Συνεργάζεται με το Liverpool Hope University και το Chartered Management Institute (CIM).

OMEGA METROPOLITAN – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΠΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Καρύτση 1, 105 61 Αθήνα Τηλ. 210 3243221, φαξ 210 3225253 www.cityu.gr
Προσωπικό	15 (διοικητικό) 50 (διδασκτικό)
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	CITY UNIVERSITY
Προγράμματα σπουδών	<p>Προπτυχιακά:</p> <p>BSc in Business Administration με ειδিকেύσεις: Management, Marketing, e-Commerce, Human resource management, Information Systems/Technology, Project management</p> <p>BSc in Accounting</p> <p>BSc in Computer Systems με ειδিকেύσεις: Networking/Telecommunications, Programming in C & C++, Web design, Web languages, Databases technology, Information technology security</p> <p>BSc in Mass Communication and Journalism</p> <p>BA in Applied Psychology</p> <p>MSc in Computer Systems με ειδিকেύσεις: Technology Management, C++ Programming, Web Development, Web Programming Languages</p> <p>MSc in organization & management-project management</p> <p>MSc in project management</p> <p>MBA με ειδিকেύσεις: General Management, marketing, financial management, personal financial planning, project management, e-Commerce, Information systems</p> <p>Master in Teaching-Teacher Certification</p> <p>MA in Counseling Psychology</p> <p>MA in Human Resources Management</p> <p>Master of Education</p>
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1999. Το 2003 άλλαξε ο διακριτικός τίτλος της εταιρείας σε City College ΕΠΕ. Συνεργάζεται με το City University (WA) και το Staffordshire University (UK). Είναι πιστοποιημένο από το Northwest Commission on Colleges and Universities και το International Assembly for Collegiate Business Education.
S.B.S. AE	
Διεύθυνση	Έδρα: Πανεπιστημίου 57, 105 64 Αθήνα Τηλ. 210 3246607, 3246447, φαξ 210 3224292
Προσωπικό	8 (ICAP Databank)
Κύκλος εργασιών 2003	149.491
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών. Συνεργασία με Πανεπιστήμια του εξωτερικού.
Εμπορικό σήμα	SBS
Προγράμματα σπουδών	<p>SBS</p> <p>Προγράμματα σπουδών Προπτυχιακά:</p> <p>BSc (Hons) in Computer Studies</p> <p>BA (Hons) in Business Studies</p> <p>Μεταπτυχιακά:</p> <p>MBA και MBA στα ελληνικά</p> <p>MBA in Management of Information Systems</p> <p>MBA in Marketing</p> <p>MBA in Banking and Corporate Finance</p> <p>Master in Information Technology Management</p> <p>Master in Computer Based Information Systems</p>
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1991 με την επωνυμία Φούτσης Ηλίας ΑΕ, η οποία τροποποιήθηκε στη σημερινή το 1997. Συνεργάζεται με τον όμιλο του New York College. Είναι αναγνωρισμένο από το Edexcel και το British Accreditation Council.

SBE SHIPPING & BUSINESS EDUCATION ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ ΜΙΣΙΤΖΗ	
Διεύθυνση	Έδρα: Λεωφ. Ποσειδώνος 47, 183 44 Μοσχάτο Τηλ. 210 4114763, 4133638, φαξ 210 4274019 www.sbe.gr
Προσωπικό	10 (διοικητικό) 51 (διδασκτικό)
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	SBE
Προγράμματα σπουδών	BSc in Shipping & Transport BSc in Tourism & Leisure Management BSc in Banking Systems & Finance BSc in Logistics & Distribution Management BSc in Modern Law & Marine Insurance MBA in Maritime Operations MSc in Maritime Operations Management MSc in Marine & Offshore Engineering MSc in Technology Management MSc in Electronics & Control Systems MA in Tourism & Leisure Management Development MBA Executive in Maritime Entrepreneurship
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1994. Συνεργάζεται με το Liverpool John Moores University.
UNIVERSITY OF INDIANAPOLIS / ATHENS	
Διεύθυνση	Έδρα: Βουλής 29, 105 57 Αθήνα Τηλ. 210 3236647, 3239785, φαξ 210 3248502 www.uindy.gr
Προσωπικό	
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	UNIVERSITY OF INDIANAPOLIS
Προγράμματα σπουδών	School of Business: Accounting, Business Administration, Computer Information Systems, Economics and Finance, Financial Services, International Business, Marketing, Management College of Arts & Sciences: Computer Science, International Relations, History & Political Science, Social Sciences, Communication, Music, English, Philosophy, Religion, Theatre School of Psychological Sciences: Social & Psychological Sciences Department School for Adult Learning: Liberal Studies Major, Organizational Leadership Major Executive MBA MA in Clinical Psychology MA in English MA in Music MA in Applied Sociology, Human Resources Management MA in International Relations MA in Mental Health Counseling MA in Media & Communication
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1989. Είναι πιστοποιημένο από το North Central Association of Colleges and Schools.

ΑΚΤΟ ΑΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Χαριλάου Τρικούπη 21, 106 81 Αθήνα Τηλ. 210 3809555, 3813700, φαξ 210 3820215 www.akto.gr
Προσωπικό	59 (διοικητικό) 150 (διδασκτικό)
Κύκλος εργασιών 2004 (€)	6.319.234
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών. Συνεργασία με Πανεπιστήμια του εξωτερικού.
Εμπορικό σήμα	ΑΚΤΟ
Προγράμματα σπουδών	BA (Honours) στη Γραφιστική BA (Honours) στην Αρχιτεκτονική Εσωτερικών Χώρων και Διακόσμηση BA (Honours) στο Σχεδιασμό Βιομηχανικών Προϊόντων BA (Honours) στην Εφαρμοσμένη Ζωγραφική BA (Honours) στο Σκίτσο-Comics-Cartoon BA (Honours) στο 3D Animation & Multimedia Productions BA (Honours) στη Φωτογραφία Certificate in Higher education στο Σχεδιασμό Μόδας Master of Arts in Design BA in Fashion Design MA in Fine Arts
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 2001 από μετατροπή της Α.Κ.Τ.Ο. ΕΠΕ που ιδρύθηκε το 1985 για να αναλάβει τις εργασίες της ΑΚΤΟ Βλάσης Βέλλιος & Σία ΕΠΕ. Συνεργάζεται με το Middlesex University της Μεγάλης Βρετανίας. Είναι πιστοποιημένο από το BAC και το QAA.
ΑΝΑΤΟΛΙΑ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΚΟΛΛΕΓΙΟ	
Διεύθυνση	Έδρα: Τ.Θ. 21021, 555 10 Πυλαία, Θεσσαλονίκη Τηλ. 2310 398201, 398313, φαξ 2310 327500 www.act.edu
Προσωπικό	300 (ICAP Databank)
Δραστηριότητες	Γυμνάσιο. Λύκειο. Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	ACT
Προγράμματα σπουδών	BSc in Finance BSc in Hospitality BSc in International Business BSc in Management BSc in Marketing BA in English Language and Literature BA in Psychology BA in Diplomacy and International Relations, concentration in International Relations BSc in Computer Management Information Systems BSc in Computer Science MBA in Banking MBA in Entrepreneurship MBA in Management MBA in Marketing
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1922. Είναι πιστοποιημένο από το New England Association of Schools and Colleges

ΒΑΚΑΛΟ ΑΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Λ. Κατσώνη 26, 114 71 Αθήνα Τηλ. 210 6442514, 6425185, φάξ 210 6444840 www.vakalo.gr
Προσωπικό	8 (διοικητικό) 11 (διδασκτικό)
Κύκλος εργασιών 2003 (€)	1.836.676
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών. Συνεργασία με Πανεπιστήμια του εξωτερικού.
Εμπορικό σήμα	ΒΑΚΑΛΟ
Προγράμματα σπουδών	BA (Honours) in Design (Graphic or Interior Design), δηλαδή στις Γραφιστικές Εφαρμογές και την Αρχιτεκτονική Εσωτερικού Χώρου. MA in Design (Visual Communication and Interactive Media και Interior Archtectural Design), δηλαδή στις Γραφιστικές Εφαρμογές και την Αρχιτεκτονική Εσωτερικού Χώρου
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1992 από μετατροπή της Βακαλό ΕΠΕ που προϋπήρχε από το 1977. Συνεργάζεται με το University of Derby. Κατέχει πιστοποίηση ΒΑC.
ΓΑΛΛΟΦΩΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΑΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Λεκάκη 2, 115 24 Αθήνα Τηλ. 210 6985836, 6981973, φάξ 210 6985837 www.cfes.gr
Προσωπικό	Μ.Δ.
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών. Συνεργασία με Πανεπιστήμια του εξωτερικού.
Εμπορικό σήμα	CFES
Προγράμματα σπουδών	Bachelor degree: Νομική, Διοίκηση επιχειρήσεων, Τεχνολογία των επιχειρήσεων, της διαχείρισης και της πληροφορίας, Επικοινωνία και πολυμέσα, Χρηματοοικονομικά και οικονομικά, Management, Marketing, Σύγχρονες ξένες γλώσσες, Πληροφορική, Ψυχολογία παιδική και εφηβική, κλινική ψυχολογία και παθολογία, Γαλλική φιλολογία Προετοιμασία πρώτου έτους Ιατρικής Γαλλίας Master στη Διοίκηση Επιχειρήσεων, Διαχείριση ανθρωπίνων πόρων, Διοίκηση ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, Marketing, Δημόσιες σχέσεις, Χρηματοοικονομικά και τραπεζικά, Management, Συστήματα πληροφορικής με τη χρήση πολυμέσων, Παιδική και εφηβική ψυχολογία, κλινική ψυχολογία, Διδασκαλία της Ισπανικής ως ξένη γλώσσα, Διδασκαλία με τη χρήση πολυμέσων.
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1995. Συνεργάζεται με αγγλικά, γαλλικά και ισπανικά πανεπιστήμια. Ειδικότερα, το Nottingham Trent University, Université de Nice Sophia-Antipolis, Université d' Aix Marseille, Université Pierre Mendés, Université de Caen Basse Normandie, Université de Picardie Jules Verne, Université de Rouen, Université Cathilique, Universidad de Barcelona, Universidad Autonoma de Barcelona.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΕΡΕΥΝΑ ΑΘΗΝΑΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΕΠΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Πατρ. Ιερεμίου 17, 114 75 Αθήνα Τηλ. 210 7259301-3, 6470000 φαξ 210 7259304 www.aua.edu.gr
Προσωπικό	20 (διοικητικό) 80 (διδασκτικό)
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών. Συνεργασία με Πανεπιστήμια του εξωτερικού.
Εμπορικό σήμα	American University of Athens (Southeastern College)
Προγράμματα σπουδών	<p>Προπτυχιακά:</p> <p>Department of Accounting, Finance and Economics</p> <p>Department of Management (Management, Management Science and Quantitative Methods, Hotel Management, Shipping Management, Travel and Tourism Management, Human Resource Management)</p> <p>Department of Marketing and General Business (Marketing, General Business, International Business)</p> <p>Department of Computer Sciences and Engineering (Computer hardware and digital electronics, Computer information systems, Computer science, Architectural engineering, Civil engineering, electrical engineering, engineering science, Manufacturing engineering, mechanical engineering)</p> <p>Department of Natural Sciences and Mathematics (Biology, Biochemistry, Chemistry, Mathematics, Physics)</p> <p>Department of Humanities (English literature, philosophy)</p> <p>Department of Social Sciences (History, Political Science, Psychology, Sociology)</p> <p>Department of Communication (Journalism, Public relations)</p> <p>Department of Arts (Art History, Byzantine studies)</p> <p>Department of Applied Arts (Graphic design –3D Animation, Fashion Design)</p> <p>Μεταπτυχιακά:</p> <p>Master of Science in Biomedical Sciences</p> <p>MBA (International Business, Global financial analysis and management, IT & e-Commerce, Operations, People & Organizations)</p> <p>MA in Business Communication</p> <p>MSc in Telecommunications</p> <p>MSc in Systems Engineering</p> <p>MSc in Engineering and Applied Sciences</p> <p>MSc in Computer Sciences</p>
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 2000. Τα πτυχία που χορηγεί είναι πιστοποιημένα από το Delaware Board of Education των ΗΠΑ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Ε.Δ.Ε. ΣΩΜΑΤΕΙΟΜ.Κ.Χ.	
Διεύθυνση	Έδρα: Λεωφόρος Ιωνίας 200 & Ιακωβάτων, 111 44 Αθήνα Τηλ. 210 2112000, φαξ 210 2112020-1 www.eede.gr
Προσωπικό	70 (ICAP Databank)
Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικά προγράμματα. Συνεργασία με Πανεπιστήμια του εξωτερικού. Έκδοση περιοδικού.
Εμπορικό σήμα	ΕΕΔΕ
Προγράμματα σπουδών	BSc in Accounting and Finance, Banking and Finance, Business, Economics, Economics and Management, Management MBA in Retailing The executive Bath MBA in Athens Henley MBA & Diploma in Management MA Programme in Managerial Economics Master of Science in Management Information Systems Professional Postgraduate Diploma in Marketing (CIM) Diploma in Marketing Certified Quality Programs Diploma and Certificate in Sales Management Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στη Διοίκηση Επιχειρήσεων Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Οικονομικής Διοικήσεως Diploma in Sales Management Graduated Diploma in Corporate Reengineering
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1962. Συνεργάζεται με το University of Bath, University of Sterling, University of Oklahoma και το Florida International University. Επίσης με το Chartered Institute of Marketing, το European Marketing Confederation και το Institute of Sales and Marketing Management. Στα προπτυχιακά προγράμματα συνεργάζεται με το University of London.
ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	
Διεύθυνση	Έδρα: Καπλάνων 12, 106 80 Αθήνα Τηλ. 210 3280900, 3680950 www.hau.edu.gr
Προσωπικό	Μ.Δ.
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	Hellenic American University
Προγράμματα σπουδών	MBA Ειδικεύσεις: Public Relations, Information Technology Management, Supply Chain Management, Project Management, Entrepreneurship & Small Business Management, Health Care Management, Sports Management
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 2004. Αποτελεί μη κερδοσκοπικό οργανισμό που παρέχει σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετική με τα προγράμματα αμερικανικού τύπου. Είναι πιστοποιημένο από το State of New Hampshire Postsecondary Education Commission. Για την απόκτηση του MBA απαιτείται η κάλυψη 60 εκπαιδευτικών μονάδων.

ΕΛΛΗΝΟΒΡΕΤΑΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ & ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΠΕ

Διεύθυνση	Έδρα: Ρεθύμνου 2, 106 82 Αθήνα Τηλ. 210 8229272, 8217710, φας 210 8215025 www.bhc.gr
Προσωπικό	50 (διδασκτικό)
Κύκλος εργασιών 2004 (€)	1.207.666
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών. Συνεργασία με Πανεπιστήμια του εξωτερικού.
Εμπορικό σήμα	Ελληνοβρετανικό
Προγράμματα σπουδών	Bachelor in Mechanical Engineering Bachelor in Civil Engineering Bachelor in Electrical and Electronic Engineering Bachelor in Computer Systems Bachelor in European Business Administration Bachelor in Business Information Systems Bachelor in Hotel Management Bachelor in Psychology Diploma in Engineering MBA με ειδίκευση Διοίκηση Επιχειρήσεων, Χρηματοοικονομικά και Marketing MSc in Computer Science (προγραμματίζονται) MSc in Career Counseling (προγραμματίζονται) MSc in Service Management (προγραμματίζονται) MBA in Human Resources (προγραμματίζονται)
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1989. Συνεργάζεται με το University of Wales. Είναι πιστοποιημένο από το BAC. Πραγματοποίησε επενδύσεις ύψους €2.323 σε Η/Υ και leasing.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ALBA)

Διεύθυνση	Έδρα: Λεωφόρος Αθηνάς & Άρεως 2α, 166 71 Βουλιαγμένη Τηλ. 210 8964531-8, φας 210 8964737 www.alba.edu.gr
Προσωπικό	12 (διοικητικό) 16 (διδασκτικό)
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	ALBA
Προγράμματα σπουδών	ALBA Προγράμματα σπουδών MBA Professional MBA MBA in Shipping MBA in Banking MSc in Business for Lawyers MSc in Strategic Human Resources Management MSc in Finance
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1992 από το Σύνδεσμο Ελλήνων Βιομηχάνων (ΣΕΒ) και την Ελληνική Εταιρεία Διοίκησης Επιχειρήσεων (ΕΕΔΕ). Το 1995 εισήλθε στο σωματείο και το Εμπορικό & Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών. Αποτελεί σωματείο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Συνεργάζεται μεταπανεπιστήμια INSEAD, Yale School of Management, EM Lyon, Bordeaux Business School. Η γλώσσα διδασκαλίας είναι η αγγλική.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΜΕΛΕΤΗ & ΈΡΕΥΝΑ ΑΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Δημητρίου Γρηγορίου 7, 115 24 Αθήνα Τηλ. 210 6981973, 6995921, φαξ 210 6984179 www.esr.edu.gr
Προσωπικό	3 (διοικητικό) 15 (διδασκτικό)
Κύκλος εργασιών 2003 (€)	289.115
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	European Studies & Research
Προγράμματα σπουδών	<p>Προπτυχιακά:</p> <p>Bachelor στη Διοίκηση, Management & Πληροφοριακά Συστήματα Deug, Licence, Maitrise στη Διοίκηση Επιχειρήσεων σε διεθνές πλαίσιο, πληροφορική, νομική (δίνεται άδεια ασκήσεως επαγγέλματος από το γαλλικό δικηγορικό σύλλογο), γαλλική φιλολογία (άδεια ασκήσεως επαγγέλματος) και σύγχρονες ξένες γλώσσες. Ψυχολογία παιδική και εφηβική, κλινική ψυχολογία και παθολογία (δίνεται άδεια ασκήσεως επαγγέλματος από το δημόσιο γαλλικό σύλλογο Ψυχολόγων)</p> <p>Προετοιμασία για το 1ο έτος Ιατρικής Γαλλίας</p> <p>Μεταπτυχιακά:</p> <p>MBA</p> <p>Mastaire Psycho</p> <p>Mastaire Συστήματα Πληροφορικής με τη χρήση πολυμέσων</p> <p>Mastaire Χρηματοοικονομική Διαχείριση στον ευρωπαϊκό χώρο</p> <p>Mastaire SIM</p> <p>DEA Κοινοτικό Δίκαιο</p> <p>Master ειδίκευσης καθηγητών ισπανικής ως ξένη γλώσσα</p> <p>Σύγχρονες ξένες γλώσσες</p> <p>Τεχνολογία και μετάφραση</p> <p>Παιδική και εφηβική ψυχολογία</p> <p>Κλινική ψυχολογία</p> <p>Γαλλική φιλολογία</p> <p>Μηχανολογία δικτύων</p>
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 2001. Τα προγράμματα σπουδών γίνονται στη γλώσσα της χώρας που ανήκει το πανεπιστήμιο στο οποίο είναι εγγεγραμμένοι οι υποψήφιοι και γίνονται με τη μέθοδο της εκπαίδευσης εξαποστάσεως και παρέχεται εκπαιδευτική υποστήριξη σύμφωνα με τους κανόνες και τις οδηγίες του εκάστοτε πανεπιστημίου. Εκπροσωπεί τους βρετανικούς συλλόγους ACCA (Association of Chartered Certified Accountants), ABE (Association of Business Executives), BCS (British Computer Technology)
ΖΕΡΒΑΣΣ. & ΣΙΑ ΟΕ «CENTRAL»	
Διεύθυνση	Έδρα: Πλατεία Γ. Σταύρου 5, 454 44 Ιωάννινα Τηλ. 26510 23623, φαξ 26510 70933
Προσωπικό	7 (διοικητικό) 12 (διδασκτικό)
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	Central College
Προγράμματα σπουδών	<p>HND in Business</p> <p>HND in Arts and Graphics</p> <p>BA in Business Studies</p> <p>BA in Management</p> <p>Postgraduate Diploma in Management</p> <p>MBA</p> <p>BSc in e-Commerce (προγραμματίζεται)</p>
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1994. Συνεργάζεται με τα University of Sunderland, BTEC/Edexcel Foundation από τα οποία πιστοποιείται. Πραγματοποίησε επενδύσεις συνολικού ύψους €69 χιλ. το ακαδημαϊκό έτος 2004/5 σε κτιριακές εγκαταστάσεις, Η/Υ, ιστοσελίδα, e-learning, βιβλία, περιοδικά, έκδοση οδηγών και εντύπων, προωθητικές ενέργειες, ενώ προγραμματίζονται ακόμη €82 χιλ. το προσεχές έτος.

MENTITEPANIAN ΚΟΛΛΕΤΖ ΕΠΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Δεριγνύ 17, 104 34 Αθήνα Τηλ. 210 8819910, 8899601, φαξ 210 8813851 www.xinis.com
Προσωπικό	Μ.Δ.
Δραστηριότητες	Συνεργασία με Πανεπιστήμια του εξωτερικού.
Εμπορικό σήμα	Mediterranean College
Προγράμματα σπουδών	BA (Hons) in Business Management
	BA (Hons) in Business Management (top-up)
	BSc (Hons) in Computer Science
	BSc (Hons) in Computer Systems with Business Studies
	BSc in Computing (e-learning)
	HND in Computing (Software Engineering)
	HND in Multimedia
	HND in Counselling & Psychology
	BSc (Hons) Psychology
	MBA (Teesside University), MBA (Heriot-Watt University)
	MSc in Management
	MSc in Computing
	MSc in Strategic Business IT (e-learning)
	Executive Diploma in Marketing
	Executive Diploma in Management
Executive Diploma in Human Resources Management	
MSc in Counselling Psychology	
MSc in Occupational Psychology	
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1991. Συνεργάζεται με το University of Teesside, Heriot-Watt University, University of Wales (Bangor), London College of Management και το Edexcel Foundation. Διαθέτει πιστοποίηση BAC. Τα προγράμματα σπουδών διδάσκονται στα ελληνικά και αγγλικά. Λειτουργεί μη κερδοσκοπικό ερευνητικό κέντρο «Centre for Business, Management & Economics» με στόχο την προώθηση της γνώσης και τη σύνδεση του ακαδημαϊκού έργου με τις ανάγκες των επαγγελματιών και των μάντζερς για «ευνοϊκή λήψη αποφάσεων». Διαθέτει παράρτημα και στη Θεσσαλονίκη.

ΝΕΑΥΟΡΚΗ ΑΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Λεωφόρος Αμαλίας 38, 105 58 Αθήνα Τηλ. 210 3225961-2, 3240649, φαξ 210 3233337 www.nyc.gr
Προσωπικό	60 (διοικητικό) 160 (διδασκτικό)
Κύκλος εργασιών 2003	8.608.630
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών. Συνεργασία με Πανεπιστήμια του εξωτερικού.
Εμπορικό σήμα	New York College
Προγράμματα σπουδών	<p>Προπτυχιακά:</p> <p>BA in Business Administration</p> <p>BA in Computer Studies</p> <p>BA in Business Studies</p> <p>BA in Communication for Business</p> <p>BA in Communications</p> <p>BA in Computer Science</p> <p>BA in Economics</p> <p>BA in Film & Television Studies</p> <p>BA in Finance</p> <p>BA in Information Systems</p> <p>BA in International Business</p> <p>BA in International Relations</p> <p>BA in Journalism</p> <p>BA in Journalism – Broadcast, Print</p> <p>BA in Management</p> <p>BA in Marketing</p> <p>BA in Psychology</p> <p>BA in English Language & Literature</p> <p>HND-Edexcel</p> <p>European Bachelor in Business</p> <p>MBA και MBA στα ελληνικά</p> <p>MBA in Management of Information Systems</p> <p>MBA in Marketing</p> <p>MBA in Human Resource Management</p> <p>Executive MBA in Tourism Management</p> <p>MBA in Banking and Corporate Finance</p> <p>MA in communication and Public Relations</p> <p>MA in Industrial and Organization Psychology</p> <p>Executive MBA</p> <p>MSc in Management of Information Technology</p> <p>MSc in Computer Based Information Systems</p> <p>MA in Industrial and Organizational Psychology</p> <p>MA in Public Relations and Communication</p> <p>MBA</p> <p>M.Ed in Sports Management</p>
Άλλα στοιχεία	<p>Ιδρύθηκε το 1991. Συνεργάζεται με το State University of New York at New Paltz, Empire State College, το University of Louisville in Kentucky, το University of New Haven in Connecticut, το Institute Universitaire Kurt Bosch in Sion Ελβετία, το La Salle University, το University of Sunderland, UK και το University of Cambridge. Είναι πιστοποιημένο από το BAC και το AACSB. Στον όμιλο εντάσσεται και το Sport College που ασχολείται με σπουδές αθλητικής δημοσιογραφίας. Προγραμματίζονται επενδύσεις συνολικής αξίας €865χιλ. σε κτιριακές εγκαταστάσεις, Η/Υ, ιστοσελίδα, e-learning και νέες συνεργασίες.</p>

ΟΜΗΡΟΣ ΣΧΟΛΕΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΚΡΥΠΛΙΔΗΣ	
Διεύθυνση	Έδρα: Κλεισόβης 6, 106 77 Αθήνα Τηλ. 210 3806166, 3800811, φάξ 210 3304661 www.aegeancollege.com
Προσωπικό	35 (διοικητικό) 55 (διδασκτικό)
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	Aegean College
Προγράμματα σπουδών	HND in Business & Finance, HND in Business, HND in Business & Marketing, HND in Business & Personnel, HND in Travel & Tourism Management, HND in Leisure, HND in Business Information Technology, Bachelor in Management & Business Administration, MBA, MBI Information Technology School: HND in Computing, HND in Computing & Software Engineering, HND in Multimedia Technology, HND in Multimedia Design, HND in Multimedia Computing, BSc in Business Management, BSc in Multimedia Computing, MBI School of Arts and Sciences: HND in Music Production, ACTDEC Distance Diploma TESOL School of Human Sciences: HND in Applied Psychology
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1996. Μέχρι πρόσφατα ονομαζόταν Omiros College Athens Institute of Information and Technology και μετονομάστηκε σε Aegean College. Συνεργάζεται με τα University of Huddersfield, University of Surrey (St. Mary's College), Virtual Global University (School of Business Informatics)-European University, Γερμανία. Είναι πιστοποιημένο από τους οργανισμούς Edexcel και BAC.
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Α. – Α. ΡΕΝΤΙΝΙΩΤΟΥ.Ε.	
Διεύθυνση	Έδρα: Βενιζέλου 167, 412 21 Λάρισα Τηλ. 2410-537319, φάξ 2410-537320 www.imd.edu.gr
Προσωπικό	6 (διοικητικό), 8 (διδασκτικό)
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών. Σεμινάρια. Διαχείριση ευρωπαϊκών προγραμμάτων.
Εμπορικό σήμα	IMD (Institute of Management Development)
Προγράμματα σπουδών	Diploma in Management Postgraduate Diploma in Management MBA
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1997. Συνεργάζεται με το University of Liverpool Hope. Είναι πιστοποιημένο από το Chartered Management Institute.
ΠΛΕΓΜΑ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΕΠΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Κωστή Παλαμά 6-8, 111 46 Γαλάτσι Τηλ. 210 2116420-1, φάξ 210 2019995 www.plegma.gr
Δραστηριότητες	Συνεργασία με πανεπιστήμια του εξωτερικού.
Εμπορικό σήμα	Plegma Advanced Studies
Προγράμματα σπουδών	BA Business Management BA Business Information Technology MSc Leadership MSc Business & Small Business Management MA Entrepreneurial Management MA Information Technology Solutions
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 2005. Συνεργάζεται με το University of Wales Lampeter

ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣΚ. & ΣΙΑ ΟΕ «NORTH»	
Διεύθυνση	Έδρα: Λεωφόρος Αεροδρομίου (15οχλμ.), 570 01, Θέρμη, Θεσσαλονίκη Τηλ. 2310 464410-5, φαξ 2310 465665 www.north.edu.gr
Προσωπικό	10 (ICAP Databank)
Δραστηριότητες	Εργαστήριοελευθέρωνσπουδών. Συνεργασία μεΠανεπιστήμιατουεξωτερικού.
Εμπορικό σήμα	North College
Προγράμματα σπουδών	<p>BA (Hons) in Business Studies</p> <p>BSc (Hons) in Computing</p> <p>Foundation Diploma in Design</p> <p>BA (Hons) in Creative Imaging (Graphic Design)</p> <p>BA (Hons) in Creative Imaging (Advertising)</p> <p>BA (Hons) in Creative Imaging (Illustration)</p> <p>BA (Hons) in Creative Imaging (Media and Animation)</p> <p>BA (Hons) in Interior Design</p> <p>BA (Hons) in Exhibition and Retail Design</p> <p>BA (Hons) in Business and Administration Studies</p> <p>BSc (Hons) in Computer Studies</p> <p>BA (Hons) in Applied Art and Design</p> <p>BA (Hons) in Psychology Studies</p> <p>Undergraduate programme in Psychology and Counseling Theories</p> <p>Undergraduate programme in Applied Linguistics</p> <p>Undergraduate programme in Media and Communications</p> <p>Undergraduate programme in European Management Studies</p> <p>Undergraduate programme in International Marketing</p> <p>Undergraduate programme in Sports Management</p> <p>Undergraduate programme in Applied Computer Studies</p> <p>DMS</p> <p>MBA</p> <p>MSc in Digital Marketing</p> <p>MSc in International Marketing</p> <p>MSc in Software Development</p> <p>MSc in Information Systems</p> <p>Postgraduate programme in Counselling</p> <p>Postgraduate programme in Applied Linguistics</p> <p>Postgraduate programme in International Media and Communications</p> <p>Postgraduate programme in Organisation Management</p> <p>Postgraduate programme in Sports Management</p> <p>Postgraduate programme in Computer Applications</p>
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκετο 1979. Είναιπιστοποιημένοαπότο Edexcel. Συνεργάζεται μετοUniversity of Abertay Dundee καιτο University of Huddersfield.

ΣΑΕ ΕΛΛΑΔΟΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΕΠΕ	
Διεύθυνση	Έδρα: Νίκης 28, 105 57 Αθήνα Τηλ. 210 3217661, φαξ 210 3217641 www.sae.edu.gr
Προσωπικό	Μ.Δ.
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών.
Εμπορικό σήμα	SAE Institute
Προγράμματα σπουδών	Προπτυχιακά: Bachelor of Recording Arts (Honours)
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1998. Το School of Audio Engineering (SAE) ιδρύθηκε στο Σύδνεϋ της Αυστραλίας το 1976 και έχει αναπτύξει δίκτυο σε όλο τον κόσμο.
ΦΟΥΚΑΡΑΚΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ «MBS MEDITERRANEAN BUSINESS SCHOOL»	
Διεύθυνση	Έδρα: Έβανς 24, 712 01 Ηράκλειο Τηλ. 2810 342700, φαξ 2810 242212 www.mbs.edu.gr
Προσωπικό	3 (διοικητικό) 20 (διδασκτικό)
Δραστηριότητες	Εργαστήριο ελευθέρων σπουδών
Εμπορικό σήμα	MBS MEDITERRANEAN BUSINESS SCHOOL
Προγράμματα σπουδών	MBS MEDITERRANEAN BUSINESS SCHOOL Προγράμματα σπουδών Προπτυχιακά: BA (Hons) in Business Studies Μεταπτυχιακά: MSc Management MSc Marketing MSc Managing Business with IT MBA Executive
Άλλα στοιχεία	Ιδρύθηκε το 1999 και συνεργάζεται με το Nottingham Trent University και το University of Salford. Διαθέτει πιστοποίηση BAC. Τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών διδάσκονται στα ελληνικά και τα μεταπτυχιακά στα αγγλικά.

7.3 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ο κλάδος της τριτοβάθμιας ιδιωτικής εκπαίδευσης είναι συγκεντρωμένος γεωγραφικά. Κύριο κέντρο είναι η Αθήνα. Σε αυτό συμβάλλει επίσης και ο τόπος κατοικίας των περισσότερων σπουδαστών, που είναι η Αθήνα και οι γύρω δήμοι και παράλληλα προσελκύει και ένα αριθμό σπουδαστών από την επαρχία. Το γεγονός αυτό οδηγεί σε όξυνση του ανταγωνισμού των εκπαιδευτηρίων της Αθήνας.

Τα πεδία όπου ανταγωνίζονται τα εκπαιδευτήρια περιλαμβάνουν διάφορες συνισταμένες. Καταρχήν οι τιμές των διδάκτρων στα προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα μεταξύ των εκπαιδευτηρίων συμβάλλουν στον ανταγωνισμό μεταξύ τους για την προσέλκυση περισσότερων σπουδαστών. Σημειώνεται ότι βάσει πρόσφατου νόμου, το Υπουργείο Ανάπτυξης δεν επηρεάζει πλέον τη διαμόρφωση του ποσού των διδάκτρων. Τα διδάκτρα των προπτυχιακών προγραμμάτων για το ακαδημαϊκό έτος 2004-5 κυμάνθηκαν κατά μέσο όρο στα €5.314 με τυπική απόκλιση €1.436 (δηλαδή μεταξύ €3.878-€6.751). Στα μεταπτυχιακά προγράμματα, αντίστοιχα, τα διδάκτρα κυμάνθηκαν κατά μέσο όρο στα €9.374 με τυπική απόκλιση €4.233 (δηλαδή μεταξύ €5.140-€13.607).

Επιπλέον, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν και οι συνεργασίες που έχει συνάψει κάθε εκπαιδευτήριο με πανεπιστημιακά ιδρύματα του εξωτερικού. Δηλαδή, το με ποιο πανεπιστήμιο συνεργάζεται ένα εκπαιδευτήριο προσθέτει στην εικόνα του προς τους υποψήφιους σπουδαστές. Όσο μεγαλύτερο είναι το όνομα και το κύρος του πανεπιστημίου, τόσο πιο ελκυστικό γίνεται και το εκπαιδευτήριο στους σπουδαστές. Παράλληλα, βασική επιδίωξη όλων των υποψηφίων είναι η ταχύτερη και καλύτερη επαγγελματική τους αποκατάσταση. Στον τομέα αυτό, μπορεί να συμβάλλει ο κύκλος των επαφών του εκπαιδευτηρίου με επιχειρήσεις. Κατά συνέπεια, η σύνδεση ενός εκπαιδευτηρίου με την αγορά εργασίας αποτελεί πόλο έλξης υποψηφίων. Ωστόσο, αυτό δε μπορεί να είναι γνωστό εκ προοιμίου, παρά μόνο από τα επιτεύγματα των αποφοίτων προηγουμένων ετών και το ποσοστό απασχόλησής τους.

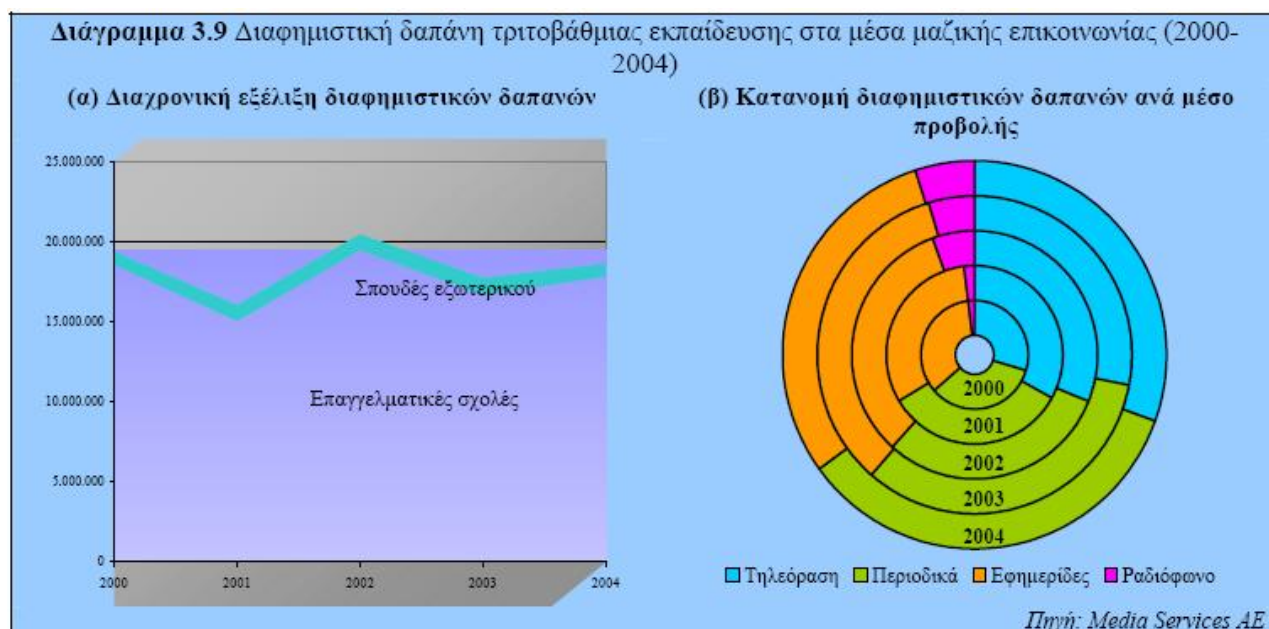
Πολύ συχνά αναφέρεται ότι πολλά από τα δημόσια εκπαιδευτήρια στεγάζονται σε παλιά κτίρια με απαρχαιωμένες εγκαταστάσεις. Επομένως, θέλγητρο για τους υποψηφίους μπορεί να αποτελέσουν και οι εγκαταστάσεις του εκπαιδευτηρίου αναφορικά με τον τόπο εγκατάστασής του (location) αλλά και την επιβλητικότητα

(prestige) του κτιρίου.

Επισημαίνεται, όμως, ότι ο κυριότερος τρόπος διαφήμισης ενός εκπαιδευτηρίου αποτελεί η φήμη που το συνοδεύει και έχει αναπτύξει. Παρόλα αυτά, στη συνολική διαφημιστική δαπάνη ο κλάδος της εκπαίδευσης καλύπτει μικρό ποσοστό, το οποίο το 2004 μειώθηκε από 1,23% σε 1,14%. Στις υποκατηγορίες που εξετάζουμε, η κατηγορία «σπουδές εξωτερικού» μείωσε το συνολικό διαφημιστικό της μερίδιο από 4,58% σε 3,25%, ενώ η κατηγορία «επαγγελματικές σχολές» αύξησε τα διαφημιστικά της κονδύλια και το μερίδιό της διαμορφώθηκε σε 72,35% το 2004 από 71,97% το 2003.

Το μέσο που χρησιμοποιούν σε μεγαλύτερο βαθμό οι επιχειρήσεις για την προβολή των υπηρεσιών τους είναι τα περιοδικά, οι οποίες κάλυψαν το 30,6%-34,4% περίπου της συνολικής διαφημιστικής δαπάνης την περίοδο 2000-2004. Μέσω αυτών οι επιχειρήσεις επιτυγχάνουν καλύτερη στόχευση της διαφήμισης στο κοινό που τους ενδιαφέρει. Ακολούθησαν οι εφημερίδες με αντίστοιχο ποσοστό συμμετοχής 30,1%-34,6%. Η τηλεόραση κάλυψε το 28,1%-33,0% περίπου της διαφημιστικής δαπάνης, ενώ σε χαμηλά επίπεδα κυμαίνεται η διαφημιστική δαπάνη στο ραδιόφωνο (1%-5%).

Το σύνολο της διαφημιστικής δαπάνης εμφάνισε αυξομειώσεις την περίοδο 2000-2004 με μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής -1% και το 2004 διαμορφώθηκε σε €18,6 εκατ. έναντι €17,8 εκατ. το 2003 (αύξηση κατά 5%).

Στην κατηγορία «Επαγγελματικές Σχολές» τα μεγαλύτερα κονδύλια για διαφημιστική προβολή το 2004 πραγματοποίησαν οι σχολές Δέλτα καλύπτοντας το 7,24% της δαπάνης της συγκεκριμένης κατηγορίας (πίνακας Π3.14). Ακολουθεί η σχολή Άκτο με ποσοστό 6,43% της διαφημιστικής δαπάνης, ενώ έπονται οι σχολές Ακμή με αντίστοιχο διαφημιστικό μερίδιο 6%. Στην κατηγορία «Σπουδές Εξωτερικού» το 21,59% της διαφημιστικής δαπάνης κάλυψε το University of Indianapolis το 2004, ενώ ακολουθεί το Paris Nord με 13%

7.4 ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στον πίνακα 3.5 παρουσιάζεται η εξέλιξη του κύκλου εργασιών επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμπεριλήφθηκαν στην προηγούμενη ενότητα και οι οποίες υποχρεούνται στη δημοσίευση των οικονομικών τους στοιχείων. Διευκρινίζεται ότι οι αναφερόμενες πωλήσεις αφορούν το σύνολο της δραστηριότητας των εταιριών, αν και στον εν λόγω κλάδο ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων προέρχεται κυρίως από δίδακτρα.

Πίνακας 3.3 Πωλήσεις των κυριότερων επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (1999-2004)						
Επωνυμία	2004	2003	2002	2001	2000	1999
ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΕ.	7.357.649	8.608.630	8.558.383	6.719.226	3.928.247	2.799.269
ΑΚΤΟ Α.Ε. ¹	6.319.234	6.194.253	5.784.800	4.419.046	5.103.583	4.808.223
B.C.A. Α.Ε.	5.186.310	4.370.280	4.781.725	4.575.741	4.203.525	4.142.885
I.S.T. STUDIES Ε.Π.Ε.	3.217.786	3.313.602	3.009.750	3.149.861	2.703.178	2.648.114
ALPINE CENTER Α.Τ.Ε.	1.986.019	2.139.738	2.310.151	1.681.605	1.599.032	1.378.885
ΒΑΚΑΛΟ Α.Ε.	1.836.676	1.936.438	1.744.698	2.022.620	1.511.346	1.598.453
ΑΚΜΗ ΑΘΗΝΑΣ METROPOLITAN Α.Ε.	1.243.372	893.122	1.019.088	958.171	1.056.135	882.632
ΕΛΛΗΝΟΒΡΕΤΑΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ & ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Ε.Π.Ε.	1.207.666	1.196.931	1.183.262	1.315.974	1.014.941	1.038.207
COMPUTER RADIO ENGINEERING LANGUAGE CORRESPONDENCE ΕΚΠ Α.Ε.	295.684	455.761	568.654	673.802	523.260	533.875
ICBS LARISSA BUSINESS SCHOOL Α.Ε. ²	294.393	-	-	-	-	-
S.B.S. Α.Ε.	81.198	149.491	212.564	259.388	475.701	246.902
CITY ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ Ε. Π. Ε.	Μ.Δ	4.360.822	3.916.001	-	-	1.827.208
INTERGRAPHICS ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Ε.Π.Ε.	Μ.Δ	939.365	873.007	-	-	-
ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ & ΕΡΕΥΝΑ ΑΕ.	Μ.Δ	289.115	336.855	-	-	-
ICBS - THESSALONIKI BUSINESS SCHOOL Ε.Π.Ε.	Μ.Δ	Μ.Δ	2.528.670	2.691.397	2.427.177	2.522.650
ΓΑΛΛΟΦΩΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ Α.Ε.	Μ.Δ	Μ.Δ	Μ.Δ	Μ.Δ	807.143	934.656
ΣΑΕ ΕΛΛΑΔΟΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Ε.Π.Ε.	Μ.Δ.	Μ.Δ	Μ.Δ	Μ.Δ	Μ.Δ	233.591
Σύνολο	29.025.987	34.847.548	36.827.608	28.466.831	25.353.268	25.595.550
<p>*: Σύμφωνα με δηλώσεις των υπευθύνων Μ.Δ.: Μη Διαθέσιμα Στοιχεία 1: Η χρήση του 2001 αφορά την περίοδο 3/12/2000-30/06/2001 2: Η χρήση του 2004 αφορά την περίοδο 4/4/2003-30/06/2004 Πηγή: Δημοσιευμένοι Ισολογισμοί ICAP</p>						

Οι συνολικές πωλήσεις των παρουσιαζόμενων επιχειρήσεων εκπαίδευσης ακολούθησαν ανοδική πορεία την περίοδο 1999-2003, με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 8%, και ανήλθαν σε €34,85εκ. το 2003 από €25,6εκ. το 1999. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο συνολικός αριθμός των επιχειρήσεων που λειτουργούσαν το 1999 σε σχέση με το 2003 ήταν μικρότερος, με αποτέλεσμα να διαμορφώνεται μεγαλύτερη αύξηση στο σύνολο των πωλήσεων του κλάδου. Επιπλέον, μεγάλος είναι και ο αριθμός των εταιριών που λειτουργούν με νομική μορφή η οποία δεν τους υποχρεώνει στη δημοσίευση των οικονομικών τους στοιχείων και για το λόγο αυτό το παραπάνω σύνολο στην πραγματικότητα είναι μεγαλύτερο. Το 2004 οι πωλήσεις των επιχειρήσεων, για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία διαμορφώθηκαν σε €29εκ.

7.5 ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΜΗ-ΤΥΠΙΚΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Όπως φαίνεται και τον πίνακα 3.2, οι περισσότερες ιδιωτικές εταιρείες που συνεργάζονται με πανεπιστήμια του εξωτερικού έχουν ως κύρια γνωστικά αντικείμενα συναφή με άμεση αποκατάσταση από την αγορά εργασίας. Τέτοια είναι για παράδειγμα τα γνωστικά αντικείμενα της διοίκησης επιχειρήσεων, της πληροφορικής, των οικονομικών, της ψυχολογίας, κ.α.

Πέραν αυτών, όμως, μικρό μέρος σπουδαστών ενδιαφέρεται για γνωστικά αντικείμενα καλλιτεχνικής κατεύθυνσης και τέτοια είναι το θέατρο, ο χορός και ο κινηματογράφος. Επισημαίνεται ότι οι ιδιωτικές σχολές θεάτρου και χορού δεν υπάγονται στο Υπουργείο Παιδείας (όπως οι υπόλοιπες σχολές), αλλά στο Υπουργείο Πολιτισμού. Ωστόσο, όσο περνάει ο καιρός οι άνθρωποι είναι πιο ανοικτοί στη διαφορετικότητα και οι απόφοιτοι των σχολών αυτών τυγχάνουν ευρείας κοινωνικής αποδοχής, με αποτέλεσμα να έχουν βελτιωθεί και οι προοπτικές των σχολών αυτών να έχουν βελτιωθεί, αν και στους χώρους αυτούς λειτουργούν κλειστά κυκλώματα που καθιστά δυσχερή την εισχώρηση σε αυτά.

Ειδικότερα, οι ανώτερες επαγγελματικές ιδιωτικές σχολές θεάτρου που λειτουργούν σήμερα ανέρχονται στις 21, εκ των οποίων οι 17 εδρεύουν στην περιοχή Αθήνας-Πειραιά, δύο είναι δημόσιες και οι υπόλοιπες λειτουργούν στη Θεσσαλονίκη και το Βόλο. Στο χώρο του χορού, αντίστοιχα, λειτουργούν 12 σχολές εκ των οποίων επτά στην Αττική, τρεις στη Θεσσαλονίκη, μία στη Λάρισα, ενώ μία είναι δημόσια (πίνακας Π3.22). Παρατηρούμε, επομένως, μια συγκέντρωση των σχολών στην Αθήνα με δυσανάλογη σχέση με την περιφέρεια.

Η εισαγωγή στις σχολές αυτές γίνεται με εισαγωγικές εξετάσεις (auditions). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι περισσότερες σχολές για να είναι βιώσιμες βασίζονται στα ερασιτεχνικά τμήματα (κυρίως στο χορό). Έλλειψη για τη χώρα μας είναι η ανυπαρξία Ακαδημίας Θεάτρου και Χορού. Επιπλέον, η ηλικία έναρξης των μαθημάτων θεωρείται μεγάλη σε σχέση με άλλες χώρες.

Όσον αφορά τον κινηματογράφο, μέχρι το 2000 υφίσταντο τρεις σχολές που υπάγονταν στο Υπουργείο Πολιτισμού, εκ των οποίων σήμερα λειτουργεί μόνο η σχολή κινηματογράφου-ηλεκτρονικής Σταυράκου. Το καθεστώς λειτουργίας επίσης άλλαξε και η παραπάνω σχολή λειτουργεί ως εργαστήριο ελευθέρων σπουδών τριετούς φοίτησης (σύμφωνα με τους υπεύθυνους της σχολής οι σπουδαστές ανέρχονται σε 300-400

άτομα). Ωστόσο, στο πεδίο της δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ιδρύθηκε και λειτουργεί δύο χρόνια ΑΕΙ Κινηματογράφου στη Θεσσαλονίκη.

Ο χρόνος σπουδών είναι τρία έτη και περιλαμβάνονται θεωρητικά και πρακτικά μαθήματα. Σύμφωνα με παράγοντες του κλάδου, κατά μέσο όρο τα διδάκτρα κυμαίνονται στα €200 μηνιαίως. Όσον αφορά τον αριθμό των φοιτησάντων στις σχολές αυτές, οι ίδιες πηγές εκτιμούν ότι οι φοιτούντες στις δραματικές σχολές είναι 495, ενώ οι φοιτούντες στις σχολές χορού ανέρχονται σε 350.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Π3.1 Νομοί των 13 Υπηρεσιών Περιφερειακής Ανάπτυξης		
A/A	Υ.Π.Α.	Περιλαμβανόμενοι νομοί
1	Αν. Μακεδονίας & Θράκης	Έβρου, Ξάνθης, Ροδόπης Δράμας, Καβάλας
2	Κεντρικής Μακεδονίας	Θεσσαλονίκης, Ημαθίας, Κιλκίς, Πέλλης, Πιερίας, Χαλκιδικής, Σερρών
3	Δυτικής Μακεδονίας	Γρεβενών, Καστοριάς, Κοζάνης, Φλωρίνης
4	Ηπείρου	Αρτης, Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων, Πρεβέζης
5	Θεσσαλίας	Καρδίτσας, Λαρίσης, Μαγνησίας, Τρικάλων
6	Ιονίων Νήσων	Ζακύνθου, Κεφαλληνίας, Κέρκυρας, Λευκάδος
7	Δυτικής Ελλάδας	Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας, Ηλείας
8	Στερεάς Ελλάδας	Βοιωτίας, Ευβοίας, Ευρυτανίας, Φθιώτιδος, Φωκίδος
9	Αττικής	Αττικής
10	Πελοποννήσου	Αργολίδος, Αρκαδίας, Κορινθίας, Λακωνίας, Μεσσηνίας
11	Βορείου Αιγαίου	Λέσβου, Σάμου, Χίου
12	Νοτίου Αιγαίου	Κυκλάδων, Δωδεκανήσου
13	Κρήτης	Ηρακλείου, Λασιθίου, Ρεθύμνης, Χανίων

Πηγή: ΕΣΥΕ

Π3.2 Ιδρύματα, σχολές και τμήματα ΔΕΙ (1997-2002)

	2002			2001			2000			1999			1998			1997		
	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα
ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	19	55	237	18	54	236	18	53	235	18	53	219	18	52	198	18	48	190
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	17	53	224	16	51	223	16	51	222	16	51	206	16	50	186	16	46	178
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟ ΑΘΗΝΩΝ	1	5	29	1	5	30	1	5	30	1	5	30	1	5	29	1	5	29
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟ ΑΙΤΑΙΟΥ	1	5	16	1	5	16	1	5	16	1	5	12	1	4	9	1	2	7
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	1	5	16	1	4	15	1	4	15	1	4	13	1	4	11	1	4	9
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1	11	42	1	11	43	1	11	43	1	11	42	1	11	40	1	11	40
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟ ΘΡΑΚΗΣ	1	3	18	1	3	18	1	3	18	1	3	15	1	3	11	1	2	11
ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟ	1	1	4	1	1	4	1	1	4	1	1	4	1	1	4	1	1	4
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	1	5	16	1	5	16	1	5	16	1	5	14	1	5	13	1	4	10
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟ ΚΡΗΤΗΣ	1	5	17	1	5	17	1	5	16	1	5	16	1	5	14	1	5	14
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟ ΠΑΤΡΩΝ	1	5	21	1	5	21	1	5	21	1	5	20	1	5	17	1	5	17
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟ ΑΘΗΝΩΝ	1	1	8	1	1	8	1	1	8	1	1	7	1	1	6	1	1	6
ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟ	1	1	8	1	1	8	1	1	8	1	1	8	1	1	8	1	1	9
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	1	1	9	1	1	9	1	1	9	1	1	8	1	1	7	1	1	7
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	1	1	8	1	1	8	1	1	8	1	1	8	1	1	8	1	1	6
ΤΕΣΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟ ΑΘΗΝΩΝ	1	1	6	1	1	6	1	1	6	1	1	6	1	1	6	1	1	6
ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΥΧΟΛΗ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	1	1	3	1	1	3	1	1	3	1	1	2	1	1	2	1	1	2
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟ ΠΕΛΑΓΟΠΟΝΗΣΟΥ	1	1	2															
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΑ	2	2	13	2	2	13	2	2	13	2	2	13	2	2	12	2	2	12
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	1	1	4	1	1	4	1	1	4	1	1	4	1	1	4	1	1	4
ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΕΓΧΕΙΡΙΣΤΗΡΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ	1	1	9	1	1	9	1	1	9	1	1	9	1	1	8	1	1	8

Πηγή: ΕΥΣΕ

Π3.4 Ιδρύματα, σχολές και τμήματα ΑΕΙ αναλυτικά ανάπεριφέρεια (2002)			
	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	18	53	236
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	1	3	18
ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	1	3	18
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	1	3	18
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ	1	3	18
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	11
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ	0	1	5
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2	11	47
ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	2	11	47
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	2	11	47
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1	10	39
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ	0	1	8

ΣΧΟΛΗΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	6
ΣΧΟΛΗ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ	0	1	6
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ	0	1	2
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	1	1	8
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	8
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1	2	4
ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	1	2	4
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	1	2	4
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1	2	4
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	2
ΣΧΟΛΗΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	0	1	2
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	1	4	15
ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	1	4	15
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	1	4	15
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	1	4	15
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	4
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ	0	1	4
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	4
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	0	1	3
ΗΠΕΙΡΟΣ	1	4	14
ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	1	4	14
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	1	4	14
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	1	4	14
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	5
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	4
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	1	1	4
ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	1	1	4
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	1	1	4
ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	1	1	4
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	4
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	2	6	23
ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	2	6	23
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	2	6	23

Π3.4 (συνέχεια)			
	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	1	1	2
ΣΧΟΛΗ ΔΙΑΧΕΙΡ.ΦΥΣΙΚ.ΠΟΡΩΝ & ΕΠΙΧ	0	1	2
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	1	5	21
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡ/ΚΩΝ-ΚΟΙΝ/ΚΩΝΕΠ/ΜΩΝ	0	1	5
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	6
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ	0	1	6
ΑΤΤΙΚΗ	8	12	74
ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	8	12	74
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	7	11	65
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	1	5	30
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	11
ΣΧΟΛΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜ-ΟΙΚΟΝ-ΠΟΛΙΤ. ΕΠ/ΜΩΝ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ	0	1	8
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	6
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	1	1	8
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	8
ΠΑΝΤΕΙΟΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	1	1	8
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	8
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	1	1	9
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	9
ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	1	1	6
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	6
ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	0	1	1
ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	1	1	1
ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	1	1	3
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	3
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΑ	1	1	9
ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ	1	1	9
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	9
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1	4	13
ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	1	4	13
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	1	4	13
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	1	4	13
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	5
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1	1	3
ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	1	1	3
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	1	1	3
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΑΙΓΑΙΟΥ	1	1	3
ΣΧΟΛΗΕΛΛΗΝΙΚ.& ΜΕΣΟΓ.ΣΠΟΥΔΩΝ	0	1	3
ΚΡΗΤΗ	2	6	21
ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	2	6	21
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	1	5	17
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	1	5	17
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	4
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	0	1	1
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	7
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΑ	1	1	4
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΚΡΗΤΗΣ	1	1	4
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	4
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	1	1	2

Πηγή: ΕΣΥΕ

Π3.5 Ιδρύματα, Σχολές και τμήματα ΤΕΙ (1998-2003)

	2003			2002			2001			2000			1999			1998		
	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	14	71	220	14	68	210	14	68	210	14	74	216	14	72	202	14	90	265
ΠΕΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	14	51	197	14	48	187	14	48	187	14	48	187	14	47	174	14	45	157
ΤΕΙ	14	50	192	14	47	182	14	47	182	14	47	182	14	46	169	14	44	152
ΤΕΙ ΑΘΗΝΩΝ	1	5	36	1	5	36	1	5	36	1	5	36	1	5	36	1	5	36
ΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ	1	5	18	1	6	16	1	6	16	1	6	16	1	5	15	1	4	12
ΤΕΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1	6	24	1	5	23	1	5	23	1	5	23	1	6	22	1	5	21
ΤΕΙ ΚΑΒΑΛΑΣ	1	3	10	1	3	9	1	3	9	1	3	9	1	3	8	1	3	7
ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	1	4	15	1	3	14	1	3	14	1	3	14	1	3	12	1	3	10
ΤΕΙ ΛΑΡΙΣΗΣ	1	5	16	1	4	16	1	4	16	1	4	16	1	4	15	1	4	13
ΤΕΙ ΠΑΤΡΩΝ	1	4	15	1	3	11	1	3	11	1	3	11	1	3	10	1	3	9
ΤΕΙ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	1	2	11	1	2	11	1	2	11	1	2	11	1	2	11	1	2	11
ΤΕΙ ΤΕΡΡΩΝ	1	2	6	1	2	6	1	2	6	1	2	6	1	2	5	1	2	4
ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	1	2	6	1	2	6	1	2	6	1	2	6	1	2	5	1	2	4
ΤΕΙ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ	1	2	6	1	2	6	1	2	6	1	2	6	1	2	6	1	2	5
ΤΕΙ ΧΑΛΚΙΔΟΣ	1	2	6	1	2	6	1	2	6	1	2	6	1	2	6	1	2	5
ΤΕΙ ΛΑΜΙΑΣ	1	3	7	1	4	7	1	4	7	1	4	7	1	4	6	1	4	6
ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ	1	5	16	1	4	15	1	4	15	1	4	15	1	3	12	1	3	9
ΑΙΤΕΜ - ΤΕΛΕΤΕ	0	1	5	0	1	5	0	1	5	0	1	5	0	1	5	0	1	5
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΑΗΤΙΑΣΤΙΚΗ	0	20	23	0	20	23	0	20	23	0	26	29	0	25	28	0	45	48
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	0	10	13	0	10	13	0	10	13	0	10	13	0	10	13	0	10	13
ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	0	3	3	0	3	3	0	3	3	0	3	3	0	3	3	0	2	2
ΔΡΑΜΑΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ	0	2	2	0	2	2	0	2	2	0	4	4	0	3	3	0	18	18
ΣΧΟΛΕΣ ΧΟΡΟΥ	0	1	1	0	1	1	0	1	1	0	5	5	0	5	5	0	11	11
ΑΝΩΤΕΡΑ ΕΚΚΑΗΤΙΑΣΤΙΚΗ ΕΚΠ/ΣΗ	0	4	4	0	4	4	0	4	4	0	4	4	0	4	4	0	4	4

Πηγή: ΕΣΥΕ

Π3.6 Ιδρύματα, Σχολές και τμήματα ΤΕΙ ανά περιφέρεια (1998-2003)

	2003			2002			2001			2000			1999		1998	
	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα	Ιδρύματα	Σχολές	Τμήματα	
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕ- ΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	1	3	10	1	3	9	1	3	9	1	3	8	1	3	7	
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2	11	34	2	10	33	2	11	34	2	11	31	2	13	32	
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1	4	15	1	3	14	1	3	14	1	3	12	1	3	10	
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	1	5	16	1	4	16	1	4	16	1	4	15	1	5	14	
ΗΠΕΙΡΟΣ	1	6	15	1	6	15	1	6	15	1	6	13	1	5	11	
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	2	4	5	1	3	3	1	3	3	1	2	2	0	1	1	
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	2	6	20	2	5	17	2	5	17	2	5	16	2	5	14	
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	2	6	14	2	7	14	2	7	14	2	7	13	2	7	12	
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	1	2	6	1	2	6	1	2	6	1	2	5	1	2	4	
ΑΤΤΙΚΗ	2	14	59	2	14	59	2	14	59	2	19	64	2	36	81	
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	0	2	2	0	2	2	0	2	2	0	2	2	0	2	2	
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	0	2	2	0	2	2	0	2	2	0	2	2	0	1	1	
ΚΡΗΤΗ	1	8	22	1	9	20	1	9	20	1	9	19	1	7	16	
ΕΥΒΟΑΙΟ	16	73	210	14	68	210	14	68	210	14	74	216	14	90	205	

Πηγή: ΕΣΥΠ

Π3.7 Ιδρύματα, σχολές και τμήματα ΤΕΙ αναλυτικά ανά περιφέρεια (2003)			
	ΙΔΡΥΜΑΤΑ	ΣΧΟΛΕΣ	ΤΜΗΜΑΤΑ
ΓΕΝΙΚΟΣΥΝΟΛΟΕΛΛΑΔΟΣ	14	71	220
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	1	3	10
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1	3	10
Τ.Ε.Ι.	1	3	10
Τ.Ε.Ι ΚΑΒΑΛΑΣ	1	3	10
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	0	1	5
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	0	1	3
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2	11	34
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	2	8	30
Τ.Ε.Ι.	2	8	30
Τ.Ε.Ι ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1	6	24
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	0	1	6
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝ.ΤΡΟΦΙΜΩΝ-ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	0	1	4
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	0	1	4
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	0	1	4
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓ/ΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	0	1	6
Τ.Ε.Ι ΣΕΡΡΩΝ	1	2	6
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	0	1	4
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	0	1	2
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	0	3	4
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	0	1	2
ΑΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	0	1	2
ΔΡΑΜΑΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ	0	1	1
ΔΡ.ΣΧ. ΚΡΑΤΙΚΟΥ Θ. Β.ΕΛΛΑΔΟΣ	0	1	1
ΑΝΩΤΕΡΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΚΠ/ΣΗ	0	1	1
ΑΝ. ΕΚΚΛΗΣ/ΚΗΣΧ. ΘΕΣΣΑΛ/ΚΗΣ	0	1	1
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1	4	15
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1	4	15
Τ.Ε.Ι.	1	4	15
Τ.Ε.Ι ΔΥΤΙΚΗΣΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	1	4	15
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	0	1	6
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	0	1	3
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	1	5	16
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1	5	16
Τ.Ε.Ι.	1	5	16
Τ.Ε.Ι ΛΑΡΙΣΗΣ	1	5	16
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	0	1	5
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	0	1	3
ΣΧΟΛΗΔΙΟΙΚΗΣΗΣΚΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	0	1	4
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜ.ΥΓΕΙΑΣ-ΠΡΟΝΟΙΑΣ	0	1	2
ΗΠΕΙΡΟΣ	1	6	15
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1	4	13
Τ.Ε.Ι.	1	4	13
Τ.Ε.Ι ΗΠΕΙΡΟΥ	1	4	13
ΣΧ.ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	0	1	4
ΣΧ.ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	0	1	5
ΣΧ.ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	0	1	3

Π3.7 (συνέχεια)			
	ΙΔΡΥΜΑΤΑ	ΣΧΟΛΕΣ	ΤΜΗΜΑΤΑ
ΣΧΟΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	0	1	1
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	0	2	2
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	0	1	1
ΑΕΝ ΗΠΕΙΡΟΥ	0	1	1
ΑΝΩΤΕΡΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΚΠ/ΣΗ	0	1	1
ΑΝ. ΕΚΚΛΗΣ/ΚΗ ΣΧΟΛΗ ΒΕΛΛΑΣ	0	1	1
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	2	4	5
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	2	3	4
Τ.Ε.Ι.	2	3	4
Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΩΝ	1	1	1
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	1
Τ.Ε.Ι ΗΠΕΙΡΟΥ	1	2	3
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	0	1	1
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	0	1	1
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	0	1	1
ΑΕΝ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	0	1	1
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	2	6	20
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	2	6	20
Τ.Ε.Ι.	2	6	20
Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΩΝ	1	4	14
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	0	1	4
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	0	1	4
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓ.ΥΓΕΙΑΣ Κ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	0	1	3
Τ.Ε.Ι ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ	1	2	6
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	0	1	3
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	2	6	14
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	2	5	13
Τ.Ε.Ι.	2	5	13
Τ.Ε.Ι ΧΑΛΚΙΔΟΣ	1	2	6
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	0	1	4
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	0	1	2
Τ.Ε.Ι ΛΑΜΙΑΣ	1	3	7
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓ. ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	0	1	2
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	0	1	1
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	0	1	1
ΑΕΝΚΥΜΗΣ	0	1	1
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	1	2	6
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1	2	6
Τ.Ε.Ι.	1	2	6
Τ.Ε.Ι ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	1	2	6
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	0	1	3
ΑΤΤΙΚΗ	2	14	59
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	2	8	52
Τ.Ε.Ι.	2	7	47
Τ.Ε.Ι ΑΘΗΝΩΝ	1	5	36
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	0	1	9
ΣΧΟΛΗ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	0	1	5

Π3.7 (συνέχεια)			
	ΙΔΡΥΜΑΤΑ	ΣΧΟΛΕΣ	ΤΜΗΜΑΤΑ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓ.ΥΓΕΙΑΣ Κ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	0	1	15
ΣΧΟΛΗ ΓΡΑΦΙΚΩΝ-ΚΑΛΛΙΤΕΧΝ. ΣΠ.	0	1	5
Τ.Ε.Ι ΠΕΙΡΑΙΩΣ	1	2	11
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	0	1	9
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	0	1	2
ΑΣΕΤΕΜ -ΣΕΛΕΤΕ	0	1	5
Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε	0	1	5
Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε	0	1	5
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	0	6	7
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	0	2	3
ΑΕΝΑΣ ΠΡΟΠΥΡΓΟΥ	0	1	2
ΑΕΝ ΥΔΡΑΣ	0	1	1
ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	0	1	1
ΑΝΩΤΕΡΑ ΣΧΟΛΗ ΝΟΣΗΛ.ΕΕΣ ΑΘΗΝΩΝ	0	1	1
ΔΡΑΜΑΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ	0	1	1
ΔΡΑΜΑΤ.ΣΧΟΛΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ	0	1	1
ΣΧΟΛΕΣ ΧΟΡΟΥ	0	1	1
ΣΧΟΛΗ ΟΡΧΗΣΤΡΙΚΗ ΣΤΕΧΝΗΣ	0	1	1
ΑΝΩΤΕΡΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΚΠ/ΣΗ	0	1	1
ΑΝ.ΕΚΚΛΗΣ.ΣΧΟΛΗ ΑΘΗΝΩΝ	0	1	1
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	0	2	2
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	0	2	2
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	0	2	2
ΑΕΝ ΟΙΝΟΥΣΩΝ ΧΙΟΥ	0	1	1
ΑΕΝ ΧΙΟΥ	0	1	1
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	0	2	2
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	0	2	2
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	0	1	1
ΑΕΝ ΣΥΡΟΥ	0	1	1
ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	0	1	1
ΑΝΩΤΕΡΑ ΣΧΟΛΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΡΟΔΟΥ	0	1	1
ΚΡΗΤΗ	1	8	22
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1	5	18
Τ.Ε.Ι.	1	5	18
Τ.Ε.Ι ΚΡΗΤΗΣ	1	5	18
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	6
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	0	1	5
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜ.ΥΓΕΙΑΣ-ΠΡΟΝΟΙΑΣ	0	1	2
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	0	3	4
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	0	1	2
ΑΕΝ ΚΡΗΤΗΣ	0	1	2
ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	0	1	1
ΑΝΩΤΕΡΑ ΣΧΟΛΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	0	1	1
ΑΝΩΤΕΡΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΚΠ/ΣΗ	0	1	1
ΑΝ. ΕΚΚΛΗΣ/ΚΗ ΣΧ. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	0	1	1

Πηγή: ΕΣΥΕ

Π3.8 Διδακτικό προσωπικό ΑΕΙ ανά περιφέρεια (1998-2002)					
	2002	2001	2000	1999	1998
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	762	758	649	595	477
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2481	2929	2892	2788	2731
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	103	97	66	52	39
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	627	604	511	400	338
ΗΠΕΙΡΟΣ	583	559	507	457	592
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	119	124	113	92	95
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	923	874	829	731	662
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	20				
ΑΤΤΙΚΗ	3695	4084	3902	3948	3646
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	322	287	225	149	142
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	96	80	66	74	45
ΚΡΗΤΗ	798	737	678	650	547
ΣΥΝΟΛΟ	10529	11133	10438	9936	9314

Πηγή: ΕΣΥΕ

Π3.9 Διδακτικό προσωπικό ΑΕΙ αναλυτικά ανά περιφέρεια (2002)	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	762
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ	762
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	510
ΤΜΗΜΑ ΕΠ/ΜΗΣΦ.ΑΓΩΓΗΣ-ΑΘΛ/ΣΜΟΥ	111
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	34
ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΟΛΟΓΙΑΣ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	28
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ	85
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ	115
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ	21
ΤΜΗΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ	20
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	21
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	25
ΤΜΗΜΑ ΜΟΡΙΑΚΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ	20
ΤΜΗΜΑ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ	30
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ	72
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ/ΚΟ ΔΗΜ/ΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ	41
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ	31
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ	180
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	63
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	24
ΤΜΗΜΑ ΗΛ/ΓΩΝ-ΜΗΧ/ΚΩΝ & ΜΗΧ.Η/Υ	49
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧ/ΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	27
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	17
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2481
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	2260
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	238
ΤΜΗΜΑ ΕΠ/ΜΗΣΦ.ΑΓΩΓΗΣ-ΑΘΛ/ΣΜΟΥ	149
ΤΜΗΜΑ ΕΠ.Φ.ΑΓ.ΑΘΛ.ΠΑΡΣΕΡΡΩΝ	64
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	25
ΣΧΟΛΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ	71
ΤΜΗΜΑ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ	41
ΤΜΗΜΑ ΠΟΙΜΑΝ.&ΚΟΙΝΩΝ.ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ	30
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤ. ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	191
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ	120
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	46
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	25
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	123
ΤΜΗΜΑ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΚΗΣ	98
ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗΣ	25
ΣΧΟΛΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ	343
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ	79
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ	35
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ	28
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ	71
ΤΜΗΜΑ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	45
ΤΜΗΜΑ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	41
ΤΜΗΜΑ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	21
ΤΜΗΜΑ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	23
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	400
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ	57
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ	54
ΤΜΗΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ	45
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΗΣ	104
ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΕΙΑΣ	114

Π3.9 (συνέχεια)	
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	26
ΣΧΟΛΗ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	317
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	144
ΤΜΗΜΑ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ	101
ΤΜΗΜΑ ΔΑΣ/ΓΙΑΣ-ΦΥΣ. ΠΕΡΙΒ/ΝΤΟΣ	72
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ	396
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	126
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	95
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧ/ΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	47
ΤΜΗΜ ΑΗΛ/ΓΩΝ ΜΗΧ.-ΜΗΧ.ΥΠΟΛΟΓ.	49
ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	43
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΝΟΜΩΝ ΤΟΠΟΓ/ΦΩΝ ΜΗΧ.	36
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	88
ΤΜΗΜΑ ΕΙΚΑΣΤ.ΕΦΑΡΜ.ΤΕΧΝΩΝ	23
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	33
ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΟΥ	32
ΣΧΟΛΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ	93
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ/ΚΟ ΔΗΜ/ΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ	57
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥ	36
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	221
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	221
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ-ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧ	21
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	35
ΤΜΗΜΑ Δ/Ε ΟΙΚ/ΚΩΝ ΠΟΛ/ΚΩΝ ΣΠ.	16
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓ/ΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤ/ΚΗΣ	18
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ ΠΛΗΡΟΦ/ΚΗΣ	34
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠ/ΚΗΣ-ΚΟΙΝΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	29
ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝ.ΣΛΑΒ.ΑΝΑΤΟΛ.ΣΠΟΥΔ	27
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤ.&ΤΕΧΝΗΣ	41
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	103
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	103
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	52
ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	29
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	23
ΣΧΟΛΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	51
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ.ΔΗΜ.ΕΚΠ.Π.ΦΛΩΡΙΝΑΣ	24
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ. ΝΗΠΙΑΓ.Π.ΦΛΩΡΙΝΑΣ	27
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	627
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	627
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	64
ΤΜΗΜΑ ΕΠ/ΜΩΝΦ.ΑΓΩΓΗΣ-ΑΘΛ/ΣΜΟΥ	39
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	25
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ	148
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ/ΚΟ ΔΗΜ/ΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ	21
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	37
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ/ΚΟ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	40
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓ.-ΛΑΟΓΡ	50
ΣΧΟΛΗ ΓΕΩΠΟΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	65
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓ.& ΙΔΑΤΙΝΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛ	24
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓ.& ΑΓΡΟΤΙΚΟΥΠΕΡΙ	41
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	136
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ	85
ΤΜΗΜΑ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ	31
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΧΗΜΕΙΑΣ ΚΑΙ ΒΙΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	20
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	214

Π3.9 (συνέχεια)	
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝ. ΧΩΡ/ΞΙΑΣ-Π. ΑΝ/ΞΗΣ	45
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧ/ΓΩΝ ΜΗΧΑΝ. ΒΙΟΜ/ΝΙΑΣ	46
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	48
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	43
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ Η/Υ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ	32
ΗΠΕΙΡΟΣ	583
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	583
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	239
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΛΙΚΩΝ	25
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	17
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ	157
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ	22
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΕΧΝΗΣ	18
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ	45
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ/ΚΟ ΔΗΜ/ΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ	30
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ	15
ΣΧΟΛΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ	113
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ	38
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦ-ΠΑΙΔΑΓΩΓ-ΨΥΧΟΛ	29
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ	46
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	186
ΤΜΗΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ	44
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΗΣ	59
ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΕΙΑΣ	63
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	20
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	119
ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	119
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	119
ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣ.ΜΤΦ.ΔΙΕΡΜ.	47
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ	28
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	18
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧ/ΝΟΜΙΑΣ ΒΙΒΛ/ΝΟΜΙΑΣ	26
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	923
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	57
ΣΧΟΛΗ ΔΙΑΧΕΙΡ.ΦΥΣΙΚ.ΠΟΡΩΝ&ΕΠΙΧ	57
ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΧ.ΠΕΡΙΒΑΛ.&ΦΥΣ.ΠΟΡΩΝ	27
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝ.&ΔΙΑΧ.ΑΓΡΟΤΙΚ.ΕΚΜ.	30
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	866
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	48
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	28
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	20
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡ/ΚΩΝ-ΚΟΙΝ/ΚΩΝ ΕΠ/ΜΩΝ	160
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ/ΚΟ ΔΗΜ/ΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ	42
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ	30
ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	26
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ	38
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ	24
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	165
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ	145
ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗΣ	20
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	252
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ	56
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ	29
ΤΜΗΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ	49
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΗΣ	53

Π3.9 (συνέχεια)	
ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΕΙΑΣ	46
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΩΝ ΥΛΙΚΩΝ	19
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ	241
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	36
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	33
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧ/ΓΩΝ ΜΗΧ.&ΑΕΡ/ΓΩΝ ΜΗΧ	50
ΤΜΗΜΑ ΗΛ/ΓΩΝ. ΜΗΧ.&ΤΕΧΝΟΛ.ΥΠΟΛ	50
ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	31
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧ/ΚΩΝ Η/Υ ΚΑΙ ΠΛΗΡ/ΚΗΣ	41
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	20
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	20
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	20
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ	10
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	10
ΑΤΤΙΚΗ	3695
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	1717
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	566
ΤΜΗΜΑ Φ.ΑΓΩΓΗΣ-ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	159
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ/ΚΟ ΔΗΜ/ΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ	39
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠ.&ΑΓ.ΠΡΟΣΧΟΛ.ΗΛΙΚΙΑΣ	43
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	36
ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	24
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	22
ΤΜΗΜΑ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΚΗΣ	125
ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗΣ	47
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	41
ΤΜΗΜΑ ΜΕΘ.ΙΣΤΟΡ.ΘΕΩΡ.ΕΠΙΣΤ.	30
ΣΧΟΛΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ	48
ΤΜΗΜΑ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ	25
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ	23
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜ-ΟΙΚΟΝ-ΠΟΛΙΤ. ΕΠ/ΜΩΝ	255
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ	144
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	66
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤ. ΕΠ/ΜΗΣ-Δ.ΔΙΟΙΚ/ΗΣ	45
ΣΧΟΛΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ	380
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ	79
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦ-ΠΑΙΔΑΓΩΓ-ΨΥΧΟΛ	65
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ	67
ΤΜΗΜΑ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	39
ΤΜΗΜΑ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	26
ΤΜΗΜΑ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	17
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛ_ ΠΑΙΔ-ΨΥΧ ΠΡΟΓ.ΨΥΧΟΛ	65
ΤΜΗΜΑ ΙΤΑΛΙΚΗΣ & ΙΣΠΑΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ & ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ	22
ΣΧΟΛΗΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	468
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ	67
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ	75
ΤΜΗΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ	77
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΗΣ	118
ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΕΙΑΣ	76
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ & ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	55
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	267
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	267
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝ/ΣΗΣ ΔΙΟΙΚ/ΣΗΣ ΕΠΙΧ	50
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ	35
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	35

Π3.9 (συνέχεια)	
ΤΜΗΜΑ Δ/Ε ΟΙΚΟΝ/ΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	24
ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ	27
ΤΜΗΜΑ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	29
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ	34
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	33
ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	269
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	269
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	42
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΩΝ ΜΕΣΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	32
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ	40
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜ & ΠΕΡΙΦ. ΑΝΑΠΤΥΞ	36
ΤΜΗΜΑ Κ.ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ-Κ.ΑΝΘΡ/ΓΙΑΣ	26
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ	22
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛ/ΚΗΣ ΕΠΙΣΤ-ΙΣΤΟΡΙΑΣ	34
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ-ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔ	37
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	316
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	316
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ-ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧ	50
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ	42
ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤ/ΚΗΣ ΑΣΦ/ΚΗΣ ΕΠ/ΜΗΣ	32
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜ/ΚΗΣ ΤΡΑΠ/ΚΗΣ Δ/ΚΗΣ	30
ΤΜΗΜΑ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	36
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	24
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	28
ΤΜΗΜΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ & ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΣΥΣ	40
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	34
ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	202
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	202
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	49
ΤΜΗΜΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	27
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΚΗΣ ΒΙΟΤΕΧΝΟ/ΓΙΑΣ	29
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	20
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤ&ΤΕΧΝΟΛ.ΤΡΟΦΙΜΩΝ	26
ΤΜΗΜΑ ΑΞΙΟΠ.ΦΥΣ.ΠΟΡ.&Γ.ΜΗΧ/ΚΗΣ	51
ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	68
ΤΜΗΜΑ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	68
ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	101
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	101
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	26
ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΙΤΟΛΟΓΙΑΣ	37
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	38
ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ	755
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	755
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	114
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	106
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	58
ΤΜΗΜΑ ΝΑΥΠΗΓΩΝ ΜΗΧ/ΓΩΝ ΜΗΧ/ΚΩΝ	27
ΤΜΗΜΑ ΗΛ/ΓΩΝ ΜΗΧ.& ΜΗΧ. ΥΠΟΛΟΓ.	95
ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	89
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧ. ΜΕΤΑΛΛΕΙΩΝ-ΜΕΤ/ΡΓΩΝ	42
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΝ/ΜΩΝ-ΤΟΠ/ΦΩΝ ΜΗΧΑΝ.	75
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ & ΦΥΣ. ΕΠΙΣΤ.	149
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	322
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	322

Π3.9 (συνέχεια)	
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	49
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ	19
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ & ΣΥΣΤΗΜΑΤ	30
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	130
ΤΜΗΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	27
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ	22
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝ/ΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠ/ΓΙΑΣ	27
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	30
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	24
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	74
ΤΜΗΜΑ ΝΑΥΤΙΛ.&ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤ.ΥΠΗΡ	30
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	26
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	18
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	69
ΤΜΗΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ	25
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡ.&ΕΠΙΚΟΙΝΩΝ.ΣΥΣΤ.	23
ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ	21
ΝΟΤΙΟΑΙΓΑΙΟ	96
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	96
ΣΧΟΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚ.& ΜΕΣΟΓ.ΣΠΟΥΔΩΝ	96
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ/ΚΟ ΔΗΜ/ΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ	40
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠ/ΣΗΣ	27
ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	29
ΚΡΗΤΗ	798
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	617
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	107
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	29
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ	27
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ	24
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ	27
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	133
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ	133
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ	71
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ/ΚΟ ΔΗΜ/ΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ	42
ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	29
ΣΧΟΛΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ	107
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ	39
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛ/ΚΩΝ ΚΟΙΝ/ΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	34
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ	34
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	199
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ	31
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ	4
ΤΜΗΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ	38
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΗΣ	50
ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΕΙΑΣ	29
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΣΥΠ/ΣΤΩΝ-ΠΛΗΡΟΦ	27
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΛΙΚΩΝ	20
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	181
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	181
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧ/ΚΩΝ ΟΡΥΚΤΩΝ ΠΟΡΩΝ	51
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝ. ΠΑΡ/ΓΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	57
ΤΜΗΜΑ ΗΛ.ΜΗΧ/ΚΩΝ.& ΜΗΧ.ΥΠΟΛΟΓ.	38
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	35

Π3.10 Διδακτικό προσωπικό ΤΕΙ ανά περιφέρεια (1998-2002)					
	2002	2001	2000	1999	1998
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	550	497	421	341	310
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1.855	1.765	1.531	1.253	1.209
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	754	641	462	340	308
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	1.080	928	634	666	581
ΗΠΕΙΡΟΣ	815	799	651	567	469
ΙΟΝΙΑΝΗΣΙΑ	94	74	53	26	11
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	1.093	986	876	735	717
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	673	825	764	615	531
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	342	291	250	187	162
ΑΤΤΙΚΗ	3.129	2.941	2.621	2.435	2.514
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	29	30	25	25	24
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	37	39	39	40	10
ΚΡΗΤΗ	1.172	1.172	990	720	594
ΙΔΙΩΤΙΚΟ	8	9	85	93	344
ΣΥΝΟΛΟ	11.631	10.997	9.402	8.083	7.827

Πηγή: ΕΣΥΕ

Π3.11 Διδακτικό προσωπικό ΤΕΙ αναλυτικά ανά περιφέρεια (2002)	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	11631
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	11210
Τ.Ε.Ι.	11051
Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.	159
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	421
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	247
ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	66
ΔΡΑΜΑΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ	59
ΣΧΟΛΕΣ ΧΟΡΟΥ	32
ΑΝΩΤΕΡΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΚΠ/ΣΗ	17
ΔΗΜΟΣΙΟ	11623
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	11210
Τ.Ε.Ι.	11051
Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.	159
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	413
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	247
ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	58
ΔΡΑΜΑΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ	59
ΣΧΟΛΕΣ ΧΟΡΟΥ	32
ΑΝΩΤΕΡΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΚΠ/ΣΗ	17
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	550
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	550
Τ.Ε.Ι.	550
Τ.Ε.ΙΚΑΒΑΛΑΣ	550
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	305
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	55
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	89
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ	44
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	66
ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	51
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΤΜΗΜΑ	47
ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ (ΠΑΡ.ΔΡΑΜΑΣ)	47
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	198
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	83
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	38
ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ	77
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1855
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1773
Τ.Ε.Ι.	1773
Τ.Ε.Ι ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1382
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	414
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΥΠΟΔΟΜΗΣ	49
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ	63
ΤΜΗΜΑ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	45
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	64
ΤΜΗΜΑ ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΟΥ	73
ΤΜΗΜΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ & ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ	32
ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	88
ΣΧΟΛΗΤΕΧΝ.ΤΡΟΦΙΜΩΝ-ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	92
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	45
ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	47
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	229

Π3.11 (συνέχεια)	
ΤΜΗΜΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	51
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚ.ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜ/ΣΕΩΝ	33
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΑΛΙΕΙΑΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ	38
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	211
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	58
ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ	48
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤ.ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	47
ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ	58
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓ/ΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	436
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	137
ΤΜΗΜΑ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗΣ	85
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	62
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	92
ΤΜΗΜΑ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ	20
ΤΜΗΜΑ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΙΑΣ	40
Τ.Ε.Ι ΣΕΡΡΩΝ	391
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	260
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	60
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	84
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	72
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ	44
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	131
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	66
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	65
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	82
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	41
ΑΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	41
ΤΜΗΜΑ ΠΛΟΙΑΡΧΩΝ	19
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	22
ΔΡΑΜΑΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ	35
ΔΡ.ΣΧ.ΚΡΑΤΙΚΟΥ Θ. Β.ΕΛΛΑΔΟΣ	35
ΤΜΗΜΑ ΗΘΟΠΟΙΩΝ	35
ΑΝΩΤΕΡΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΚΠ/ΣΗ	6
ΑΝ. ΕΚΚΛΗΣ/ΚΗ ΣΧ. ΘΕΣΣΑΛ/ΚΗΣ	6
ΤΜΗΜΑ ΙΕΡΕΩΝ	6
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	754
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	754
Τ.Ε.Ι.	754
Τ.Ε.Ι ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	754
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	421
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	47
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	42
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	109
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	43
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΑΝΤΙΡΥΠΑΝΣΗΣ	41
ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	139
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	118
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓ (ΠΑΡ.ΦΛΩΡ)	40
ΤΜΗΜΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓ (ΠΑΡ.ΦΛΩΡ)	40
ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ & ΠΟΙΟΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ	38
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	215
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	45

Π3.11 (συνέχεια)	
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	32
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ (ΠΑΡ. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ)	54
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ(ΠΑΡ. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ)	46
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	38
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	1080
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1080
Τ.Ε.Ι.	1080
Τ.Ε.Ι ΛΑΡΙΣΗΣ	1080
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	317
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΥΠΟΔΟΜΗΣ	38
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	13
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	54
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ & ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	78
ΤΜΗΜΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΞΥΛΟΥ & ΕΠΙΠΛΟΥ(ΠΑΡ. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ)	68
ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	66
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	284
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	88
ΤΜΗΜΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	72
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΡΓ.ΜΗΧΑΝΩΝ-ΑΡΔΕΥΣΕΩΝ	52
ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ(ΠΑΡ.ΚΑΡΔΙΤΣ.)	72
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	217
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	61
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	60
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	57
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΡΓΩΝ	39
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜ.ΥΓΕΙΑΣ-ΠΡΟΝΟΙΑΣ	262
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	151
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	111
ΗΠΕΙΡΟΣ	815
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	801
Τ.Ε.Ι.	801
Τ.Ε.Ι ΗΠΕΙΡΟΥ	801
ΣΧ.ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	259
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	71
ΤΜΗΜΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	61
ΤΜΗΜΑ ΙΧΘΥΟΚΟΜΙΑΣ	53
ΤΜ.ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ-ΑΡΧΙΤ/ΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	74
ΣΧ.ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	261
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ(ΠΑΡ.ΠΡΕΒΕΖΑΣ)	39
ΤΜΗΜΑΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΠΑΡ . ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ)	31
ΤΜΗΜΑ ΤΗΛΕΠΛΗΡ/ΚΗΣ & ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	78
ΤΜΗΜΑ ΕΛΕΓΚΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (ΠΑΡ. ΠΡΕΒΕΖΑΣ)	45
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΞΕΝ. ΓΛΩΣΣ. ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟ (ΠΑΡ.ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ)	68
ΣΧ.ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	238
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ(ΠΑΡ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ)	147
ΤΜΗΜΑ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΙΑΣ (ΠΑΡ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ)	50
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΙΑΣ (ΠΑΡ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ)	41
ΣΧΟΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	43
ΤΜΗΜΑ ΛΑΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ	43

Π 3.11 (συνέχεια)	
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	12
ΑΕΝ ΗΠΕΙΡΟΥ	12
ΤΜΗΜΑ ΠΛΟΙΑΡΧΩΝ	12
ΤΜΗΜΑ ΙΕΡΕΩΝ	2
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	94
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	84
Τ.Ε.Ι.	84
Τ.Ε.Ι ΗΠΕΙΡΟΥ	84
ΣΧ.ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	64
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ(ΠΑΡ. ΑΡΓΟΣΤΟΛΙΟΥ)	64
ΣΧΟΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	20
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ (ΠΑΡ. ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ)	20
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	10
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	10
ΑΕΝ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	10
ΤΜΗΜΑ ΠΛΟΙΑΡΧΩΝ	10
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	1093
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1093
Τ.Ε.Ι.	1093
Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΩΝ	815
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	298
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΥΠΟΔΟΜΗΣ	69
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	88
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	91
ΤΜΗΜΑ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΤΙΡΙΩΝ	50
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	223
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	82
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	34
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	59
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	48
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓ.ΥΓΕΙΑΣ Κ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	294
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	160
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	76
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΙΑΣ	58
Τ.Ε.Ι ΜΕΣΣΟΛΟΓΓΙΟΥ	278
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	148
ΤΜ.ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΜΗΧ/ΝΩΝ-ΑΡΔΕΥΣΕΩΝ	40
ΤΜ. ΙΧΘΥΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑΣ	56
ΤΜ.ΘΕΡ/ΚΩΝ ΚΑΛ/ΓΙΩΝ-ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ	52
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	130
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	45
ΤΜΗΜΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ & ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ	31
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΚΗΣ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ & ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	54
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	673
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	660
Τ.Ε.Ι.	660
Τ.Ε.Ι ΧΑΛΚΙΔΟΣ	312

Π3.11 (συνέχεια)	
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	224
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	78
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	55
ΤΜΗΜΑ ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΟΥ	33
ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	58
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	88
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	41
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	47
Τ.Ε.Ι ΛΑΜΙΑΣ	348
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓ. ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	108
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	44
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ	59
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ	5
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΤΜΗΜΑ	9
ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ (ΠΑΡ.ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ)	9
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΤΜΗΜΑ	2
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΠΑΡ. ΑΜΦΙΣΣΑΣ)	2
ΣΧΟΛΗ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	229
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ	179
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	50
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	13
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	13
ΑΕΝ ΚΥΜΗΣ	13
ΤΜΗΜΑ ΠΛΟΙΑΡΧΩΝ	13
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	342
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	342
Τ.Ε.Ι.	342
Τ.Ε.Ι ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	342
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	197
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	72
ΤΜΗΜΑ ΘΕΡΜΟΚ.ΚΑΛΛΙΕΡΓ.ΑΝΘΟΚ.	62
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	63
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	145
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚ.ΜΟΝ.ΥΓ.ΠΡΟΝΟΙΑΣ	43
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚ.ΜΟΝ.ΤΟΠ.ΑΥΤΟΔΙΟΙΚ	63
ΤΜΗΜΑ ΕΛΕΓΚΤΙΚΩΝ & ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	39
ΑΤΤΙΚΗ	3129
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	2973
Τ.Ε.Ι.	2814
ΤΕ.Ι ΑΘΗΝΩΝ	2003
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	482
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΥΠΟΔΟΜΗΣ	37
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ	57
ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ	67
ΤΜΗΜΑ ΝΑΥΠΗΓΙΚΗΣ	23
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ (ΠΡΟΓ-ΑΝΑΛ)	109
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ	37
ΤΜΗΜΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ	61
ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ	17
ΓΕΝΙΚΟ ΦΥΣΙΚΗΣ-ΧΗΜΕΙΑΣ Τ.ΥΛΙΚ.	74
ΣΧΟΛΗ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	112
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	60
ΤΜΗΜΑ ΟΙΝΟΛΟΓΙΑΣ-ΤΕΧΝΟΛ.ΠΟΤΩΝ	52
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	202

Π 3.11 συνέχεια)	
ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΗΣΗΣ	43
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	35
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	58
ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ	28
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚ.ΜΟΝ.ΥΓΕΙΑΣ-ΠΡΟΝ.	38
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓ.ΥΓΕΙΑΣ Κ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	897
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ Α	113
ΤΜΗΜΑ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗΣ	124
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	50
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	72
ΤΜΗΜΑ ΡΑΔΙΟΛΟΓΙΑΣ-ΑΚΤΙΝΟΛΟΓΙΑΣ	37
ΤΜΗΜΑ ΟΔΟΝΤΟΤΕΧΝΙΚΗΣ	34
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ	35
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	67
ΤΜΗΜΑ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	29
ΤΜΗΜΑ ΟΠΤΙΚΗΣ	20
ΤΜΗΜΑ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ	40
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΚΕΠΤ-ΕΠΙΣΚΕΠΤΡ. ΥΓ.	56
ΤΜΗΜΑ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΑΣ	50
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ Β	97
ΓΕΝΙΚΟ ΒΑΣΙΚ. ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΜΑΘ/ΤΩΝ	73
ΣΧΟΛΗ ΓΡΑΦΙΚΩΝ-ΚΑΛΛΙΤΕΧΝ. ΣΠ.	310
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛ. ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	43
ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗΣ	66
ΤΜΗΜΑ ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗΣ	72
ΤΜΗΜΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ	46
ΤΜΗΜΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	83
Τ.Ε.Ι ΠΕΙΡΑΙΩΣ	811
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	701
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	75
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	20
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	81
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ	96
ΤΜΗΜΑ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑΣ	44
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡ.ΥΠΟΛΟΓ/ΚΩΝ ΣΥΣΤ.	87
ΤΜΗΜΑ ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΟΥ	78
ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ	126
Γ.Τ.Μ. ΦΥΣΙΚΗΣ-ΧΗΜΕΙΑΣ-Τ.ΥΛΙΚΩΝ	94
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	110
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	58
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	52
Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.	159
ΑΣΕΤΕΜ-ΣΕΛΕΤΕ	159
Α Σ Ε Τ Ε Μ	159
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ	24
ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΩΝ	51
ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ	36
ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ	34
ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ	14

Π 3.11 (συνέχεια)	
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	156
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	97
ΑΕΝ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ	89
ΤΜΗΜΑ ΠΛΟΙΑΡΧΩΝ	38
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	51
ΑΕΝ ΥΔΡΑΣ	8
ΤΜΗΜΑ ΠΛΟΙΑΡΧΩΝ	8
ΔΡΑΜΑΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ	24
ΔΡΑΜΑΤ.ΣΧΟΛΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ	24
ΤΜΗΜΑ ΗΘΟΠΟΙΩΝ	24
ΣΧΟΛΕΣ ΧΟΡΟΥ	32
ΣΧΟΛΗ ΟΡΧΗΣΤΡΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ	32
ΤΜΗΜΑ ΚΑΘΗΓ. ΧΟΡΟΥ	32
ΑΝΩΤΕΡΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΚΠ/ΣΗ	3
ΑΝ.ΕΚΚΛΗΣ.ΣΧΟΛΗ ΑΘΗΝΩΝ	3
ΤΜΗΜΑ ΙΕΡΕΩΝ	3
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	29
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	29
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	29
ΑΕΝ ΟΙΝΟΥΣΩΝ ΧΙΟΥ	8
ΤΜΗΜΑ ΠΛΟΙΑΡΧΩΝ	8
ΑΕΝ ΧΙΟΥ	21
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	21
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	37
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	37
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	8
ΑΕΝ ΣΥΡΟΥ	8
ΤΜΗΜΑ ΠΛΟΙΑΡΧΩΝ	8
ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	29
ΑΝΩΤΕΡΑ ΣΧΟΛΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΡΟΔΟΥ	29
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ	29
ΚΡΗΤΗ	1172
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1100
Τ.Ε.Ι.	1100
Τ.Ε.Ι ΚΡΗΤΗΣ	1100
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	454
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	48
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	49
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	46
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ (ΠΑΡ.ΧΑΝΙΩΝ)	77
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ & ΠΟΛΥΜΕΣΩΝ	70
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ (ΠΑΡ.ΧΑΝΙΩΝ)	55
ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	109
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΤΜΗΜΑ	45
ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΙΤΟΛΟΓΙΑΣ (ΠΑΡ. ΣΗΤΕΙΑΣ)	45
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	165
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	82
ΤΜΗΜΑ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑΚΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ	83

Π3.11 (συνέχεια)	
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	160
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	72
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤ.ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	43
ΤΜΗΜΑ ΣΥΝΕΤ/ΚΩΝ ΟΡΓ.ΕΚΜΕΤ/ΣΕΩΝ	45
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜ.ΥΓΕΙΑΣ-ΠΡΟΝΟΙΑΣ	237
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	168
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	69
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΤΜΗΜΑ	39
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ & ΑΚΟΥΣΤΙΚΗΣ(ΠΑΡ. ΡΕΘΥΜΝΟΥ)	39
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	72
ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ ΕΜΠ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ	37
ΑΕΝ ΚΡΗΤΗΣ	37
ΤΜΗΜΑ ΠΛΟΙΑΡΧΩΝ	14
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	23
ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	29
ΑΝΩΤΕΡΑ ΣΧΟΛΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	29
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ	29
ΑΝΩΤΕΡΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΚΠ/ΣΗ	6
ΑΝ. ΕΚΚΛΗΣ/ΚΗ ΣΧ. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	6
ΤΜΗΜΑ ΙΕΡΕΩΝ	6
ΙΔΙΩΤΙΚΟ	8
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	8
ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	8
ΑΤΤΙΚΗ	8
ΕΠΑΓΓ/ΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ	8
ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	8
ΑΝΩΤΕΡΑ ΣΧΟΛΗ ΝΟΣΗΛ.ΕΕΣ ΑΘΗΝΩΝ	8
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΟΚΟΜΩΝ	8
Πηγή: ΕΣΥΕ	

Μεταπτυχιακά Προγράμματα

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών Θεολογίας

ΜΔΕ α.Ερμηνευτή Θεολογία, β.Ιστορική Θεολογία, γ.Πατερικών Σπουδών-Ιστορίας Δογμάτων και Συμβολικής δ. Συστηματική Θεολογία, ε.Ορθοδοξία και Παγκοσμιοποίηση
ΜΔΕ με τίτλο «Φύλο και Θρησκεία»

Κοινωνικής Θεολογίας

ΜΔΕ α.Βιβλικών Σπουδών, β.Εκκλησιαστικής Γραμματείας, γ.Θρησκευολογίας, δ.Κανονικού Δικαίου, ε.Ποιμαντικής Θεολογίας και Αγωγής, στ.Χριστιανικής Λατρείας

Νομικής

ΜΔΕ στα γνωστικά αντικείμενα του Δημοσίου Δικαίου

ΜΔΕ του τομέα Διεθνών Σπουδών με τίτλο «Νομικές Διεθνείς Σπουδές» εξειδικεύεται σε α.Δημόσιο Διεθνές, β. Ευρωπαϊκό Δίκαιο, γ.Ιδιωτικό Διεθνές και Συγκριτικό Δίκαιο

ΜΔΕ του τομέα Ποινικών Επιστημών α.Ποινικό Δίκαιο-Ποινική Δικονομία, β.Εγκληματολογία

ΜΔΕ του τομέα Ιστορίας-Φιλοσοφίας-Κοινωνιολογίας α.Ιστορία του Δικαίου, β.Φιλοσοφία του Δικαίου, γ.Κοινωνιολογία του Δικαίου, δ.Εκκλησιαστικό Δίκαιο

ΜΔΕ του τομέα Α Ιδιωτικού Δικαίου (ενός ή δύο ετών)

ΜΔΕ του τομέα Β Ιδιωτικού Δικαίου α.Εμπορικό Δίκαιο, β.Εργατικό Δίκαιο, γ.Πολιτική Δικονομία

Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης

ΜΔΕ Κράτος και Δημόσια Πολιτική

ΜΔΕ με τίτλο «Ευρωπαϊκές και Διεθνείς Σπουδές» στους τομείς: α.Ευρωπαϊκή Οικονομία και Πολιτική, β.Περιφερειακές και Διεθνείς Σπουδές

ΜΔΕ στους τομείς: α.Πολιτικής Επιστήμης, β.Κοινωνιολογίας ΜΔΕ στις σπουδές Νοτιοανατολικής Ευρώπης

Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης

ΜΔΕ με κατευθύνσεις: α.Πολιτική Επικοινωνία και Νέες Τεχνολογίες και β. Πολιτισμικές Σπουδές και Ανθρώπινη Επικοινωνία

Μεθοδολογίας της Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης

ΜΔΕ στην Ιστορία και Φιλοσοφία των Επιστημών και της Τεχνολογίας

ΜΔΕ στη Βασική και Εφαρμοσμένη Γνωστική Επιστήμη με κατευθύνσεις: α.Γνωστική Επιστήμη, β.Εφαρμογές της Γνωστικής Επιστήμης

Φιλολογίας

ΜΔΕ με τίτλο Κοραής: α.Αρχαία Ελληνική Φιλολογία, β.Λατινική Φιλολογία, γ.Βυζαντινή Φιλολογία, δ.Λαογραφία, ε.Νεοελληνική Φιλολογία, στ.Γλωσσολογία

ΜΔΕ με τίτλο «Τεχνολογισμός» μεταπτυχιακό στη Γλωσσική Τεχνολογία ΜΔΕ της Νέας Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας

Ιστορίας-Αρχαιολογίας

ΜΔΕ στους τομείς: α.Προϊστορική Αρχαιολογία, β.Κλασική Αρχαιολογία, γ.Βυζαντινή Αρχαιολογία, δ.Ιστορία της Νεότερης Τέχνης, ε.Ιστορία της Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας, στ.Βυζαντινή Ιστορία, ζ.Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία, η.Ευρωπαϊκή Ιστορία

ΜΔΕ με τίτλο «Μουσειακές Σπουδές»

Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας

ΜΔΕ στη Σχολική Ψυχολογία

ΜΔΕ στην Κλινική Ψυχολογία

ΜΔΕ στη Θεωρία, Πράξη και Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου με κατευθύνσεις: 1.Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός και Διδασκαλία, 2. Εκπαιδευτική Αξιολόγηση, 3.Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, 4. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, 5. Σύγχρονες Τεχνολογίες στην Εκπαίδευση

ΜΔΕ στη Συμβουλευτική και Επαγγελματικό Προσανατολισμό

ΜΔΕ στη: α.Συστηματική φιλοσοφία, β.Ιστορία της Φιλοσοφίας, γ.Ηθική

ΜΔΕ στη Διδακτική Μαθημάτων Ειδικότητας με Νέες Τεχνολογίες

Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης

ΜΔΕ στη «Συγκριτική Παιδαγωγική με ειδίκευση στη Διοίκηση Ολικής Ποιότητας σε Ελληνικούς και Ευρωπαϊκούς Οργανισμούς και Προγράμματα» στους τομείς: α.Ειδική Παιδαγωγική και Ψυχολογία, β.Επιστημών της Αγωγής, γ.Μαθηματικών και Πληροφορικής, δ.Φυσικών Επιστημών, Τεχνολογίας και Περιβάλλοντος, ε.Ανθρωπιστικών Σπουδών (συνεργάζεται το Institute of Education, University of London)

Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία

ΜΔΕ με τίτλο «Εκπαίδευση και Ανθρώπινα Δικαιώματα» με κατευθύνσεις: 1.Εκπαίδευση και Κοινωνικές Διακρίσεις, 2.Ειδική Αγωγή (συνεργάζεται το Institute of Education, University of London)

Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας

ΜΔΕ στη Μετάφραση-Μεταφρασεολογία στις εξής κατευθύνσεις: 1. Αγγλικής Γλώσσας, 2. Γαλλικής Γλώσσας, 3. Γερμανικής Γλώσσας 4.Ισπανικής Γλώσσας, 5.Ιταλικής Γλώσσας

ΜΔΕ με τίτλο: «Γαλλική Γλώσσα και Φιλολογία» στις κατευθύνσεις: 1.Διδακτική της Γαλλικής ως ξένης γλώσσας, 2.Γαλλική Λογοτεχνία, 3.Ιστορία του Γαλλικού Πολιτισμού

Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας

ΜΔΕ στη Θεωρία Λεξικογραφίας και Εφαρμογές

ΜΔΕ με ειδικεύσεις: 1.Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία, 2.Μετάφραση, 3.Λεξικογραφία και Εφαρμογές ΜΔΕ ειδικεύσεις: 1.Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία, 2.Μετάφραση, 3.Λεξικογραφία/Ορολογία, 4.Λογοτεχνία, Πολιτισμός και Ιδεολογία

Θεατρικών Σπουδών

ΜΔΕ με τίτλο «Το Ελληνικό θέατρο από την Αρχαιότητα έως Σήμερα: Θεωρία και Παράσταση» με κατευθύνσεις: 1.Θεατρολογία, 2.Μουσικολογία, 3.Θεατρολογία-Μουσικολογία

Φυσικής

ΜΔΕ στους εξής τομείς: I. Βασικής Φυσικής: α.Φυσική των Υλικών, β.Πυρηνική και Φυσική Στοιχειωδών Σωματιδίων, γ. Αστροφυσική, Αστρονομία και Μηχανική,

II.Εφαρμοσμένης Φυσικής: Φυσική Περιβάλλοντος **Χημείας**

ΜΔΕ στους τομείς: α.Αναλυτικής Χημείας, β.Φυσικοχημείας, γ.Οργανικής Χημείας, δ.Βιομηχανικής Χημείας, ε.Χημείας Τροφίμων, στ.Βιοχημείας, ζ. Κλινικής Χημείας, η.Ανόργανης Χημείας και Τεχνολογίας, θ.Χημείας και Τεχνολογίας Περιβάλλοντος

ΜΔΕ με τίτλο «Επιστήμη Πολυμερών και Εφαρμογές της»

ΜΔΕ στην περιοχή της Διδακτικής της Χημείας και τις Νέες Εκπαιδευτικές Τεχνολογίες με κατευθύνσεις: α.Διδακτική της Χημείας, β.Σύγχρονες Μέθοδοι Διδασκαλίας της Χημείας

ΜΔΕ στην Οργανική Σύνθεση και Εφαρμογές της στη Χημική Βιομηχανία

ΜΔΕ με τίτλο «Χημική Ανάλυση-Έλεγχος Ποιότητας»

ΜΔΕ με τίτλο «Κατάλυση και Εφαρμογές της» με τις εξής κατευθύνσεις: α.Ομογενής Κατάλυση, β.Ετερογενής Κατάλυση, γ.Εφαρμοσμένη Κατάλυση

Βιολογίας

Διδακτορικό ΜΔΕ με τίτλο «Εφαρμογές της Βιολογίας στην Ιατρική»

ΜΔΕ α.Κλινική Βιοχημεία, β.Βιοτεχνολογία, γ.Οικολογία, δ.Θαλάσσια Βιολογία-Αλιευτικοί Πόροι-Υδατοκαλλιέργειες

ΜΔΕ στην Κλινική Βιοχημεία-Μοριακή Διαγνωστική

ΜΔΕ με τίτλο «Σύγχρονες Τάσεις στη Διδακτική των Βιολογικών Μαθημάτων και Νέες Τεχνολογίες»

ΜΔΕ με τίτλο Βιοπληροφορική

ΜΔΕ με τίτλο Μικροβιακή Βιοτεχνολογία

ΜΔΕ στην Ωκεανογραφία με ειδικεύσεις: α.Βιολογική Ωκεανογραφία, β.Γεωλογική Ωκεανογραφία, γ.Φυσική Ωκεανογραφία, δ. Χημική Ωκεανογραφία **Μαθηματικών**

ΜΔΕ με κατευθύνσεις α.Μαθηματικά (Θεωρητικά μαθηματικά), β.Εφαρμοσμένα Μαθηματικά

ΜΔΕ στα Μαθηματικά (Διδακτική και Μεθοδολογία των Μαθηματικών)

ΜΔΕ στην περιοχή των «Μαθηματικών της Αγοράς και της Παραγωγής»

ΜΔΕ στη Λογική και Θεωρία Αλγορίθμων και Υπολογισμού με κατευθύνσεις: 1.Λογική και Θεωρία Αλγορίθμων και Υπολογισμού, 2. Μαθηματική Λογική, 3. Πληροφορική Λογική

Πληροφορικής και Επικοινωνιών

ΜΔΕ με τίτλο «Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες» με ειδικεύσεις: α.Υπολογιστικής Επιστήμης, β.Προηγμένων Πληροφοριακών Συστημάτων, γ.Τεχνολογίας Συστημάτων Υπολογιστών, δ.Συστήματα Επικοινωνίας και Δικτύων, ε.Επεξεργασίας Σήματος για Επικοινωνίες και Πολυμέσα, στ.Νέων Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών

ΜΔΕ στη Μικροηλεκτρονική με κατευθύνσεις: 1.Τεχνολογία Ολοκληρωμένων Κυκλωμάτων, 2.Σχεδίαση Ολοκληρωμένων Κυκλωμάτων

ΜΔΕ στη Διοίκηση και Οικονομική των Τηλεπικοινωνιακών Δικτύων **Οικονομικών Επιστημών**

ΜΔΕ στην «Εφαρμοσμένη Οικονομική και Χρηματοοικονομική» με ειδικεύσεις: α.Χρηματοοικονομική των Επιχειρήσεων και των Αγορών, β.Διεθνής Οικονομία και Οικονομική Πολιτική

ΜΔΕ στην «Οικονομική Επιστήμη»

Ιατρικής

ΜΔΕ στον τομέα της Ιατρικής Φυσικής-Ακτινοφυσικής

ΜΔΕ με τίτλο «Κλινική Ιατρική, Προληπτική και Κοινωνική Ιατρική» με κατευθύνσεις: 1.Εργαστηριακή Φυσική, 2.Κλινική Ιατρική, 3.Προληπτική και Κοινωνική Ιατρική

ΜΔΕ στη «Μοριακή Ιατρική» σε τρεις επιμέρους κατευθύνσεις: 1.Λειτουργική Γονιδιωματική και Προτεωμική, 2.Νευρολογία, 3.Προηγμένη Μοριακή Διαγνωστική

ΜΔΕ στην Ακτινολογία

ΜΔΕ στην περιοχή της Προαγωγής και Αγωγής της Υγείας

ΜΔΕ στην περιοχή Περιβάλλον και Υγεία, Διαχείριση Περιβαλλοντικών Θεμάτων με Επιπτώσεις στην Υγεία (“Environment and Health. Capacity Building for Decision Making”)

ΜΔΕ με τίτλο «Ελάχιστα Επεμβατική Χειρουργική, Ρομποτική Χειρουργική και Τηλεχειρουργική» στις κατευθύνσεις: α.Ελάχιστα Επεμβατική Χειρουργική, Ρομποτική Χειρουργική και Τηλεχειρουργική με εξειδίκευση στη Γενική Χειρουργική, β.Ελάχιστα Επεμβατική Χειρουργική και Τηλεχειρουργική με εξειδίκευση στη χειρουργική των Μεταμοσχεύσεων Οργάνων.

ΜΔΕ στις Μονάδες Εντατικής Θεραπείας-Καρδιολογική Νοσηλευτική

ΜΔΕ με τίτλο «Επαγγελματική και Περιβαλλοντική Υγεία-Διαχείριση και Οικονομική Αποτίμηση» στην Επαγγελματική και Περιβαλλοντική Υγεία σε δύο επιμέρους κατευθύνσεις: α.Προστασία και Πρόληψη των κινδύνων στην εργασία και το περιβάλλον, β.Διαχείριση και Οικονομική Αποτίμηση

Οδοντιατρικής

ΜΔΕ στην Οδοντιατρική με ειδিকেύσεις στους τομείς: 1.Κοινωνικής Οδοντιατρικής, 2.Βιολογίας Στόματος, 3.Οδοντιατρικών Βιοϋλικών, 4.Παθολογία Στόματος, 5.Παθολογία Στόματος με κατεύθυνση Χειρουργική Στόματος, 6.Παθοβιολογίας Στόματος με κατεύθυνση Διαγνωστική και Ακτινολογία Στόματος, 7. Ορθοδοντικής, 8.Παιδοδοντιατρικής, 9.Οδοντικής Χειρουργικής, 10. Περιοδοντολογίας, 11.Ενδοδοντίας, 12. Προσθητικής, 13.Στοματολογίας **Φαρμακευτικής**

ΜΔΕ στον τομέα «Έλεγχος και Παραγωγή Φαρμακευτικών Ενώσεων»

ΜΔΕ στον τομέα «Βιομηχανική Φαρμακευτική»

ΜΔΕ στους εξής τομείς: 1.Κλινικής Φαρμακευτικής, 2.Βιοφαρμακευτικής-Φαρμακοκινητικής, 3.Φαρμακευτικής Τεχνολογίας, 4.Καλλυντικών-Κοσμητολογίας, 5.Συνθετικής Φαρμακευτικής Χημείας, 6.Φαρμακευτικής Ανάλυσης-Ελέγχου Ποιότητας, 7.Φαρμακογνωσίας Βιοδραστικών Φυσικών Προϊόντων, 8.Απομόνωση, Ανάπτυξη, Παραγωγή και Έλεγχος Βιοδραστικών Φυσικών Προϊόντων (Φάρμακα, Καλλυντικά, Ειδικά Προϊόντα Διατροφής), 9.Ραδιοφαρμακευτικής Χημείας

Νοσηλευτική

ΜΔΕ στις ειδিকেύσεις: 1.Βασικές Επιστήμες, 2.Δημόσια Υγεία, 3.Κοινωνική Νοσηλευτική, 4. Ψυχική Υγεία, 5.Κλινική Νοσηλευτική με κατευθύνσεις: «Γαστρεντερολογική Νοσηλευτική, β.Εντατική και Επείγουσα Νοσηλευτική, γ.Ογκολογική Νοσηλευτική και Ανακουφιστική Φροντίδα, δ.Παιδιατρική Νοσηλευτική,

ε. Πρόληψη και Έλεγχος Λοιμώξεων, στ. Χειρουργική Νοσηλευτική

ΜΔΕ στις εξειδικεύσεις: 1. Οργάνωση και Διοίκηση Υπηρεσιών Υγείας,

2. Πληροφορικής Υγείας **Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος**

ΜΔΕ 1. Εφαρμοσμένη Περιβαλλοντική Γεωλογία, 2. Στρωματογραφία-Παλαιοντολογία, 3. Γεωλογία και Περιβάλλον, 4. Δυναμική Τεκτονική και Εφαρμοσμένη Γεωλογία, 5. Γεωφυσική-Σεισμολογία

ΜΔΕ στον τομέα της Πρόληψης και Διαχείρισης των Φυσικών Καταστροφών

Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού

ΜΔΕ στις κατευθύνσεις: α. Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Σπουδές στη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό, β. Προπονησιολογία

ΜΔΕ στη Βιολογία της Άσκησης

Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών Γεωπονικής Βιοτεχνολογίας

ΜΔΕ με τίτλο «Βιοτεχνολογία και Εφαρμογές στη Γεωπονία»

Αξιοποίησης Φυσικών Πόρων και Γεωργικής Μηχανικής

ΜΔΕ με τίτλο «Αξιοποίηση Φυσικών Πόρων και Γεωργικής Μηχανικής»

Φυτικής Παραγωγής

ΜΔΕ με τίτλο: «Επιστήμη και Σύγχρονα Συστήματα Φυτικής Παραγωγής, Φυτοπροστασίας και Αρχιτεκτονικής Τοπίου» **Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης**

ΜΔΕ με τίτλο: «Οργάνωση και Διοίκηση Επιχειρήσεων Τροφίμων και Γεωργίας»

ΜΔΕ με τίτλο: «Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου»

Ζωικής Παραγωγής

ΜΔΕ με τίτλο «Γενετική Βελτίωση, Αναπαραγωγή και Διατροφή Αγροτικών Ζώων»

ΜΔΕ με τίτλο «Εκτροφή Υδροβίων Οργανισμών» **Επιστήμης και Τεχνολογίας**

Τροφίμων

ΜΔΕ με τίτλο «Επιστήμη και Τεχνολογία Τροφίμων και Διατροφή του Ανθρώπου»

ΜΔΕ με τίτλο «Οινολογία-Αμπελουργία» με κατευθύνσεις: 1. Οινολογία, 2. Αμπελουργία

Γενικό

ΜΔΕ με τίτλο «Θετικές Επιστήμες στη Γεωπονία»

Χαροκόπειο ΑΕΙ Οικιακή Οικονομίας Επιστήμης Διαιτολογίας-Διατροφής

ΜΔΕ στους τομείς: α.Κλινικής Διατροφής β.Διατροφής και Υγείας, γ.Διατροφής και Άσκησης

Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας

ΜΔΕ με τίτλο: «Βιώσιμη Ανάπτυξη» στους τομείς: 1.Τοπικής Ανάπτυξης, 2.Διαχείρισης Περιβάλλοντος 3.Αγωγής Καταναλωτή

Γεωγραφίας

ΜΔΕ με τίτλο: «Εφαρμοσμένη Γεωγραφία και Διαχείριση του Χώρου» στους εξής τομείς: 1. Διαχείριση Φυσικών και Ανθρωπογενών Καταστροφών, 2.Διαχείριση και Ανάλυση Γεωγραφικών Δεδομένων, 3. Ανάπτυξη και Διαχείριση του Ευρωπαϊκού Χώρου

Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών Α.Σ.Κ.Τ.

ΜΔΕ στην περιοχή Ψηφιακών Μορφών Τέχνης

Τμήμα Εικαστικών Τεχνών

ΜΔΕ με τίτλο «Εικαστικές Τέχνες»

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο Πολιτικών Μηχανικών

ΜΔΕ στο «Δομοστατικό Σχεδιασμό και Ανάλυση των Κατασκευών» ΜΔΕ στην «Επιστήμη και Τεχνολογία των Υδάτινων Πόρων»

Μηχανικών Μεταλλείων-Μεταλλουργών

ΜΔΕ στο «Σχεδιασμό και Κατασκευή Υπογείων Έργων»

Μηχανολόγων Μηχανικών

ΜΔΕ στη γενική περιοχή των «Συστημάτων Αυτοματισμού» με τις εξής επιμέρους κατευθύνσεις: 1.Συστήματα Κατασκευών ή Παραγωγής, 2.Συστήματα Αυτομάτου Ελέγχου ή Ρομποτικής ΜΔΕ στη γενική περιοχή της «Διοίκησης Επιχειρήσεων»

Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

ΜΔΕ στην α.Συντήρηση και Αποκατάσταση Αρχιτεκτονικών Μνημείων και Συνόλων, β.Συντήρηση και Αποκατάσταση Αρχιτεκτονικών Μνημείων και Συνόλων (Προστασία μνημείων) με κατεύθυνση τα Υλικά και Επεμβάσεις Συντήρησης

ΜΔΕ «Αρχιτεκτονική-Σχεδιασμός του Χώρου» στις κατευθύνσεις: α.Σχεδιασμός-Χώρος-Πολιτισμός, β.Πολεοδομία-Χωροταξία

Χημικών Μηχανικών

ΜΔΕ στην Επιστήμη και Τεχνολογία Υλικών

ΜΔΕ στην «Υπολογιστική Μηχανική» με κατευθύνσεις: 1.Υπολογιστική Μηχανική

Ρευστών, 2. Υπολογιστική Μηχανική Στερεών

Ναυπηγών Μηχανολόγων Μηχανικών

ΜΔΕ στη «Ναυτική και Θαλάσσια Τεχνολογία και Επιστήμη»

Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών

ΜΔΕ με τίτλο «Γεωπληροφορική» ΜΔΕ στο «Περιβάλλον και Ανάπτυξη»

Εφαρμοσμένων Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών

ΜΔΕ στα εξής αντικείμενα: α.Φιλοσοφία και Ιστορία των Επιστημών και της Τεχνολογίας, β.Μαθηματικά, γ.Μηχανική, δ.Φυσική

ΜΔΕ στη «Μαθηματική Προτυποποίηση σε Σύγχρονες Τεχνολογίες και την Οικονομία» με δύο κατευθύνσεις: 1.Τεχνολογιών Αιχμής, 2. Χρηματοοικονομικής

ΜΔΕ στη «Μικρο συστήματα και Νανο διατάξεις»

Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών

ΜΔΕ στην «Παραγωγή και Διαχείριση Ενέργειας»

ΜΔΕ με τίτλο «Ενδεικτικό Ειδίκευσης στην Επιστήμη του Ηλεκτρολόγου Μηχανικού και Μηχανικού Υπολογιστών»

ΜΔΕ στη γενική περιοχή των «Τεχνοοικονομικών Συστημάτων» με κατευθύνσεις: α.Διοίκηση Τεχνολογικών Συστημάτων, β.Διοίκηση Συστημάτων Παραγωγής

Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών Οικονομικής Επιστήμης

ΜΔΕ στην «Οικονομική Επιστήμη» με κατευθύνσεις: 1.Οικονομική Θεωρία, 2.Εφαρμοσμένη Οικονομική και Χρηματοοικονομική

ΜΔΕ στη Χρηματοοικονομική Τραπεζική για Στελέχη Επιχειρήσεων και Οργανισμούς

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων

ΜΔΕ α.στη Διοίκηση Επιχειρήσεων MBA, β. Στη Διοίκηση Επιχειρήσεων για Στελέχη (Executive MBA) ΜΔΕ στη Διοίκηση Υπηρεσιών

Πληροφορικής

ΜΔΕ στον τομέα των Πληροφοριακών Συστημάτων ΜΔΕ με τίτλο «Επιστήμη των Υπολογιστών»

Στατιστικής

ΜΔΕ στη Στατιστική

ΜΔΕ στη Στατιστική (Συμπληρωματικής Ειδίκευσης)

Τμήμα Μάρκετινγκ και Επικοινωνίας

ΜΔΕ στο Μάρκετινγκ και Επικοινωνία με Νέες Τεχνολογίες με δύο κατευθύνσεις: 1

Μάρκετινγκ, 2.Επικοινωνία ΜΔΕ στη «Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού» με κατευθύνσεις: 1.Διοικητική των Επιχειρήσεων, 2.Χρηματοοικονομική Μηχανική, 3.Εφοδιαστική Διαχείριση και Μεταφορές, 4. Ηλεκτρονικό Εμπόριο, 5.Επιχειρηματικότητα και Ανάπτυξη Νέων Επιχειρήσεων, 6.Διαχείριση Τεχνολογίας, 7.Διοίκηση Συστημάτων Υγείας

Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών

ΜΔΕ α.στη Διεθνή Οικονομική και Χρηματοδοτική, β.στις Ευρωπαϊκές Οικονομικές Σπουδές, γ.στις Ευρωπαϊκές Σπουδές για Στελέχη Επιχειρήσεων και Οργανισμών

Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

ΜΔΕ στις εξής περιοχές: α.Λογιστικής, β.Χρηματοοικονομικής

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΜΔΕ στην Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη

Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σπουδών

ΜΔΕ στις εξής κατευθύνσεις: α.Διεθνές Δίκαιο και Διπλωματικές Σπουδές, β.Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγικές Σπουδές, γ.Δίκαιο και Οικονομία Διεθνούς Εμπορίου και Επενδύσεων, δ.Ευρωπαϊκό Δίκαιο και Πολιτική (Πρόγραμμα Jean Monnet), ε. Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη (Πρόγραμμα Jean Monnet)

Ψυχολογίας

ΜΔΕ στην Οργανωτική και Οικονομική Ψυχολογία

ΜΔΕ με τίτλο Ψυχολογία και Μ.Μ.Ε.

ΜΔΕ ε τίτλο: Δυνητικές Κοινότητες: Κοινωνιο-ψυχολογικές Προσεγγίσεις και Τεχνικές Εφαρμογές

Κοινωνιολογίας

ΜΔΕ στον τομέα «Κοινωνικός Αποκλεισμός και Μειονότητες» με κατευθύνσεις: Κοινωνιολογίας, Εγκληματολογίας, Ψυχολογίας

ΜΔΕ με τίτλο: «Η Σύγχρονη Εγκληματικότητα και η αντιμετώπισή της»

Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης

ΜΔΕ στην Πολιτιστική Πολιτική, Διοίκηση και Επικοινωνία

Κοινωνικής Πολιτικής και Ανθρωπολογίας

ΜΔΕ α.Κοινωνικής Πολιτικής, β. Κοινωνικής Μεθοδολογίας

Δημόσιας Διοίκησης

ΜΔΕ με τίτλο «Δημόσια Διοίκηση» με κατευθύνσεις: Εθνική και Κοινοτική Διοίκηση,

Νομικός Πολιτισμός, Οικονομική Επιστήμη, Παραγωγή και Διαχείριση Στατιστικής Πληροφόρησης, Φορολογία και Ελεγκτική, Σύγχρονες Μέθοδοι Δημόσιας Διοίκησης και Διαχείρισης

ΜΔΕ στα Οικονομικά της Παραγωγής και των Διακλαδικών Σχέσεων

Γενικό Τμήμα Δικαίου

ΜΔΕ στο «Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση» με κατευθύνσεις: Ιδιωτικό Δίκαιο, Δημόσιο Δίκαιο, Ποινικό Δίκαιο και Θεωρία Δικαίου

Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας

ΜΔΕ με τίτλο «Πολιτική Επιστήμη και Ιστορία» με κατευθύνσεις: α.Πολιτική Επιστήμη, β.Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία

Πανεπιστήμιο Αιγαίου Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού

ΜΔΕ στους τομείς: 1.Παιδικού βιβλίου, 2.Παιδικού βιβλίου και Παιδαγωγικού Υλικού
ΜΔΕ στο: «Φύλο και Νέα Εκπαιδευτικά Περιβάλλοντα στην Κοινωνία της Πληροφορίας»
ΜΔΕ στην «Περιβαλλοντική Εκπαίδευση»

ΜΔΕ στα «Μοντέλα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών Μονάδων» με τις εξής κατευθύνσεις: α.Διαχείριση και Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Μονάδων, β.Διαχείριση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας

Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας Κοινωνικής Ανθρωπολογίας

ΜΔΕ με α.Ανθρωπολογική κατεύθυνση β.Ιστορική κατεύθυνση

ΜΔΕ με τίτλο: «Γυναίκες και Φύλα: Ανθρωπολογικές και Ιστορικές Προσεγγίσεις» στην κατεύθυνση των γυναικείων σπουδών και των μελετών για τα φύλα

Κοινωνιολογίας

ΜΔΕ στην «Έρευνα Εφαρμοσμένη στην Ανάπτυξη Καινοτόμων Τοπιών και Περιφερειακών Πολιτικών και την Κοινωνική Συνοχή»

Περιβάλλοντος

ΜΔΕ στην «Περιβαλλοντική Πολιτική και Διαχείριση» (σε συνεργασία με το East Anglia University και το Cyprus International Institute of Management)

ΜΔΕ στον τομέα της Γεωργίας και του Περιβάλλοντος με κατευθύνσεις: 1. Ολοκληρωμένη Διαχείριση Γεωργικών Οικοσυστημάτων, 2.Διατήρηση Βιοποικιλότητας-Βιολογική Γεωργία-Κτηνοτροφία, 3.Προϊόντα Φυτοπροστασίας και Περιβάλλον

ΜΔΕ με τίτλο «Θεοφράσειο: Περιβαλλοντική και Οικολογική Μηχανική» με κατευθύνσεις: Εφαρμοσμένη Οικολογία, Περιβαλλοντική Τεχνολογία και Μηχανική

Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών

ΜΔΕ στη «Διοίκηση Ναυτιλίας, Μεταφορών και Εμπορίου» με ειδικότητα στους τομείς: α.Ναυτιλία με κατευθύνσεις: 1.Διοίκηση Ναυτιλιακών Επιχειρήσεων, 2.Διοίκηση Ναυτιλιακών Επιχειρήσεων σε συνδυασμό με Ναυτικό Δίκαιο, β.Συνδυασμένες Μεταφορές και Νέες Τεχνολογίες, γ.Διεθνής Οικονομική και Χρηματοοικονομική

Γεωγραφίας

ΜΔΕ στη Γεωγραφία και Εφαρμοσμένη Γεωπληροφορική με κατευθύνσεις: α.Εφαρμοσμένη Γεωπληροφορική στην Ανθρωπογεωγραφία και το Σχεδιασμό του Χώρου και β.Εφαρμοσμένη Γεωπληροφορική στη Διαχείριση Φυσικού Περιβάλλοντος και Κινδύνων **Επιστήμης της Θάλασσας**

ΜΔΕ στη «Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών»

Μεσογειακών Σπουδών

ΜΔΕ με τίτλο «Πολιτικές, Οικονομικές και Διεθνείς Σχέσεις στη Μεσόγειο»

Διοίκησης Επιχειρήσεων

ΜΔΕ στη «Διοίκηση Επιχειρήσεων» MBA με τις εξής κατευθύνσεις: α.Διοίκηση Επιχειρησιακών Λειτουργιών, β.Λογιστική-Ελεγκτική, γ.Διοίκηση Ανθρωπίνων Πόρων **Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων**

ΜΔΕ στη Σχεδίαση Διαδραστικών και Βιομηχανικών Προϊόντων και Συστημάτων **Μηχανικών Πληροφοριακών και Επικοινωνιακών Συστημάτων**

ΜΔΕ στις Τεχνολογίες και Διοίκηση Πληροφοριακών και Επικοινωνιακών Συστημάτων **Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας**

ΜΔΕ στην «Πολιτισμική Πληροφορική» **Μαθηματικών**

ΜΔΕ στη «Μαθηματική Μοντελοποίηση στις Φυσικές Επιστήμες και στις Σύγχρονες Τεχνολογίες» **Στατιστικής και Αναλογιστικής Επιστήμης**

ΜΔΕ στη «Στατιστική και τα Αναλογιστικά-Χρηματοοικονομικά Μαθηματικά»

Πανεπιστήμιο Πειραιώς Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων

Ελληνικό ΜΔΕ στη Διοίκηση Επιχειρήσεων-Ολική Ποιότητα

Ευρωπαϊκό ΜΔΕ στη Διοίκηση Επιχειρήσεων-Ολική Ποιότητα

ΜΔΕ στη Διοίκηση Επιχειρήσεων

ΜΔΕ στη Διοίκηση Επιχειρήσεων για Στελέχη

ΜΔΕ στη Διοίκηση Επιχειρήσεων - Μάνατζμεντ Τουρισμού

ΜΔΕ στην Οργάνωση και Διοίκηση του Αθλητισμού **Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοικητικής**

ΜΔΕ στη Χρηματοοικονομική και Τραπεζική Διοικητική

ΜΔΕ στη Χρηματοοικονομική Ανάλυση για Στελέχη **Τεχνολογίας και Συστημάτων**

Παραγωγής

ΜΔΕ στην «Οργάνωση και Διοίκηση Βιομηχανικών Συστημάτων» με εξειδικεύσεις:
α.Συστήματα Εφοδιασμού, β.Συστήματα Διαχείρισης της Ενέργειας και Προστασίας του Περιβάλλοντος **Οικονομικής Επιστήμης**

ΜΔΕ στον τομέα της Οικονομικής και Επιχειρησιακής Στρατηγικής

ΜΔΕ με τίτλο «Διοίκηση της Υγείας»

Ναυτιλιακών Σπουδών

ΜΔΕ στη Ναυτιλία με κατευθύνσεις: α.Ναυτιλιακή Οικονομική και Πολιτική, β.Διοίκηση Ναυτιλιακών Επιχειρήσεων, γ.Διεθνείς Μεταφορές, δ.Διοίκηση Ποιότητας στη Ναυτιλία

Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης

ΜΔΕ στην κατεύθυνση Εφαρμοσμένης Στατιστικής

Πληροφορικής

ΜΔΕ με τίτλο «Προηγμένα Συστήματα Πληροφορικής» στις παρακάτω κατευθύνσεις: α.Τεχνολογία Ενσωματωμένων Υπολογιστικών Συστημάτων, β.Δικτυοκεντρικά Πληροφοριακά Συστήματα, γ.Ευφυείς Τεχνολογίες Επικοινωνίας Ανθρώπου-Υπολογιστή, δ.Συστήματα Υποστήριξης Αποφάσεων **Διδακτική της Τεχνολογίας και Ψηφιακών Συστημάτων**

ΜΔΕ στη «Διδακτική της Τεχνολογίας και Ψηφιακά Συστήματα» με κατευθύνσεις: Ηλεκτρονική Μάθηση, Ψηφιακές Επικοινωνίες και Δίκτυα, Δικτυοκεντρικά Συστήματα **Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών**

ΜΔΕ στις Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκη Θεολογίας

ΜΔΕ στους κλάδους: Ερμηνευτικής Θεολογίας, Ιστορικής Θεολογίας, Συστηματικής Θεολογίας, Πρακτικής Θεολογίας, Οικουμενικής Θεολογίας με ειδίκευση «Οικουμενική Θεολογία» **Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας**

ΜΔΕ στους εξής τομείς: Α Τομέας Αγίας Γραφής και Πατερικής Γραμματείας α.Αγία Γραφή, β.Πατερική Γραμματεία, γ.Θρησκειολογία, Β Τομέας Ιστορίας της Εκκλησίας και Δογματικής Θεολογίας α.Ιστορία της Εκκλησίας, β.Ελληνισμός και Ορθοδοξία, γ.Δογματική και Συμβολική Θεολογία, Γ Τομέας Λειτουργικής, Χριστιανικής Αρχαιολογίας και Τέχνης α.Λειτουργική, β.Χριστιανική Αρχαιολογία, γ.Αγιολογία, δ.Βυζαντινή Μουσικολογία και Ψαλτική Τέχνη Δ Τομέας Δικαίου, Οργανώσεως, Ζωής και Διάνοιας της Εκκλησίας α.Κανονικό Δίκαιο-Ποιμαντική-Ιεραποστολική, β.Παιδαγωγική-Ποιμαντική Ψυχολογία, γ.Χριστιανική Ηθική Κοινωνιολογία

Φιλολογίας

ΜΔΕ Νεοελληνικών Σπουδών και Πολιτισμού με τις ακόλουθες κατευθύνσεις: 1.Νεοελληνική Λογοτεχνία και Πολιτισμός και Βιβλιολογία, 2.Συγκριτική Γραμματολογία, Θεωρία Λογοτεχνίας και Μεταφραστικές Σπουδές

ΜΔΕ στους τομείς: 1.Κλασικής Φιλολογίας με ειδίκευση: α.Αρχαία Ελληνική Φιλολογία, β.Λατινική Φιλολογία, 2.Μεσαιωνικής και Νέας Ελληνικής Φιλολογίας με ειδίκευση:α.Μεσαιωνική Φιλολογία, β. Νεοελληνική Φιλολογία, γ.Γενική και Συγκριτική Γραμματολογία, 3.Γλωσσολογίας με ειδίκευση: α.Θεωρητική Γλωσσολογία, β.Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία, γ.Ιστορική και Βαλκανική Γλωσσολογία

Ιστορίας και Αρχαιολογίας

ΜΔΕ στους κλάδους: Ι.Ιστορίας: α.Αρχαία Ιστορία, β.Βυζαντινή και Μεσαιωνική Ιστορία, γ.Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική και Ευρωπαϊκή Ιστορία, δ.Ιστορία Χωρών Χερσονήσου του Αίμου και Τουρκολογία, ε.Λαογραφία και Κοινωνική Ανθρωπολογία. ΙΙ Αρχαιολογίας και Ιστορία της Τέχνης: α.Προϊστορική Αρχαιολογία, β.Κλασική Αρχαιολογία, γ.Βυζαντινή Αρχαιολογία, δ.Ιστορία της Τέχνης, ε.Ιστορία του Ανθρωπογενούς Περιβάλλοντος

Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής

ΜΔΕ στους τομείς: α .Σχολικής Παιδαγωγικής και β.Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης (Δια βίου Εκπαίδευση)

ΜΔΕ στους κλάδους: α.Συστηματικής Φιλοσοφίας, β.Ιστορίας της Φιλοσοφίας

ΜΔΕ με τίτλο «Ειδίκευση Εκπαιδευτικών και Σχολικών Ψυχολόγων στην Παιδαγωγική της Ισότητας των Φύλων: Προωθώντας την Ιδεολογία της Ισότητας στην Εκπαιδευτική Διαδικασία» με κατεύθυνση την Παιδαγωγική της Ισότητας των Φύλων

Ψυχολογίας

ΜΔΕ στους τομείς α.Κοινωνικής Κλινικής Ψυχολογίας, β.Κοινωνικής Κλινικής Ψυχολογίας Εξαρτήσεων και Ψυχοκοινωνικών Προβλημάτων, γ.Σχολικής και Εξελικτικής Ψυχολογίας, δ.Γνωστικής Ψυχολογίας

Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας

ΜΔΕ στους τομείς: α.Θεωρίας της Λογοτεχνίας και του Θεάτρου, β.Ιστορίας της Λογοτεχνίας και του Πολιτισμού, γ.Συγκριτική Γραμματολογία και Γαλλοφωνία

ΜΔΕ με γενικό τίτλο: «Επιστήμες της Γλώσσας και της Επικοινωνίας» με ειδικεύσεις: α.Διδακτική των Γλωσσών, β.Κοινωνιογλωσσολογία, γ.Εφαρμογές της Τεχνολογίας στις Επιστήμες της Γλώσσας και της Επικοινωνίας, δ.Μεταφρασιολογία

Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας

ΜΔΕ στους τομείς: α.Θεωρητική και Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία, β.Αγγλική Λογοτεχνία και Πολιτισμός, γ. Αμερικανική Λογοτεχνία και Πολιτισμός

ΜΔΕ στις Σπουδές Ευρωπαϊκής Λογοτεχνίας και Πολιτισμού

ΜΔΕ με δύο κατευθύνσεις: 1.Διερμηνείας, 2.Μετάφρασης **Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης**

ΜΔΕ στις «Επιστήμες της Αγωγής» στις κατευθύνσεις: α.Εκπαίδευση και Κοινωνικός Αποκλεισμός, β.Διδακτική των Θετικών Επιστημών, γ.Διδακτική των Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης

ΜΔΕ στους τομείς: α.Προγραμματισμός Αγωγής και Εκπαίδευσης στην Πρώτη Παιδική Ηλικία, β.Ψυχοπαιδαγωγική Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες γ.Γλωσσική και Πολιτισμική Παιδεία **Νομικής**

ΜΔΕ στους τομείς α.Αστικό-Αστικό Δικονομικό και Εργατικό Δίκαιο, β.Δημόσιο Δίκαιο και Πολιτικές Επιστήμες, γ.Διεθνών Σπουδών, δ.Εμπορικό και Οικονομικό Δίκαιο, ε.Ιστορίας-Φιλοσοφίας και Κοινωνιολογίας του Δικαίου, στ.Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών

Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών

ΜΔΕ στα «Προηγμένα Συστήματα Η/Υ και Επικοινωνιών» με κατευθύνσεις: α.Δικτυακή Υπολογιστική-Ηλεκτρονικό Εμπόριο, β.Νοήμενα Συστήματα, γ.Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών του Ήχου και της Εικόνας για την Εκπαίδευση και την Παραγωγή

Φυσικής

ΜΔΕ στη Φυσική Περιβάλλοντος

ΜΔΕ στην Ηλεκτρονική Φυσική (Ραδιοηλεκτρολογία) με κατευθύνσεις: α.Ηλεκτρονική Τεχνολογία Τηλεπικοινωνιών, β.Ηλεκτρονική Τεχνολογία Κυκλωμάτων

ΜΔΕ στη «Φυσική και Τεχνολογία Υλικών»

ΜΔΕ στην Υπολογιστική Φυσική

ΜΔΕ στις «Νανοεπιστήμες και Νανοτεχνολογίες» με κατευθύνσεις:

1.Τεχνολογία Λεπτών Υμενίων και Νανοτεχνολογία, 2.Νανομηχανική και Νανοϋλικά, 3.Νανοβιοτεχνολογία **Χημείας**

ΜΔΕ στους το μ είς: 1.Ανόργανη Χημεία, 2.Κβαντική και Υπολογιστική Χημεία, 3.Βιοχημεία, 4.Οργανική Χημεία, 5.Προχωρημένη Χημική Ανάλυση, 6.Χημεία Περιβάλλοντος, 7.Φυσική Χημεία Υλικών και Ηλεκτροχημεία, 8.Χημική Τεχνολογία, 9.Χημεία και Τεχνολογία Πολυμερών, 10.Χημεία και Τεχνολογία Τροφίμων **Χημικών**

Μηχανικών

ΜΔΕ στις Διεργασίες και Τεχνολογία Προηγμένων Υλικών

Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

ΜΔΕ στην «Προστασία, Συντήρηση και Αποκατάσταση Μνημείων Πολιτισμού» με δύο κατευθύνσεις: 1. Προστασία, Συντήρηση και Αποκατάσταση Αρχιτεκτονικών Μνημείων, 2. Προστασία, Συντήρηση και Αποκατάσταση Έργων Τέχνης και Μηχανισμών

ΜΔΕ στη Μουσειολογία

ΜΔΕ με τίτλο «Αρχιτεκτονική Τοπίου»

Πολιτικών Μηχανικών

ΜΔΕ στον «Αντισεισμικό Σχεδιασμό Τεχνικών Έργων»

ΜΔΕ στην «Προστασία Περιβάλλοντος και Βιώσιμη Ανάπτυξη»

ΜΔΕ στο «Σχεδιασμό, Οργάνωση και Διαχείριση Συστημάτων Μεταφορών»

Μηχανολόγων Μηχανικών

ΜΔΕ στη «Διοίκηση Παραγωγών Συστημάτων» **Αγρονόμων και Τοπογράφων**

Μηχανικών

ΜΔΕ στη «Γεωπληροφορική» με κατευθύνσεις: 1. Τοπογραφικές Εφαρμογές Υψηλής Ακρίβειας 2. Σύγχρονες Γεωδαιτικές Εφαρμογές, 3. Διαχείριση Φωτογραμμετρικής Παραγωγής και Τηλεσκοπήσης σε Περιβάλλον ΓΣΠ, 4. Υδάτινοι Πόροι

ΜΔΕ στις «Τεχνικές και Μεθόδους στην Ανάλυση, Σχεδιασμό και Διαχείριση Χώρου» με κατευθύνσεις: α. Κτηματολόγιο και Διαχείριση Χωρικών Δεδομένων, β. Χαρτογραφική Παραγωγή και Γεωγραφική Ανάλυση, γ. Οργάνωση και Διαχείριση Πόρων και Έργων Ανάπτυξης

Ιατρικής

ΜΔΕ στην «Ιατρική Ερευνητική Μεθοδολογία» στις επιμέρους κατευθύνσεις-εξειδικεύσεις: 1. Βασικών Επιστημών, 2. Εργαστηριακής Ιατρικής, 3. Παθολογίας, 4. Χειρουργικής, 5. Κοινωνικής Ιατρικής-Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, 6. Υγείας του Παιδιού, 7. Ψυχικής Υγείας

ΜΔΕ της Ιατρικής Πληροφορικής στους τομείς: 1. Διαχείριση Ιατρικής Πληροφορίας, 2. Βιοϊατρική Τεχνολογία, 3. Ιατρική Τηλεματική

Βιολογίας

ΜΔΕ στους τομείς: α. Υδροβιολογία και Υδατοκαλλιέργειες, β. Περιβαλλοντική Βιολογία, γ. Εφαρμοσμένη Γενετική και Βιοτεχνολογία

Οδοντιατρικής

ΜΔΕ στην Ορθοδοντική

ΜΔΕ στην Οδοντιατρική με κατευθύνσεις: 1.Ακίνητος Προσθετική-ΠροσθετικήΕμφυτευματολογία, 2.Οδοντική και Ανωτέρα Προσθετική, 3.Ενδοδοντολογία, 4.Οδοντοντοφατνιακή Χειρουργική-Χειρουργική Εμφυτευματολογία-Ακτινολογία, 5.Στοματογναθοπροσωπική Χειρουργική, 6.Οδοντική Χειρουργική, 7.Περιοδοντολογία, 8.Στοατολογία, 9.Προληπτική και Κοινωνική

Οδοντιατρική

ΜΔΕ στη Φαρμακευτική: 1.Φαρμακοχημεία, Ανάπτυξη Φαρμακευτικών Ενώσεων, 2.Φαρμακευτική Τεχνολογία, 3.Φαρμακευτική Βιοτεχνολογία-Μοριακή Διαγνωστική, 4.Φαρμακολογία και Θεραπευτική, 5.Φαρμακογνωσία-Φυτικά Φαρμακευτικά προϊόντα

Κτηνιατρικής

ΜΔΕ στις: 1.Κλινικές Επιστήμες, 2.Υγιεινή και Τεχνολογία Τροφίμων, 3.Εκτροφή και Παθολογία Παραγωγικών Ζώων, 4.Προληπτική Κτηνιατρική

Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού

ΜΔΕ στην Ανθρώπινη Απόδοση και Υγεία με Βεβαιώσεις για την Επιστημονική Περιοχή της Σχολικής Φυσικής Αγωγής, της Προπονητικής Ομαδικών Αθλημάτων, της Άσκησης και Υγείας και της Φυσικής Δραστηριότητας για Ειδικούς Πληθυσμούς

ΜΔΕ στη «Φυσική Δραστηριότητα και Ποιότητα Ζωής»

Γεωπονίας

ΜΔΕ στους τομείς: 1.Αγροτικής Οικονομίας, 2.Γενετικής Βελτίωσης Φυτών, Αγροκομίας και Ζιζανιολογίας, 3.Γεωργικής Μηχανικής και Υδάτινων Πόρων, 4.Εδαφολογίας και Διαχείρισης Εδαφικών Πόρων, 5.Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής, 6.Επιστήμης Οπωροκηπευτικών, 7.Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων, 8.Επιστήμης Φυτοπροστασίας, 9.Αειφορικής Γεωργικής Ανάπτυξης, 10. Οικολογίας και Αειφορικής Διαχείρισης Οικοσυστημάτων, 11.Οινολογίας-Αμπελουργίας

Γεωλογίας

ΜΔΕ στους κλάδους: α.Τεκτονικής και Στρωματογραφίας, β.Εφαρμοσμένης και Περιβαλλοντικής Γεωλογίας, γ.Ορυκτών Πόρων και Περιβάλλοντος, δ.Γεωφυσικής, ε.Πετρολογίας-Γεωχημείας, στ.Γεωγραφίας και Περιβάλλοντος ΜΔΕ στη Μετεωρολογία και Κλιματολογία

Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος

ΜΔΕ στην Επιστήμη της Δασολογίας και του Φυσικού Περιβάλλοντος με εξειδικεύσεις: 1.Δασικής Παραγωγής, Προστασίας Δασών, Φυσικού Περιβάλλοντος,

2.Λιβαδοπονίας και Άγριας Πανίδας-Ιχθυοπονίας Γλυκών Υδάτων, 3.Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Φυσικών Πόρων, 4.Δασοτεχνικών και Υδρονομικών Έργων, 5.Συγκομιδής και Τεχνολογίας Δασικών Προϊόντων, 6. Αειφορική Διαχείριση και Αξιοποίηση Φυσικού Περιβάλλοντος

Μαθηματικών

ΜΔΕ 1. στα θεωρητικά Μαθηματικά, 2. στη Στατιστική και Επιχειρησιακή Έρευνα, 3.στη Θεωρητική Πληροφορική και Θεωρία Συστημάτων και Ελέγχου

Πληροφορικής

ΜΔΕ «Πληροφορική και Διοίκηση»

ΜΔΕ στην Πληροφορική με κατευθύνσεις: 1.Ψηφιακά Μέσα, 2.Επικοινωνιακά Συστήματα και Τεχνολογίες, 3.Πληροφοριακά Συστήματα, 4.Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Πανεπιστήμιο Μακεδονία Οικονομικών & Κοινωνικών Επιστημών_

Οικονομικών Επιστημών

ΜΔΕ στα Πληροφοριακά συστήματα

ΜΔΕ στην Οικονομική Επιστήμη στους τομείς: α. Οικονομική Πολιτική και Ανάπτυξη, β.Διεθνής Χρηματοδότηση

Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων

ΜΔΕ στη Διοίκηση Επιχειρήσεων

Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

ΜΔΕ στη Λογιστική και τη Χρηματοοικονομική με κατευθύνσεις: i.Λογιστική, ii.Χρηματοοικονομική

Εφαρμοσμένης Πληροφορικής

ΜΔΕ στις εξής κατευθύνσεις: 1.Συστημάτων Υπολογιστών, 2.Επιχειρηματικής Πληροφορικής

Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών και Πολιτικών Σπουδών

ΜΔΕ στους εξής τομείς: 1.Διεθνείς Σπουδές με κατεύθυνση στα Διεθνή Οικονομικά, 2.Διεθνείς Σπουδές με κατεύθυνση στις Διεθνείς Σχέσεις

Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής

ΜΔΕ με κατευθύνσεις: α.Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης, β.Ειδικής Αγωγής

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονία Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης της Παιδαγωγικής Σχολής Φλώρινας

ΜΔΕ Παιδαγωγικής με ειδικεύσεις: 1.Σχολική Παιδαγωγική-Διδακτική Μεθοδολογία,

2. Ανθρωπιστικές Σπουδές

Βαλκανικών Σπουδών

ΜΔΕ με τίτλο «Βαλκανιολογία»

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Φλώρινας

ΜΔΕ Παιδαγωγικής με κατευθύνσεις: α.Σχολική Παιδαγωγική (Διδακτική Μεθοδολογία και Αναλυτικά Προγράμματα) και Νέες Τεχνολογίες, β.Πολιτισμικές Σπουδές (Γλώσσα, Λογοτεχνία και Καλλιτεχνική Έκφραση) και Νέες Τεχνολογίες

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο-Θράκης Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού

ΜΔΕ Φυσικής Αγωγής στην «Άσκηση και Ποιότητα Ζωής» με τις εξής κατευθύνσεις: α.Μεγιστοποίηση Αθλητικής Επίδοσης ή Απόδοσης, β.Παιδαγωγική και Δημιουργική Μάθηση, γ.Πρόληψη-Παρέμβαση Αποκατάσταση, δ.Φυσική Δραστηριότητα και Αθλητική Αναψυχή, ε.Διοργάνωση Δρώμενων Κοινωνικής Προσφοράς και Θεαμάτων, στ.Ελληνικοί και Διεθνείς Χοροί

Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχ/κων Υπολογιστών

ΜΔΕ 1. Μηχανικού του τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχ/κών και Μηχ/κών Υπολογιστών στους τομείς: α.Τεχνολογίες Συστημάτων Μικροηλεκτρονικής και Πληροφορικής, β. Τεχνολογίες Συστημάτων Επικοινωνιών και Δορυφορικών Τηλεπικοινωνιών, γ.Τεχνολογίες Συστημάτων Ενέργειας και Εκμετάλλευσης Ανανεώσιμων Ενεργειακών Πηγών. 2. του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχ/κών και Μηχ/κών Υπολογιστών στους τομείς: α.Τεχνολογίες Συστημάτων Μικροηλεκτρονικής και Πληροφορικής, β.Τεχνολογίες Συστημάτων Επικοινωνιών και Δορυφορικών Τηλεπικοινωνιών, γ. Τεχνολογίες Συστημάτων Ενέργειας και Εκμετάλλευσης Ανανεώσιμων Ενεργειακών Πηγών

Πολιτικών Μηχανικών

ΜΔΕ στον τομέα: «Νέα Υλικά και Τεχνολογίες στο Σχεδιασμό Έργων από Οπλισμένο Σκυρόδεμα» με κατευθύνσεις: 1.Δοικά Έργα με έμφαση στον Αντισεισμικό Σχεδιασμό, 2.Τεχνολογία Σκυροδέματος και Επισκευές Δομικών Έργων, 3.Σχεδιασμός Δοικών Έργων και Περιβάλλον

ΜΔΕ στην Υδραυλική Μηχανική με κατευθύνσεις: 1.Υδραυλικά Έργα και Περιβάλλον, 2. Έργα Διαχείρισης Υδατικών Πόρων, 3.Παράκτια και Λιμενικά Έργα, 4.Υδροπληροφορική, 5.Υδροενεργειακή Μηχανική (σε συνεργασία με το Department of Civil and Offshore Engineering του Heriot-Watt University)

ΜΔΕ με τίτλο «Οργάνωση και Διοίκηση Τεχνικών Συστημάτων» με κατευθύνσεις:

1.Διοίκηση Συστημάτων Πληροφορικής και Επικοινωνιών, 2.Διοίκηση Συστημάτων Κατασκευών, Υποδομών και Μεταφορών, 3.Διοίκηση Ενεργειακών, Βιομηχανικών και Περιβαλλοντικών Συστημάτων

Νομικής

ΜΔΕ στους τομείς: 1.Ιδιωτικού Δικαίου, 2.Δικαίου των Επιχειρήσεων και Εργασιακού δικαίου, 3.Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών, 4.Δημόσιου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης, 5.Διεθνών Σπουδών ΜΔΕ στις σπουδές Νοτιοανατολικής Ευρώπης

Ιατρικής

ΜΔΕ με τίτλο: «Χειρουργική Ύπατος-Χοληφόρων-Παγκρέατος»

ΜΔΕ στον τομέα «Υγιεινή και Ασφάλεια Εργασίας» **Παιδαγωγικό Τμήμα Δημόσιας Εκπαίδευσης**

ΜΔΕ στις «Επιστήμες της Αγωγής» με κατευθύνσεις: 1.Σχολική Παιδαγωγική και Διαφορετικότητα στην Εκπαίδευση (Διαπολιτισμική Αγωγή, Ειδική Αγωγή), 2.Διδακτική Θετικών Επιστημών, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Νέες Τεχνολογίες, 3.Γλώσσα και Πολιτισμός: Θεωρητικές και Διδακτικές Προσεγγίσεις

Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία

ΜΔΕ Παιδαγωγού στην «Κοινωνικο-πολιτισμική Εκπαίδευση και Κατάρτιση Εμφυχωτών» στις κατευθύνσεις: Κοινωνική και Πολιτισμική Εκπαίδευση, Ενισχυτική Προσχολική Εκπαίδευση

Πανεπιστήμιο Πατρών Ιατρικής

ΜΔΕ στην Ιατρική Φυσική ΜΔΕ στη Βιοϊατρική Τεχνολογία ΜΔΕ στις Εφαρμογές των Βασικών Ιατρικών Επιστημών

ΜΔΕ στην «Πληροφορική Επιστημών Ζωής» με κατευθύνσεις: 1.Βιοπληροφορική, 2.Νευροπληροφορική, 3.Ιατρική Πληροφορική

Διδακτορικό στα αντικείμενα των Κλινικών και Κλινικοεργαστηριακών Ιατρικών Ειδικοτήτων

Φαρμακευτικής

ΜΔΕ στις «Φαρμακευτικές Επιστήμες και την Τεχνολογία» στις κατευθύνσεις: α.Βιομηχανική Φαρμακευτική και Ανάλυση Φαρμάκων, β.Φαρμακοχημεία-Φυσικά Προϊόντα: Σχεδιασμός, Σύνθεση και Ανάλυση Βιοδραστικών Ενώσεων, γ.Μοριακή Φαρμακολογία-Κλινική Φαρμακευτική, δ.Φαρμακευτική Βιοτεχνολογία και Βιοϊατρική, ε.Φαρμακευτικό Marketing

Φυσικής

ΜΔΕ στους τομείς: α. Εφαρμοσμένη Φυσική, β. Φυσική των Υλικών, γ.Θεωρητική, Υπολογιστική Φυσική και Αστροφυσική, δ.Ηλεκτρονική και Υπολογιστές, ε.Φωτονική-Lasers

ΜΔΕ στην «Επιστήμη και Τεχνολογία των Πολυμερών» ΜΔΕ στην Ηλεκτρονική και Επεξεργασία της Πληροφορίας

Χημείας

ΜΔΕ «Ιατρική Χημεία: Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Φαρμακευτικών Προϊόντων» ΜΔΕ στη Βιοτεχνολογία Τροφίμων

Βιολογίας

ΜΔΕ στους τομείς: α.Βιολογική Τεχνολογία, β.Οικολογία, Διαχείριση και Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος ΜΔΕ στις Περιβαλλοντικές Επιστήμες

Μαθηματικών

ΜΔΕ με τίτλο «Μαθηματικά και Σύγχρονες Εφαρμογές» στους τομείς: α.Θεωρητικά Μαθηματικά, β.Εφαρμοσμένα Μαθηματικά, γ.Υπολογιστικά Μαθηματικά-Πληροφορική στην Εκπαίδευση ΜΔΕ με τίτλο «Μαθηματικά των Υπολογιστών και των Αποφάσεων»

Πολιτικών Μηχανικών

ΜΔΕ στις κατευθύνσεις: α. Αντισεισμικός Σχεδιασμός Κατασκευών, β. Γεωτεχνική Μηχανική, γ.Υδατικοί Πόροι και Περιβάλλον, δ.Συγκοινωνίες, Διαχείριση Έργων και Σχεδιασμός του Χώρου

Χημικών Μηχανικών

ΜΔΕ στις περιοχές: 1.Επιστήμη και Τεχνολογία Υλικών, 2.Ενέργεια και Περιβάλλον, 3.Φυσικές, Χημικές και Βιοχημικές Διεργασίες, 4.Προσομοίωση, Βελτιστοποίηση και Ρύθμιση Εργασιών

Μηχανικών Η/Υ και Πληροφορικής

ΜΔΕ στην «Επιστήμη και Τεχνολογία των Υπολογιστών»

ΜΔΕ στα «Ολοκληρωμένα Συστήματα Υλικού και Λογισμικού»

ΜΔΕ σε «Συστήματα Επεξεργασίας Σημάτων και Εικόνων: Θεωρία, Υλοποιήσεις, Εφαρμογές»

Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Τεχνολογίας

Διδακτορικό Δίπλωμα

Μηχανολόγων και Αεροναυπηγών Μηχανικών

Διδακτορικό Δίπλωμα

Γεωλογίας

ΜΔΕ με κατευθύνσεις: α.Εφαρμοσμένη και Περιβαλλοντική Γεωλογία, β.Περιβαλλοντική Ωκεανογραφία, γ.Περιβαλλοντική και Θαλάσσια Γεωχημία, δ.Γεωλογίας Χρήσεων Γης, ε.Ορυκτές Πρώτες Ύλες

Γενικό

Διδακτορικό δίπλωμα στις «Εφαρμοσμένες Μαθηματικές και Φυσικές Επιστήμες» με δύο κατευθύνσεις: α.Εφαρμοσμένες Μαθηματικές Επιστήμες, β.Εφαρμοσμένες Φυσικές Επιστήμες

Διοίκησης Επιχειρήσεων

ΜΔΕ στις «Νέες Αρχές Διοίκησης Επιχειρήσεων» (MBA)

Επιστήμης των Υλικών

ΜΔΕ στην Επιστήμη των Υλικών

Οικονομικών Επιστημών

ΜΔΕ με τίτλο «Οικονομική Επιστήμη» με κατευθύνσεις: 1.Εφαρμοσμένη Οικονομική, 2.Εφαρμοσμένη Μικροοικονομική και Marketing, 3.Χρηματοοικονομική Ανάλυση και Διαχείριση

Παιδαγωγικό Νηπιαγωγών

ΜΔΕ στις Επιστήμες της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στα εξής πεδία: α.Κοινωνική Θεωρία, Πολιτική και Πρακτικές στην Εκπαίδευση, β.Ψυχολογία στην Εκπαίδευση-Ειδική Αγωγή, γ.Λόγος, Τέχνη και Πολιτισμός στην Εκπαίδευση, δ.Διδακτική των Θετικών Επιστημών: Εκπαιδευτικά Προγράμματα, Αξιολόγηση και Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση

Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης

ΜΔΕ στις Επιστήμες της Αγωγής στις κατευθύνσεις: 1.Εκπαιδευτική Πολιτική και Κοινωνικός Αποκλεισμός, 2.Οργάνωση-Διοίκηση Εκπαίδευσης και Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων, 3.Συμβουλευτική στο Χώρο της Εκπαίδευσης και στα Επαγγέλματα Στήριξης του Ανθρώπου: Σχεσιοδυναμική-Προσωποκεντρική και Οικοσυστημική Προσέγγιση, 4.Μαθησιακές Δυσκολίες, Δυσλεξία, Αγωγή Κωφών, 5.Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και η Ελληνική ως Δεύτερη ή Ξένη Γλώσσα, 6. Αναλυτικά Προγράμματα και Διδακτική, 7.Διοίκηση της Ευρωπαϊκής Εκπαίδευσης

Φιλολογίας

ΜΔΕ στη «Συγκριτική Γλωσσολογία και Γλωσσική Ποικιλία»

Θεατρικών Σπουδών

ΜΔΕ στο «Αρχαίο Ελληνικό Θέατρο»

Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

ΜΔΕ στο γνωστικό αντικείμενο «Αστικός Σχεδιασμός και οι Μετασχηματισμοί της Πόλης»

Ιόνιο Πανεπιστήμιο Ιστορίας

ΜΔΕ με τίτλο «Ιστορία και Τεκμηρίωση σε Σύγχρονα Ζητήματα»-«Ιστορικός-Τεκμηριωτής»

ΜΔΕ στο αντικείμενο: «Ιστορία της πόλης και Κτιριοδομίας μετά το 16ο αιώνα» και ειδικότερα στους τομείς 1. Ιστορικής Τεκμηρίωσης 2.Γενικών Κανόνων και Τεχνικών Επεμβάσεων

ΜΔΕ με τίτλο «Μεθοδολογία Κριτικής και Έκδοσης των Ιστορικών Πηγών» με κατευθύνσεις: α.Μεσαιωνική, β.Νεότερη και Σύγχρονη

Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας

ΜΔΕ στο γνωστικό πεδίο «Επιστήμη της Μετάφρασης» με δυνατότητες ειδίκευσης στους το μ είς: 1.Θεωρία και Διδακτική της Μετάφρασης και της Διερμηνείας, 2.Μετάφραση και Νέες Τεχνολογίες, 3.Οικονομική, Νομική και Πολιτική Μετάφραση

ΜΔΕ με τίτλο «Επιστήμες της Μετάφρασης-Μεταφρασιολογία και Γνωσιακές Επιστήμες»

Βιβλιοθηκονομίας-Αρχειονομίας

ΜΔΕ με ειδικεύσεις: 1.Επιστήμη της Πληροφορίας Διοίκηση και Οργάνωση Βιβλιοθηκών με έμφαση στις Νέες Τεχνολογίες της Πληροφορίας, 2.Επιστήμη της Πληροφορίας Υπηρεσίες Πληροφόρησης σε Ψηφιακό Περιβάλλον

Μουσικών Σπουδών

ΜΔΕ στις Τέχνες και Τεχνολογίες του Ήχου με κατευθύνσεις: 1.Μουσικών Επιστημών: ΜΔΕ στην Ηλεκτρονική Μουσική Τεχνολογία, 2.Σύνθεσης: ΜΔΕ στη Σύνθεση Ηλεκτρακουστικής Μουσικής

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων Μαθηματικών

ΜΔΕ στους τομείς: α. Μαθηματικά (Άλγεβρα-Ανάλυση-Γεω μ ετρία), β.Στατιστική και Επιχειρησιακή Έρευνα, γ.Εφαρμοσμένα Μαθηματικά και Μηχανική, δ.Υπολογιστικά Μαθηματικά και Πληροφορική

Χημείας

ΜΔΕ στους τομείς: 1.Χημικές και Βιοχημικές Τεχνολογίες με κατευθύνσεις: α.Κλινική Βιοχη μ εία και Ανοσοχημεία-Μικροβιακή Βιοτεχνολογία, β.Χημική, Περιβαλλοντική και Υπολογιστική Τεχνολογία-Προσοείωση, γ.Χη μ εία Νέων Υλικών-Πολυμερή, δ.Επιστήμη και Τεχνολογία Τροφίμων, ε.Αναλυτικές Τεχνικές Χημείας και

Εφαρμογές, 2.Νέες Τεχνολογίες Χημικής Εκπαίδευσης

ΜΔΕ στη «Βιοανόργανη Χημεία»

ΜΔΕ με τίτλο «Αγροχημεία και Βιολογικές Καλλιέργειες» στις εξής επιμέρους εξειδικεύσεις: 1.Περιβαλλοντική Αγρονομία, 2.Βιολογικές Καλλιέργειες

ΜΔΕ στην «Επιστήμη Τροφίμων και Διατροφή» με εξειδικεύσεις: 1.Χημεία και Τεχνολογία Τροφίμων, 2.Διασφάλιση Ποιότητας Τροφίμων, 3.Διατροφή

Ιατρικής

ΜΔΕ σε κατευθύνσεις που αφορούν τους κλάδους Επαγγελματιών Ψυχικής Υγείας: α.Ιατρών, β.Ψυχολόγων, γ.Νοσηλευτών, δ.Κοινωνικών Λειτουργών, ε.Εργοθεραπευτών, στ.Κοινωνιολόγων, ζ.Εκπαιδευτικών, η.Λοιπών Ειδικοτήτων

ΜΔΕ στον τομέα της «Βιοτεχνολογίας»

ΜΔΕ με τίτλο «Νοσηλευτική Παθολογία» α.Νοσηλευτική Φροντίδα προ, κατά και μετά την ενδοσκόπηση, β.στη Νοσηλευτική Φροντίδα ηπατοπαθούς ασθενούς.

ΜΔΕ με τίτλο «Αντιμετώπιση του Πόνου»

Φυσικής

ΜΔΕ στους τομείς: α.Φυσικής, β.Φωτονικής, γ.Επιστήμης Υλικών

ΜΔΕ στη Μετεωρολογία και Κλιματολογία

ΜΔΕ στις Σύγχρονες Ηλεκτρονικές Τεχνολογίες

ΜΔΕ στις «Νέες Τεχνολογίες και Έρευνα στη Διδακτική της Φυσικής»

ΜΔΕ στις «Τηλεπικοινωνιακές Εφαρμογές»

Πληροφορικής

ΜΔΕ στην Πληροφορική με κατευθύνσεις: 1.Υπολογιστικά Συστήματα, 2. Θεωρία Επιστήμης Υπολογιστών, 3.Λογισμικό, 4.Επιστημονικοί Υπολογισμοί, 5.Τεχνολογίες και Εφαρμογές

Οικονομικών Επιστημών

ΜΔΕ με τίτλο «Οικονομική Θεωρία και Πολιτική» με κατευθύνσεις: 1.Ανάπτυξη και Πολιτική, 2.Εργασία-Υγεία-Εκπαίδευση, 3.Βιομηχανική Οργάνωση

Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων

ΜΔΕ με τίτλο «Αειφορική Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών» με κατευθύνσεις: 1.Διατήρηση και Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών, 2.Τεχνολογίες Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών

Επιστήμης και Τεχνολογίας Υλικών

ΜΔΕ στη «Χημεία και Τεχνολογία των Υλικών»

Ιστορίας και Αρχαιολογίας

ΜΔΕ με τίτλο «Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Κοινωνία: Ιστορία-Λαϊκός

Πολιτισμός» με κατευθύνσεις: 1. Ιστορία με ειδικεύσεις: Οικονομικοί Μηχανισμοί και Νοοτροπίες στον Ελληνικό Χώρο (15^{ος} -19^{ος} αιώνας), Ιστορική Γεωγραφία του Ελληνικού και Βαλκανικού Χώρου, ο Ελληνικός 19^{ος} αιώνας: Από την «Πρωτόγονη Επανάσταση» στον Αστικό Εκσυγχρονισμό, Βαλκανική Ιστορία, Ευρωπαϊκή Ιστορία 20^{ού} αιώνα, Ευρωπαϊκή Ιστορία Νεότερων Χρόνων, Ιστορική Δημογραφία του Ελληνικού και Βαλκανικού Χώρου, Τουρκολογία, Θεωρία, Πηγές και Μεθοδολογία στις Επιστήμες του Ανθρώπου, Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία, 2. Λαϊκός Πολιτισμός με εξειδικεύσεις: Θεωρία και Μεθοδολογία της Σύγχρονης Ελληνικής Λαογραφίας, Κοινωνικές και Οικονομικές Δομές της Παραδοσιακής Κοινωνίας, Συλλογικές Νοοτροπίες, Λαϊκή Κοσμοθεωρία και Λαϊκή Τέχνη, Παράδοση, Συλλογική Μνήμη και Ταυτότητες.

ΜΔΕ στη α.Βυζαντινή Ιστορία, β.Βυζαντινή Αρχαιολογία και Τέχνη, γ.Μεσαιωνική Ελληνική Φιλολογία, δ.Βαλκανική Ιστορία, ε.Μεσαιωνική Ευρωπαϊκή Ιστορία, στ.Ελληνοαραβικές Σπουδές

Φιλολογίας

ΜΔΕ στην α.Κλασική Φιλολογία, β.Μεσαιωνική και Νέα Ελληνική Φιλολογία, γ.Γλωσσολογία

Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας

ΜΔΕ στην: 1. Ιστορία και Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, 2.Παιδαγωγική και Ψυχολογία στο Σχολείο, 3.Συγκριτική και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, 4.Διοίκηση και Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση

ΜΔΕ με τίτλο: «Δυσλεξία: Πολυγλωσσικό Περιβάλλον και Χρήση Νέας Τεχνολογίας στην Αντιμετώπισή της» με κατευθύνσεις: α.Δυσλεξία και Επικοινωνία σε Πολυγλωσσικό Περιβάλλον, β.Δυσλεξία και Χρήση Νέας Τεχνολογίας στην Αντιμετώπισή της

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

ΜΔΕ στις Επιστήμες της Αγωγής σε συγκεκριμένο τομέα (κατεύθυνση)

ΜΔΕ στις Επιστήμες της Αγωγής με εξειδίκευση: «Λογοθεραπεία, Αντιμετώπιση Προβλημάτων Προφορικού και Γραπτού Λόγου (Μαθησιακές Δυσκολίες)»

Οργάνωσης και Διαχείρισης Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων

ΜΔΕ στην «Πιστοποίηση Αγροτικών Προϊόντων Ποιότητας»

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας Μηχανολόγων Μηχανικών Βιομηχανίας

ΜΔΕ στις «Σύγχρονες Μεθόδους Σχεδιασμού και Ανάλυσης στη Βιομηχανία» με τις εξής κατευθύνσεις: 1.Ενεργειακά Συστήματα, Βιομηχανικές Διεργασίες και

Τεχνολογίες Αντιρρύπανσης, 2.Μηχανική, Υλικά και Κατεργασίες, 3.Οργάνωση

Παραγωγής και Βιομηχανικής Διοίκησης **Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης**

ΜΔΕ στη Χωροταξία, Πολεοδομία και Ανάπτυξη με κατευθύνσεις: 1.Πολεοδομία και Ανάπτυξη των Πόλεων, 2.Χωροταξία και Περιφερειακή Πολιτική, 3.Χωρική Ανάλυση και Πολιτική

ΜΔΕ στη Χωροταξία, Πολεοδομία και Περιφερειακή Ανάπτυξη το οποίο εξειδικεύεται στην κατεύθυνση «Χωρικές Δυναμικές και Αγροτική Χωροταξία» με ακρώνυμο DYNSTAR. Ο τίτλος απονέμεται από κοινού από τις συνεργαζόμενες ακαδημαϊκές μονάδες των δύο πανεπιστημίων, τα ονόματα των οποίων εμφανίζονται στους χορηγούμενους τίτλους σπουδών (σε συνεργασία με το Εργαστήριο Ceramac του Πανεπιστημίου Blaise Pascal Clermont II στη Clermont-Ferrand Γαλλία)

Μηχανικών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών, Τηλεπικοινωνιών και Δικτύων

ΜΔΕ στην Επιστήμη και Τεχνολογία Υπολογιστών, Τηλεπικοινωνιών και Δικτύων με κατευθύνσεις: α.Τεχνολογίες Λογισμικού και Πληροφοριακών Συστημάτων, β.Τηλεπικοινωνίες, Σήματα και Δίκτυα, γ.Τεχνολογίες Υλικού και Αρχιτεκτονικής των Υπολογιστών

Γεωπονίας Φυτικής Παραγωγής και Αγροτικού Περιβάλλοντος

ΜΔΕ στα «Σύγχρονα Συστήματα Αγροτικής Παραγωγής στο Μεσογειακό Χώρο με έμφαση στην Αειφορική Παραγωγή και Χρησιμοποίηση Νέων Τεχνολογιών» με κατευθύνσεις: α.Βελτίωσης Φυτών και Σύγχρονων Καλλιεργειών, β.Σύγχρονης Φυτοπροστασίας, γ.Γεωργικής Μηχανικής-Διαχείρισης Φυσικών Πόρων, δ. Αλιευτικής και Υδροβίας Ζωικής Παραγωγής

ΜΔΕ με τίτλο: «Αυτοματισμοί στις Αρδεύσεις, τις Γεωργικές Κατασκευές και την Εκμηχάνιση της Γεωργίας»

Γεωπονίας Ζωικής Παραγωγής και Υδάτινου Περιβάλλοντος

ΜΔΕ με τίτλο «Αειφορική Διαχείριση Υδάτινου Περιβάλλοντος» με ειδικεύσεις: 1.Προστασία και Διαχείριση Οικοσυστημάτων Εσωτερικών Υδάτων, 2.Προστασία και Διαχείριση Θαλάσσιων Οικοσυστημάτων

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

ΜΔΕ στα «Σύγχρονα Περιβάλλοντα Μάθησης και Παραγωγή Διδακτικού Υλικού» με κατευθύνσεις: α.Σύγχρονα Περιβάλλοντα Μάθησης και Ανάπτυξη Διδακτικού Υλικού στις Θετικές Επιστήμες, β.Σύγχρονα Περιβάλλοντα Μάθησης και Ανάπτυξη Διδακτικού Υλικού στις Επιστήμες του Ανθρώπου

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης

ΜΔΕ με τίτλο: «Παιδαγωγικό Παιχνίδι και Παιδαγωγικό Υλικό στην Πρώτη Παιδική Ηλικία»

Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας

ΜΔΕ με τίτλο «Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις στις Ιστορικές, Αρχαιολογικές και Ανθρωπολογικές Σπουδές»

Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού

ΜΔΕ με τίτλο: «Άσκηση και Υγεία»

Τμήμα Ιατρικής

ΜΔΕ με τίτλο: «Κλινικές Εφαρμογές της Μοριακής Ιατρικής»

Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών

ΜΔΕ στην «Εφαρμοσμένη Μηχανική και Προσομοίωση Συστημάτων»

Πανεπιστήμιο Κρήτης Ιστορίας και Αρχαιολογίας

ΜΔΕ στην Τουρκολογία

ΜΔΕ με τίτλο: «Ο Αρχαίος Μεσογειακός Κόσμος: Ιστορία και Αρχαιολογία» στους τομείς α.Αρχαίας Ιστορίας, β.Κλασικής Αρχαιολογίας, γ.Προϊστορικής Αρχαιολογίας

ΜΔΕ στη Σύγχρονη Ελληνική και Ευρωπαϊκή Ιστορία

ΜΔΕ στην Ιστορία της Τέχνης

ΜΔΕ «Βυζαντινές Σπουδές» απονέμει τίτλο στη Βυζαντινή Ιστορία ή Φιλολογία ή Αρχαιολογία και Ιστορία της Βυζαντινής Τέχνης

Ιστορίας και Αρχαιολογίας και Επιστήμης Υπολογιστών

ΜΔΕ με τίτλο «Προηγμένες Μέθοδοι και Συστήματα Πληροφοριών στην Αρχαιολογία: Έρευνα και Διαχείριση των Υλικών Καταλοίπων των Πολιτισμών του Αιγαίου» στο θεματικό αντικείμενο «Συστήματα Πολιτισμικών Πληροφοριών και Διαχείρισης Πολιτιστικής Κληρονομιάς»

Φιλολογίας

ΜΔΕ στους τομείς: 1.Αρχαίας Ελληνικής και Λατινικής Φιλολογίας, 2.Βυζαντινής Φιλολογίας, 3.Νεοελληνικής Φιλολογίας, 4.Θεάτρου και Κινηματογράφου

Παιδαγωγικό Νηπιαγωγών

ΜΔΕ στις Επιστήμες της Αγωγής με κατευθύνσεις: 1.Προσχολικής Παιδαγωγικής 2.Ψυχοπαιδαγωγικής της Προσχολικής Ηλικίας **Παιδαγωγικό Δημοτικής**

Εκπαίδευσης

ΜΔΕ στις Επιστήμες της Αγωγής

Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών

ΜΔΕ στους τομείς: 1. Αρχαία & Βυζαντινή Φιλοσοφία, Γνώση και Αξίες, 2. Φιλοσοφία και Νεωτερικότητα: Επιστήμη και Κοινωνία ΜΔΕ στη «Βιοηθική»

Ψυχολογίας

ΜΔΕ με κατευθύνσεις: 1. στην Ψυχολογία της Υγείας, 2. στη Σχολική Ψυχολογία

Κοινωνιολογίας

ΜΔΕ με κατευθύνσεις: Κοινωνική Οργάνωση και Κοινωνική Μεταβολή - Πολιτισμός: Κοινωνικές Πρακτικές και Συγκρούσεις

Ιατρικής

ΜΔΕ στους τομείς: α. Κυτταρικές-Μοριακές Νευροεπιστήμες, β. Συστημικές-Γνωσιακές Νευροεπιστήμες ΜΔΕ στην «Κυτταρική και Γενετική Αιτιολογία, Διαγνωστική και Θεραπευτική των Ασθενειών του Ανθρώπου» ΜΔΕ στη «Δημόσια Υγεία και Διοίκηση Υπηρεσιών Υγείας» με τίτλους α. Δημόσια Υγεία, β. Διοίκηση Υπηρεσιών Υγείας

ΜΔΕ με τίτλο «Εγκέφαλος και Νους» στις Επιστήμες Εγκεφάλου και Νου ΜΔΕ στην «Οπτική και Όραση»

Βιολογίας

ΜΔΕ στη Μοριακή Βιολογία-Βιοϊατρική ΜΔΕ στη Μοριακή Βιολογία και Βιοτεχνολογία Φυτών

ΜΔΕ στους τομείς: 1. Βιολογίας Φυτών, 2. Βιοτεχνολογίας και Εφαρμοσμένης Βιολογίας, 3. Θαλάσσιας Βιολογίας, 4. Μοριακής Βιολογίας και Γενετικής, 5. Οικολογίας και Περιβαλλοντικής Οικονομίας, 6. Γενετικής Βιολογίας

ΜΔΕ στους τομείς: α. Χερσαία Οικοσυστήματα/Βιολογικοί Πόροι, β. Θαλάσσια Οικοσυστήματα/Βιολογικοί Πόροι ΜΔΕ στην «Πρωτεϊνική Βιοτεχνολογία»

Φυσικής

ΜΔΕ στη αΦυσική, β. Εφαρμοσμένη Φυσική, γ. Φυσική Υψηλών Ενεργειών, δ. Ατομική-Μοριακή Φυσική και Laser, ε. Φυσική Συμπυκνωμένης Ύλης, στ. Αστροφυσική και Διαστημική Φυσική

ΜΔΕ στον τομέα της Μικροηλεκτρονικής-Οπτοηλεκτρονικής **Χημείας**

ΜΔΕ στους τομείς: α. Πειραματική Χημεία-Φυσικοχημεία-Ανόργανη-Βιοχημεία-Οργανική και Περιβαλλοντική, β. Θεωρητική Χημεία

ΜΔΕ στις «Επιστήμες και Μηχανική Περιβάλλοντος» με κατευθύνσεις α. Φυσικών Επιστημών Περιβάλλοντος, β. Μηχανική Περιβάλλοντος (συνεργάζεται και με τη Δημόσια Σχολή Υγείας του Πανεπιστημίου Harvard των Η.Π. Α.)

ΜΔΕ στον τομέα της «Εφαρμοσμένης Μοριακής Φασματοσκοπίας»

ΜΔΕ στη «Χημεία Φυσικών Προϊόντων»

ΜΔΕ στις Τεχνολογίες Πραστασίας Περιβάλλοντος

Μαθηματικών

ΜΔΕ με τίτλο: «Μαθηματικά και Εφαρμογές τους» με κατευθύνσεις: α.Θεωρητικά Μαθηματικά, β.Μαθηματική Προσομοίωση και Τεχνικές Υπολογισμών, γ.Επιχειρησιακά Μαθηματικά, δ.Μαθηματικά Θεμέλια Πληροφορικής και Εφαρμογές, ε.Μαθηματικά για την Εκπαίδευση

Επιστήμης Υπολογιστών

ΜΔΕ στην «Επιστήμη Υπολογιστών»

Οικονομικών Επιστημών

ΜΔΕ στην Οικονομική Θεωρία και Πολιτική

Πολιτικής Επιστήμης

ΜΔΕ με τίτλο: «Πολιτική Ανάλυση και Πολιτική Θεωρία» με κατευθύνσεις: 1.Πολιτική Θεωρία και Δικαιώματα, 2.Πολιτική Ανάλυση και Δημόσιες και Ευρωπαϊκές Πολιτικές, 3.Πολιτική Κουλτούρα και Κοινωνιολογία της Πολιτικής

Επιστήμης και Τεχνολογίας Υλικών

ΜΔΕ στους τομείς: 1.Μαγνητική Υλικών-Οπτοηλεκτρονικής, 2.Πολυμερών-Κολλοειδών, 3.Νανοτεχνολογίας, 4.Βιοϋλικών

Πολυτεχνείο Κρήτης Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης

ΜΔΕ στους τομείς: α.Συστημάτων Παραγωγής, β.Επιχειρησιακής Έρευνας, γ.Οργάνωσης και Διοίκησης

Μηχανικών Ορυκτών Πόρων

ΜΔΕ στους κύκλους: α.Κύκλο Ανίχνευσης και Εντοπισμού Ορυκτών, β.Κύκλο Ενεργειακών Ορυκτών Πόρων, γ.Κύκλο Βιομηχανικών Ορυκτών

ΜΔΕ με τίτλο: «Γεωτεχνολογία και Περιβάλλον»

Τμήμα Ηλεκτρονικών Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών

ΜΔΕ Ηλεκτρονικού Μηχανικού και Μηχανικού Υπολογιστών

Γενικό

ΜΔΕ στις «Εφαρμοσμένες Επιστήμες και Τεχνολογία» στους τομείς: 1.Εφαρμοσμένων και Υπολογιστών Μαθηματικών 2.Μηχανικής και Τεχνολογίας Υλικών και Κατασκευών, 3.Εφαρμοσμένης και Τεχνολογικής Φυσικής και Τεχνολογίας των Λέιζερ, 4.Ενεργειακών και Περιβαλλοντικών Χημικών Τεχνολογιών, 5.Κοινωνικής και Τεχνολογικής Ανάπτυξης

Μηχανικών Περιβάλλοντος

ΜΔΕ σε «Έλεγχο Ποιότητας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος»

ΜΔΕ στην «Περιβαλλοντική και Υγειονομική Μηχανική» με κατευθύνσεις:

Περιβάλλον και Υγεία και Διαχείριση Υδατικών Πόρων και Παράκτιας Ζώνης

Τα περισσότερα μεταπτυχιακά δίνουν τη δυνατότητα συνέχισης των σπουδών σε διδακτορικό επίπεδο. Ορισμένα από τα παραπάνω μεταπτυχιακά προγράμματα είναι διατμηματικά ή και σε συνεργασία με τμήματα των ΤΕΙ στα παρακάτω γνωστικά πεδία.

Συμπράξεις ΤΕΙ-ΑΕΙ

Αγροχημεία και Βιολογικές Καλλιέργειες

Επιστήμη της Πληροφορίας

Μουσειακές Σπουδές

Δυσλεξία: Πολυγλωσσικό Περιβάλλον και Χρήση Νέας Τεχνολογίας

Σχεδίαση Διαδραστικών και Βιομηχανικών Προϊόντων και Συστημάτων

Γεωργία και Περιβάλλον

Νοσηλευτική Παθολογία

Εφαρ μ οσμένη Πληροφορική

Αντιετώπιση του πόνου

Διοίκηση της Υγείας

Εφηρμοσμένη Δημόσια Υγεία

Αυτοματισμοί στις Αρδεύσεις, τις Γεωργικές Κατασκευές και στην Εκμηχάνιση της Γεωργίας

Αειφορική Διαχείριση Υδατικού Περιβάλλοντος

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Τηλεπικοινωνιακές Εφαρμογές

Λογοθεραπεία: Αντιμετώπιση προβλημάτων γραπτού και προφορικού λόγου

Δυνητικές Κοινότητες: Κοινωνιο-ψυχολογικές προσεγγίσεις και τεχνικές εφαρμογές

Χημεία και Τεχνολογία των Υλικών

Τεχνολογίες Προστασίας Περιβάλλοντος

Πρόληψη και Διαχείριση Φυσικών Καταστροφών

Σπουδές ΝΑ Ευρώπης

Κατάλυση και εφαρμογές της

Προαγωγή και Αγωγή Υγείας

Περιβάλλον και Υγεία, Διαχείριση Περιβαλλοντικών Θεμάτων με Επιπτώσεις στην

Υγεία

Διδακτική Μαθημάτων Ειδικότητας με Νέες Τεχνολογίες
Ελάχιστα Επεμβατική Χειρουργική, Ρομποτική Χειρουργική και Τηλεχειρουργική
Επαγγελματική και Περιβαλλοντική Υγεία-Διαχείριση και Οικονομική Αποτίμηση

Συμπράξεις ΤΕΙ-Πανεπιστημίων Εξωτερικού

Τμήμα Ηλεκτρονικής ΤΕΙ Αθήνας με Brunel University UK

MSc Data Communications Systems

Αυτοματισμού ΤΕΙ Πειραιά με University of Paisley UK

MSc in Information Technology

MSc in Quality Management

Αυτοματισμού και Ηλεκτρονικής ΤΕΙ Πειραιά με Kingston University UK

MSc Data Communications

Γενικό Τμήμα Μαθηματικών ΤΕΙ Πειραιά με Kingston University UK

MSc in Electronic Commerce

Πολιτικών Δομικών Έργων ΤΕΙ Πειραιά με Kingston University UK

MSc in Management in Construction

Διοίκησης Επιχειρήσεων ΤΕΙ Πειραιά με University of Paisley UK

MSc in International Marketing

Μηχανολογίας ΤΕΙ Πειραιά με Kingston University UK

MSc Advanced Industrial and Manufacturing Systems

Λογιστικής ΤΕΙ Πειραιά με University of Kentucky USA

MBA

Διοίκησης Επιχειρήσεων ΤΕΙ Καβάλας με University of Greenwich UK

MSc in Management

Τεχνολογίας Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών ΤΕΙ Λάρισας με University of
Staffordshire UK

MSc Computer Science

Ζωικής Παραγωγής και Γεωργικών Μηχανών ΤΕΙ Λάρισας με University of Bari,
Italy

MSc Produzioni Zootecniche e Vegetali di Qualita' in Ambiente Mediterraneo

(Παραγωγή Ζωοτεχνικών και Φυτικών

Προϊόντων Ποιότητας σε Μεσογειακό Περιβάλλον)

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών

ΜΔΕ: 1. Σπουδές στην Ορθόδοξη Θεολογία, 2.Σπουδές στην Εκπαίδευση, 3.Μεταπτυχιακή Ειδίκευση Καθηγητών Γαλλικής Γλώσσας, 4. Μεταπτυχιακή Ειδίκευση Καθηγητών Γερμανικής Γλώσσας, 5.Μεταπτυχιακή Ειδίκευση Καθηγητών Αγγλικής Γλώσσας, 6.Εκπαίδευση Ενηλίκων

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

ΜΔΕ: 1.Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων, 2.Διοίκηση Μονάδων Υγείας, 3.Τραπεζική, 4.Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων, 5.Διοίκηση Επιχειρήσεων (MBA), 6. Διοίκηση Υπηρεσιών Υγείας του Εθνικού Συστήματος Υγείας (Ε.Σ.Υ.)

Σχολή Θετικών Επιστημών και Τεχνολογίας

ΜΔΕ: 1.Διαχείριση Αποβλήτων, 2.Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων και Κτιρίων, 3.Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Έργων Υποδομής, 4.Διασφάλιση Ποιότητας, 5.Διαχείριση Τεχνικών Έργων, 6.Σεισμική Μηχανική και Αντισεισμικές Κατασκευές, 7.Προχωρημένες Σπουδές στη Φυσική, 8.Μεταπτυχιακή Ειδίκευση στα Πληροφοριακά Συστήματα, 9.Μεταπτυχιακή Ειδίκευση Καθηγητών των Φυσικών Επιστημών, 10.Κατάλυση και Προστασία του Περιβάλλοντος, 11.Μεταπτυχιακές Σπουδές στα Μαθηματικά

Σχολή Εφαρμοσμένων Τεχνών

ΜΔΕ: 1Γραφικές Τέχνες, 2.Πολυμέσα

Διαχείριση Αποβλήτων (έναρξη από το 2005)

Προχωρημένες Σπουδές στη Φυσική (έναρξη από το 2005)

Κατάλυση & Προστασία του Περιβάλλοντος (έναρξη από το 2005)

Μεταπτυχιακές σπουδές στα Μαθηματικά (έναρξη από το 2005)

Μεταπτυχιακή Ειδίκευση Καθηγητών των Φυσικών Επιστημών (έναρξη από το 2005)

Διοίκηση Επιχειρήσεων (MBA) (έναρξη από το 2005)

Π3.12 Διάρθρωση της διαφημιστικής δαπάνης ανά μέσο ενημέρωσης (2000-2004)					
Διαφημιστικό Μέσο	2000	2001	2002	2003	2004
Τηλεόραση	5.760.604	5.289.583	6.403.411	4.980.372	5.700.659
Περιοδικά	6.570.570	5.362.800	6.263.369	5.937.369	6.412.757
Εφημερίδες	6.730.127	5.087.300	6.674.094	5.968.482	5.604.313
Ραδιόφωνο	364.552	310.277	1.160.363	862.236	919.761
Σύνολο	19.425.853	16.049.960	20.501.237	17.748.459	18.637.491

*Αξία: σε €
 Η μετατροπή σε euro πραγματοποιήθηκε βάσει της επίσημης ισοτιμίας 1 euro = 340,75 δρχ. σε όλα τα εξεταζόμενα έτη. Οι τυχόν υπάρχουσες αποκλίσεις οφείλονται στις στρογγυλοποιήσεις
 Πηγή: Media Services A.E*

Π3.13 Διάρθρωση της διαφημιστικής δαπάνης ανά κατηγορία προϊόντος (2000-2004)					
Κατηγορίες	2000	2001	2002	2003	2004
Επαγγελματικές Σχολές	18.584.317	15.055.940	19.501.422	16.686.490	17.835.594
Σπουδές Εξωτερικού	841.536	994.020	999.814	1.061.970	801.897
Σύνολο	19.425.853	16.049.960	20.501.237	17.748.459	18.637.491

*Αξία: σε €
 Η μετατροπή σε euro πραγματοποιήθηκε βάσει της επίσημης ισοτιμίας 1 euro = 340,75 δρχ. σε όλα τα εξεταζόμενα έτη. Οι τυχόν υπάρχουσες αποκλίσεις οφείλονται στις στρογγυλοποιήσεις.
 Πηγή: Media Services A.E*

Π3.14 Διαφημιστική δαπάνη ανά εμπορικό σήμα (2003-2004)							
ΠΡΟΪΟΝ	ΕΤΟΣ	ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ	ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ	ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΙΑΣ ΣΕ ΕΥΡΩ	%
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ							
DIDACTA σχολή	2003	0	88.906	3.121	13.364	105.390	0,63
	2004	0	0	27.643	0	27.643	0,15
PAN-SIK σχολή	2003	468	3.572	0	3.618	7.658	0,04
	2004	0	0	0	0	0	0,00
ΑΚΤΟ σχολή	2003	244.081	363.161	545.984	0	1.153.226	6,91
	2004	423.328	255.632	443.564	25.494	1.148.019	6,43
ΠΕΤΡΑ σχολή	2003	1.755	10.773	0	0	12.528	0,07
	2004	1.825	0	0	0	1.825	0,01
ΚΕΛΕΣΟ σχολή	2003	46.266	41.958	0	6.324	94.548	0,56
	2004	0	0	0	0	0	0,00
ΒΑΚΑΛΟ σχολή	2003	0	107.390	0	0	107.390	0,64
	2004	0	0	12.743	44.396	57.140	0,32
ΔΕΛΤΑ σχολή	2003	546.266	2.835	161.956	0	711.057	4,26
	2004	744.806	300.601	221.464	26.016	1.292.887	7,24
Π.ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ σχολή	2003	0	62.937	0	24.518	87.455	0,52
	2004	0	0	0	0	0	0,00
Ν.ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ σχολή	2003	0	132.797	0	0	132.797	0,79
	2004	0	141.637	5.160	0	146.796	0,82
ΠΑΣΤΕΡ σχολή	2003	0	6.180	0	0	6.180	0,03
	2004	0	23.360	31.162	0	54.522	0,30
ΑΚΜΗ σχολή	2003	516.798	516.429	53.080	0	1.086.307	6,51
	2004	449.112	537.233	84.393	0	1.070.738	6,00
ΚΟΡΕΛΚΟ σχολή	2003	251.337	69.650	26.709	0	347.695	2,08
	2004	173.722	34.814	12.546	0	221.082	1,23
CCS σχολή	2003	0	0	1.016	0	1.016	0,01
	2004	0	0	0	0	0	0,00
SITAM Σχολή Μοντελίστ	2003	0	9.412	0	0	9.412	0,05
	2004	0	0	0	0	0	0,00
SAINT GEORGE Σχολή	2003	0	0	130.300	20.269	150.569	0,90
	2004	0	0	0	18.587	18.587	0,10
CARIERRA σχολή	2003	0	82.124	41.587	0	123.711	0,74
	2004	0	1.814	27.161	0	28.976	0,16
SOUTHEASTERN σχολή	2003	0	28.078	115.993	12.130	156.201	0,93
	2004	0	0	8.074	0	8.074	0,04
ΩΜΕΓΑ σχολή	2003	218.092	4.082	0	20.603	242.777	1,45
	2004	174.695	0	4.048	56.176	234.919	1,31
GENE KELLY σχολή χορού	2003	0	65.715	0	0	65.715	0,39
	2004	0	89.813	0	0	89.813	0,50
NORTH σχολή	2003	0	72.803	43.455	0	116.258	0,69
	2004	0	30.845	36.996	0	67.841	0,38
ΔΗΜΗΤΡΕΛΗ σχολή	2003	0	16.783	0	0	16.783	0,10
	2004	0	15.196	14.969	0	30.164	0,16
DATA TYPE κέν.ελευθ.σπουδ	2003	0	34.385	0	0	34.385	0,20
	2004	568	34.283	2.778	0	37.629	0,21
ΜΩΡΑΙΤΗ ΣΧΟΛΗ	2003	0	3.515	3.824	0	7.339	0,04
	2004	0	0	0	8.319	8.319	0,04
Ο.Τ.Ε.Κ./ ΣΧΟΛ.ΤΟΥΡΙΣΤ.ΕΠΑΓ/ΤΩΝ	2003	0	0	64.568	13.842	78.410	0,46
	2004	0	0	0	0	0	0,00
ΒΕΛΟΥΔΑΚΗ σχολή μόδας	2003	0	28.577	0	0	28.577	0,17
	2004	0	24.608	0	0	24.608	0,13

Π3.14 (συνέχεια)							
ΠΡΟΪΟΝ	ΕΤΟΣ	ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ	ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ	ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΙΑΣ ΣΕ ΕΥΡΩ	%
ICBS σχολή	2003	3.956	0	159.762	0	163.718	0,98
	2004	0	0	164.098	0	164.098	0,92
B.C.A σχολή	2003	137.022	50.338	240.563	72.192	500.116	2,99
	2004	396.582	88.225	251.449	0	736.255	4,12
Σ.ΠΙΣΣΑΛΙΔΟΥ σχολή	2003	2.042	2.268	0	0	4.310	0,02
	2004	1.141	10.206	0	0	11.347	0,06
ΤΣΑΚΑΛΟΥ σχολή	2003	0	0	22.626	0	22.626	0,13
	2004	0	0	0	0	0	0,00
ALEXANDER INSTITUTE σχολή	2003	0	0	8.147	0	8.147	0,04
	2004	0	0	33.065	0	33.065	0,18
ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ σχολή	2003	22.419	0	0	0	22.419	0,13
	2004	10.509	0	1.202	0	11.712	0,06
MEDITERRANEAN σχολή	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	8.583	9.299	0	0	17.882	0,10
MICHEL σχολή κομμωτών	2003	70.414	34.882	53.808	7.424	166.528	0,99
	2004	75.114	60.612	67.473	18.333	221.532	1,24
ZER-FAM σχολές	2003	8.696	50.996	0	0	59.692	0,35
	2004	9.531	45.927	0	0	55.458	0,31
CRISTI σχολή	2003	10.406	13.676	0	0	24.082	0,14
	2004	7.164	12.655	0	0	19.820	0,11
ΟΜΗΡΟΣ σχολή	2003	198.064	81.319	12.124	78.095	369.602	2,21
	2004	477.361	37.309	10.362	22.565	547.596	3,07
AST σχολή	2003	0	177.222	0	0	177.222	1,06
	2004	0	12.020	0	0	12.020	0,06
EXPRESS SYSTEM σχολή	2003	0	0	37.011	0	37.011	0,22
	2004	0	0	37.838	34.870	72.708	0,40
VOGUE σχολή	2003	0	68.834	0	16	68.850	0,41
	2004	0	73.358	0	0	73.358	0,41
TAS σχολή	2003	0	1.814	1.683	0	3.498	0,02
	2004	0	0	8.021	0	8.021	0,04
ΓΑΛΛΙΚΟ ΙΝΣΤ.ΑΘΗΝΩΝ	2003	0	20.412	21.087	0	41.499	0,24
	2004	0	21.075	26.681	14.255	62.012	0,34
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΕΠΑΓΓ.ΔΗΜΟΣΙΟ Γ./ ΠΟΛΙΤΗΣ	2003	60.118	0	0	0	60.118	0,36
	2004	57.619	0	0	0	57.619	0,32
ΦΡΥΓΑΝΙΩΤΗ σχολή	2003	0	0	925	0	925	0,01
	2004	0	0	4.628	0	4.628	0,02
ON LINE σχολή computer	2003	0	0	4.331	0	4.331	0,02
	2004	0	0	7.905	0	7.905	0,04
ΜΟΚΥΜΕ STUDIO σχολή	2003	0	21.943	0	0	21.943	0,13
	2004	0	0	0	0	0	0,00
ΩΔΕΙΟ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ	2003	0	12.020	3.401	0	15.422	0,09
	2004	0	21.376	0	0	21.376	0,11
CITY COLLEGE σχολή	2003	0	33.907	104.093	0	137.999	0,82
	2004	0	32.943	110.468	10.101	153.512	0,86
ΚΥΚΛΟΤΡΟ εκπαιδ.οργ.	2003	0	0	28.110	0	28.110	0,16
	2004	0	0	0	0	0	0,00
ΣΒΙΕ σχολ ήβοηθ.ιατρ.επ.	2003	211.202	64.797	1.996	27.427	305.422	1,83
	2004	217.811	75.592	36.710	6.228	336.342	1,88
ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ ΕΚΠΑΙΔ.ΟΜΙΛΟΣ	2003	59.628	95.868	0	0	155.497	0,93
	2004	0	0	0	0	0	0,00
ΚΕΜΕ COLLEGE σχολή	2003	0	0	23.996	0	23.996	0,14
	2004	0	0	22.809	0	22.809	0,12

Π3.14 (συνέχεια)							
ΠΡΟΪΟΝ	ΕΤΟΣ	ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ	ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ	ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΙΑΣ ΣΕ ΕΥΡΩ	%
GCE ΒΑΚΑΛΗ σχολή	2003	0	106.709	99.214	0	205.924	1,23
	2004	0	57.834	0	0	57.834	0,32
ΔΙΠΛΑΡΕΙΟΣ τεχν. σχολή	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	0	0	1.157	0	1.157	0,01
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΝΑΚΑΣ ΣΧΟΛΕΣ	2003	0	0	3.266	0	3.266	0,01
	2004	0	22.793	0	7.105	29.899	0,16
ΕΥΝΗ σχολή	2003	0	0	4.310	0	4.310	0,02
	2004	0	0	3.973	0	3.973	0,02
ΠΡΩΤΕΥΣ σχολή	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	0	0	0	6.834	6.834	0,03
ΕΛΛΗΝΟΒΡΕΤΤΑΝΙΚΟ σχολή	2003	0	105.473	306.821	41.120	453.415	2,71
	2004	174.202	153.668	161.719	12.607	502.195	2,81
I.S.T STUDIES	2003	197.118	65.829	260.419	36.418	559.785	3,35
	2004	259.078	29.282	96.572	21.484	406.416	2,27
SBS σχολή	2003	174.712	174.920	46.103	0	395.734	2,37
	2004	57.786	88.917	22.789	6.198	175.691	0,98
COLLEGE OF SPORTS SCIENCES	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	0	0	4.593	0	4.593	0,02
ΑΙΤ σχολή	2003	0	5.330	41.705	0	47.035	0,28
	2004	0	3.402	94.037	11.697	109.136	0,61
ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟΣ ΣΧΟΛΗ επ.σχ	2003	0	36.492	0	0	36.492	0,21
	2004	158.304	318.767	20.592	0	497.663	2,79
ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ σχ.κομμωτ.	2003	27.405	51.850	0	8.575	87.830	0,52
	2004	38.186	16.840	0	0	55.026	0,30
INTE*LEARN σχολή πληροφ.	2003	0	27.942	0	0	27.942	0,16
	2004	0	54.001	0	0	54.001	0,30
THE ATHENS LBA σχολή	2003	0	15.125	100.259	0	115.384	0,69
	2004	0	21.839	151.106	0	172.944	0,96
ΜΙΣ ΜΕΝΕΓΑΣ σχολή	2003	0	0	2.232	0	2.232	0,01
	2004	0	0	0	0	0	0,00
ΑΣΗΜΑΚΗΣ εργ.ελευθ.σπουδ.	2003	0	11.000	3.361	0	14.361	0,08
	2004	0	0	0	0	0	0,00
ΒΑΡΩΣΗ σχολή	2003	0	37.819	2.433	0	40.252	0,24
	2004	0	70.195	2.835	0	73.030	0,40
TECHNOGRAFICO σχολή	2003	10.171	8.664	0	5.810	24.645	0,14
	2004	23.685	107.163	0	0	130.848	0,73
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ σχολή	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	0	0	2.399	0	2.399	0,01
AMERICAN COMMUN. SCHOOL	2003	0	11.000	6.209	0	17.209	0,10
	2004	0	0	3.046	0	3.046	0,01
ΚΕΝΤΡΟ ΑΘΛΗΤ.ΡΕΠΟΡΤΑΖ σχ.	2003	0	46.863	276.842	0	323.705	1,93
	2004	0	17.360	222.548	434	240.342	1,34
SBS+NEW YORK σχολές	2003	34.363	0	0	0	34.363	0,20
	2004	28.018	0	0	11.245	39.263	0,22
AC WALLE ATHENS σχολή	2003	0	0	562	0	562	0,00
	2004	0	0	0	0	0	0,00
INTERGRAPHICS σχολή	2003	33.469	63.935	5.996	10.002	113.402	0,67
	2004	55.463	137.316	55.404	25.999	274.182	1,53
ΔΟΜΗ σχολή	2003	174.919	230.100	3.493	75.650	484.162	2,90
	2004	191.288	270.527	237.057	108.892	807.764	4,52
NEW YORK COLLEGE	2003	196.101	315.127	467.508	0	978.736	5,86
	2004	189.730	280.776	254.818	3.129	728.452	4,08

Π3.14 (συνέχεια)							
ΠΡΟΪΟΝ	ΕΤΟΣ	ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ	ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ	ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΙΑΣ ΣΕ ΕΥΡΩ ΕΥΡΩ	%
PANAVISION σχολή	2003	0	2.041	0	0	2.041	0,01
	2004	0	0	0	0	0	0,00
SBE/ ΝΑΥΤΙΑ & ΕΠΙΧ. ΣΠΟΥΔΕΣ	2003	0	21.319	27.134	0	48.453	0,29
	2004	0	0	66.942	0	66.942	0,37
COMPUTER KIDS ΣχολήΗ/Υ	2003	0	11.000	0	0	11.000	0,06
	2004	0	0	0	0	0	0,00
B.B.C. σχολή	2003	0	0	8.288	0	8.288	0,04
	2004	0	0	4.271	0	4.271	0,02
FUTURE KIDS σχολ. comput.	2003	49.081	7.825	0	0	56.905	0,34
	2004	0	4.593	0	16.867	21.460	0,12
ΕΥΡΩΓΝΩΣΗ εκπαιδ. όμιλος	2003	488.031	27.896	1.878	50.930	568.735	3,40
	2004	389.344	4.706	112.994	40.177	547.222	3,06
THE OPEN UNIVERSITY	2003	0	2.268	2.789	0	5.057	0,03
	2004	0	0	10.437	0	10.437	0,05
NETWORK FOUND.PROGRAMME	2003	0	0	7.371	0	7.371	0,04
	2004	0	0	0	0	0	0,00
ΙΕΚ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ	2003	0	19.811	0	0	19.811	0,11
	2004	0	25.175	0	0	25.175	0,14
ΙΕΚ ΥΓΕΙΑ σχολή	2003	0	218.182	0	120.010	338.192	2,02
	2004	78.329	136.590	0	0	214.919	1,20
ANT1 ΣΧΟΛΕΣ	2003	0	46.948	0	0	46.948	0,28
	2004	0	145.481	82.886	0	228.367	1,28
ITEC CONSULTANCY σχολ. Η/Υ	2003	0	0	3.912	0	3.912	0,02
	2004	0	0	0	0	0	0,00
SPORT COLLEGE σχ.αθλ.δημ.	2003	0	10.036	163.455	0	173.491	1,03
	2004	0	0	87.395	0	87.395	0,49
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ σχολή κομ	2003	0	1.814	0	0	1.814	0,01
	2004	300	1.814	0	0	2.114	0,01
MEDITERRANEAN/ ECS σχολή	2003	0	40.484	120.156	0	160.640	0,96
	2004	0	41.459	56.464	0	97.923	0,54
ΚΑΛΟΓΡΑΙΑ FOUNDATION σχολ	2003	0	7.201	8.267	0	15.468	0,09
	2004	0	0	8.876	0	8.876	0,04
ΚΑΛΟΓΡΑΙΑ εκπαιδ. οργαν.	2003	0	0	3.493	0	3.493	0,02
	2004	0	0	0	0	0	0,00
ΑΚΜΗ σχολή δημοσιογραφίας	2003	0	32.773	64.152	0	96.925	0,58
	2004	51.349	47.004	116.139	0	214.492	1,20
ΞΥΝΗ ΤΕΕ	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	0	6.464	0	0	6.464	0,03
VANG σχολή κομμωτ.	2003	0	20.083	0	0	20.083	0,12
	2004	0	17.985	0	0	17.985	0,10
ΙΕΚ ΞΥΝΗ	2003	236.359	67.150	127.727	16.910	448.146	2,68
	2004	144.407	87.613	151.254	19.410	402.684	2,25
Ν.ΣΑΛΕΥΡΗΣ σχολή	2003	0	0	0	2.263	2.263	0,01
	2004	645	0	0	5.078	5.723	0,03
ΕΛΕΝΑ σχολές	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	0	13.041	0	0	13.041	0,07
ECDL σχολή computers	2003	86.611	0	0	15.950	102.561	0,61
	2004	56.125	0	0	0	56.125	0,31
ΔΙΑΚΤΩΡ σχολές/ ΓΚΡΑΦΙΤΙ	2003	69.296	0	0	0	69.296	0,41
	2004	0	0	0	0	0	0,00
ΤΕΙ ΔΥΤ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	2003	0	2.268	0	0	2.268	0,01
	2004	0	0	18.329	0	18.329	0,10

Π3.14 (συνέχεια)							
ΠΡΟΪΟΝ	ΕΤΟΣ	ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ	ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ	ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΙΑΣ ΣΕ ΕΥΡΩ	%
D.PERROTIS/ COLL.OF AGRICULT.ST	2003	0	5.897	5.170	0	11.067	0,06
	2004	0	6.804	17.498	0	24.302	0,13
TECHNOKIDS-TECHNOPLUS σχολή	2003	35.547	2.835	17.915	12.274	68.570	0,41
	2004	0	81.705	11.124	0	92.829	0,52
APPLIED ARTS STUDIES	2003	5.067	6.577	45.479	0	57.124	0,34
	2004	2.687	13.211	31.088	0	46.986	0,26
E-UNIVERSITY COLLEGE	2003	0	4.349	0	0	4.349	0,02
	2004	0	0	0	0	0	0,00
ΑΝΑΤΟΛΙΑ ΑΜΕΡ.ΚΟΛΛΕΓ.ΘΕΣ./MBA	2003	0	25.175	37.872	0	63.047	0,37
	2004	0	14.118	82.238	0	96.357	0,54
ΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΣΧ.ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	2.400	5.897	4.612	0	12.908	0,07
COMPASS UK εργ.ελευθ.σπουδών	2003	9.310	27.159	12.260	0	48.730	0,29
	2004	2.775	23.134	9.986	0	35.894	0,20
ATHENS MEDIA LAB.σχολή	2003	0	0	40.439	0	40.439	0,24
	2004	0	0	0	0	0	0,00
PORTO CARAS CAMPUS σχολή	2003	956	24.324	15.912	0	41.192	0,24
	2004	0	0	0	0	0	0,00
INFO SITE σχολή computer	2003	0	7.258	5.899	0	13.156	0,07
	2004	3.669	14.855	21.625	0	40.150	0,22
ΜΗΤΕΡΑ εργ.ελευθ.σπουδών/ 35 ΧΡΟΝΙΑ	2003	43.651	0	0	0	43.651	0,26
	2004	41.523	0	0	0	41.523	0,23
ΑΝΑΤΟΛΙΑ ΚΟΛΛΕΓΙΟ	2003	0	78.019	14.226	0	92.245	0,55
	2004	0	7.088	1.202	0	8.290	0,04
CAMBRIDGE σχολή πληροφ./ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ	2003	66.901	0	0	0	66.901	0,40
	2004	44.335	0	0	0	44.335	0,24
CITY LIBERAL STUDIES ΘΕΣ/ΚΗΣ / ΜΕΤΑΠΤΥΧ.	2003	7.766	0	0	0	7.766	0,04
	2004	0	0	0	0	0	0,00
ΚΟΛΛΕΓΙΟ ΑΘΛΗΤ. ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	2003	0	0	176.279	0	176.279	1,05
	2004	0	0	0	0	0	0,00
ΤΕΕ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ ΟΑΕΔ / ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΣΥΣΚΕΥΩΝ	2003	15	0	0	0	15	0,00
	2004	0	0	0	0	0	0,00
ΙΕΚ ΟΑΕΔ/ ΣΟΥΒΛΑΤΖΙΔΙΚΟ	2003	15	0	0	0	15	0,00
	2004	0	0	0	0	0	0,00
ANATOLIA SCHOOL OF MANAG.ASSIS	2003	0	13.268	0	0	13.268	0,07
	2004	0	6.237	0	0	6.237	0,03
ΙΕΚΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟΣ- TECHNOGRAFICO	2003	152.612	108.819	119.029	0	380.460	2,28
	2004	0	0	0	0	0	0,00
LE MONDE σχολή τουρ.σπουδ.	2003	109.930	56.093	35.422	0	201.445	1,20
	2004	78.896	48.830	56.779	59.466	243.971	1,36
FAME STUDIO/ANT1 σχολές	2003	0	25.969	0	0	25.969	0,15
	2004	0	0	0	0	0	0,00
CHEF D OEUVRE σχολ.μαγ.	2003	72.002	32.568	140.247	0	244.817	1,46
	2004	20.588	139.543	199.072	0	359.203	2,01
INFO QUALITY COMPUTER CENTERS	2003	0	0	0	5.111	5.111	0,03
	2004	0	0	0	0	0	0,00
COMPUTER INTERNATIONAL σχολή	2003	0	0	0	16.218	16.218	0,09
	2004	0	0	10.872	0	10.872	0,06
WIN.NET κέντρα εκπ.Η/Υ	2003	21.054	0	6.164	0	27.218	0,16
	2004	21.504	0	13.687	0	35.191	0,19
ΙΙΕΚ HOTELIA σχολή τούρ. επαγ.	2003	8.217	15.026	1.702	0	24.944	0,14
	2004	7.227	19.788	6.827	0	33.843	0,18

Π3.14 (συνέχεια)							
ΠΡΟΪΟΝ	ΕΤΟΣ	ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ	ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ	ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΙΑΣ ΣΕ ΕΥΡΩ	%
ATHENS GSM σχολή	2003	0	0	0	9.870	9.870	0,05
	2004	0	5.443	55.032	0	60.475	0,33
ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ ΩΔΕΙΟ	2003	0	0	0	3.082	3.082	0,01
	2004	0	0	0	0	0	0,00
ΝΙΚΗ ΛΑΚΚΑ σχολή κομμωτ.	2003	0	33.090	0	0	33.090	0,19
	2004	0	55.691	0	0	55.691	0,31
TECHNOPLUS πιστ.MICROS.OF.SPEC	2003	60.666	0	0	0	60.666	0,36
	2004	0	4.625	12.247	0	16.873	0,09
IBS/ INST.OF BANKING STUDIES σχ	2003	0	0	8.793	0	8.793	0,05
	2004	0	0	6.246	0	6.246	0,03
A.F.STUDIES σχολή	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	0	0	0	22.590	22.590	0,12
KOREL PLUS εργ.ελευθ.σπ.	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	70.855	0	4.971	14.152	89.978	0,50
LONDON EXAMINATIONS HELLAS	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	34.672	0	25.208	0	59.879	0,33
AMERICAN UNIV. OF ATHENS σχολή	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	0	48.649	86.354	21.097	156.099	0,87
ATHENS METROPOL. COLLEGE σχολή	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	112.505	100.937	110.603	0	324.045	1,81
ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ-ELEGANCE σχ.κομ./ ΤΑΧΥΡΥΘΜΑΤΜΗΜΑΤΑ	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	3.171	0	0	0	3.171	0,01
FUTURE BUSINESS SCHOOL	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	0	28.237	0	14.448	42.685	0,23
ELLANION COLLEGE/ ΚΟΡΕΛΚΟσχολή	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	27.504	32.092	0	0	59.596	0,33
EXPERT-IN σχολ.computer	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	10.130	0	318	0	10.447	0,05
EUROLAB σχολή	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	90.197	0	0	37.840	128.037	0,71
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ σχολές/ ΜΑΓΕΙΡΙΚΗ	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	315	0	0	0	315	0,00
IAFA COLLEGE	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	0	0	0	42.010	42.010	0,23
ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΧΟΛΕΣ	2003	0	863.575	429.700	113.346	1.406.621	8,42
	2004	0	1.375.674	521.544	80.064	1.977.282	11,08
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ	2003	4.980.372	5.665.637	5.197.121	843.361	16.686.490	71,97
	2004	5.700.659	6.205.596	5.055.177	874.161	17.835.594	72,35
ΣΠΟΥΔΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ							
ALPINE CENTER σχολή εξωτε	2003	0	4.536	42.162	2.189	48.887	4,60
	2004	0	19.573	15.448	0	35.021	4,36
UNIVERSITY OF LONDON	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	0	3.402	0	0	3.402	0,42
THE FOUNDATION COLLEGE	2003	0	11.000	7.223	0	18.223	1,71
	2004	0	0	0	0	0	0,00
UNIVERSITY OF LA VERNE	2003	0	0	1.055	0	1.055	0,09
	2004	0	0	1.361	0	1.361	0,16
UNIVERSITY OF INDIANAPOLIS	2003	0	209.861	64.462	16.686	291.010	27,40
	2004	0	113.594	13.961	45.600	173.156	21,59
CMA σχολή	2003	0	0	5.602	0	5.602	0,52
	2004	0	0	7.069	0	7.069	0,88

Π3.14 (συνέχεια)							
ΠΡΟΪΟΝ	ΕΤΟΣ	ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ	ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ	ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΙΑΣ ΣΕ ΕΥΡΩ	%
ΔΕΙ σχολή	2003	0	0	21.244	0	21.244	2,00
	2004	0	13.268	34.246	0	47.514	5,92
PARIS NORD/πανεπ.εξωτερ.	2003	0	0	161.863	0	161.863	15,24
	2004	0	0	104.648	0	104.648	13,05
UNIVERSITY OF PORTSMOUTH	2003	0	3.856	0	0	3.856	0,36
	2004	0	0	0	0	0	0,00
STAFFORDSHIRE UNIVERSITY	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	0	0	6.130	0	6.130	0,76
UNIVERSITY OF CAMBRIDGE	2003	0	0	0	0	0	0,00
	2004	0	0	7.996	0	7.996	0,99
ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΧΟΛΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	2003	0	42.480	467.750	0	510.230	48,04
	2004	0	57.324	358.277	0	415.601	51,82
ΣΠΟΥΔΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	2003	0	271.732	771.362	18.875	1.061.970	4,58
	2004	0	207.160	549.136	45.600	801.897	3,25
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	2003	5.812.062	7.170.857	9.199.366	1.002.851	23.185.137	1,23
	2004	6.302.599	7.731.955	9.460.789	1.155.441	24.650.784	1,14

Πηγή: Media Services A.E.

Ανωτέρων Επαγγελματικών Ιδιωτικών Σχολών Θεάτρου και Χορού

ΘΕΑΤΡΟ

Α. ΑΘΗΝΑ-ΠΕΙΡΑΙΑΣ

Ωδείου Αθηνών

Ρηγίλλης-Βασ. Γεωργίου Β' 17-19, 106 75 Αθήνα Τηλ.
210 7223464, 210 7244260

Θεάτρου Τέχνης

Ιπποκράτους 70, 106 81
Τηλ. 210 3236732, 210 3603941

«Μαίρης Βογιατζή-Τράγκα» της εταιρείας Επιμορφωτικό Πολιτιστικό Κέντρο Έναστρον

Δεληγιάνη 19, 106 83 Αθήνα
Τηλ. 210 8231790

Αστικής Εταιρείας «Δραματική Σχολή Αθηνών»

Λεωχάρους 9, 105 60 Αθήνα
Τηλ. 210 3235592

Παναγιώτας Μουστάκη-Βεάκη

Εκφαντίδου 33, 116 33 Αθήνα
Τηλ. 210 7016934

Μαρίας Μπέλλου-Σανικοπούλου «Κ.Ε.Α.»

Υπερείδου 21, 105 58 Αθήνα
Τηλ. 210 3229793

Σωματείου Πειραιϊκού Συνδέσμου

Καραϊσκού 104 και Σωτήρος Διός 185 82 Πειραιάς
Τηλ. 210 4129948, 210 4130521

«ΡΑΜΠΑ» της Αστικής Εταιρείας «Περίακτος»

Καπνοκοπτηρίου 9, 104 33 Αθήνα
Τηλ. 210 8223232

«Αρχή» της εταιρείας «Οργανισμός Θεατρικής Κίνησης»

Μιχαήλ Βόδα 28, 104 39 Αθήνα
Τηλ. 210 8810496

Διομήδη Φωτιάδη

Πατησίων 87^Α, 104 33 Αθήνα
Τηλ. 210 8216912

Εταιρείας «Πνευματική και Καλλιτεχνική ΕΠΕ-ΘΕΜΕΛΙΟ»

Λέσβου 3, 112 56 Αθήνα
Τηλ. 210 8643310, 210 6012695

Γιώργου Κιμούλη

Ευμολπιδών 39, 118 54 Αθήνα Τηλ.
210 3466632, 210 3467095

Εταιρείας «Θεατρικά Δρώμενα-Ίασμος»

Μαιζώνος 48, 104 38 Αθήνα Τηλ.
210 5200096, 210 5222762

Εταιρείας «Θεατρική Τέχνη»

Ζαλόγγου 10Β, 106 78 Αθήνα Τηλ.
210 3819259, 210 3829558

Εταιρείας «Νέο Ελληνικό Θέατρο»

Σπ.Τρικούπη 34 και Κουντουριώτου, 106 83 Αθήνα
Τηλ. 210 8253489

Μαίρης Ραζή «Η Πρόβα»

Ηπείρου 39 και Αχαρνών 33, 104 39 Αθήνα
Τηλ. 210 8818326, 210 8814151

«Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Αγ.Βαρβάρας Αττικής»

Σερίφου 2 και Γούναρη, 123 51 Αγ.Βαρβάρα Αττικής
Τηλ. 210 5690037, 210 5690037

Β. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

«Καλλιτεχνικής Εταιρείας Προσκήνιο»

Αριστοτέλους 23, 546 24 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 2310 274570, 2310 261584

Γ. ΒΟΛΟΣ

Δημοτικής Επιχείρησης «Καλλιτεχνικός Οργανισμός Δήμου Βόλου»

Γλάδστωνος-Ρ.Φεραίου-Καποδιστρίου-Μαγνητών, συνοικία Οξυγόνου, Ο.Τ.150, 383 33 Βόλος

Τηλ. 24210-48103

ΔΗΜΟΣΙΕΣ

Εθνικού Θεάτρου

Πειραιώς 35, 105 53 Αθήνα

Τηλ. 210 5225634

Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος

Μονή Λαζαριστών, Κολοκοτρώνη 25-27 και Θράκης, 564 30 Σταυρούπολη Θεσσαλονίκης

Τηλ. 2310 584104, 2310 589110

ΧΟΡΟΣ

Α. ΑΤΤΙΚΗ

Δέσποινας Γρηγοριάδου

Αραχώβης 38, 106 81 Αθήνα Τηλ.

210 3801035, 210 3813825

Εταιρείας «Σόφη Κατσούλη ΕΠΕ»

Πυθαγόρα 30^Α, 156 62 Χολαργός

Τηλ. 210 6531074

Νίκη Κονταξάκη-Μπακάλη

Ιαλέμου 24, 111 42 Αθήνα Τηλ.

210 2932894

Σόνιας Μοριάνοβα-Αίλης Τράστα ΟΕ

Τατοίου 64 και Σαρανταπόρου 2, 145 61 Κηφισιά Τηλ.

210 8079184, 210 8070262

Άννας Πέτροβα

Προμηθέως 19-21, 112 54 Αθήνα

Τηλ. 210 2234921

Σχολή «Ραλλού Μάνου» της εταιρείας «Μωριαρέμου και Σία ΟΕ»

Χρυσάφη 34 και Δικαιάρχου, 162 32 Βύρωνας Τηλ.

210 7621233-4

Εθνικής Λυρικής Σκηνής (Τμήμα Χορευτών)

Πειραιώς 199 και Αλκμήνης 68, 118 53 Αθήνα

Τηλ. 210 3426366, 210 3426355

Β. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ανδρομάχης Καφαντάρη

Παρασκευοπούλου 38, 546 40 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 2310 831366

«Ανώτερη Ιδιωτική Επαγγελματική Χορού της Δημοτικής Επιχείρησης Αθλητικών

Δραστηριοτήτων» Δήμου Θεσσαλονίκης

Κωνσταντινουπόλεως 176, 542 49 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 2310 308282, 2310 822200, 2310 862827

«Δημοτική Κοινωνικοπολιτιστική Επιχείρηση Δήμου Σταυρούπολης Θεσσαλονίκης»

Κωνσταντινουπόλεως (Λαγκαδά και Χρ.Σμύρνης 1),

Τηλ. 2310 607476, 2310 602037

Γ. ΛΑΡΙΣΑ

«Δημοτική Επιχείρηση Τουρισμού-Πολιτισμού Λάρισας»

Γεωργιάδου 53, 414 47 Λάρισα

Τηλ. 2410 256464, 2410 535300

ΔΗΜΟΣΙΕΣ

Ανώτερη Κρατική Σχολή Χορού (Ν.Π.Δ.Δ.)

Κρατική Σχολή Ορχηστρικής Τέχνης (ΚΣ.Ο.Τ.)

Ομήρου 55, 106 72 Αθήνα

Τηλ. 210 3612263

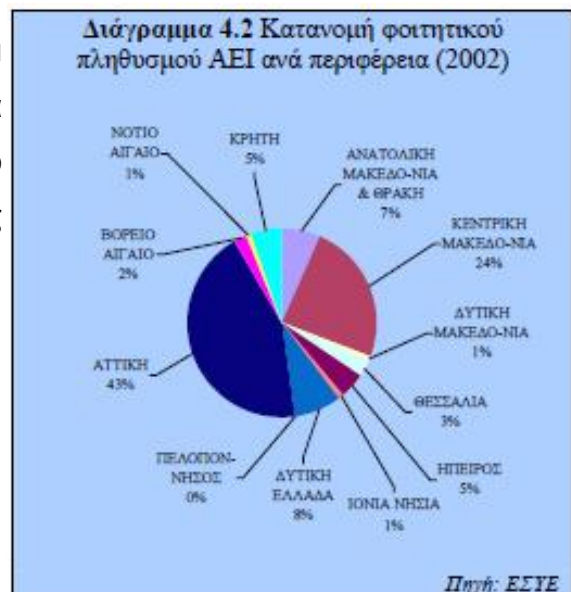
Πηγή: Υπουργείο Πολιτισμού

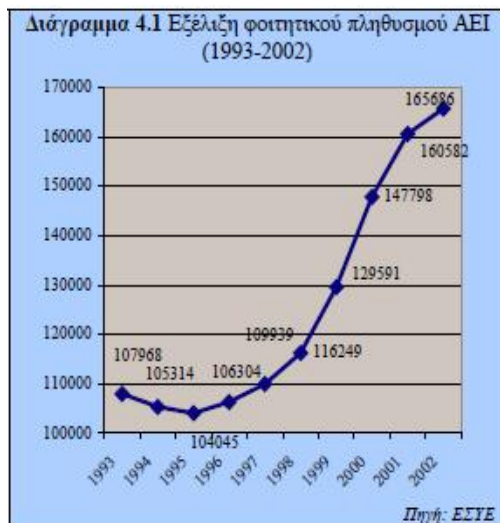
Η ΑΓΟΡΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Μετά την παρουσίαση της ζήτησης για ιδιωτική τριτοβάθμια εκπαίδευση και την ανάλυση των βασικότερων στοιχείων της προσφοράς των αντίστοιχων υπηρεσιών στις προηγούμενες ενότητες, εξετάζουμε το προϊόν της αλληλεπίδρασης προσφοράς και ζήτησης, δηλαδή το μέγεθος και τα χαρακτηριστικά της αγοράς. Στόχος δεν είναι μόνο ο προσδιορισμός του μεγέθους της αγοράς, τόσο σε όρους φοιτητικού πληθυσμού όσο και σε όρους δαπανών που πραγματοποιούνται για την αγορά υπηρεσιών ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά κυρίως η ανάλυση της σύνθεσης και της διαχρονικής εξέλιξης των στοιχείων αυτών

8.1 ΕΞΕΛΙΞΗ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΕΙ & ΤΕΙ

Ο πληθυσμός των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης διακρίνεται στους φοιτητές των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των ανώτερων τεχνολογικών ιδρυμάτων. Οι απόλυτοι αριθμοί των φοιτητών ανά περιφέρεια και τμήμα περιλαμβάνονται σε αντίστοιχους πίνακες του παραρτήματος του παρόντος κεφαλαίου. Το σύνολο του πληθυσμού, βάσει των στοιχείων της απογραφής πληθυσμού 2001, αναλύεται σύμφωνα με το μορφωτικό επίπεδο. Στον πίνακα Π4.1 του παραρτήματος παρουσιάζεται ο πληθυσμός ηλικίας 10 ετών και άνω κατά φύλο, ομάδες ηλικιών και επίπεδο εκπαίδευσης. Ο συνολικός πληθυσμός ηλικίας 10 ετών και άνω ανήλθε σε 9.887.737 άτομα. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών, 27,4%, είναι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης. Πτυχιούχοι

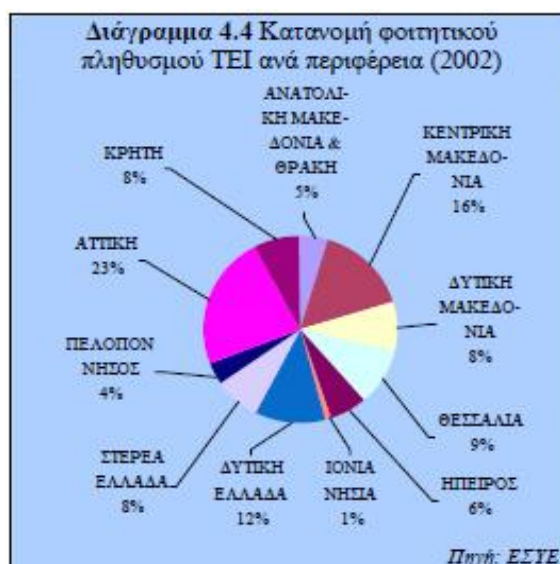

ανωτέρων σχολών ήταν 430.432 άτομα (4,4%) και πτυχιούχοι ΤΕΙ 284.320 άτομα (2,9%). Οι πτυχιούχοι των ανωτάτων σχολών ανήλθαν σε 830.355 άτομα (8,4%) και οι κάτοχοι μεταπτυχιακού-διδακτορικού τίτλου αποτελούν το 0,8% των κατοίκων (82.690 άτομα). Αναφορικά με την περιφερειακή κατανομή τους, όπως είναι αναμενόμενο, σε κάθε κατηγορία επιπέδου μόρφωσης το μεγαλύτερο μέρος κατοικεί στην περιφέρεια Αττικής και ακολουθεί η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Για τη χρονική περίοδο 1993-2002 η εξέλιξη του φοιτητικού πληθυσμού των ΑΕΙ είναι ανοδική (διάγραμμα 4.1). Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησής τους ανήλθε σε 4,9%. Ειδικότερα, το 2002 φοιτούσαν 165.686 φοιτητές έναντι 160.582 που ήταν το 2001 (αύξηση 3,2%). Σύμφωνα με τελευταία προσωρινά στοιχεία που δημοσίευσε η ΕΣΥΕ, το επόμενο ακαδημαϊκό έτος 2003/4 ο συνολικός αριθμός των φοιτητών ανήλθε σε 172.804, ενώ επακολούθησε οριακή μείωση το επόμενο ακαδημαϊκό έτος 2004/5 κατά 0,9% (171.245 φοιτητές).

Στο διάγραμμα 4.2 απεικονίζεται η περιφερειακή κατανομή των φοιτητών ΑΕΙ για το 2002. Παρατηρούμε ότι το 43% των φοιτητών είναι εγκατεστημένο στην περιφέρεια Αττικής, ενώ το 24% στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Δηλαδή, τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα-Θεσσαλονίκη) συγκεντρώνουν το 67% των φοιτητών. Έπεται η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας σε απόσταση με αντίστοιχο ποσοστό 8%.

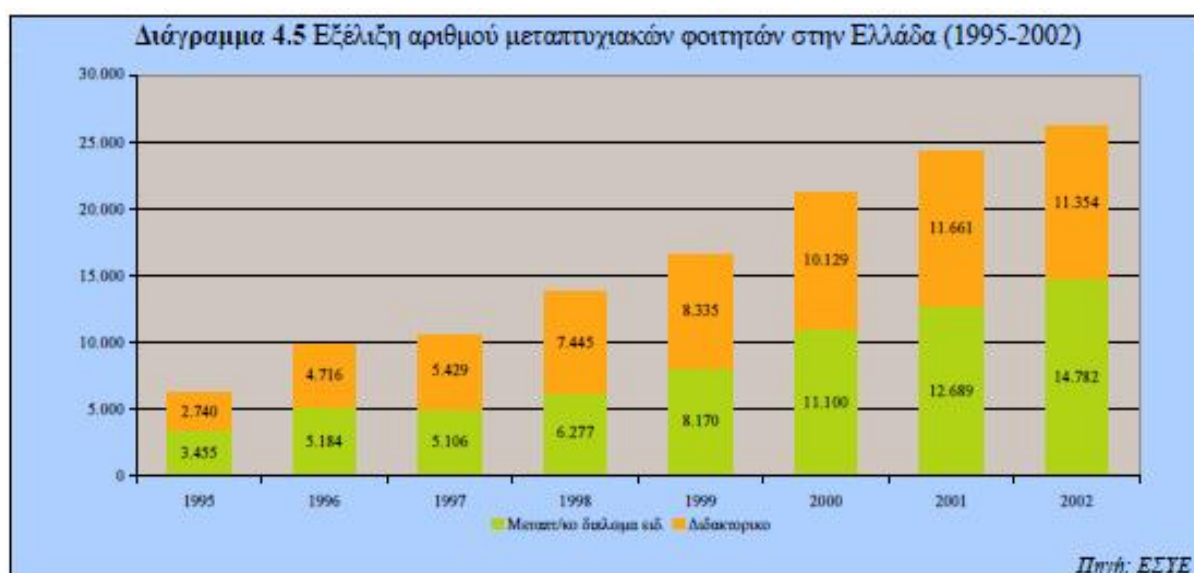
Η εξέλιξη του φοιτητικού πληθυσμού των τεχνολογικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων απεικονίζεται στο διάγραμμα 4.3. Για το χρονικό διάστημα 1997-2003 ο μέσος αριθμός αύξησής τους ήταν 9,4%. Ειδικότερα, το

2003 αναφέρονται να φοιτούν 136.020

φοιτητές έναντι 137.504 που ήταν το 2002 (μείωση 1,1%). Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της στατιστικής υπηρεσίας για το ακαδημαϊκό έτος 2004/5 αναφέρονται σε αύξηση των φοιτητών κατά 2,6% (139.506 άτομα).

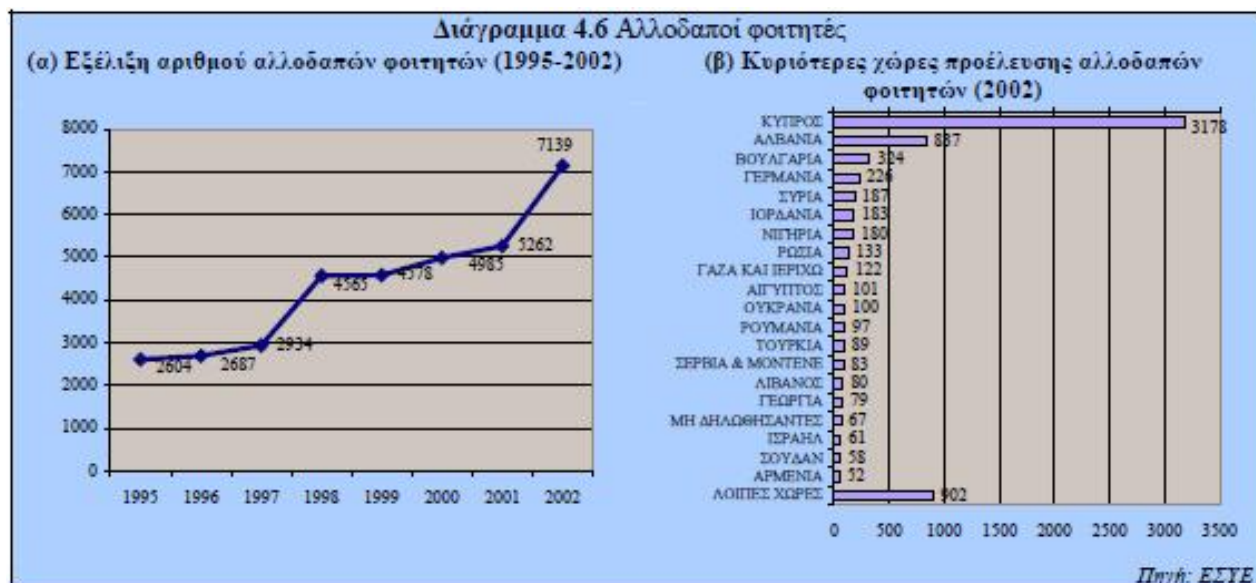
Η περιφερειακή κατανομή των φοιτητών των ΤΕΙ για το 2002 παρουσιάζεται στο διάγραμμα 4.4 και όπως θα ήταν αναμενόμενο το μεγαλύτερο μέρος τους φοιτεί στην περιφέρεια Αττικής με μερίδιο 23% και ακολουθεί η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας όπου απορροφάται το 16% ενώ έπεται λογικά η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας με ποσοστό συμμετοχής 12%. Με άλλα λόγια, στην Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Πάτρα βρίσκεται το 51% των φοιτητών ΤΕΙ.

Τα τελευταία χρόνια οι αυξημένες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και ο ανταγωνισμός μεταξύ των υποψηφίων για την κάλυψη μιας θέσης εργασίας οδήγησε σε αύξηση τον αριθμό των υποψηφίων που συνεχίζουν τις σπουδές τους πέραν του βασικού τίτλου σπουδών σε μεταπτυχιακό ή/και διδακτορικό επίπεδο. Για το χρονικό διάστημα 1995-2002 ο μέσος ετήσιος ρυθμός του συνόλου των μεταπτυχιακών φοιτητών ανήλθε σε 22,8%. Συγκεκριμένα το 2002 το σύνολο των μεταπτυχιακών φοιτητών ανήλθε σε 26.136 άτομα, έναντι 24.350 το 2001 (αύξηση 7,3%). Η κατανομή των μεταπτυχιακών φοιτητών σε μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης και διδακτορικό δίπλωμα για το 2002 αναλύεται σε 56,6% (14.782) και 43,4% (11.661) αντίστοιχα. Στον πίνακα Π4.7 του παραρτήματος παρατίθεται η εξέλιξη των μεταπτυχιακών φοιτητών ανά περιφέρεια. Το 42,5% φοιτούν στην περιφέρεια Αττικής, το 23,5% στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και το 9,3% στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Κατά παράδοση, θεωρείτο περισσότερο συνηθισμένη η εξαγωγή φοιτητών παρά η

εισαγωγή τους. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των αλλοδαπών φοιτητών στα ελληνικά τριτοβάθμια εκπαιδευτικά

ιδρύματα έχει αυξηθεί. Συγκεκριμένα, για τη χρονική περίοδο 1995-2002 αυξανόταν με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 15,5% και διαμορφώθηκε σε 7.139 άτομα το 2002, έναντι 5.262 ατόμων το 2001 (ποσοστό αύξησης 35,7%).

Βασικό εμπόδιο προσέλκυσης αλλοδαπών φοιτητών από τα ελληνικά πανεπιστήμια αποτελεί η γλώσσα διδασκαλίας. Ωστόσο, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 4.6 (β), για το 2002 το 44,5% των αλλοδαπών φοιτητών προήλθε από την Κύπρο (3.178 άτομα). Σε μεγάλη απόσταση, οι επόμενες πέντε πρώτες χώρες που εμφανίζονται περιλαμβάνουν κατά σειρά την Αλβανία, τη Βουλγαρία, τη Γερμανία, τη Συρία και την Ιορδανία. Οι φοιτητές προερχόμενοι από τη Γερμανία πιθανολογείται να αποτελούν παιδιά ελλήνων μεταναστών με γερμανική υπηκοότητα. Προς την κατεύθυνση προσέλκυσης περισσότερων αλλοδαπών φοιτητών αναμένεται να συμβάλει η ίδρυση το Διεθνούς Πανεπιστημίου.

8.2 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Οι δαπάνες για δημόσια εκπαίδευση είναι αποκλειστικά κρατικές, εφόσον η εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν. Σύμφωνα με το αρμόδιο υπουργείο (ΥΠΕΠΘ) για τη χρονική περίοδο 1993-2002 παρουσιάζονται στον πίνακα 4.1 και στο διάγραμμα 4.7. Το

2002 οι δημόσιες δαπάνες των ΑΕΙ ανήλθαν σε €1.450εκατ. έναντι €1.273εκατ. το 2001 (ποσοστό αύξησης 13,9%). Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης για την παρουσιαζόμενη περίοδο κυμάνθηκαν σε 16,6%. Στα ΤΕΙ το 2002 δαπανήθηκαν €235εκατ. έναντι €290εκατ. το 2001 (ποσοστό αύξησης 25,9%). Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των αντίστοιχων δαπανών κυμάνθηκε στο 14,7%.

	Τ.Ε.Ι.	Α.Ε.Ι.
1993	93	319
1994	108	401
1995	100	410
1996	104	527
1997	266	712
1998	210	738
1999	262	831
2000	254	722
2001	290	1.273
2002	365	1.450

Αξία σε εκατ. €
 Σε τρέχουσες τιμές
 Στις δαπάνες που αναφέρονται δεν περιλαμβάνονται δαπάνες υποτροφιών.
 Πηγή: ΥΠΕΠΘ, Γενική Διεύθυνση Προγραμματισμού

Παρατηρούμε την αύξηση των ιδιωτικών δαπανών για εκπαίδευση σε σταθερές τιμές μέχρι το 1999 με μέσο ετήσιο ρυθμό 14% την περίοδο 1996-1999, ενώ την περίοδο 1999-2001 εντοπίζεται μείωση κατά 41,4%. Στη συνέχεια, όμως ανακάμπτουν και την περίοδο 2001-2003 παρατηρείται αύξηση με μέσο ετήσιο ρυθμό 19,5%. Οι ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση συμμετείχαν καθ' όλη την περίοδο κατά 1,3%-2,5% στις συνολικές ιδιωτικές δαπάνες, ενώ αναλογούσαν κατά μέσο όρο στο 1,3% του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας έτσι σχετικά αυξητική τάση. Θα πρέπει να σημειωθεί επίσης, ότι οι ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση αυξήθηκαν με ταχύτερο ρυθμό την περίοδο 1996-1999. Οι δημόσιες εκπαιδευτικές δαπάνες των συνολικών κινούνται παραδοσιακά την Ελλάδα σε υψηλά ποσοστά, αφού αποτελούν το 18,5%-22,5% του συνολικού προϋπολογισμού την περίοδο 1996-2003, ενώ σημειώνουν με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 9,6%. Βέβαια, περιοδικό θέμα συζήτησης αποτελεί το ποσοστό των δημοσίων δαπανών στο ΑΕΠ, που αναλογεί μόλις στο 3%-3,35% κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Τα παραπάνω στοιχεία δείχνουν τα γενικά χαρακτηριστικά της διάρθρωσης και του ύψους των δαπανών, αλλά αποκρύπτουν την κατανομή αυτών μεταξύ των διαφορετικών βαθμίδων και τύπων εκπαίδευσης, καθώς και τις ανεπίσημες εκπαιδευτικές δαπάνες. Πέραν τούτου, υπενθυμίζουμε ότι η ιδιωτική εκπαιδευτική δαπάνη συσχετίζεται στενά αλλά δεν ταυτίζεται πλήρως με τις δαπάνες για ιδιωτική εκπαίδευση.

Σύμφωνα με τον πίνακα Π4.10 οι δαπάνες του Υπουργείου Παιδείας αναλύονται κατά ειδικό φορέα και οι πιστώσεις που αναλογούσαν για το 2005 ανήλθαν σε €5.453 εκ., εκ των οποίων για τον πανεπιστημιακό τομέα προορίζεται το 16%, δηλαδή €874,9716 εκατ. και για τον τεχνολογικό τομέα το 5,6%, δηλαδή €303,4εκατ. Ο προϋπολογισμός εμφανίζεται αυξημένος σε σχέση με το 2004 κατά 15,2% και 19,8% για τις δύο βαθμίδες αντίστοιχα. Ο λόγος μεταξύ των πιστώσεων στον πανεπιστημιακό προς τον τεχνολογικό τομέα διαμορφώθηκε σε 2,88.

Η παραπάνω ανάλυση αφιερώθηκε στη μακροοικονομική διάσταση των δαπανών για εκπαίδευση όπου περιλαμβάνονται τα στοιχεία του κρατικού προϋπολογισμού. Τα συνολικά μεγέθη, όμως, υποκρύπτουν επιμέρους γεωγραφικές και κοινωνικοοικονομικές διαστρωματικές ανισότητες. Έτσι για την εκτίμηση της ιδιωτικής δαπάνης για εκπαίδευση χρησιμοποιήθηκε σαν βάση η τελευταία διαθέσιμη έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών της ΕΣΥΕ. Με βάση την παραπάνω έρευνα η χώρα μας αριθμεί 3.311.111 νοικοκυριά. Η έρευνα έγινε σε αντιπροσωπευτικό δείγμα 6.258 νοικοκυριών δηλαδή 0,189% του συνόλου των νοικοκυριών. Η σύνθεση του δείγματος περιπλέκεται από το ποσοστό των νοικοκυριών με παιδιά άνω των 16 ετών (21,1%), όπου δεν προσδιορίζεται περαιτέρω η ηλικία των παιδιών.

Η ιδιωτική δαπάνη για υπηρεσίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανέρχεται μόλις στο 0,15% του συνόλου των αγορών και στο 5,5% της δαπάνης για τη εκπαίδευση συνολικά. Ακόμη, η δαπάνη για εκπαίδευση χωρίς να καθορίζεται το επίπεδο αναλογεί στο 13,38% των δαπανών για εκπαίδευση. Η ιδιωτική δαπάνη για ανώτερη τριτοβάθμια εκπαίδευση ανέρχεται στο 1,6% της δαπάνης για εκπαίδευση, ενώ η ιδιωτική δαπάνη για τριτοβάθμια ανώτατη εκπαίδευση ανήλθε στο 1,8% αντίστοιχα. Αθροίζοντας τις δαπάνες για ανώτερη και ανώτατη τριτοβάθμια εκπαίδευση και τις δαπάνες για εκπαιδευτικά προγράμματα ενηλίκων προκύπτει συνολική ιδιωτική δαπάνη για υπηρεσίες ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2004 που ανέρχεται σε €174,3εκατ. συμπεριλαμβάνοντας και τα φροντιστήρια τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η συνολική δαπάνη διαμορφώνεται σε €215εκατ.

Πίνακας 4.2 Ιδιωτικές εκπαιδευτικές δαπάνες στο σύνολο του δείγματος του ΕΟΠ 1998/9						
	Μέση μηνιαία Δαπάνη νοικοκυ- ριού 1998 (€)	Ετήσιες Συνολικές Δαπάνες 1998 (εκατ. €)	Ετήσιες Συνολικές Δαπάνες 2002* (εκατ. €)	Ετήσιες Συνολικές Δαπάνες 2003* (εκατ. €)	Ετήσιες Συνολικές Δαπάνες 2004* (εκατ. €)	%
Σύνολο	1.383,24	54.960,73	63.296,06	66.135,32	69.042,99	100,00
Εκπαίδευση	38,68	1.536,98	1.770,08	1.849,47	1.930,79	2,80
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	2,11	83,96	96,69	101,03	105,47	0,15
Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ανώτερη εκπαίδευση)	0,61	24,14	27,80	29,04	30,32	0,04
Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ανώτατη εκπαίδευση)	0,69	27,40	31,56	32,97	34,42	0,05
Φροντιστήρια τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	0,82	32,42	37,33	39,01	40,72	0,06
Εκπαίδευση χωρίς να καθορίζεται το επίπεδο	5,18	205,69	236,89	247,51	258,40	0,37
Εκπαιδευτικά προγράμματα ενηλίκων	2,20	87,22	100,45	104,95	109,57	0,16
Ωδεία, γυμναστήρια, σχολές χορού	2,98	118,47	136,44	142,56	148,83	0,22
* Εκτίμηση						

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΟΠ 1998/9

Τέλος, στο οικονομικό τμήμα εντάσσεται και ο τρόπος προσδιορισμού των διδάκτρων. Συγκεκριμένα, τα διδάκτρα των ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων εφεξής ορίζονται από το νόμο 3279/ ΦΕΚ Α205 άρθρο 11 «δίδακτρα ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων» και για τα εργαστήρια ελευθέρων σπουδών απελευθερώνονται, ενώ για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση προκύπτουν βάσει μαθηματικού τύπου. Η προτεραιότητα κατάστασης συμπεριλάμβανε και τα ΕΕΣ στο ετήσιο πλαφόν που εξέδιδε το Υπουργείο Ανάπτυξης (πρώην Εμπορίου).

Η κρατική τιμολογιακή πολιτική απέναντι στην ιδιωτική εκπαίδευση την τελευταία εικοσαετία δεν ήταν ιδιαίτερα ευμενής, αφού οδήγησε στη σχεδόν συστηματική μείωση της πραγματικής αξίας των εισπραττόμενων διδάκτρων. Η εξέλιξη αυτή αναμφίβολα έθιξε τα συμφέροντα και την κερδοφορία των ιδιωτικών εκπαιδευτικών φορέων, που αντιμετωπίζουν υψηλά και ανελαστικά κόστη.

8.3 ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΓΟΡΑΣ ΦΟΙΤΗΤΗΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Η παρούσα ενότητα αποσκοπεί στην προσέγγιση του μεγέθους της αγοράς, αλλά και των μεριδίων των κυριότερων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε αυτή. Η εκτίμηση των μεριδίων στηρίζεται στον αριθμό των σπουδαστών κάθε εργαστηρίου ελευθέρων σπουδών (ΕΕΣ). Η εκτίμηση της αγοράς σε αξία καθίσταται δυσχερής εξαιτίας του γεγονότος ότι μεγάλος αριθμός των ΕΕΣ δε δημοσιεύουν τα οικονομικά τους αποτελέσματα βάσει της νομικής τους μορφής. Παράλληλα, ορισμένα λειτουργούν ως μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, που επίσης δεν υποχρεούνται στη δημοσίευση

ισολογισμών.

Αρχικά, θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε τη δυνητική συνολική αγορά των σπουδαστών στα ΕΕΣ από ορισμένα αντικειμενικά στοιχεία. Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, το σχολικό έτος 2004/5 φοιτούσαν 238.984 μαθητές στα ενιαία λύκεια της χώρας έναντι 236.765 μαθητών το 2003/4 (στοιχεία ενάρξεως). Λαμβάνοντας υπόψη και τους μαθητές των ΤΕΕ όλων των τύπων ο αριθμός των μαθητών ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το 2004/5 ήταν 371.676 έναντι 380.999 το προηγούμενο έτος. Σύμφωνα με στοιχεία ενάρξεως το σχολικό έτος 2002/3

οι μαθητές της Γ Λυκείου ήταν 71.198. Επιπλέον, οι αποφοιτήσαντες από τη δευτεροβάθμια τεχνική - επαγγελματική εκπαίδευση (με βάση στοιχεία λήξεως 1998/9) ανήλθαν σε 59.573. Κατά προσέγγιση, επομένως, οι απόφοιτοι της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης υπολογίζονται σε 131.000 άτομα.

Το σχολικό έτος 2004-5 μηχανογραφικό δελτίο υπέβαλαν 104.668 υποψήφιοι έναντι 100.794 το προηγούμενο έτος (ποσοστό αύξησης 3,8%). Επιπρόσθετα, οι εισακτέοι στα ανώτερα και ανώτατα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας για το ακαδημαϊκό έτος 2005/6 ανέρχονται σε 81.267. Από αυτούς σε ΑΕΙ εισάγονται οι 36.045 (45.222 σε ΤΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ και ΑΣΤΕ). Το σύνολο των επιτυχόντων ήταν 81.021 εκ των οποίων 40.103 στα ΑΕΙ και 40.918 στα ΤΕΙ (το προηγούμενο έτος ήταν 81.346, 39.948 στα ΑΕΙ και 41.346 στα ΤΕΙ).

Είναι γνωστό ότι μέρος των αποφοίτων επιλέγει να συνεχίσει τις σπουδές του στο εξωτερικό. Η βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ για το 2002 αναφέρει 50.136 Έλληνες φοιτητές που σπουδάζουν εκτός της χώρας καταγωγής τους, εκ των οποίων οι 25.228 κατευθύνονται στη Μεγάλη Βρετανία. Νεότερα στοιχεία του Βρετανικού Συμβουλίου αναφέρονται σε μείωση των ελλήνων φοιτητών στη Μεγάλη Βρετανία για το 2003 κατά 5,4% (24.275 άτομα).

Το άθροισμα των εισακτέων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με τους μαθητές του εξωτερικού εξισώνονται περίπου με τους απόφοιτους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Παρόλα αυτά, μετά την επικοινωνία που είχαμε με τις επιχειρήσεις του κλάδου, για το ακαδημαϊκό έτος 2004-5 ο συνολικός αριθμός των σπουδαστών τριτοβάθμιας ιδιωτικής εκπαίδευσης υπολογίζεται σε 18.000, εκ των οποίων τουλάχιστον τα τρία τέταρτα αφορούν προπτυχιακές σπουδές και το υπόλοιπο μεταπτυχιακές σπουδές. Σε σχέση με το προηγούμενο ακαδημαϊκό έτος εκτιμάται ότι υπήρξε μικρή αύξηση καθώς ο αντίστοιχος αριθμός των σπουδαστών υπολογίζεται ότι δεν υπερέβαινε τους 17.500.

Αν και ο αριθμός των σπουδαστών αποτελεί την πλέον κρίσιμη ένδειξη του μεγέθους της αγοράς, η ανάλυση των δαπανών για ιδιωτική εκπαίδευση συνιστά αναπόσπαστο μέρος οποιασδήποτε μελέτης του κλάδου. Έτσι λαμβάνοντας υπόψη ένα μέσο όρο διδάκτρων για προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές,

καθώς και το μερίδιο κάθε βαθμίδας στο σύνολο, υπολογίζεται ότι η συνολική δαπάνη σε εκπαιδευτήρια τριτοβάθμιας ιδιωτικής εκπαίδευσης προσεγγίζει τα €110 εκατ.

Με βάση το εκτιμώμενο μέγεθος φοιτητικού πληθυσμού είναι δυνατό να προσδιορισθεί η σχετική βαρύτητα των μεγαλύτερων επιχειρήσεων του κλάδου. Το μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς με απόσταση από τις άλλες επιχειρήσεις καταλαμβάνει

το Deree College με ποσοστό της τάξης του 28%. Ακολουθεί ο εκπαιδευτικός οργανισμός Άκτο με αντίστοιχο μερίδιο 10,0%-10,5%. Έπεται το New York College του οποίου το μερίδιο εκτιμάται μεταξύ 7,5%-8,0%. Μερίδιο που κυμαίνεται σε 6,5%-7,0% υπολογίζεται για το American University of Athens. Το σύνολο του μεριδίου των ICBS σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Λάρισα

εκτιμάται ότι βρίσκεται μεταξύ 5,0%-6,0%. Το I.S.T. Studies αντίστοιχα εμφανίζεται να κατέχει ποσοστό 2,5%-3,0% του συνόλου της αγοράς, ενώ στα ίδια επίπεδα εκτιμάται ότι κυμαίνεται και το Athens Metropolitan College. Μερίδιο της τάξης του 2,5% υπολογίζεται για το City University, ενώ ακολουθεί το Aegean College (πρώην Omiros College) με ποσοστό συμμετοχής της τάξης του 2%. Η εταιρία Ελληνοβρετανικό κατέχει ποσοστό συμμετοχής 1,5%-2,0% και σε ανάλογα επίπεδα υπολογίζεται και η Βακαλό. Στα ίδια επίπεδα τοποθετείται και το ALBA. Τέλος, μερίδιο της τάξης του 1% περίπου εκτιμάται για το Alpine Center, το AGSM καθώς και την Intergraphics. Σημαντική θέση στον κλάδο κατέχει το BCA και το παράρτημα του University of Indianapolis, για τα οποία δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία σπουδαστών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Π4.1 Πληθυσμός ηλικίας 10 ετών και άνω κατά φύλο ομάδες ηλικιών και επίπεδο εκπαίδευσης (2001 πραγματικός πληθυσμός)														
Επίπεδο Εκπαίδευσης και Ομάδες Ηλικιών	Σύνολο	Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	Αττική	Βόρειο Αιγαίο	Δυτική Ελλάδα	Δυτική Μακεδονία	Ήπειρος	Θεσσαλία	Ιόνια Νησιά	Κεντρική Μακεδονία	Κρήτη	Νότιο Αιγαίο	Πελοπόννησος	Σταυρά Ελλάδα
Σύνολο	9.887.737	548.577	3.411.896	186.262	664.283	270.169	322.550	679.038	192.447	1.682.539	534.177	267.533	579.732	548.534
Κάτοχοι Μεταπτυχιακού - Διδακτορικού Τίτλου	82.690	1.847	52.203	864	2.641	641	1.225	2.148	715	12.122	2.770	1.299	2.278	1.937
10-19 ετών	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20-24 ετών	4.118	156	2.286	105	136	34	62	112	46	535	148	120	234	144
25-29 ετών	15.619	503	9.556	234	493	150	200	435	96	2.207	576	271	489	409
30-44 ετών	35.654	697	23.143	328	1.123	266	511	861	297	5.209	1.218	475	797	729
45-64 ετών	22.824	449	14.099	175	773	167	410	653	239	3.555	742	365	654	543
65 ετών και άνω	4.475	42	3.119	22	116	24	42	87	37	616	86	68	104	112
Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	830.355	31.483	385.945	11.338	38.968	15.820	23.692	48.286	11.407	141.323	37.030	16.325	35.789	32.949
10-19 ετών	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20-24 ετών	44.089	1.907	19.517	783	2.305	789	1.394	2.498	483	7.861	1.983	955	1.776	1.838
25-29 ετών	115.189	5.174	49.073	2.025	5.874	2.362	3.780	7.372	1.406	20.661	5.240	2.492	4.831	4.899
30-44 ετών	353.890	14.202	156.184	5.034	16.997	7.628	9.725	22.437	5.264	63.106	16.248	7.794	15.057	14.214
45-64 ετών	248.751	8.764	120.431	2.820	11.199	4.229	7.385	13.598	3.485	40.366	11.240	4.193	11.300	9.741
65 ετών και άνω	68.436	1.436	40.740	676	2.593	812	1.408	2.381	769	9.329	2.319	891	2.825	2.257
Πτυχιούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ ΚΑΤΕΕ)	284.320	12.552	116.674	4.142	14.851	6.957	8.005	16.218	3.898	53.318	16.816	6.605	11.720	12.564
10-19 ετών	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20-24 ετών	27.145	1.507	9.749	619	1.779	829	876	1.454	294	5.070	1.770	785	1.236	1.177
25-29 ετών	56.099	2.746	21.419	903	2.996	1.622	1.603	3.251	682	11.439	3.331	1.457	2.316	2.334
30-44 ετών	131.778	5.778	53.620	1.823	6.662	3.294	3.657	7.910	1.882	25.127	7.892	2.921	5.243	5.969
45-64 ετών	58.061	2.285	25.660	667	2.881	1.078	1.577	3.223	862	10.162	3.339	1.251	2.432	2.644
65 ετών και άνω	11.237	236	6.226	130	533	134	292	380	178	1.520	484	191	493	440

Π4.1 (συνέχεια)														
Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών	430.432	17.655	217.584	8.005	14.718	7.791	8.291	23.357	6.265	61.141	19.729	12.299	16.636	16.961
10-19 ετών	10.281	548	4.171	300	475	240	278	530	154	1.666	552	401	460	506
20-24 ετών	97.945	4.880	42.487	2.325	3.869	2.128	2.512	5.995	1.412	15.740	4.945	3.015	4.213	4.424
25-29 ετών	83.869	3.531	41.079	1.426	2.969	1.753	1.809	5.002	1.119	12.600	3.868	2.309	3.076	3.328
30-44 ετών	136.648	5.847	70.397	2.509	4.311	2.404	2.225	7.330	1.991	19.500	6.250	4.070	4.954	4.860
45-64 ετών	81.315	2.514	45.722	1.222	2.604	1.120	1.245	3.859	1.312	9.724	3.528	2.145	3.135	3.185
65 ετών και άνω	20.374	335	13.728	223	490	146	222	641	277	1.911	586	359	798	658
Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης	2.704.822	116.839	1.126.577	44.689	166.005	64.060	70.050	153.209	42.802	446.526	131.194	65.239	140.704	136.928
10-19 ετών	251.949	15.119	89.076	5.608	18.031	7.822	9.728	16.413	3.431	44.242	13.186	5.949	11.242	12.102
20-24 ετών	466.872	23.497	173.385	8.145	33.347	12.857	14.999	28.327	6.496	84.888	23.688	11.133	22.449	23.661
25-29 ετών	352.011	15.849	132.355	5.808	23.274	9.578	9.580	21.366	6.246	59.118	18.817	10.391	19.875	19.754
30-44 ετών	890.690	39.419	355.461	13.822	52.901	22.814	21.934	51.787	15.724	151.417	45.630	22.855	48.901	48.025
45-64 ετών	553.970	18.368	266.263	8.456	29.214	9.141	11.160	27.468	8.293	84.382	23.727	12.388	28.498	26.612
65 ετών και άνω	189.330	4.587	110.037	2.850	9.238	1.848	2.649	7.848	2.612	22.479	6.146	2.523	9.739	6.774

Πηγή: ΕΣΥΕ

Π4.2 Εξέλιξη φοιτητικού πληθυσμού ΑΕΙ ανά περιφέρεια (1997-2002)

	2002	2001	2000	1999	1998	1997
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	10817	9522	8241	6655	6133	5738
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	40251	39726	38393	34702	31483	30765
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1460	1214	890	578	294	290
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	4350	4177	3327	2327	1661	1427
ΗΠΕΙΡΟΣ	7719	7368	7053	5958	5207	4892
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	1078	1043	1024	962	908	879
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	13463	12381	10780	9063	7344	7274
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	84					
ΑΤΤΙΚΗ	72740	73152	67972	61305	56726	52681
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	3711	3103	2375	1525	1133	1103
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1270	1108	874	641	426	517
ΚΡΗΤΗ	8743	7788	6869	5875	4934	4373
ΣΥΝΟΛΟ	165686	160582	147798	129591	116249	109939

Πηγή: ΕΣΥΕ

Π4.3 Αναλυτική παρουσίαση φοιτητικού πληθυσμού ΑΕΙ ανά περιφέρεια και ανά τμήμα (2002)		
	Φοιτητές	%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	165686	
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	10817	6,53
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ	10817	6,53
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	7627	4,60
ΤΜΗΜΑ ΕΠ/ΜΗΣ Φ. ΑΓΩΓΗΣ-ΑΘΛ/ΣΜΟΥ	944	0,57
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	632	0,38
ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΟΛΟΓΙΑΣ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ & ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	266	0,16
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ	2384	1,44
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ	533	0,32
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ	590	0,36
ΤΜΗΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ	534	0,32
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	675	0,41
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	402	0,24
ΤΜΗΜΑ ΜΟΡΙΑΚΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ	272	0,16
ΤΜΗΜΑ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΠΑΡΕΥΞΕΙΝΙΩΝ ΧΩΡΩΝ	395	0,24
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ	889	0,54
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ/ΚΟ ΔΗΜ/ΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ	475	0,29
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ	414	0,25
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ	2301	1,39
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	845	0,51
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	317	0,19
ΤΜΗΜΑ ΗΛ/ΓΩΝ-ΜΗΧ/ΚΩΝ & ΜΗΧ.Η/Υ	604	0,36
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧ/ΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	267	0,16
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	268	0,16
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	40251	24,29
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	35151	21,22
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	2321	1,40
ΤΜΗΜΑ ΕΠ/ΜΗΣ Φ. ΑΓΩΓΗΣ-ΑΘΛ/ΣΜΟΥ	1648	0,99
ΤΜΗΜΑ ΕΠ.Φ. ΑΓ ΑΘΛ.ΠΑΡΣΕΡΡΩΝ	316	0,19
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑΣ - Μ.Μ.Ε.	357	0,22
ΣΧΟΛΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ	2026	1,22
ΤΜΗΜΑ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ	1178	0,71
ΤΜΗΜΑ ΠΟΙΜΑΝ.&ΚΟΙΝΩΝ.ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ	848	0,51
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤ. ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	6975	4,21
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ	2756	1,66
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	3717	2,24
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	502	0,30
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	1359	0,82
ΤΜΗΜΑ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΚΗΣ	731	0,44
ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗΣ	628	0,38
ΣΧΟΛΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ	6993	4,22
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ	1458	0,88
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ	796	0,48
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ	955	0,58
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ	1209	0,73
ΤΜΗΜΑ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	1252	0,76
ΤΜΗΜΑ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	614	0,37
ΤΜΗΜΑ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	459	0,28

Π4.3 (συνέχεια)		
ΤΜΗΜΑ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	250	0,15
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	4243	2,56
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ	583	0,35
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ	491	0,30
ΤΜΗΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ	947	0,57
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΗΣ	1014	0,61
ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΕΙΑΣ	792	0,48
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	416	0,25
ΣΧΟΛΗ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	2748	1,66
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	1583	0,96
ΤΜΗΜΑ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ	574	0,35
ΤΜΗΜΑ ΔΑΣ/ΓΙΑΣ-ΦΥΣ. ΠΕΡΙΒ/ΝΤΟΣ	591	0,36
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ	5746	3,47
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	1640	0,99
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	842	0,51
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧ/ΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	796	0,48
ΤΜΗΜΑ ΗΛ/ΓΩΝ ΜΗΧ. - ΜΗΧ. ΥΠΟΛΟΓ.	1291	0,78
ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	636	0,38
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΝΟΜΩΝ ΤΟΠΟΓ/ΦΩΝ ΜΗΧ.	541	0,33
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	1036	0,63
ΤΜΗΜΑ ΕΙΚΑΣΤ.ΕΦΑΡΜ.ΤΕΧΝΩΝ	414	0,25
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	302	0,18
ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΟΥ	320	0,19
ΣΧΟΛΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ	1704	1,03
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ/ΚΟ ΔΗΜ/ΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ	952	0,57
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	752	0,45
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	5100	3,08
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	5100	3,08
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ-ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧ	1322	0,80
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	1199	0,72
ΤΜΗΜΑ Δ/Ε ΟΙΚ/ΚΩΝ ΠΟΛ/ΚΩΝ ΣΠ.	667	0,40
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓ/ΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤ/ΚΗΣ	673	0,41
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ ΠΛΗΡΟΦ/ΚΗΣ	557	0,34
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠ/ΚΗΣ-ΚΟΙΝΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	257	0,16
ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝ.ΣΛΑΒ.ΑΝΑΤΟΛ.ΣΠΟΥΔ	264	0,16
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤ.&ΤΕΧΝΗΣ	161	0,10
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1460	0,88
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1460	0,88
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	894	0,54
ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	515	0,31
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	379	0,23
ΣΧΟΛΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	566	0,34
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ.ΔΗΜ.ΕΚΠ.Π.ΦΛΩΡΙΝΑΣ	295	0,18
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ. ΝΗΠΙΑΓ.Π.ΦΛΩΡΙΝΑΣ	271	0,16
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	4350	2,63
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	4350	2,63
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	705	0,43
ΤΜΗΜΑ ΕΠ/ΜΩΝ Φ. ΑΓΩΓΗΣ-ΑΘΛ/ΣΜΟΥ	309	0,19
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	396	0,24
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ	1316	0,79

Π4.3 (συνέχεια)		
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ/ΚΟ ΔΗΜ/ΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ	218	0,13
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	330	0,20
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ/ΚΟ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	365	0,22
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓ.-ΛΑΟΓΡ	403	0,24
ΣΧΟΛΗ ΓΕΩΠΟΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	320	0,19
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓ.& ΙΔΑΤΙΝΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛ.	59	0,04
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓ.& ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛ.	261	0,16
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	674	0,41
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ	351	0,21
ΤΜΗΜΑ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ	153	0,09
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΧΗΜΕΙΑΣ ΚΑΙ ΒΙΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	170	0,10
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	1335	0,81
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝ.Χ ΩΡ/ΞΙΑΣ-Π. ΑΝ/ΞΗΣ	261	0,16
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧ/ΓΩΝ ΜΗΧΑΝ. ΒΙΟΜ/ΝΙΑΣ	208	0,13
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	238	0,14
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	375	0,23
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ Η/Υ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ	253	0,15
ΗΠΕΙΡΟΣ	7719	4,66
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	7719	4,66
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	2098	1,27
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΛΙΚΩΝ	337	0,20
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	464	0,28
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ	793	0,48
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ	247	0,15
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΕΧΝΗΣ	257	0,16
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ	1258	0,76
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ/ΚΟ ΔΗΜ/ΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ	639	0,39
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ	619	0,37
ΣΧΟΛΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ	2637	1,59
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ	866	0,52
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦ-ΠΑΙΔΑΓΩΓ-ΨΥΧΟΛ	890	0,54
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ	881	0,53
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	1726	1,04
ΤΜΗΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ	668	0,40
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΗΣ	407	0,25
ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΕΙΑΣ	356	0,21
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	295	0,18
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	1078	0,65
ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	1078	0,65
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	1078	0,65
ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣ.ΜΤΦ.ΔΙΕΡΜ.	367	0,22
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ	322	0,19
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	112	0,07
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧ/ΝΟΜΙΑΣ ΒΙΒΛ/ΝΟΜΙΑΣ	277	0,17
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	13463	8,13
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	691	0,42
ΣΧΟΛΗ ΔΙΑΧΕΙΡ.ΦΥΣΙΚ.ΠΟΡΩΝ&ΕΠΙΧ	691	0,42
ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΧ.ΠΕΡΙΒΑΛ.&ΦΥΣ.ΠΟΡΩΝ	374	0,23
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝ.&ΔΙΑΧ.ΑΓΡΟΤΙΚ.ΕΚΜ.	317	0,19
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	12772	7,71

Π4.3 (συνέχεια)		
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	1287	0,78
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	523	0,32
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	764	0,46
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡ/ΚΩΝ-ΚΟΙΝ/ΚΩΝ ΕΠ/ΜΩΝ	2648	1,60
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ/ΚΟ ΔΗΜ/ΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ	705	0,43
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ	615	0,37
ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	203	0,12
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ	683	0,41
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ	442	0,27
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	1105	0,67
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ	880	0,53
ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗΣ	225	0,14
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	2988	1,80
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ	444	0,27
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ	262	0,16
ΤΜΗΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ	970	0,59
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΗΣ	596	0,36
ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΕΙΑΣ	426	0,26
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΩΝ ΥΛΙΚΩΝ	290	0,18
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ	4744	2,86
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	997	0,60
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	432	0,26
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧ/ΓΩΝ ΜΗΧ.&ΑΕΡ/ΓΩΝ ΜΗΧ	912	0,55
ΤΜΗΜΑ ΗΛ/ΓΩΝ. ΜΗΧ.&ΤΕΧΝΟΛ. ΥΠΟΛ	1107	0,67
ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	378	0,23
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧ/ΚΩΝ Η/Υ ΚΑΙ ΠΛΗΡ/ΚΗΣ	918	0,55
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	84	0,05
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	84	0,05
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	84	0,05
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ	34	0,02
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	50	0,03
ΑΤΤΙΚΗ	72740	43,90
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	36573	22,07
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	9588	5,79
ΤΜΗΜΑ Φ.ΑΓΩΓΗΣ-ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	2216	1,34
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ/ΚΟ ΔΗΜ/ΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ	1540	0,93
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠ.&ΑΓ.ΠΡΟΣΧΟΛ.ΗΛΙΚΙΑΣ	1193	0,72
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ - Μ.Μ.Ε.	746	0,45
ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	508	0,31
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	469	0,28
ΤΜΗΜΑ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΚΗΣ	789	0,48
ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗΣ	941	0,57
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	662	0,40
ΤΜΗΜΑ ΜΕΘ.ΙΣΤΟΡ.ΘΕΩΡ.ΕΠΙΣΤ.	524	0,32
ΣΧΟΛΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ	1456	0,88
ΤΜΗΜΑ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ	306	0,18
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ	1150	0,69
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜ-ΟΙΚΟΝ-ΠΟΛΙΤ. ΕΠ/ΜΩΝ	7935	4,79
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ	3714	2,24
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	2342	1,41
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤ. ΕΠ/ΜΗΣ-Δ.ΔΙΟΙΚ/ΗΣ	1879	1,13

Π4.3 (συνέχεια)		
ΣΧΟΛΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ	11393	6,88
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ	2210	1,33
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦ-ΠΑΙΔΑΓΩΓ-ΨΥΧΟΛ	2085	1,26
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ	1846	1,11
ΤΜΗΜΑ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	1710	1,03
ΤΜΗΜΑ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	1535	0,93
ΤΜΗΜΑ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	706	0,43
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛ ΠΑΙΔ-ΨΥΧ ΠΡΟΓ.ΨΥΧΟΛ	790	0,48
ΤΜΗΜΑ ΙΤΑΛΙΚΗΣ & ΙΣΠΑΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ & ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ	511	0,31
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	6201	3,74
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ	831	0,50
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ	683	0,41
ΤΜΗΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ	1763	1,06
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΗΣ	1407	0,85
ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΕΙΑΣ	832	0,50
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ & ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	685	0,41
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	6845	4,13
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	6845	4,13
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝ/ΣΗΣ ΔΙΟΙΚ/ΣΗΣ ΕΠΙΧ	1680	1,01
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ	1252	0,76
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	652	0,39
ΤΜΗΜΑ Δ/Ε ΟΙΚΟΝ/ΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	642	0,39
ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ	363	0,22
ΤΜΗΜΑ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	645	0,39
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ	1095	0,66
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	516	0,31
ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	8049	4,86
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	8049	4,86
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	1455	0,88
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΩΝ ΜΕΣΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	641	0,39
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ	1458	0,88
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜ & ΠΕΡΙΦ. ΑΝΑΠΤΥΞ	1090	0,66
ΤΜΗΜΑ Κ.ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ- Κ.ΑΝΘΡ/ΓΙΑΣ	755	0,46
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ	1002	0,60
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛ/ΚΗΣ ΕΠΙΣΤ-ΙΣΤΟΡΙΑΣ	883	0,53
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ-ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔ	765	0,46
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	8204	4,95
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	8204	4,95
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ-ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧ	1660	1,00
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ	1598	0,96
ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤ/ΚΗΣ ΑΣΦ/ΚΗΣ ΕΠ/ΜΗΣ	904	0,55
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜ/ΚΗΣ ΤΡΑΠ/ΚΗΣ Δ/ΚΗΣ	789	0,48
ΤΜΗΜΑ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	1007	0,61
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	438	0,26
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	508	0,31
ΤΜΗΜΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ & ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	687	0,41
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	613	0,37
ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	2087	1,26
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	2087	1,26
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	639	0,39

Π4.3 (συνέχεια)		
ΤΜΗΜΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	214	0,13
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΚΗΣ ΒΙΟΤΕΧΝΟ/ΓΙΑΣ	250	0,15
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	344	0,21
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤ&ΤΕΧΝΟΛ. ΤΡΟΦΙΜΩΝ	314	0,19
ΤΜΗΜΑ ΑΞΙΟΠ. ΦΥΣ. ΠΟΡ. & Γ. ΜΗΧ/ΚΗΣ	326	0,20
ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	792	0,48
ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	792	0,48
ΤΜΗΜΑ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	792	0,48
ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	632	0,38
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	632	0,38
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	234	0,14
ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΙΤΟΛΟΓΙΑΣ	232	0,14
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	166	0,10
ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ	9558	5,77
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	9558	5,77
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	1449	0,87
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	1255	0,76
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	1113	0,67
ΤΜΗΜΑ ΝΑΥΠΗΓΩΝ ΜΗΧ/ΓΩΝ ΜΗΧ/ΚΩΝ	341	0,21
ΤΜΗΜΑ ΗΛ/ΓΩΝ ΜΗΧ. & ΜΗΧ. ΥΠΟΛΟΓ.	2251	1,36
ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	1002	0,60
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧ. ΜΕΤΑΛΛΕΙΩΝ-ΜΕΤ/ΡΓΩΝ	439	0,26
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΩΝ/ΜΩΝ-ΤΟΠ/ΦΩΝ ΜΗΧΑΝ.	633	0,38
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ & ΦΥΣ. ΕΠΙΣΤ.	1075	0,65
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	3711	2,24
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	3711	2,24
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	536	0,32
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ	335	0,20
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ & ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	201	0,12
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	1687	1,02
ΤΜΗΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	259	0,16
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ	447	0,27
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝ/ΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠ/ΓΙΑΣ	398	0,24
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	224	0,14
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	359	0,22
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	797	0,48
ΤΜΗΜΑ ΝΑΥΤΙΑ.&ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤ. ΥΠΗΡ	209	0,13
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	427	0,26
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	161	0,10
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	691	0,42
ΤΜΗΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ	271	0,16
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡ.&ΕΠΙΚΟΙΝΩΝ.ΣΥΣΤ.	218	0,13
ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ	202	0,12
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1270	0,77
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	1270	0,77
ΣΧΟΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚ.& ΜΕΣΟΓ.ΣΠΟΥΔΩΝ	1270	0,77
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ/ΚΟ ΔΗΜ/ΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ	343	0,21
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠ/ΣΗΣ	310	0,19
ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	617	0,37

Π4.3 (συνέχεια)		
ΚΡΗΤΗ	8743	5,28
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	7252	4,38
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	1797	1,08
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	465	0,28
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ	447	0,27
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ	416	0,25
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ	469	0,28
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	474	0,29
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ	474	0,29
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ	1303	0,79
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔ/ΚΟ ΔΗΜ/ΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ	869	0,52
ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	434	0,26
ΣΧΟΛΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ	1554	0,94
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ	498	0,30
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛ/ΚΩΝ ΚΟΙΝ/ΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	523	0,32
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ	533	0,32
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	2124	1,28
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ	237	0,14
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ	443	0,27
ΤΜΗΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ	450	0,27
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΗΣ	293	0,18
ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΕΙΑΣ	188	0,11
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΥΠ/ΣΤΩΝ-ΠΛΗΡΟΦ	408	0,25
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΛΙΚΩΝ	105	0,06
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	1491	0,90
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	1491	0,90
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧ/ΚΩΝ ΟΡΥΚΤΩΝ ΠΟΡΩΝ	282	0,17
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝ. ΠΑΡ/ΓΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	455	0,27
ΤΜΗΜΑ ΗΛ.ΜΗΧ/ΚΩΝ.& ΜΗΧ.ΥΠΟΛΟΓ.	460	0,28
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	294	0,18
<i>Πηγή: ΕΣΥΕ</i>		

Π4.4 Εξέλιξη φοιτητικού πληθυσμού ΤΕΙ ανά περιφέρεια (1998-2003)						
	2003	2002	2001	2000	1999	1998
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	6.902	6.421	5.221	4.863	3.932	3.226
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	21.128	21.698	18.732	16.707	13.859	13.037
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	11.559	11.369	9.331	6.928	4.955	4.153
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	12.883	13.805	11.452	9.389	7.585	6.082
ΗΠΕΙΡΟΣ	8.525	8.407	7.025	5.081	3.424	2.462
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	1.060	1.044	792	448	181	
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	15.883	16.304	13.810	10.949	7.980	6.979
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	10.476	10.706	9.085	7.562	6.252	5.277
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	5.013	4.504	4.036	3.240	2.478	2.139
ΑΤΤΙΚΗ	31.893	32.168	30.347	27.956	23.705	23.052
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ		271	319			
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ		85	97			
ΚΡΗΤΗ	10.698	10.722	9.413	7.058	5.723	4.808
ΣΥΝΟΛΟ	136.020	137.504	119.660	100.181	80.074	71.215
<i>Πηγή: ΕΣΥΕ</i>						

Π4.5 Αναλυτική παρουσίαση φοιτητικού πληθυσμού ΤΕΙ ανά περιφέρεια και ανά τμήμα (2003)		
	Φοιτητές	%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	136020	
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	136020	100,00
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	6902	5,07
Τ.Ε.Ι ΚΑΒΑΛΑΣ	6902	5,07
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	3503	5,07
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	1150	2,58
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	767	0,85
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	682	0,56
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	904	0,50
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	671	0,66
ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ (ΠΑΡ.ΔΡΑΜΑΣ)	600	0,49
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ (ΠΑΡ. ΔΡΑΜΑΣ)	71	0,44
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	2728	0,05
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	1124	2,01
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	766	0,83
ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ	838	0,56
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	21128	0,62
Τ.Ε.Ι ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	15043	15,53
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	556	11,06
ΤΜΗΜΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ & ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ (ΠΑΡ. ΚΙΛΚΙΣ)	483	0,41
ΤΜΗΜΑ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ (ΠΑΡ. ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ)	73	0,36
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	3228	0,05
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΥΠΟΔΟΜΗΣ	710	2,37
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ	639	0,52
ΤΜΗΜΑ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	491	0,47
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	824	0,36
ΤΜΗΜΑ ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΟΥ	564	0,61
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝ. ΤΡΟΦΙΜΩΝ-ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	1361	0,41
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	552	1,00
ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΙΤΟΛΟΓΙΑΣ	809	0,41
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	2722	0,59
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	1019	2,00
ΤΜΗΜΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	734	0,75
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚ.ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜ/ΣΕΩΝ	508	0,54
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΑΛΙΕΙΑΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ (ΠΑΡ. ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ)	461	0,37
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	3249	0,34
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	1177	2,39
ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ	741	0,87
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	770	0,54
ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ	561	0,57
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓ/ΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	3927	0,41
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	1040	2,89
ΤΜΗΜΑ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗΣ	501	0,76
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	479	0,37
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	757	0,35
ΤΜΗΜΑ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΣΜΗΤΟΛΟΓΙΑΣ	609	0,56
ΤΜΗΜΑ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΙΑΣ	541	0,45

Π4.5 (συνέχεια)		
Τ.Ε.Ι ΣΕΡΡΩΝ	6085	0,40
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	3426	4,47
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	1056	2,52
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	858	0,78
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	893	0,63
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ	619	0,66
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	2659	0,46
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	1486	1,95
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	1173	1,09
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	11559	0,86
Τ.Ε.Ι ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	11559	8,50
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	2289	8,50
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ(ΠΑΡ. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ)	1179	1,68
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ	1038	0,87
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ(ΠΑΡ. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ)		0,76
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	72	0,00
ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ (ΠΑΡ. ΓΡΕΒΕΝΩΝ)		0,05
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	4183	0,00
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	810	3,08
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	739	0,60
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	1103	0,54
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	942	0,81
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΑΝΤΙΡΥΠΑΝΣΗΣ	589	0,69
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	2301	0,43
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓ (ΠΑΡ.ΦΛΩΡ)	860	1,69
ΤΜΗΜΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓ (ΠΑΡ.ΦΛΩΡ)	551	0,63
ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ & ΠΟΙΟΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ	890	0,41
ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ (ΠΑΡ. ΦΛΩΡΙΝΑΣ)		
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	2786	0,65
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	1007	2,05
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	828	0,74
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	951	0,61
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	12883	0,70
Τ.Ε.Ι ΛΑΡΙΣΗΣ	12883	9,47
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	1173	9,47
ΤΜΗΜΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΞΥΛΟΥ & ΕΠΙΠΛΟΥ(ΠΑΡ. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ)	527	0,86
ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ(ΠΑΡ.ΚΑΡΔΙΤΣ.)	646	0,39
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	3195	0,47
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΥΠΟΔΟΜΗΣ	834	2,35
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	746	0,61
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	608	0,55
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ & ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	1007	0,45
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	2426	0,74
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	752	1,78
ΤΜΗΜΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	858	0,55
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΡΓ.ΜΗΧΑΝΩΝ-ΑΡΔΕΥΣΕΩΝ	816	0,63
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	4233	0,60
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	1372	3,11
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	1133	1,01
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	1006	0,83

Π4.5 (συνέχεια)		
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΡΓΩΝ	722	0,74
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜ.ΥΓΕΙΑΣ-ΠΡΟΝΟΙΑΣ	1856	0,53
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	1032	1,36
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	824	0,76
ΗΠΕΙΡΟΣ	8525	0,61
Τ.Ε.Ι ΗΠΕΙΡΟΥ	8525	6,27
ΣΧ.ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	2450	6,27
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	537	1,80
ΤΜΗΜΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	575	0,39
ΤΜΗΜΑ ΙΧΘΥΟΚΟΜΙΑΣ - ΑΛΙΕΙΑΣ(ΠΑΡ. ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ)	551	0,42
ΤΜ.ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ-ΑΡΧΙΤ/ΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	787	0,41
ΣΧ.ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	3618	0,58
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ(ΠΑΡ .ΠΡΕΒΕΖΑΣ)	705	2,66
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΠΑΡ. ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ)	452	0,52
ΤΜΗΜΑ ΤΗΛΕΠΛΗΡ/ΚΗΣ &ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	1150	0,33
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ (ΠΑΡ. ΠΡΕΒΕΖΑΣ)	645	0,85
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΞΕΝ. ΓΛΩΣ. ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟ (ΠΑΡ.ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ)	666	0,47
ΣΧ.ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	2153	0,49
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ(ΠΑΡ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ)	782	1,58
ΤΜΗΜΑ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΙΑΣ(ΠΑΡ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ)	884	0,57
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΙΑΣ (ΠΑΡ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ)	487	0,65
ΣΧΟΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	304	0,36
ΤΜΗΜΑ ΛΑΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ	304	0,22
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	1060	0,22
Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΩΝ	67	0,78
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	67	0,05
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (ΠΑΡ. ΖΑΚΥΝΘΟΥ)	67	0,05
Τ.Ε.Ι ΗΠΕΙΡΟΥ	993	0,05
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	632	0,73
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (ΠΑΡ. ΑΡΓΟΣΤΟΛΙΟΥ)	569	0,46
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ (ΠΑΡ. ΛΕΥΚΑΔΑΣ)	63	0,42
ΣΧΟΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	361	0,05
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ (ΠΑΡ. ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ)	361	0,27
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	15883	0,27
Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΩΝ	10811	11,68
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	206	7,95
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ (ΠΑΡ.ΠΥΡΓΟΥ)	72	0,15
ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ (ΠΑΡ. ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ)	73	0,05
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ (ΠΑΡ. ΑΙΓΙΟΥ)	61	0,05
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	3093	0,04
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΥΠΟΔΟΜΗΣ	447	2,27
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	1110	0,33
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	879	0,82
ΤΜΗΜΑ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΤΙΡΙΩΝ	657	0,65
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	5066	0,48
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	1795	3,72

Π4.5 (συνέχεια)		
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	1038	1,32
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	1356	0,76
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	877	1,00
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓ. ΥΓΕΙΑΣ Κ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	2446	0,64
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	1214	1,80
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	830	0,89
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΙΑΣ	402	0,61
Τ.Ε.Ι ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ	5072	0,30
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	2167	3,73
ΤΜΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΜΗΧ/ΝΩΝ-ΑΡΔΕΥΣΕΩΝ	597	1,59
ΤΜ. ΙΧΘΥΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑΣ	929	0,44
ΤΜΘΕΡ/ΚΩΝ ΚΑΛ/ΓΙΩΝ-ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ	641	0,68
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	2905	0,47
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	1081	2,14
ΤΜΗΜΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ & ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ	777	0,79
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΚΗΣ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ & ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	1047	0,57
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	10476	0,77
Τ.Ε.Ι ΧΑΛΚΙΔΟΣ	5769	7,70
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	2670	4,24
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	1073	1,96
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	1115	0,79
ΤΜΗΜΑ ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΟΥ	482	0,82
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	3099	0,35
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	1744	2,28
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	1355	1,28
Τ.Ε.Ι ΛΑΜΙΑΣ	4707	1,00
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	1189	3,46
ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ (ΠΑΡ.ΚΑΡΠΙΝΗΣΙΟΥ)	563	0,87
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΠΑΡ. ΑΜΦΙΣΣΑΣ)	626	0,41
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓ. ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	2089	0,46
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	611	1,54
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ	779	0,45
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ	699	0,57
ΣΧΟΛΗ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	1429	0,51
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	945	1,05
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	484	0,69
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	5013	0,36
Τ.Ε.Ι ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	5013	3,69
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	2185	3,69
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	853	1,61
ΤΜΗΜΑ ΘΕΡΜΟΚ.ΚΑΛΛΙΕΡΓ.ΑΝΘΟΚ.	613	0,63
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	719	0,45
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	2828	0,53
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚ.ΜΟΝ.ΥΓ.ΠΡΟΝΟΙΑΣ	953	2,08
ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	1049	0,70
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ	826	0,77
ΑΤΤΙΚΗ	31893	0,61
Τ.Ε.Ι ΑΘΗΝΩΝ	20898	22,46
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	4206	15,36

Π4.5 (συνέχεια)		
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΥΠΟΔΟΜΗΣ	539	3,09
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ	785	0,40
ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ	542	0,58
ΤΜΗΜΑ ΝΑΥΠΗΓΙΚΗΣ	395	0,40
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ (ΠΡΟΓ-ΑΝΑΛ)	849	0,29
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ	556	0,62
ΤΜΗΜΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	540	0,41
ΣΧΟΛΗ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	949	0,40
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	567	0,70
ΤΜΗΜΑ ΟΙΝΟΛΟΓΙΑΣ-ΤΕΧΝΟΛ.ΠΟΤΩΝ	382	0,42
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	4979	0,28
ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΗΣΗΣ	965	3,66
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	1279	0,71
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	1338	0,94
ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ	762	0,98
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚ.ΜΟΝ.ΥΓΕΙΑΣ-ΠΡΟΝ.	635	0,56
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓ.ΥΓΕΙΑΣ Κ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	8928	0,47
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ Α	1026	6,56
ΤΜΗΜΑ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗΣ	677	0,75
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	583	0,50
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	762	0,43
ΤΜΗΜΑ ΡΑΔΙΟΛΟΓΙΑΣ-ΑΚΤΙΝΟΛΟΓΙΑΣ	535	0,56
ΤΜΗΜΑ ΟΔΟΝΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	392	0,39
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ	548	0,29
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	733	0,40
ΤΜΗΜΑ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	426	0,54
ΤΜΗΜΑ ΟΠΤΙΚΗΣ	378	0,31
ΤΜΗΜΑ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΣΜΗΤΟΛΟΓΙΑΣ	697	0,28
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΚΕΠΤ-ΕΠΙΣΚΕΠΤΡ. ΥΓ.	570	0,51
ΤΜΗΜΑ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΑΣ	567	0,42
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ Β	1034	0,42
ΣΧΟΛΗ ΓΡΑΦΙΚΩΝ-ΚΑΛΛΙΤΕΧΝ. ΣΠ.	1836	0,76
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛ. ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	374	1,35
ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗΣ	379	0,27
ΤΜΗΜΑ ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗΣ	398	0,28
ΤΜΗΜΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ	393	0,29
ΤΜΗΜΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	292	0,29
Τ.Ε.Ι ΠΕΙΡΑΙΩΣ	9648	0,21
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	6251	7,09
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	899	4,60
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	1782	0,66
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	991	1,31
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ	668	0,73
ΤΜΗΜΑ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑΣ	412	0,49
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡ.ΥΠΟΛΟΓ/ΚΩΝ ΣΥΣΤ.	806	0,30
ΤΜΗΜΑ ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΟΥ	693	0,59
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Κ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	3397	0,51
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	2131	2,50
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	1266	1,57
ΑΣΕΤΕΜ - ΣΕΛΕΤΕ	1347	0,93

Π4.5 (συνέχεια)		
Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε	1347	0,99
Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε	1347	0,99
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	211	0,99
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	321	0,16
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	306	0,24
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ	307	0,22
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΥΠΟΔΟΜΗΣ	202	0,23
ΚΡΗΤΗ	10698	0,15
Τ.Ε.Ι ΚΡΗΤΗΣ	10698	7,87
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	2268	7,87
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ (ΠΑΡ.ΧΑΝΙΩΝ)	679	1,67
ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (ΠΑΡ.ΧΑΝΙΩΝ)	508	0,50
ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΙΤΟΛΟΓΙΑΣ (ΠΑΡ. ΣΗΤΕΙΑΣ)	496	0,37
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ & ΑΚΟΥΣΤΙΚΗΣ (ΠΑΡ. ΡΕΘΥΜΝΟΥ)	432	0,36
ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ (MARKETING), (ΠΑΡ. ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ)	77	0,32
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ (ΠΑΡ. ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ)	76	0,06
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	3068	0,06
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	672	2,26
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	809	0,49
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	587	0,59
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ & ΠΟΛΥΜΕΣΩΝ	1000	0,43
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	1387	0,74
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	671	1,02
ΤΜΗΜΑ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑΚΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ	716	0,49
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	2817	0,53
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	1469	2,07
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤ.ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	871	1,08
ΤΜΗΜΑ ΣΥΝΕΤ/ΚΩΝ ΟΡΓ.ΕΚΜΕΤ/ΣΕΩΝ	477	0,64
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜ.ΥΓΕΙΑΣ-ΠΡΟΝΟΙΑΣ	1158	0,35
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	629	0,85
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	529	0,46
<i>Πηγή: ΕΣΥΕ</i>		

Π4.6 Εξέλιξη αριθμού μεταπτυχιακών φοιτητών								
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης	3.455	5.184	5.106	6.277	8.170	11.100	12.689	14.782
Διδακτορικό	2.740	4.716	5.429	7.445	8.335	10.129	11.661	11.354
Γενικό Σύνολο Ελλάδος	6.195	9.900	10.535	13.722	16.505	21.229	24.350	26.136
<i>Πηγή: ΕΣΥΕ</i>								

Π4.7 Εξέλιξη μεταπτυχιακών φοιτητών ανά περιφέρεια (1998-2002)					
	2002	2001	2000	1999	1998
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ					
Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης	14782	12689	11100	8170	6277
Διδακτορικό	11354	11661	10129	8335	7445
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ					
Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης	608	441	452	235	0
Διδακτορικό	396	323	298	276	102
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ					
Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης	3150	2691	2503	1925	1894
Διδακτορικό	2985	2862	2749	2238	2394
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ					
Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης	76	61	62	47	45
Διδακτορικό	34	18	22	24	24
ΘΕΣΣΑΛΙΑ					
Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης	157	145	120	118	92
Διδακτορικό	260	265	180	219	86
ΗΠΕΙΡΟΣ					
Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης	528	478	436	349	283
Διδακτορικό	730	705	488	343	291
ΙΟΝΙΑΝΗΣΙΑ					
Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης	43	22	17	14	37
Διδακτορικό	254	173	150	183	53
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ					
Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης	1113	789	722	601	410
Διδακτορικό	1310	1012	804	898	1036
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ					
Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης	0				
Διδακτορικό	4				
ΑΤΤΙΚΗ					
Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης	7671	6961	5699	4009	2756
Διδακτορικό	3432	4686	3954	2864	2653
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΘΗΝΩΝ					
Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης	6892	6457	5325	3725	2519
Διδακτορικό	3329	4646	3924	2814	2628
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ					
Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης	779	504	374	284	237
Διδακτορικό	103	40	30	50	25
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ					
Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης	401	232	135	112	48
Διδακτορικό	368	441	372	334	327
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ					
Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης	19	24	23	35	20
Διδακτορικό	178	186	146	99	78
ΚΡΗΤΗ					
Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης	1016	845	931	725	692
Διδακτορικό	1403	990	966	857	401

Πηγή: ΕΣΥΕ

Π4.8 Εξέλιξη ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος και ιδιωτικής και δημόσιας κατανάλωσης για εκπαίδευση (1996-2004)-σταθερές τιμές προηγούμενου έτους

	Ακαθάριστο Προϊόν			Ιδιωτική Κατανάλωση				Δημόσια Κατανάλωση			
	Α.Ε.Π.	Εκπαίδευση	Συμβολή εκπαίδευσης στο ΑΕΠ	Συνολική	Εκπαίδευση	% Δαπανών για Εκπαίδευση στο σύνολο των ιδιωτικών δαπανών	% ιδιωτικών δαπανών για εκπαίδευση στο ΑΕΠ	Συνολική	Εκπαίδευση	% Δαπανών για Εκπαίδευση στο σύνολο των	% δημόσιων δαπανών για εκπαίδευση στο ΑΕΠ
1996	81.812	3.234	3,95%	59.564	1.303	2,19%	1,59%	12.358	2.494	20,18%	3,05%
1997	91.046	3.623	3,98%	66.181	1.474	2,23%	1,62%	13.144	2.719	20,69%	2,99%
1998	100.505	4.248	4,23%	72.316	1.577	2,18%	1,57%	14.963	3.360	22,46%	3,34%
1999	109.391	4.500	4,11%	77.401	1.931	2,49%	1,77%	16.496	3.668	22,24%	3,35%
2000	117.731	4.830	4,10%	80.825	1.148	1,42%	0,98%	19.952	3.682	18,45%	3,13%
2001	126.878	5.065	3,99%	85.980	1.132	1,32%	0,89%	20.801	3.934	18,91%	3,10%
2002	136.264	6.003	4,41%	91.629	1.502	1,64%	1,10%	23.841	4.501	18,88%	3,30%
2003	148.274	7.050	4,75%	98.736	1.617	1,64%	1,09%	24.349	4.744	19,48%	3,20%
2004	159.867	7.324	4,58%	105.515				26.871			

Πηγή: ΕΣΥΕ

Π4.9 Εξέλιξη ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος και ιδιωτικής και δημόσιας κατανάλωσης για εκπαίδευση (1995-2004)-τρέχουσες τιμές

	Ακαθάριστο Προϊόν			Ιδιωτική Κατανάλωση				Δημόσια Κατανάλωση			
	Α.Ε.Π.	Εκπαίδευση	Συμβολή εκπαίδευσης στο ΑΕΠ	Συνολική	Εκπαίδευση	% Δαπανών για Εκπαίδευση στο σύνολο των ιδιωτικών δαπανών	% ιδιωτικών δαπανών για εκπαίδευση στο ΑΕΠ	Συνολική	Εκπαίδευση	% Δαπανών για Εκπαίδευση στο σύνολο των δημόσιων δαπανών	% δημόσιων δαπανών για εκπαίδευση στο ΑΕΠ
1995	79.927	3.298	4,13%	58.152	1.411	2,43%	1,77%	12.250	2.398	19,58%	3,00%
1996	87.851	3.493	3,98%	64.455	1.415	2,20%	1,61%	12.760	2.679	20,99%	3,05%
1997	97.235	4.280	4,40%	69.860	1.593	2,28%	1,64%	14.713	3.291	22,37%	3,38%
1998	105.773	4.602	4,35%	75.558	1.663	2,20%	1,57%	16.161	3.657	22,63%	3,46%
1999*	112.686	4.756	4,22%	79.209	1.088	1,37%	0,97%	17.334	3.668	21,16%	3,26%
2000*	121.701	5.127	4,21%	83.502	1.186	1,42%	0,97%	21.487	3.941	18,34%	3,24%
2001*	131.317	5.348	4,07%	88.856	1.179	1,33%	0,90%	22.007	4.169	18,94%	3,17%
2002*	141.669	6.271	4,43%	94.936	1.572	1,66%	1,11%	24.916	4.699	18,86%	3,32%
2003*	153.472	7.304	4,76%	102.113	1.672	1,64%	1,09%	25.226	4.916	19,49%	3,20%
2004*	165.280	7.687	4,65%	108.570				28.214			

*: Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΣΥΕ

Π4.10 Δαπάνες Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων: Πιστώσεις κατά Ειδικό Φορέα				
	2005	2004 Διαμόρφωση 30/9/2004	2003 Πληρωμές	Συμμετοχή δαπανών 2005
Κεντρική Υπηρεσία	249.971.700	236.278.160	165.811.056	4,58%
Βιβλιοθήκες και ιστορικά αρχεία	10.838.950	10.403.225	8.493.809	0,20%
Διεύθυνση Σχολών Εκπαίδευσης Διδακτικού Προσωπικού	903.130	707.052	92.433	0,02%
Διεύθυνση Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού	61.384.000	54.957.435	50.251.727	1,13%
Εισιτήριες εξετάσεις για την τριτοβάθμια εκπαίδευση	17.649.000	26.034.000	2.007.702	0,32%
Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	1.715.527.590	1.512.104.969	1.420.132.932	31,46%
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	2.019.183.820	1.759.658.997	1.691.374.202	37,03%
Γενική Γραμματεία Θρησκευμάτων	173.642.620	167.498.955	162.103.280	3,18%
Τεχνολογικός Τομέας	303.420.000	253.294.482	247.016.601	5,56%
Πανεπιστημιακός Τομέας	874.910.700	758.169.714	731.106.520	16,04%
Ακαδημία Αθηνών και λοιπές υπηρεσίες που εξαρτώνται απ' αυτήν	10.590.000	10.041.400	8.826.074	0,19%
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο	3.856.000	3.561.777	3.214.874	0,07%
Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς	4.229.500	5.965.412	3.966.296	0,08%
Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων	7.021.800	7.976.404	7.562.095	0,13%
Δαπάνες προετοιμασίας και διεξαγωγή ολυμπιακών αγώνων 2004		24.318.230	19.456.233	0,00%
Δαπάνες για την ανάληψη της προεδρίας της Ε.Ε.			531.050	0,00%
Σύνολο	5.453.128.810	4.830.970.212	4.521.946.883	100,00%
<i>Αξία σε €</i>				

Πηγή: Κρατικός Προϋπολογισμός 2005

ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΓΟΡΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Οι διεθνείς στατιστικές εκπαίδευσης (ΟΟΣΑ, Eurostat) αναφέρονται στις βαθμίδες International Standard Classification of Education (ISCED) του 1997. Σύμφωνα με την κατάταξη αυτή η εκπαίδευση περιλαμβάνει έξι βαθμίδες:

ISCED 0: Pre-Primary - νηπιακή

ISCED 1: Primary - πρωτοβάθμια

ISCED 2: Lower Secondary - κατώτερη δευτεροβάθμια ή γυμνασιακή

ISCED 3: Upper Secondary - ανώτερη δευτεροβάθμια ή λυκειακή

ISCED 4: Post Secondary Non-Tertiary - μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια

ISCED 5: Tertiary First Stage- πρώτο στάδιο τριτοβάθμια

ISCED 6: Tertiary Second Stage - δεύτερο στάδιο τριτοβάθμια.

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στη χώρα μας εκτείνεται στις βαθμίδες ISCED 5 και ISCED 6 και αφορά ηλικίες σε άτομα ενήλικες. Δεν υπάρχει σαφές όριο λήξης της εκπαίδευσης που λαμβάνεται καθώς ορισμένοι αποφασίζουν σε μεγαλύτερη ηλικία να προχωρήσουν σε σπουδές του επιπέδου αυτού. Σε γενικές γραμμές, στις περισσότερες χώρες η τριτοβάθμια εκπαίδευση βασικού πτυχίου εκτείνεται από τρία έως πέντε έτη, η φοίτηση για την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου από ένα έως δύο έτη, ενώ ο διδακτορικός τίτλος απαιτεί τουλάχιστον τρία έτη σπουδών.

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση του επιπέδου ISCED 5 διακρίνεται σε τριτοβάθμια εκπαίδευση τύπου Α και τύπου Β. Ειδικότερα, η τριτοβάθμια εκπαίδευση τύπου Α αντιστοιχεί σε προγράμματα επιπέδου 5Α στην κλίμακα ISCED. Έχουν μεγάλη θεωρητική βάση και είναι σχεδιασμένα για να παρέχουν επαρκή προσόντα για να εισαχθεί σε ο υποψήφιος σε προχωρημένα ερευνητικά προγράμματα και επαγγέλματα που απαιτούν υψηλές ικανότητες. Συνήθως περιλαμβάνουν βασικούς και μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών και τα ισοδύναμ ά τους. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση τύπου Β αντιστοιχεί σε προγράμματα επιπέδου 5Β στην κλίμακα ISCED. Τα προγράμματα αυτά είναι συνήθως μικρότερης διάρκειας από εκείνα του τύπου Α και δίνουν έμφαση σε πρακτικές, τεχνικές ή επαγγελματικές ικανότητες για άμεση εισαγωγή στην αγορά εργασίας, αν και ορισμένες θεωρητικές βάσεις μπορούν να καλύπτονται στα

εν λόγω προγράμματα.

Κατά μέσο όρο μεταξύ 17 χωρών του ΟΟΣΑ με συγκρίσιμα στοιχεία, το 32% των ατόμων στην τυπική ηλικία αποφοίτησης έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση τύπου Α που περιλαμβάνει πανεπιστήμια και άλλα ινστιτούτα που προσφέρουν συναφή πιστοποιητικά σπουδών. Γενικότερα παρατηρείται μια αύξηση στον ενήλικο πληθυσμό με πανεπιστημιακή μόρφωση. Μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ μεγαλύτερη προτίμηση παρατηρείται για τα γνωστικά πεδία κοινωνικών επιστημών, διοίκησης επιχειρήσεων ή νομικής επιστήμης. Κατά μέσο όρο, όμως, το ένα τρίτο των φοιτητών του ΟΟΣΑ εγκαταλείπουν τη φοίτηση σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προτού ολοκληρώσουν το βασικό τους πτυχίο.

Οι δαπάνες για τριτοβάθμια εκπαίδευση διαφέρουν σημαντικά μεταξύ χωρών-μελών του ΟΟΣΑ. Κατά μέσο όρο για τις χώρες για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία το 24% των εκπαιδευτικών δαπανών αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ μόνο το 14% του συνόλου των σπουδαστών φοιτούν στη βαθμίδα αυτή. Σε επτά από 22 χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ, για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, παρουσιάστηκε μείωση στις εκπαιδευτικές δαπάνες μεταξύ 1995 και 2001, ενώ το κατά κεφαλήν εισόδημα αυξήθηκε.

Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα χρηματοδοτούνται κυρίως από δημόσιες πηγές. Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση τείνει να απορροφάται το μεγαλύτερο μέρος των ιδιωτικών δαπανών, συγκριτικά με την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο, το μερίδιο των ιδιωτικών δαπανών είναι μικρότερο από 4% στη Φινλανδία, την Ελλάδα και τη Νορβηγία. Οι δαπάνες που αφορούν έρευνα και ανάπτυξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κατά μέσο όρο καλύπτουν το ένα τέταρτο των δαπανών, αν και οι διαφορές μεταξύ χωρών είναι μεγάλες.

Η κινητικότητα του φοιτητικού πληθυσμού αυξήθηκε κατά 15% τη διετία 2001-2002. Σχεδόν το 73% των φοιτητών που φοιτούν σε χώρα άλλη από τη χώρα καταγωγής τους φοιτούν στην Αυστραλία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ, οι περισσότεροι φοιτητές που φοιτούν έξω από τη χώρα τους είναι οι Γάλλοι, οι Γερμανοί, οι Έλληνες, οι Ιάπωνες, οι Κορεάτες και οι Τούρκοι.

Οι αυξημένες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και η αύξηση της ανεργίας κατά τα τελευταία έτη καθώς και οι αυξημένες απαιτήσεις των ατόμων και της κοινωνίας οδήγησαν σε αύξηση το μερίδιο των ατόμων που αποκτούν τουλάχιστον βασικό τίτλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αποτέλεσμα αυτού είναι το ποσοστό των ατόμων 25-64 ετών

σε χώρες του ΟΟΣΑ που ολοκλήρωσαν τριτοβάθμιες σπουδές τύπου Α ή προχωρημένα ερευνητικά προγράμματα να έχει αυξηθεί και κυμαίνεται μεταξύ 10-25% του πληθυσμού.

9.1 ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Η εξέλιξη του ποσοστού των ατόμων ηλικίας 25-64 ετών που έχουν παρακολουθήσει τριτοβάθμια εκπαίδευση παρουσιάζεται στον πίνακα 5.1. Κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ το εν λόγω ποσοστό παρουσίασε διαχρονική αύξηση από 18% του πληθυσμού το 1991 σε 23% του πληθυσμού το 2002. Στην Ελλάδα το αντίστοιχο ποσοστό βρίσκεται στα επίπεδα του 17-18% του πληθυσμού για την ίδια περίοδο. Το 2002 το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού που κατέχει τριτοβάθμια εκπαίδευση αφορά τον Καναδά και φτάνει στο 43%. Υψηλά ποσοστά συναντάμε επίσης στις Ηνωμένες Πολιτείες (38%) και στην Ιαπωνία (36%), ενώ το μικρότερο ποσοστό εμφανίζεται στο Μεξικό (6%), στην Πορτογαλία (9%) και την Τουρκία (9%).

Πίνακας 5.1 Τάσεις στην παρακολούθηση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στον πληθυσμό 25-64 ετών (1991-2002)							
Χώρες	1991	1995	1998	1999	2000	2001	2002
Αυστραλία	22	24	25	27	27	29	31
Αυστρία	7	8	11	11	14	14	14
Βέλγιο	20	23	25	26	27	28	28
Γαλλία	15	19	21	21	22	23	24
Γερμανία	22	23	23	23	23	23	23
Δανία	18	20	25	27	26	26	27
Ελβετία	20	21	23	24	24	25	25
Ελλάδα	m	17	17	17	18	18	18
Ηνωμένες Πολιτείες	30	33	35	36	36	37	38
Ηνωμένο Βασίλειο	16	22	24	25	26	26	27

Πίνακας 5.1 (συνέχεια)							
Ιαπωνία	m	m	30	32	33	34	36
Ιρλανδία	16	20	21	20	22	24	25
Ισλανδία	m	m	21	22	23	25	26
Ισπανία	10	16	20	21	23	24	24
Ιταλία	6	8	9	9	9	10	10
Καναδάς	28	34	38	39	40	42	43
Κορέα	14	19	22	23	24	25	26
Λουξεμβούργο	m	m	m	18	18	18	19
Μεξικό	m	5	5	5	5	5	6
Νέα Ζηλανδία	23	25	27	27	28	29	30
Νορβηγία	25	29	27	28	28	30	31
Ολλανδία	20	22	24	23	23	23	24
Ουγγαρία	m	m	13	14	14	14	14
Πολωνία	m	10	11	11	11	12	12
Πορτογαλία	7	11	8	9	9	9	9
Σλοβακία	m	11	10	10	10	11	11
Σουηδία	25	28	28	29	30	32	33
Τουρκία	6	8	8	8	8	9	9
Τσεχία	m	11	10	11	11	11	12
Φινλανδία	25	28	30	31	32	32	33
Μ.Ο. Χωρών ΟΟΣΑ	18	19	20	21	22	22	23

m: Έλλειψη στοιχείων *Πηγή: ΟΟΣΑ, Education at a glance, 2004*

Σε απόλυτους αριθμούς, στην ΕΕ-25 το 2003 φοιτούσαν 16.887,3 χιλιάδες άτομα εμφανίζοντας μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης για την περίοδο 2001-2003 3,6%. Για την Ελλάδα τα αντίστοιχα στοιχεία εμφανίζουν για την ίδια περίοδο μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 8,4%. Το γεγονός αυτό φανερώνει και το άνοιγμα των πανεπιστημίων στην Ελλάδα σε περισσότερους φοιτητές τα τελευταία χρόνια.

Πίνακας 5.2 Τάσεις στον αριθμό των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (σε χιλιάδες)			
	2001	2002	2003
ΕΕ-25	15.737,20	16.328,70	16.887,30
ΕΕ-15	13.020,50	13.399,70	13.815,80
Ευρωζώνη	10.204,20	10.372,20	10.685,30
Αυστρία	264,7	223,7	229,8
Βέλγιο	359,3	367	374,7
Γαλλία	2.031,70	2.029,20	2.119,10
Γερμανία	2.083,90	2.159,70	2.242,40
Δανία	190,8	195,3	201,7
Ελλάδα	478,2	529,2	561,5
Εσθονία	57,8	60,6	63,6
Ηνωμένο Βασίλειο	2.067,30	2.240,70	2.287,80
Ιρλανδία	166,6	176,3	181,6
Ισπανία	1.833,50	1.832,80	1.840,60
Ιταλία	1.812,30	1.854,20	1.913,40
Κύπρος	11,9	13,9	18,3
Λετονία	102,8	110,5	118,9
Λιθουανία	135,9	148,8	167,6
Λουξεμβούργο	2,5	3	3,1
Μάλτα	7,4	7,3	8,9
Ολλανδία	504	516,8	526,8
Ουγγαρία	330,5	354,4	390,5
Πολωνία	1.775,00	1.906,30	1.983,40
Πορτογαλία	387,7	396,6	400,8

Σλοβακία	143,9	152,2	158,1
Σλοβενία	91,5	99,2	101,5
Σουηδία	358	382,9	414,7
Τσεχία	260	284,5	287
Φινλανδία	279,6	283,8	291,7

Πηγή: Eurostat

Μεταξύ των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ, όπως φαίνεται και στον πίνακα 5.3,

περιλαμβάνουν περισσότερες γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες. Η αναλογία τους είναι 58% γυναίκες - 42% άνδρες. Στο παράρτημα του παρόντος κεφαλαίου, παρατηρούμε ότι βάσει των στοιχείων, σε 1.000 κατοίκους της ΕΕ-25 αντιστοιχούσαν το 2001 47 απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ στην ΕΕ-15 το ίδιο έτος αντιστοιχούσαν 45,2 απόφοιτοι.

	<u>Γυναίκες</u>		<u>Άνδρες</u>	
	2001	2002	2001	2002
ΕΕ-25*	1.676,90		1.235,10	
ΕΕ-15*	1.275,40		1.005,70	
Αυστρία	14	9,1	13,1	9,8
Βέλγιο	39,4	41,4	30,8	31,6
Γαλλία	295,4		236,7	
Γερμανία	153,2	153,4	143,5	140,5
Δανία	22,2		17,1	
Ελλάδα				
Εσθονία	5	5,3	2,6	2,5
Ηνωμένο Βασίλειο	308,5	317,3	243,2	245,1
Ιρλανδία	25,7	25,7	20,2	19,3
Ισπανία	159	166,6	118,9	124,9
Ιταλία	124,9		93,2	
Κύπρος	1,8		1,1	
Λετονία	11,3	13,1	9,1	5,8
Λιθουανία	17,5	19,2	10	10,6
Λουξεμβούργο				
Μάλτα	1		0,9	
Ολλανδία	44,6	47,5	37	38,3
Ουγγαρία	35,6	37,7	22,3	24,6
Πολωνία	284,1	298,4	147	161,3
Πορτογαλία	41	43,0 ^π	20,1	21,1 ^π
Σλοβακία	14,2	15,6	12	12,6
Σλοβενία	7,1	8,5	4,9	5,8
Σουηδία	25	27,3	17,7	18,2
Τσεχία	24,1	24,7	19,5	19
Φινλανδία	22,5		14,4	

*: Εκτίμηση   π: πρόβλεψη

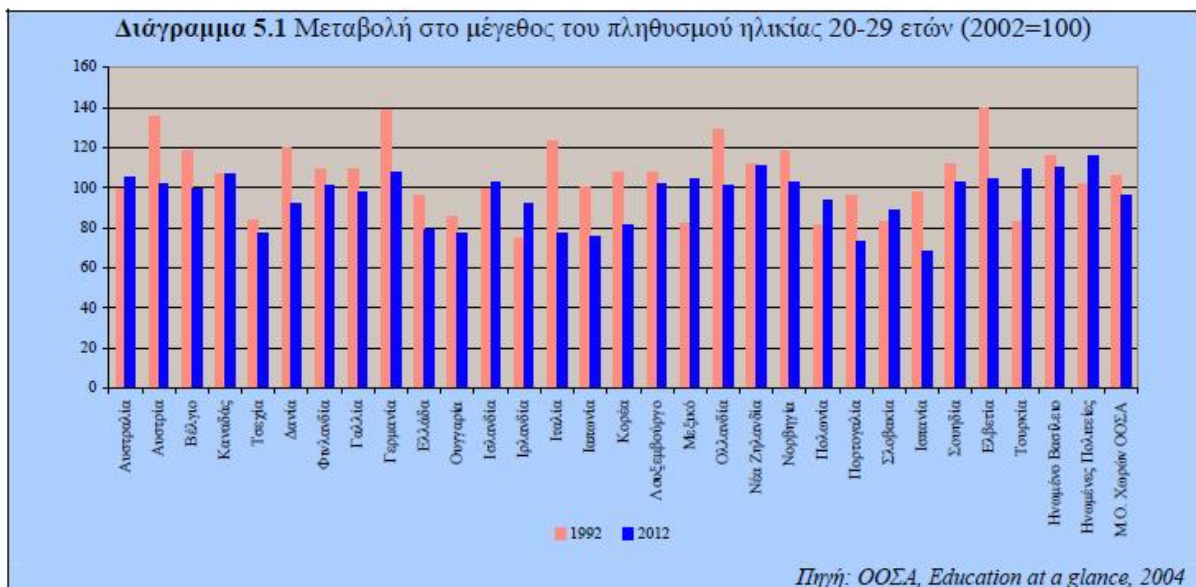
Πηγή: Eurostat

Για το 2002, στον παρακάτω πίνακα, παρουσιάζεται η κατανομή του πληθυσμού στις αντίστοιχες ηλικιακές ομάδες που είναι δυνητικοί φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ωστόσο, υπάρχει διαχωρισμός μεταξύ σπουδών τύπου Α και τύπου Β. Το μεγαλύτερο μέρος αφορά φοίτηση τύπου Α όπου κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ το ποσοστό ανέρχεται σε 16% των ατόμων 25-64 ετών (13% στην Ελλάδα) και η πλειοψηφία συγκεντρώνεται αναμενόμενα στην ηλικιακή ομάδα 25-34 ετών όπου για τις χώρες του ΟΟΣΑ φτάνει το 19% και την Ελλάδα το 17%. Επόμενο είναι το γεγονός ότι όσο μεγαλώνει η ηλικία το ποσοστό των ατόμων που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση φθίνει.

Πίνακας 5.4 Πληθυσμός που παρακολούθησε τριτοβάθμια εκπαίδευση (2002), % του πληθυσμού										
Χώρες	Τριτοβάθμια εκπαίδευση τύπου Α					Τριτοβάθμια εκπαίδευση τύπου Β				
	25-64	25-34	35-44	45-54	55-64	25-64	25-34	35-44	45-54	55-64
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Αυστραλία	11	11	11	11	10	20	25	21	19	13
Αυστρία	7	7	8	8	6	7	7	8	7	5
Βέλγιο	15	20	16	13	10	13	18	13	11	8
Γαλλία	12	17	12	9	6	12	19	11	10	9
Γερμανία	10	8	11	11	10	13	13	15	14	11
Δανία	5	6	6	5	4	23	23	24	25	18
Ελβετία	9	10	10	9	7	16	17	17	16	14
Ελλάδα	6	7	8	4	3	13	17	14	12	7
Ηνωμένες Πολιτείες	9	9	10	10	7	29	31	29	30	26
Ηνωμένο Βασίλειο	8	8	9	8	7	19	23	18	18	13
Ιαπωνία	16	25	20	12	7	20	25	25	19	11
Ιρλανδία	10	14	10	7	5	16	23	15	12	9
Ισλανδία	6	6	7	7	4	20	23	22	19	12
Ισπανία	7	12	7	4	2	17	25	18	13	8
Ιταλία	x (6)	x (7)	x (8)	x (9)	x (10)	10	12	11	10	7
Καναδάς	22	25	23	21	16	21	26	20	20	16
Κορέα	8	15	7	2	1	18	26	21	11	8
Λουξεμβούργο	7	9	8	6	5	12	14	12	10	10
Μεξικό	3	6	2	2	3	2	5	1	1	2
Νέα Ζηλανδία	15	12	15	17	17	15	18	16	15	9
Νορβηγία	3	2	3	2	2	28	37	29	26	20
Ολλανδία	3	2	3	2	2	22	25	23	21	17
Ουγγαρία	x (6)	x (7)	x (8)	x (9)	x (10)	14	15	14	14	13
Πολωνία	x (6)	x (7)	x (8)	x (9)	x (10)	12	16	11	11	11
Πορτογαλία	2	3	2	2	2	7	12	7	5	3
Σλοβακία	1	1	1	1	1	10	11	10	11	8
Σουηδία	15	17	18	14	10	18	22	16	17	16
Τουρκία	x (6)	x (7)	x (8)	x (9)	x (10)	9	11	8	9	7
Τσεχία	x (6)	x (7)	x (8)	x (9)	x (10)	12	12	14	11	11
Φινλανδία	17	19	21	16	12	16	21	17	14	11
Μ.Ο. Χωρών ΟΟΣΑ	8	9	8	7	5	16	19	16	14	11
Αργεντινή ¹	5	6	5	4	2	9	9	10	10	6
Βραζιλία ¹	x (6)	x (7)	x (8)	x (9)	x (10)	8	7	9	9	6
Ινδονησία	2	2	2	2	1	2	3	2	2	1
Ιορδανία	12	x (1)	x (1)	x (1)	x (1)	12	x (6)	x (6)	x (6)	x (6)
Ισραήλ	16	15	16	17	17	26	25	26	27	25
Μαλαισία ¹	x (6)	x (7)	x (8)	x (9)	x (10)	10	14	10	6	4
Ουρουγουάη ¹	9	8	11	10	8	x (1)	x (2)	x (3)	x (4)	x (5)
Παραγουάη ¹	2	2	2	1	2	9	11	9	7	4
Περου	7	10	8	6	3	8	8	9	8	6
Ταϊλάνδη	3	4	3	1	1	9	10	10	7	4
Φιλιππίνες	12	15	10	x (3)	x (3)	8	9	8	x (8)	x (8)
Χιλή	1	2	2	1	1	11	15	10	11	7

1: Αναφέρεται στο 2001 x: δηλώνει ότι τα στοιχεία περιλαμβάνονται στη στήλη που αναφέρεται το νούμερο στην παρένθεση
Πηγή: ΟΟΣΑ, Education at a glance, 2004

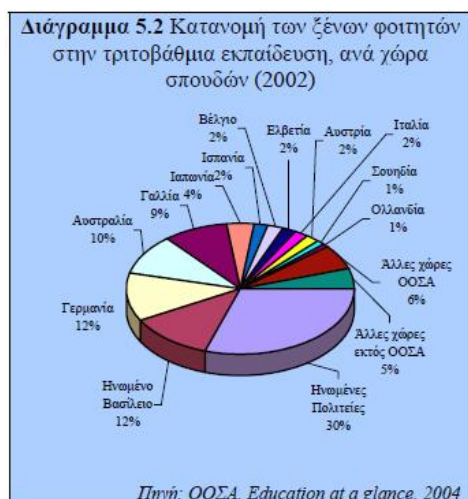
Το διάγραμμα 5.1 δείχνει μια πρώτη εικόνα για την πρόβλεψη αναφορικά με την εξέλιξη της ηλικιακής ομάδας πληθυσμού 20-29 ετών, στην οποία και περιλαμβάνεται ο κύριος όγκος των φοιτητών. Παρατηρούμε ότι στις περισσότερες χώρες μέχρι το 2012 αναμένεται μείωση του πληθυσμού ηλικίας 20-29 ετών. Συγκεκριμένα, θέτοντας το 2002 ως βάση, κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ το 1992 ο δείκτης ήταν 106 και το 2012 αναμένεται να διαμορφωθεί σε 96. Για την Ελλάδα, αντίστοιχα, το 1992 ο δείκτης ήταν 96, ενώ μέχρι το 2012 αναμένεται να μειωθεί σε 79.

9.2 ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Μερίδα των φοιτητών επιλέγει να σπουδάσει σε χώρα διαφορετική από τον τόπο καταγωγής τους. Οι κυριότερες χώρες προορισμού των φοιτητών για το 2002 είναι οι Ηνωμένες Πολιτείες, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία, η Αυστραλία και η Γαλλία στις οποίες κατευθύνεται το 71% των φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό.

Αναφορικά με την καταγωγή των φοιτητών, με βάση το πλήθος τους οι περισσότεροι φοιτητές προέρχονται από την Κίνα και ακολουθούν η Κορέα, η Ιαπωνία, η Ελλάδα και η Γερμανία. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη και το συνολικό πληθυσμό κάθε χώρας στον πίνακα 5.5 γίνεται φανερό ότι συσχετίζοντας το φοιτητικό πληθυσμό του εξωτερικού με τον πληθυσμό της χώρας η Ελλάδα καταλαμβάνει την πρώτη θέση εξαγωγής φοιτητών, με δεύτερη τη Μαλαισία και τρίτη την Κορέα.

Πίνακας 5.5 Φοιτητές εξωτερικού ανά εκατομμύριο πληθυσμού (2001)

Χώρα	Φοιτητές εξωτερικού	Πληθυσμός (εκατ.)	Φοιτητές/εκατ. πληθυσμού
Ελλάδα	55.684	11	5.062
Μαλαισία	40.873	23	1.777
Κορέα	69.840	49	1.425
Γαλλία	48.764	59	827
Ιταλία	39.847	58	687
Τουρκία	44.009	66	667
Γερμανία	52.239	82	637
Ιαπωνία	63.340	127	499
Κίνα	98.813	1.273	78
Ινδία	48.515	1.033	47

Πηγή: Εφημερίδα Καθημερινή, 17/8/2002, ΟΟΣΑ (για την Ελλάδα)

Στον παρακάτω πίνακα 5.6 παρουσιάζεται ένα δείγμα των ακαδημαϊκών προτιμήσεων των φοιτητών αναφορικά με το γνωστικό αντικείμενο που παρακολουθούν. Παρατηρούμε ότι η κατηγορία κοινωνικές επιστήμες, διοίκηση επιχειρήσεων και νομική προσελκύει την πλειοψηφία των φοιτητών στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ. Ενδιαφέρον για την πραγματοποίηση σπουδών εκδηλώνεται και για τους κλάδους υγεία-πρόνοια και ανθρωπιστικές επιστήμες.

Πίνακας 5.6 Κατανομή των ξένων φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά επίπεδο σπουδών (2002)										
	Γεωργία	Εκπαίδευση	Ηλεκτρολογία, Μηχανική και Κατασκευές	Υγεία και πρόνοια	Ανθρωπιστικές Επιστήμες και τέχνες	Φυσικές Επιστήμες	Υπηρεσίες	Κοινωνικές επιστήμες, διοίκηση επιχειρήσεων και νομική	Μη γνωστό ή Προσδιορισμένο	Σύνολο, όλα τα Επίπεδα σπουδών
Αυστραλία	0,7	3,4	10,9	6,8	8,1		1,7	40,6	5,9	100
Αυστρία	1,6	5,6	13,5	9,4	24,4		1	33,6	0,1	100
Βέλγιο	5,2	3,8	6,7		11,2	8,2	2,2	19,7	17,4	100
Γερμανία	1,1	4,3	16,9	6,2	22,5		1	26,8	6,2	100
Δανία	2,6	3,8	15,4		18,5		0,7	28,8	n	100
Ελβετία	0,8	3,9	15,5	6	16,7		6,6	34,6	1,4	100
Ηνωμένο Βασίλειο	1,1	4,3	16,1		16,7		0,9	34	n	100
Ιαπωνία	3,2	3,6	14,6	5,1	24,2	1,9	1,7	35,8	10	100
Ισλανδία	1,3	10,4	4	4,7	44,3		1,9	19,9	n	100
Ιταλία	1,8	1,4	13,5		19,5	5,4	0,8	27,7	2,7	100
Νέα Ζηλανδία	0,6	1,4	5,2	3,2	9,6		3,4	52,7	8,4	100
Νορβηγία	2,2	8,6	6,1	16	14,5		3,2	25,5	9,1	100
Ολλανδία	0,8	6,2	11,6		11	6,5	2,3	46,9	0,7	100
Ουγγαρία	10,7	10,2	14,3		16	4,2	3,1	19,6	n	100
Πολωνία	0,8	8,5	6,2		26,5	2	1,6	34,8	n	100
Σλοβακία	9,3	5,4	12,1		13,3	4,3	3,5	18,2	n	100
Σουηδία	1	7,2	18,1		16		1,1	28,5	0,2	100
Τουρκία	2,7	7,1	14,2		6,8	7,3	7,2	42	n	100
Τσεχία	3	1,5	14,9		11,3		1,4	28,9	n	100
Φινλανδία	2	2,4	28,4		18,5		3,1	24,9	n	100

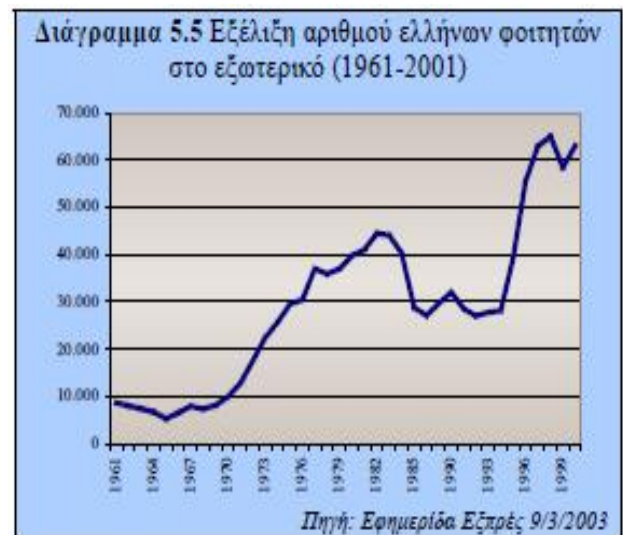
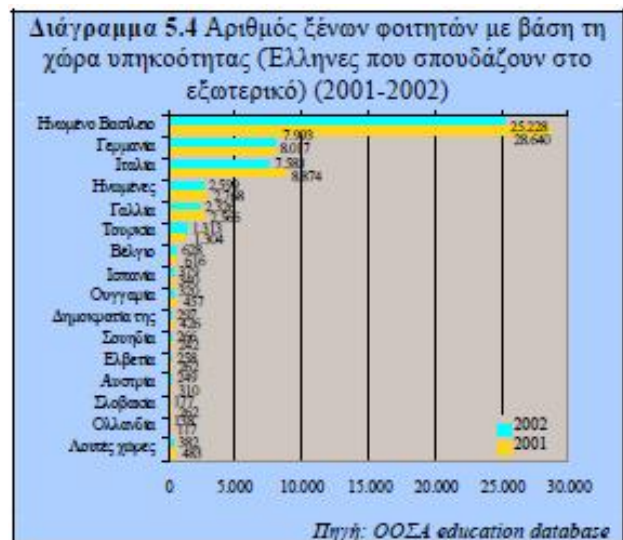
Πηγή: ΟΟΣΑ, Education at a glance, 2004

7.2.1 Έλληνες που Σπουδάζουν στο Εξωτερικό

Με βάση τη βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ ο συνολικός αριθμός των Ελλήνων φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό το 2001 ανήλθαν σε 55.684 άτομα και το 2002 σημείωσαν μείωση κατά 11% (50.136 άτομα). Για τη χρονική περίοδο 1961-2001 ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των ελλήνων φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό διαμορφώθηκε σε 5,5%.

Οι πιο δημοφιλείς χώρες προορισμού των Ελλήνων φοιτητών στο εξωτερικό είναι η Μεγάλη Βρετανία, όπου κατευθύνεται το μεγαλύτερο μέρος Ελλήνων φοιτητών και ακολουθούν η Γερμανία, η Γαλλία, η Ιταλία και οι ΗΠΑ. Όσον αφορά στο Ηνωμένο Βασίλειο ο φοιτητικός πληθυσμός τα τελευταία τρία χρόνια παρουσιάζει μείωση που εντοπίζεται στους προπτυχιακούς φοιτητές και η οποία πιθανολογείται ότι

προέρχεται από την αύξηση του αριθμού των εισακτέων στα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα. Συγκεκριμένα, το ακαδημαϊκό έτος 2002/2003 εκτιμάται σε 24.275 φοιτητές εκ των οποίων οι 11.095 κατευθύνονταν σε προπτυχιακές σπουδές και οι 13.180 σε μεταπτυχιακές. Για τη χρονική περίοδο 1992-2003 ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής ήταν αυξητικός κατά 14,5%.

Ακαδημαϊκό έτος	Προπτυχιακοί	% μετ.	Μεταπτυχιακοί	% μετ.	Σύνολο	% μετ.
1992/1993	3.869		2.417		6.286	
1993/1994	5.332	37,8%	3.077	27,3%	8.409	33,8%
1994/1995	6.644	24,6%	5.151	67,4%	11.795	40,3%
1995/1996	10.419	56,8%	6.634	28,8%	17.053	44,6%
1996/1997	13.800	32,5%	7.049	6,3%	20.849	22,3%
1997/1998	17.287	25,3%	7.889	11,9%	25.176	20,8%
1998/1999	18.614	7,7%	9.354	18,6%	27.968	11,1%
1999/2000	18.062	-3,0%	10.820	15,7%	28.882	3,3%
2000/2001	16.085	-10,9%	12.165	12,4%	28.250	-2,2%
2001/2002	13.071	-18,7%	12.603	3,6%	25.674	-9,1%
2002/2003	11.095	-15,1%	13.180	4,6%	24.275	-5,4%

Πηγή: Higher Education Statistics Agency, British Council

Ακαδημαϊκό έτος	Προπτυχιακοί	% συνόλου	Μεταπτυχιακοί	% συνόλου	Άλλοι	% συνόλου	Σύνολο
1998-1999	1.144	40,2	1.523	53,5	180	6,3	2.847
1999-2000	973	35	1.637	58,8	172	6,2	2.782
2000-2001	1.027	37,1	1.605	58	136	4,9	2.768
2001-2002	844	32,5	1.629	62,7	126	4,8	2.599
2002-2003	705	30,1	1.523	65,1	113	4,8	2.341
2003-2004	580	27,3	1.434	67,5	112	5,3	2.126

Πηγή: Ίδρυμα Fulbright (Opendoors - Report on International Educational Exchange)

Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται η εξέλιξη των Ελλήνων φοιτητών στη Γερμανία, στη Γαλλία και την Ιταλία. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία και για τις τρεις χώρες διαφαίνεται καθοδική τάση τα τελευταία χρόνια και ειδικότερα, στη Γερμανία το 2003 οι έλληνες φοιτητές υπολογίζονται σε 7.043. Στη Γαλλία το 2002 φοιτούσαν 2.326 φοιτητές. Τέλος, στην Ιταλία το 2003 ο αριθμός των ελλήνων φοιτητών σημείωσε πτώση και διαμορφώθηκε σε 6.503 άτομα. Σε χαμηλότερα επίπεδα κυμάνθηκε ο αριθμός των ελλήνων φοιτητών στις ΗΠΑ (πίνακας 5.8). Συγκεκριμένα, το ακαδημαϊκό έτος 2003-2004 φοιτούσαν 2.126 άτομα, εκ των οποίων 580 άτομα σε προγράμματα σπουδών προπτυχιακού επιπέδου και 1.434 άτομα σε προγράμματα σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου.

Διάγραμμα 5.6 Εξέλιξη Ελλήνων φοιτητών στη Γερμανία (1994-2003), στη Γαλλία (1998-2002) και την Ιταλία (1999-2003)

Πέρα από τις ίδιες τις χώρες υποδοχής, πηγή ενημέρωσης για την πορεία των σπουδών στο εξωτερικό είναι ο αριθμός των αιτήσεων προς αναγνώριση από το ΔΙΚΑΤΣΑ. Το 2003 κατατέθηκαν συνολικά 10.712 αιτήσεις για αναγνώριση βασικών τίτλων, μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων σπουδών παρουσιάζοντας μείωση σε σχέση με το 2002 όταν οι αντίστοιχες συνολικές αιτήσεις διαμορφώθηκαν σε 12.114. Στον πίνακα 5.9 παρουσιάζονται οι κυριότερες χώρες προέλευσης των εν λόγω τίτλων σπουδών. Σε όλες τις βαθμίδες οι περισσότερες αιτήσεις προέρχονται από το Ηνωμένο Βασίλειο με διαφορά από τις άλλες χώρες.

Πίνακας 5.9 Οι δέκα πρώτες χώρες βάσει του αριθμού των αιτήσεων που υποβλήθηκαν για αναγνώριση ανά βαθμίδα σπουδών (2002-2003)								
Βασικός Τίτλος			Μεταπτυχιακός			Διδακτορικός		
	2003	2002	Τίτλος	2003	2002	Τίτλος	2003	2002
Ηνωμένο Βασίλειο	2.530	2.972	Ηνωμένο Βασίλειο	4.110	3.957	Ηνωμένο Βασίλειο	307	320
Ρουμανία	458	717	Γαλλία	292	300	ΗΠΑ	100	81
Βουλγαρία	446	715	ΗΠΑ	282	290	Γερμανία	63	84
Ιταλία	436	492	Γερμανία	121	79	Καναδάς	11	1
ΗΠΑ	235	259	Βέλγιο	79	91	Βέλγιο	7	5
πρώην ΕΣΣΔ	179	228	Ιταλία	51	15	Ολλανδία	7	5
Γερμανία	144	205	Καναδάς	28	25	πρώην ΕΣΣΔ	6	4
Σερβία και Μαυροβούνιο	139	214	Σουηδία	13	13	Ελβετία	5	8
Γαλλία	118	150	Αυστραλία	11	21	Γαλλία	4	0
Ουγγαρία	61	104	Ισπανία	7	10	Αυστρία	4	3
Σύνολο	5.123	6.666	Σύνολο	5.050	4.889	Σύνολο	539	559

Πηγή: ΔΙΚΑΤΣΑ

Το μεγαλύτερο ποσοστό των Ελλήνων φοιτητών κατευθύνονται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Στον παρακάτω πίνακα κατανέμονται οι φοιτητές για το ακαδημαϊκό έτος 2002/2003 ανά γνωστικό πεδίο. Σύμφωνα με αυτόν οι περισσότεροι φοιτητές σπουδάζουν αντικείμενα σχετικά με τη Διοίκηση Επιχειρήσεων και τη Μηχανική (Πολυτεχνείο) κατά 43% του συνόλου.

Πίνακας 5.10 Γνωστικά πεδία ελλήνων φοιτητών το ακαδημαϊκό έτος 2002/2003 στη Μεγάλη Βρετανία		
Γνωστικό πεδίο	Συνολικός αριθμός ελλήνων	%
Διοίκηση Επιχειρήσεων	5.295	21,8%
Τεχνικό (Πολυτεχνείο)	5.135	21,2%
Οικονομικά και συναφείς κοινωνικές επιστήμες	2.155	8,9%
Πληροφορική	1.995	8,2%
Τέχνες και Εκπαίδευση	1.905	7,8%
Φιλολογία και Ξένες γλώσσες	1.690	7,0%
Φυσικές επιστήμες	1.650	6,8%
Ιατρική και σχετικά αντικείμενα	1.525	6,3%
Νομική	1.035	4,3%
Αρχιτεκτονική	970	4,0%
Ψυχολογία και συναφείς κοινωνικές επιστήμες	920	3,8%
Σύνολο	24.275	100,0%

Πηγή: Higher Education Statistics Agency, British Council

9.3 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ - ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ

Βασικό κίνητρο για την απόκτηση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί η εύρεση εργασίας. Ο πίνακας 5.11 δείχνει ότι στις χώρες του ΟΟΣΑ η απορρόφηση των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 25-64 ετών είναι στα επίπεδα του 83-86%, ενώ για την Ελλάδα το ίδιο ποσοστό βρίσκεται λίγο χαμηλότερα στο 79-81%. Από την άλλη πλευρά, τα επίπεδα ανεργίας στην ίδια ηλικιακή ομάδα στις χώρες του ΟΟΣΑ κυμαίνεται μεταξύ 2,7-3,9%, ενώ στην Ελλάδα μεταβάλλεται για τη χρονική περίοδο 1991-2002 μεταξύ 5,3-7,0%. Στον πίνακα Π5.6 του παραρτήματος παρουσιάζεται ο αντίστοιχος δείκτης απασχόλησης και ανεργίας για άνδρες και γυναίκες ξεχωριστά ανά τύπο εκπαίδευσης.

Πίνακας 5.11 Τάσεις στην απασχόληση ατόμων με τριτοβάθμια εκπαίδευση στον πληθυσμό 25-64 ετών (1991-2002),(το % των απασχολουμένων στο σύνολο των αποφοίτων)							
Χώρες	1991	1995	1998	1999	2000	2001	2002
Αυστραλία	81	83	84	82	83	83	83
Αυστρία	88	88	86	87	87	86	86
Βέλγιο	85	84	84	85	85	84	84
Γαλλία	85	82	82	82	83	84	83
Γερμανία	86	84	83	83	84	83	84
Δανία	89	89	87	88	88	87	87
Ελβετία	92	90	90	91	91	92	91
Ελλάδα	m	79	80	81	81	80	81
Ηνωμένες Πολιτείες	85	86	85	85	85	84	83
Ηνωμένο Βασίλειο	86	86	87	88	88	88	88
Ιαπωνία	m	m	80	80	79	80	80
Ιρλανδία	81	83	85	87	88	87	87
Ισλανδία	m	m	95	95	95	95	95
Ισπανία	79	75	76	78	80	81	81
Ιταλία	87	81	81	81	81	82	82
Καναδάς	82	81	82	82	83	82	82
Κορέα	80	80	76	75	75	76	76
Λουξεμβούργο	m	m	m	85	84	86	85
Μεξικό	m	49	53	55	54	53	53
Νέα Ζηλανδία	80	82	80	81	81	82	82
Νορβηγία	90	89	90	90	90	90	89
Ολλανδία	85	83	85	87	86	86	87
Ουγγαρία	m	m	85	86	87	87	86
Πολωνία	m	85	87	87	85	84	84
Πορτογαλία	92	89	89	90	91	91	88
Σλοβακία	m	88	89	87	86	87	87
Σουηδία	94	89	85	86	87	87	86
Τουρκία	87	74	81	79	78	78	76
Τσεχία	m	92	89	87	87	88	87
Φινλανδία	88	81	83	85	84	85	85
Μ.Ο. Χωρών ΟΟΣΑ	86	83	83	84	84	84	83

m: Έλλειψη στοιχείων
Πηγή: ΟΟΣΑ, Education at a glance, 2004

Πίνακας 5.12 Τάσεις στην ανεργία ατόμων με τριτοβάθμια εκπαίδευση στον πληθυσμό 25-64 ετών (1991-2002), (το % των ανέργων στο σύνολο των αποφοίτων)							
Χώρες	1991	1995	1998	1999	2000	2001	2002
Αυστραλία	3,3	3,5	2,9	2,9	3,1	2,6	2,8
Αυστρία	1,3	1,8	1,8	1,7	1,4	1,3	1,6
Βέλγιο	1,7	3,1	2,8	2,7	2,4	2,4	3
Γαλλία	3,3	5,7	5,7	5,4	4,4	4,2	4,6
Γερμανία	2,9	4,3	4,8	4,4	3,6	3,7	3,9
Δανία	4,6	4,2	3	2,8	2,4	2,9	3,2
Ελβετία	1,2	1,8	2,6	1,6	1,2	1,2	2
Ελλάδα	m	7	5,3	6,6	6,3	5,6	5,5
Ηνωμένες Πολιτείες	2,6	2,4	1,8	1,8	1,5	1,8	2,6
Ηνωμένο Βασίλειο	3	3,4	2,3	2,4	1,9	1,8	2,2
Ιαπωνία	m	m	2,2	2,7	2,9	2,6	3,2
Ιρλανδία	3,5	3,6	2,6	1,5	1,4	1,2	1,6
Ισλανδία	m	m	0,8	0,6	0,8	0,9	1,5
Ισπανία	8,1	12,7	11,5	9,6	8,3	6	6,8

Πίνακας 5.12 (συνέχεια)							
Ιταλία	4,6	6,4	6	6	5,1	4,6	4,6
Καναδάς	5,5	5,3	4,1	3,9	3,5	4,1	4,4
Κορέα	2,2	1,6	3,9	3,7	2,7	2,6	2,4
Λουξεμβούργο	m	m	m	0,9	0,8	1,1	1,5
Μεξικό	m	1,8	0,5	0,6	0,8	0,6	0,9
Νέα Ζηλανδία	4	2,7	3,7	3,4	3	2,7	2,8
Νορβηγία	1,8	2,2	1,4	1,2	1,7	1,5	1,9
Ολλανδία	1,3	3,5	m	1,5	1,7	1,1	1,9
Ουγγαρία	m	m	1,4	1,1	1,1	1	1,3
Πολωνία	m	2,5	2,2	2,8	3,8	4,5	5,7
Πορτογαλία	1,7	3	2,6	2,8	2,5	2,6	3,6
Σλοβακία	m	2,4	3	3,6	4,1	3,8	3,2
Σουηδία	1,1	4,2	3,9	3,4	2,7	2,4	2,7
Τουρκία	2,8	2,5	4	4,1	3	3,7	6
Τσεχία	m	0,7	1,7	2,4	2,2	1,8	1,6
Φινλανδία	3,1	8,1	5,1	4,2	4,2	3,9	4
Μ.Ο. Χωρών ΟΟΣΑ	3	3,9	3,2	3,1	2,8	2,7	3,1

m: Έλλειψη στοιχείων

Πηγή: ΟΟΣΑ, Education at a glance, 2004

9.4 ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Οι δημόσιες δαπάνες για εκπαίδευση είναι σημαντικές αλλά διαφοροποιούνται από χώρα σε χώρα. Σε γενικές γραμμές τα επίπεδα δαπανών εκπαίδευσης για όλα τα επίπεδα στην ΕΕ-25 το 2002 ήταν 5,23% του ΑΕΠ, ενώ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση μόνο, το αντίστοιχο ποσοστό είναι στα επίπεδα του 1,14%. Για την Ελλάδα, οι συνολικές δημόσιες δαπάνες για εκπαίδευση βρίσκονται στα επίπεδα του 3,96%, ενώ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 1,28%. Το ποσοστό δημοσίων δαπανών για τριτοβάθμια εκπαίδευση το 2002 πραγματοποιήθηκαν από τη Δανία (2,72% του ΑΕΠ).

	Όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης				Τριτοβάθμια εκπαίδευση			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
ΕΕ-25*	5,00	4,94	5,10	5,23	1,06	1,04	1,08	1,14
ΕΕ-15*	5,04	4,97	5,09	5,22	1,08	1,06	1,08	1,15
Ευρωζώνη	4,99	4,90	5,03	5,07	1,06	1,05	1,07	1,10
Αυστρία	5,8	5,66	5,7	5,67	1,31	1,27	1,35	1,28
Βέλγιο	Μ.Δ.	Μ.Δ.	6,11	6,26	1,5	1,28	1,36	1,36
Γαλλία	5,93	5,83	5,76	5,81	1,04	1,03	1,02	1,03
Γερμανία	4,58	4,53	4,57	4,78	1,1	1,09	1,12	1,18
Δανία	8,14	8,39	8,5	8,51	2,36	2,52	2,73	2,72
Ελλάδα	3,64	3,79	3,9	3,96	1,06	0,91	1,19	1,28
Εσθονία	6,13	5,59	5,48	5,69	1,16	1,07	1,07	1,12
Ηνωμένο Βασίλειο	4,58	4,58	4,69	5,25	0,92	0,8	0,81	1,08
Ιρλανδία	4,57	4,36	4,35	4,32	1,16	1,32	1,24	1,19
Ισπανία	4,5	4,42	4,41	4,44	0,9	0,96	1,01	1,01
Ιταλία	4,79	4,57	4,98	4,75	0,8	0,83	0,81	0,88
Κύπρος	5,65	5,6	6,28	6,83	0,94	0,96	1,21	1,44
Λετονία	5,78	5,43	5,7	5,82	0,97	0,94	0,9	0,89
Λιθουανία	6,14	5,67	5,92	5,89	1,1	0,97	1,34	1,41
Λουξεμβούργο	Μ.Δ.	Μ.Δ.	3,84	3,99	Μ.Δ.	Μ.Δ.	Μ.Δ.	Μ.Δ.
Μάλτα	4,43	4,55	4,47	4,54	0,83	0,81	0,88	0,94
Ολλανδία	4,77	4,87	4,99	5,08	1,31	1,3	1,32	1,28

Ουγγαρία	4,66	4,54	5,15	5,51	0,93	0,96	1,11	1,26
Πολωνία	4,88	5,01	5,56	5,6	0,78	0,73	1,07	1,09
Πορτογαλία	5,74	5,74	5,91	5,83	1,04	1,04	1,09	1
Σλοβακία	4,4	4,15	4,03	4,35	0,75	0,73	0,83	0,88
Σλοβενία	Μ.Δ.	Μ.Δ.	6,13	6,02	Μ.Δ.	Μ.Δ.	1,33	1,33
Σουηδία	7,47	7,39	7,31	7,66	2,01	2,01	2,05	2,17
Τσεχία	4,05	4,04	4,16	4,41	0,77	0,77	0,8	0,88
Φινλανδία	6,31	6,12	6,24	6,39	2,1	2,04	2,05	2,08
*: Εκτίμηση Μ.Δ.: Μη Διαθέσιμα Στοιχεία Πηγή: Eurostat								

Κατά συνέπεια, στον πίνακα 5.14 εμφανίζονται οι ετήσιες δαπάνες ανά σπουδαστή. Αντίστοιχα βλέπουμε ότι κατά μέσο όρο στην ΕΕ-25 οι ετήσιες δαπάνες ανά σπουδαστή ανήλθαν σε €7.945,9 ενώ το αντίστοιχο ποσό για την Ελλάδα ήταν €4.084,2. Τις υψηλότερες δαπάνες πραγματοποίησε η Σουηδία δαπανώντας κατά άτομο €13.568. Μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ (Πίνακας Π5.8) παρατηρείται για την Ελλάδα αύξηση των δαπανών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από €3.264 το 1995 σε €4.280 το 2001.

	Όλες οι βαθμίδες			Τριτοβάθμια εκπαίδευση		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
ΕΕ-25*	4.760,80	5.177,90	5.388,90	7.569,90	7.728,60	7.945,90
ΕΕ-15*	5.308,00	5.672,00	5.874,90	8.292,70	8.298,70	8.562,30
Ευρωζώνη	5.363,90	5.678,20	5.784,80	7.969,80	7.857,60	8.018,00
Αυστρία	7.144,30	7.092,90	7.632,00	8.304,70	9.767,40	10.747,20
Βέλγιο	5.313,70	6.329,30	6.506,90	9.406,20	10.251,80	10.377,00
Γαλλία	5.738,70	5.946,00	6.076,50	7.575,40	7.818,00	8.009,40
Γερμανία	5.676,50	5.784,20	5.996,30	9.226,20	9.292,30	9.496,20
Δανία	7.108,00	7.524,70	7.343,50	11.261,90	12.949,10	13.108,60
Ελλάδα	Μ.Δ.	3.178,70	3.490,10	Μ.Δ.	3.786,70	4.084,20
Ηνωμένο Βασίλειο	4.799,10	5.386,40	5.996,40	8.554,90	9.575,90	10.429,80
Ιρλανδία	4.480,90	4.747,90	4.998,60	9.539,30	8.698,80	8.469,10
Ισπανία	4.304,10	4.535,40	4.837,10	5.966,50	6.591,60	6.924,90
Ιταλία	Μ.Δ.	6.397,50	5.937,70	Μ.Δ.	7.292,40	7.226,30
Κύπρος	4.879,30	5.130,40	5.362,80	8.570,20	8.798,70	8.487,30
Λετονία	1.838,10	2.014,70	2.221,20	2.834,80	2.777,80	2.828,80
Λιθουανία	1.715,60	1.900,70	2.016,60	2.283,60	3.022,00	3.199,00
Λουξεμβούργο	Μ.Δ.	8.778,40	Μ.Δ.	Μ.Δ.	Μ.Δ.	Μ.Δ.
Μάλτα	3.188,80	3.306,20	3.459,30	6.014,40	5.878,10	7.048,00
Ολλανδία	5.210,70	5.711,50	6.038,90	10.915,70	11.477,00	11.310,90
Πολωνία	1.970,50	2.233,10	2.536,80	2.685,70	3.438,60	4.173,80
Πορτογαλία	3.943,00	4.665,80	4.834,20	4.336,70	4.599,10	4.328,80
Σλοβακία	1.680,90	1.808,50	2.013,90	4.185,20	4.671,40	4.106,00
Σλοβενία	Μ.Δ.	4.689,10	4.867,20	Μ.Δ.	7.451,60	6.138,20
Σουηδία	6.184,90	6.197,70	6.800,70	13.669,90	13.435,50	13.568,00
Τσεχία	2.573,80	2.756,90	2.986,40	4.546,20	5.034,00	5.383,60
Φινλανδία	5.454,50	5.564,50	5.982,70	9.549,50	8.246,80	10.160,00

Στον πίνακα 5.15 παρουσιάζονται οι ετήσιες δημόσιες δαπάνες ανά φοιτητή και ανά είδος εκπαίδευσης για το 2001. Μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ οι συνολικές δαπάνες στο σύνολο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν €10.052, ενώ αφαιρώντας τις δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης οι εναπομένουσες δαπάνες ανήλθαν σε €7.203. Για την Ελλάδα τα ίδια ποσά διαμορφώθηκαν σε €4.280 και €3.534 αντίστοιχα. Οι υψηλότερες ετήσιες δαπάνες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εκτός από δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης πραγματοποιούνται από τις Ηνωμένες Πολιτείες και ανήλθαν σε €20.098.

Πίνακας 5.15 Ετήσιες δαπάνες σε εκπαιδευτικά ινστιτούτα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φοιτητή (2001)				
	Τριτοβάθμια εκπαίδευση (συμπεριλαμβάνοντας δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης)			Σύνολο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εκτός από δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης
	Σύνολο Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση τύπου Β	Τριτοβάθμια εκπαίδευση τύπου Α και προχωρημένα ερευνητικά	
Αυστραλία	12.688	7.692	13.654	9.200
Αυστρία	11.274	9.884	11.382	7.388
Βέλγιο	11.589			8.084
Γαλλία	8.837	9.378	8.689	6.965
Γερμανία	10.504	5.633	11.306	6.370
Δανία	14.280			10.771
Ελβετία ¹	20.230	6.785	21.815	m
Ελλάδα	4.280	2.373	5.188	3.534
Ηνωμένες Πολιτείες ²	22.234			20.098
Ηνωμένο Βασίλειο	10.753			8.101
Ιαπωνία	11.164	8.823	11.493	m
Ιρλανδία	10.003			8.086
Ισλανδία	7.674	8.067	7.671	m
Ισπανία	7.455	7.280	7.483	5.951
Ιταλία ¹	8.347	13.456	8.270	5.064
Καναδάς	m	m	m	
Κορέα	6.618	4.295	8.236	m
Λουξεμβούργο	m	m	m	
Μεξικό	4.341			3.538
Νέα Ζηλανδία	m	m	m	
Νορβηγία	13.189			m
Ολλανδία	12.974	7.380	13.044	8.075
Ουγγαρία ¹	7.122	3.026	7.266	5.822
Πολωνία ¹	3.579	3.341	3.582	2.864
Πορτογαλία	5.199			m
Σλοβακία	5.289		5.285	4.788
Σουηδία	15.188			8.356
Τουρκία ¹	m			3.950
Τσεχία	5.555	2.789	5.907	m
Φινλανδία	10.981	4.304	11.143	7.061
Μ.Ο. Χωρών ΟΟΣΑ	10.052			7.203
Αργεντινή	3.775	5.028	3.047	m
Βραζιλία ^{1,3}	m	m	10.306	m
Ζιμπάμπουε	m	m	m	

Πίνακας 5.15 (συνέχεια)				
Ινδία	2.522			m
Ινδονησία	1.414			m
Ιορδανία ¹	m	m	m	m
Ισραήλ	11.494	7.521	12.751	m
Μαλαισία ¹	11.303	10.996	11.402	m
Ουρουγουάη ¹	2.201			m
Παραγουάη	4.030	2.164	5.003	m
Περου	4.230	m	m	m
Ταϊλάνδη	1.851	2.507	1.744	m
Τζαμάικα	8.028	2.957	16.324	m
Τυνησία ¹	4.433			m
Φιλιππίνες ¹	1.648			m
Χιλή ⁴	6.901	3.486	7.611	m
<p>1: Δημόσια μόνο 2: Δημόσια και ανεξάρτητα ιδιωτικά μόνο 3: Αναφέρεται στο 2000 4: Αναφέρεται στο 2002 m: Έλλειψη στοιχείων σε ισοδύναμα US\$ που έχουν μετατραπεί χρησιμοποιώντας PPP ισοτιμίες, ανά επίπεδο εκπαίδευσης, βασισμένο σε ισοδύναμα πλήρους φοίτησης</p> <p style="text-align: right;">Πηγή: ΟΟΣΑ, Education at a glance, 2004</p>				

Π15.1 Απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά 1000 κατοίκους ηλικίας 20-29 ετών			
	2001	2002	2003
ΕΕ-25*	47,00		
ΕΕ-15*	45,20		
Αυστρία	26,6	26,6	28,8
Βέλγιο	53,4	55,9	57,2
Γαλλία	67,9		75,8
Γερμανία	31	30,9	32
Δανία	55,2		63,3
Ελλάδα			
Εσθονία	40,1	40,9	51,7
Ηνωμένο Βασίλειο	71,4	72,7	81,3
Ιρλανδία	74,6	70,9	82,6
Ισπανία	42,1	44	44,8
Ιταλία	27,7	32,6	
Κύπρος	28,2	30	30,2
Λετονία	62,6	58,5	63,9
Λιθουανία	57,7	63	73
Λουξεμβούργο			
Μάλτα	32,7	35,2	34,6
Ολλανδία	39,2	42	44,6
Ουγγαρία	36,2	38,9	42,5
Πολωνία	73,1	76,4	77,8
Πορτογαλία	38,4	40,3	43,1
Σλοβακία	29,2	30,7	34,5
Σλοβενία	40,2	47,6	46,6
Σουηδία	38,5	41,5	45,4
Τσεχία	25,4	25,7	28,1
Φινλανδία	58,3	60,6	
*: Εκτίμηση			

Πηγή: Eurostat

Π5.2 Πληθυσμός στην ηλικία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (1992, 2002, 2012)

Χώρες	Ποσοστό του πληθυσμού (2002)	Μεταβολή στο μέγεθος του πληθυσμού (2002=100)	
		20-29	
		1992	2012
Αυστραλία	14	99	105
Αυστρία	12	135	102
Βέλγιο	13	118	99
Γαλλία	13	109	98
Γερμανία	12	139	108
Δανία	13	120	92
Ελβετία	12	140	104
Ελλάδα	15	96	79
Ηνωμένες Πολιτείες	13	102	116
Ηνωμένο Βασίλειο	13	116	110
Ιαπωνία	14	100	76
Ιρλανδία	17	75	92
Ισλανδία	15	99	103
Ισπανία	16	98	68
Ιταλία	13	123	77
Καναδάς	m	107	107
Κορέα	17	108	81
Λουξεμβούργο	13	108	102
Μεξικό	19	82	104
Νέα Ζηλανδία	13	112	111
Νορβηγία	13	118	103
Ολλανδία	13	129	101
Ουγγαρία	16	85	77
Πολωνία	16	81	94
Πορτογαλία	16	96	73
Σλοβακία	17	83	89
Σουηδία	12	112	103
Τουρκία	m	83	109
Τσεχία	17	84	77
Φινλανδία	12	109	101
Μ.Ο. Χωρών ΟΟΣΑ	14	106	96
Αίγυπτος	19	72	129
Αργεντινή	16	77	103
Βραζιλία	17	86	106
Ζιμπάμπουε	20	77	131
Ινδία	17	86	120
Ινδονησία	18	86	105
Ιορδανία	18	64	115
Ισραήλ	16	73	109
Κίνα	m	119	106
Μαλαισία	17	81	116
Ουρουγουάη	16	87	98
Παραγουάη	17	80	136
Περού	m	84	113
Ρωσία	15	94	103
Σρι Λάνκα	17	94	100
Ταϊλάνδη	17	96	94
Τζαμάικα	16	92	107
Τυνησία	19	82	110
Φιλιππίνες	17	80	120
Χιλή	15	103	115

m: Έλλειψη στοιχείων

Πηγή: ΟΟΣΑ, Education at a glance, 2004

Π15.3 Φοιτητές που εισήχθησαν σε δημόσια και ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (2002), %									
	Τριτοβάθμια-τύπου Β εκπαίδευση			Τριτοβάθμια τύπου Α και προχωρημένα ερευνητικά προγράμματα			Μεταβολή στην εισαγωγή (1995=100)		
	Δημόσια	Ιδιωτικά εξαρτώμενα από το δημόσιο	Ανεξάρτητα ιδιωτικά	Δημόσια	Ιδιωτικά εξαρτώμενα από το δημόσιο	Ανεξάρτητα ιδιωτικά	Συνολικά στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση	Αποδίδεται σε:	
								Μεταβολή στον πληθυσμό	Μεταβολή στους δείκτες εισαγωγής
Αυστραλία	99,1	0,9	a	100	a	n	129	102	128
Αυστρία	63,1	36,9	n	92,7	7,3	n	93	67	101
Βέλγιο	47,5	52,5	m	41,5	58,5	m	114	95	121
Γαλλία	73	8,7	18,3	87,8	0,8	11,4	99	93	106
Γερμανία	64,3	35,7		100	a	a	100	92	114
Δανία	100	a	a	99,5	0,5	a	118	91	130
Ελβετία	36,2	42	21,8	90,4	6,8	2,8	m	m	m
Ελλάδα	100	a	a	100	a	a	178	100	177
Ηνωμένες Πολιτείες	96,8	a	3,2	76	a	24	m	m	m
Ηνωμένο Βασίλειο	a	100	n	a	100	n	124	98	126
Ιαπωνία	9,5	a	90,5	27,5	a	72,5	m	m	m
Ιρλανδία	93,4	a	6,6	94	a	6	137	108	127
Ισλανδία	46,6	53,4	n	90,2	9,8	n	159	105	151
Ισπανία	75,9	16,6	7,4	87,9	n	12,1	120	91	128
Ιταλία	85,3	a	14,7	93,5	a	6,5	108	m	m
Καναδάς	m	m	m	m	m	m	m	m	m
Κορέα	14,1	a	85,9	22,7	a	77,3	158	84	175
Λουξεμβούργο	100	a	a	100	a	a	m	m	m
Μεξικό	96,2	a	3,8	66,3	a	33,7	140	108	130
Νέα Ζηλανδία	78,5	21,5	0,6	97,3	1,4	n	m	m	m
Νορβηγία	85,7	14,3		87,6	12,4		109	92	116
Ολλανδία	9,6	90,4	a	29,2	69,6	a	m	m	m
Ουγγαρία	79,6	20,4	a	85,9	14,1	a	208	91	207
Πολωνία	82,6	a	17,4	71,6	a	28,4	251	m	m
Πορτογαλία	43,4	a	56,6	72,3	a	27,7	132	97	136
Σλοβακία	93,6	6,4	a	99,3	0,4	0,3	m	m	m
Σουηδία	69,8	1	29,2	94,1	5,9	a	135	95	143
Τουρκία	98,8	a	1,2	96	a	4	m	m	m
Τσεχία	67,9	32,1	a	98,3	n	1,7	168	97	167

Π15.3 (συνέχεια)									
Φινλανδία	80,1	19,9	a	89,8	10,2	a	122	99	123
Μ.Ο. Χωρών ΟΟΣΑ	68,6	19,1	13,7	79,0	10,3	11,4	140	95	137
Αργεντινή	58,9	29,6	11,5	87	a	13	m	m	m
Βραζιλία	m	a	m	32,6	a	67,4	m	m	m
Ζιμπάμπουε	m	m	m	m	m	m	m	m	m
Ινδία	100	a	a	100	a	a	m	m	m
Ινδονησία	49,8	a	50,2	33,5	a	66,5	m	m	m
Ιορδανία	46,5	a	53,5	71,4	a	28,6	m	m	m
Ισραήλ	22	78	m	11,7	76,3	12	m	m	m
Κίνα	m	m	m	m	m	m	m	m	m
Ουρουγουάη	98,9	a	1,1	86,2	a	13,8	m	m	m
Παραγουάη	37,4	23,7	38,9	43,1	a	56,9	m	m	m
Περού	46,2	0,7	53,1	58,8	m	41,2	m	m	m
Ρωσία	97,6	a	2,4	88,7	a	11,3	m	m	m
Ταϊλάνδη	59,1	a	40,9	86,9	a	13,1	m	m	m
Τζαμάικα	74,7	a	25,3	68,4	a	31,6	m	m	m
Τυνησία	100	a	m	100	a	n	m	m	m
Φιλιππίνες	42,3	a	57,7	31,9	a	68,1	m	m	m
Χιλή	8,1	5,4	86,4	31,5	22,1	46,4	m	m	m
<i>m: Έλλειψη στοιχείων</i> <i>a: Μη διαθέσιμα στοιχεία επειδή δεν υφίσταται η κατηγορία</i> <i>n: Αμελητέο νόσημα</i>									
<i>Πηγή: ΟΟΣΑ, Education at a glance, 2004</i>									

Π5.4 Απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά πεδίο εκπαίδευσης (2002), %													
Χώρες		Εκπαίδευση	Κλασικές σπουδές και τέχνη	Κοινωνικές επιστήμες, διοίκηση επιχειρήσεων και νομική	Υπηρεσίες	Μηχανική και Κατασκευές	Γεωργία	Υγεία και πρόνοια	Ιατρική-Βιολογία	Φυσικές επιστήμες	Μαθηματικά και Στατιστική	Υπολογιστές	Άγνωστες ή μηπροσδιορισμένες
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Αυστραλία	A	11,5	11,2	37,8	2,7	7,7	1	14,2	3,3	2,3	0,5	7,9	a
	B	1,5	11,3	36	12,2	11,3	3,8	13,1	m	m	m	m	0,1
Αυστρία	A	10,8	11,4	38	1,8	18	2,5	7,2	3,6	3	0,7	2,7	0,2
	B	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	a
Βέλγιο	A	6,8	14,1	35,7	3,3	12,1	2,9	14,1	4,2	3	1	2,9	n
	B	23,7	6,1	26,6	1,3	9,1	0,5	27,1	0,7	0,2	n	4,8	n
Γαλλία	A	9,4	17	28,6	3,1	12,5	0,3	2,7	5,8	4,9	2,5	3	0,3
	B	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m
Γερμανία	A	8	14,7	27,4	1,8	17,6	1,9	15,2	3,4	5	1,7	3,3	a
	B	a	7,7	33,2	9,8	5,8	3,2	35,6	a	a	a	4,7	a
Δανία	A	12,3	14,4	23,5	1,9	8,9	1,5	30,7	3	2,3	0,6	1,1	a
	B	a	3,6	25,2	7,6	35,2	7,7	a	a	a	a	20,8	a
Ελβετία	A	11,2	11,9	33,6	1,4	14,6	1,4	11,6	3,6	4	1,1	5,2	0,5
	B	4,6	10,2	10	23,3	30,3	4	12,4	a	a	a	5,3	a
Ελλάδα	A	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m
	B	a	1,6	40,5	6,2	26,9	0,3	18,7	a	0,1	0,4	5,2	a
Ηνωμένες Πολιτείες	A	13,2	14,4	41,4	3,5	6,3	2,3	9,6	3,7	1,4	0,9	3,4	n
	B	8,8	1	8,9	9	15,3	3,5	51,7	n	a	a	0,5	1,2
Ηνωμένο Βασίλειο	A	11,4	16,4	29,5	1,1	10,1	1,1	12,4	6,2	4,8	1,4	5,7	a
	B	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m
Ιαπωνία	A	5,8	18,2	36,8	1,8	21,2	3,3	5,7	4,7	x (8)	x (8)	x (8)	2,6
	B	n	n	47,4	23,4	17,8	n	3,4	n	n	6,7	1,3	a
Ιρλανδία	A	9,3	14,7	30,8	1	7,7	1,2	11,2	5,8	2,8	0,9	8,7	5,8
	B	30,9	6,3	41,8	n	n	n	n	n	n	n	21,1	a
Ισλανδία	A	19,9	13,2	35,9	0,3	5,1	0,8	12,2	3,9	2,3	0,3	6,1	a
	B	2,6	6,7	34,1	10,5	16,6	0,7	9,7	1,3	2,2	n	15,3	0,3

Π5.4 (συνέχεια)													
Ισπανία	A	14,2	10	32,9	3,6	14,3	2,9	12	2,5	3,1	1,2	3,2	0,1
	B	60,8	39,2	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a
Ιταλία	A	7,4	13,1	36,6	4,6	15,2	2	13,2	3,3	1,6	2	0,7	0,3
	B	8,3	13,7	7,6	25,3	16,5	0,6	21,5	n	x (8)	x (8)	x (8)	6,4
Καναδάς	A	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m
	B	9	14,8	15,9	8,1	32,4	1	9,6	n	0,2	n	8,8	a
Κορέα	A	5,2	21,4	22,3	2,9	27,4	2,6	7,1	2,1	3,5	1,9	3,5	a
	B	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m
Λουξεμβούργο	A	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m
	B	0,2	1,2	26,3	10,2	38	1,1	6,8	0,6	0,1	n	15,5	a
Μεξικό	A	17,1	2,9	43,6	1,5	13,9	2,1	9	0,9	1,5	0,4	6,9	0,1
	B	18,9	a	28,6	11,8	2,9	a	37,6	a	a	a	7,1	a
Νέα Ζηλανδία	A	13,3	12,1	36,1	1,9	5,7	1,7	14,6	2,6	4,2	1	6,4	0,6
	B	18,9	19,6	23,3	9,5	3,9	2,4	9,4	0,5	1,3	0,6	9,9	0,7
Νορβηγία	A	20,7	7,2	21,5	2,9	7,4	1,2	27	1,1	1,1	0,2	5,1	4,7
	B	a	8,2	65,4	4,2	6	a	1,5	0,1	a	a	14,2	0,4
Ολλανδία	A	17,3	6,9	34,3	2,4	10,7	2,4	20,8	1	2,2	0,3	1,8	n
	B	13,5	7,6	42,1	3,1	2,7	1,4	2	0,9	1,1	0,7	0,3	24,6
Ουγγαρία	A	20	8,7	38,7	8,4	9,1	3,7	8,5	0,7	0,7	0,2	1,4	a
	B	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m
Πολωνία	A	11,5	6,5	40	3,6	7,3	1,7	1,9	0,7	1,2	0,6	1	23,8
	B	5,5	9,8	4,1	5,6	3,9	2,4	68	n	n	n	0,8	a
Πορτογαλία	A	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m
	B	5	7,6	25,2	13	23,3	0,6	12,5	n	n	n	12,7	n
Σλοβακία	A	17,2	5,5	30,1	6,6	17,9	3,9	9,4	2,4	2,4	0,5	4	a
	B	6,6	10,2	16,1	13,3	24,3	4,5	8	0,2	0,2	0,2	16,4	a
Σουηδία	A	17,7	5,5	21,1	0,9	21,7	0,9	22,8	2,7	2,3	0,5	3,8	a
	B	13,9	4,1	39,3	9,5	11,1	1,7	12,5	n	n	n	7,8	n
Τουρκία	A	27,2	11,3	23,5	2,3	11,8	4,5	8,8	2	4,9	2,8	1	a
	B	a	2,6	38,6	6,4	33,7	6,4	5,4	a	0,1	n	6,7	a
Τσεχία	A	18,3	8,2	28,7	2,4	13,2	3,6	10	2	2,3	1	7,4	2,9
	B	8,5	9,2	16,7	1,3	9,8	1,7	40,2	1,8	1,9	0,4	8,5	a
Φινλανδία	A	6,8	11,4	24	4,1	21,6	2,2	22,4	1,4	2	0,6	3,4	n
	B	2,7	0,1	32,6	11,5	17,3	1,8	24,5	m	0,3	m	9,1	0,1
Μ.Ο. Χωρών ΟΟΣΑ	A	12,9	11,6	32,3	2,9	13,3	2,2	12,9	2,9	2,8	1	3,9	1,7
	B	12,2	7,9	25,1	9,7	16,3	2	17,9	n	n	n	8	1
Ισραήλ	A	16,3	13,1	41,8	a	10,7	0,9	5,3	3,4	1,7	6,6	x (10)	a
	B	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	a

x: δηλώνει ότι τα στοιχεία περιλαμβάνονται στη στήλη που αναφέρεται το νούμερο στην παρένθεση
m: Έλλειψη στοιχείων
a: Μη διαθέσιμα στοιχεία επειδή δεν υφίσταται η κατηγορία
n: Αμελητέο νούμερο

Π15.5 Φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2002), %

Χώρες καταγωγής	Χώρες προορισμού																												
	Αυστραλία	Αυστρία	Βέλγιο	Γαλλία	Δανία	Φινλανδία	Γαλλία	Γερμανία	Ελλάδα	Ουγγαρία	Ισλανδία	Ιρλανδία	Ιταλία	Ισπανία	Κορέα	Μεξικό	Ολλανδία	Νέα Ζηλανδία	Νορβηγία	Πολωνία	Σλοβακία	Ισπανία	Σουηδία	Ελβετία	Τουρκία	Ηνωμένο Βασίλειο	Ηνωμένες Πολιτείες		
Αίγυπτος	1,8	2,1	1	0,1	0,2	0,2	12,7	20,7	0,5	0,2	n	0,2	1,2	3,8	n	n	0,4	n	0,2	n	0,3	0,6	0,4	1,1	0,7	11,8	38,8	99	
Αργεντινή	1,9	0,2	0,5	n	0,1	0,2	8,3	6,4	n	n	n	0,1	2,1	1,2	0,1	n	0,3	0,2	n	n	n	18	0,6	1,3	n	5,5	47,1	93,9	
Αυστραλία	-	0,4	0,3	n	0,6	0,4	3	5	n	0,1	n	1,1	0,4	5,5	0,3	n	0,7	-	0,4	0,1	n	0,5	3,9	1	0,4	24	50,2	98,2	
Αυστρία	1,9	-	0,5	0,1	0,3	0,2	3,2	56,6	n	0,2	0,1	0,3	0,8	0,3	n	n	0,9	0,1	0,3	0,1	n	5,1	3	6,8	0,1	10,3	8,8	99,9	
Βέλγιο	0,9	0,8	-	n	0,2	0,2	19,8	9,7	n	n	n	0,7	1,2	0,4	n	n	18,2	0,1	0,2	n	n	12,5	2	2,6	n	21,6	8,5	99,8	
Βραζιλία	2,5	0,3	1	n	0,3	0,1	8,8	9,5	n	n	n	n	1,6	2,3	n	n	0,4	0,1	0,2	0,2	n	7,3	0,6	1,3	n	6,2	54,8	97,6	
Γαλλία	1,2	0,7	22,7	n	0,2	0,2	-	13,1	n	n	n	1,1	1	0,4	n	n	0,8	0,2	0,3	n	n	10,6	2,3	6,1	n	24	14,6	99,6	
Γερμανία	3,6	9,1	0,8	0,1	1,1	0,4	9,3	-	n	0,9	0,1	0,9	1,5	0,5	n	n	7,4	0,8	0,8	0,2	n	7,9	4	10,7	0,2	22,1	17	99,6	
Δανία	4,7	1,1	0,7	n	-	0,7	4,5	10,7	n	n	0,8	0,3	0,3	0,3	n	n	1,1	0,6	12,9	0,2	n	4,7	14,1	1,4	n	25,8	14,2	99,5	
Ελβετία	3	2,8	1,3	n	0,5	0,5	13,5	24,3	n	0,2	0,1	0,2	9,8	0,3	n	n	0,9	0,3	0,6	n	n	3	2,2	-	n	15,7	20,5	99,7	
Ελλάδα	0,2	0,5	1,3	0,6	0,1	0,1	4,7	16	-	0,6	n	0,1	15,2	n	n	n	0,3	n	n	0,1	0,4	0,8	0,5	0,5	2,6	50,4	5,2	100	
Ζιμπάμπουε	14,1	0,1	0,2	0,1	0,1	n	0,1	0,8	n	n	n	0,1	0,1	0,2	n	n	0,1	0,5	0,4	0,1	n	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	47	35,6	99,9
Ηνωμένες Πολιτείες	23,4	0,8	0,5	0,2	0,5	0,4	6,4	8,8	0,1	0,6	0,1	4,6	0,5	3	0,5	2,1	0,6	1,9	0,8	1,1	n	1,4	2,4	0,9	0,1	31,8	-	93,6	
Ηνωμένο Βασίλειο	21,5	0,6	0,8	0,8	1,4	0,5	9,2	8,1	n	0,1	n	7,1	0,4	1,3	n	n	2,3	0,7	1,3	0,1	n	8,1	2,9	1,1	0,4	-	30,4	99,3	
Ιαπωνία	5,2	0,4	0,3	n	0,1	0,1	2,4	3,7	n	n	n	0,1	0,2	-	1,1	n	0,1	0,8	n	n	n	0,2	0,3	0,4	n	9,1	74,6	99,2	
Ινδία	10,8	0,1	0,2	n	n	0,1	0,4	2,5	n	0,1	n	0,1	0,2	0,2	0,1	n	0,1	1,1	0,1	n	n	0,1	0,1	0,2	n	6,8	76	99,2	
Ινδονησία	37,8	0,1	2	n	n	0,1	0,6	6,2	n	n	n	n	3,6	0,1	n	1,6	1	n	n	n	n	0,1	0,1	0,1	n	2,5	32,2	86,4	
Ιορδανία	5	0,9	0,2	0,6	0,1	0,2	3,4	18,4	1	0,5	n	0,3	2,2	0,4	n	n	0,1	n	0,1	0,8	0,2	1,1	0,4	0,4	3,4	14	42,8	96,4	
Ιρλανδία	3,1	0,3	0,3	0,1	0,3	0,2	3,4	3,4	n	n	n	-	n	0,1	n	n	0,3	n	0,2	n	n	2,3	0,9	0,3	n	78	6,9	99,9	
Ισλανδία	0,6	0,5	0,2	0,1	27,1	1	1,8	5,7	n	0,3	-	0,3	0,5	0,2	n	n	0,7	0,1	9	n	n	0,8	12,7	0,3	n	7,8	30,2	100	
Ισπανία	0,6	1,2	4,9	n	0,4	0,4	12,5	22,3	n	0,1	0,1	0,9	0,6	0,2	n	n	3,9	n	0,2	0,1	n	-	3,1	5,6	n	27,4	15,2	99,6	
Ισραήλ	3,1	0,4	0,5	0,7	0,5	0,2	2,9	10,3	0,3	7,5	n	n	8	0,4	n	n	1,1	0,1	0,2	0,6	1,2	0,9	0,3	0,5	0,5	18,9	40,5	99,7	
Ιταλία	0,7	14,5	7,1	n	0,2	0,2	9,2	18,8	n	n	n	0,3	-	0,2	n	n	0,8	n	0,2	n	n	13,9	1,6	10,4	n	13,6	8,1	99,9	
Καναδάς	7,2	0,1	0,3	0,1	0,2	0,2	3	1,3	n	0,2	n	0,6	0,2	0,6	0,1	0,1	0,2	0,4	0,1	0,3	n	0,2	0,9	0,5	n	8,7	74	99,5	
Κίνα	9,5	0,2	0,4	n	0,2	0,6	3	7,7	n	n	n	0,1	0,1	22,7	1,3	n	0,4	4,7	0,1	n	n	0,1	0,4	0,3	n	9,6	34,8	96,4	
Κορέα	4,7	0,4	0,1	n	n	n	2,1	6,1	n	n	n	n	0,1	22,5	-	n	0,1	0,9	n	n	n	0,1	0,1	0,2	n	2,8	58,4	98,5	
Λουξεμβούργο	0,1	4,4	23,3	n	n	n	24,8	30	n	n	n	0,2	0,4	n	n	n	0,3	n	n	n	n	0,2	0,1	3,8	n	11,3	1	100	
Μαλαισία	46,5	n	n	n	n	n	0,6	0,6	n	n	n	1,4	n	4,3	0,1	n	0,1	2,4	n	n	n	n	0,1	n	n	23,8	19,6	99,4	
Μεξικό	1,8	0,3	0,4	n	0,1	0,1	6,2	3,2	n	n	n	n	0,3	0,6	n	-	0,1	0,1	0,1	n	n	8,6	0,6	0,5	n	8	68,3	99,5	
Νέα Ζηλανδία	75,5	0,1	n	n	0,2	0,1	0,5	0,8	n	n	n	0,2	n	1,2	0,1	n	0,1	-	0,1	n	n	0,1	0,3	0,2	n	5,8	14,4	99,6	

Π15.5 (συνέχεια)																													
Νορβηγία	24,	0,4	0,2	0,4	9,1	0,4	1,9	5,5	n	3,5	0,2	1	0,2	0,1	n	n	0,6	1,1	-	2,4	0,1	1,8	8,3	0,7	n	22,	14,	99,7	
Ολλανδία	3,8	0,9	22,	n	0,9	0,4	4,1	15,	n	n	0,1	0,5	0,5	0,4	n	n	-	0,2	1,2	0,1	n	7,9	4,9	2,3	0,1	18,	15,	99,7	
Ουγγαρία	1,1	15,	1,2	0,2	0,4	1,4	7	38,	0,1	-	n	0,1	1,6	1,2	n	n	1,2	0,1	0,4	0,9	0,2	2,3	2,4	2,4	n	5,2	16,	99,9	
Ουρουγουάη	1,6	0,2	0,5	0,1	0,1	0,1	3,6	2,9	n	0,1	n	0,1	1	0,6	n	n	0,2	0,8	0,2	n	n	12	1	1,2	n	3,3	31,	61,4	
Παραγουάη	0,3	0,2	0,8	0,7	n	n	2,8	3,1	n	n	n	n	1,2	4	1,5	n	n	0,6	0,1	0,2	n	5,3	0,3	0,2	0,1	1,9	36,	59,3	
Περού	0,9	0,7	1,2	0,1	0,2	0,2	4,3	10,	n	n	n	0,1	4,3	1,7	n	n	0,3	0,1	0,3	0,1	n	14,	0,8	2,1	n	2,2	41,	85,7	
Πολωνία	1	4,4	1,3	0,4	1,3	0,4	10,	53	0,1	0,6	0,1	0,2	2,4	0,4	n	n	1,1	n	0,4	-	0,1	2,4	3,6	1,7	n	3,3	11,	99,9	
Πορτογαλία	0,7	0,3	6	0,1	0,2	0,2	23,	16,	n	n	n	0,1	0,3	0,2	n	n	1,3	0,1	0,2	0,1	n	16	1,1	4,2	n	19,	8,4	99,9	
Ρωσία	2,3	1	1,1	0,8	0,7	3,5	7,5	34,	0,3	0,8	n	0,2	0,9	1,2	0,4	n	1	0,2	1,8	1,1	0,2	0,6	2,3	1,8	3,3	5,7	26,	99,8	
Σλοβακία	1	10,	0,5	43,	0,1	0,2	2,5	11,	n	18,	n	n	0,8	0,2	n	n	0,2	n	0,1	1	-	0,8	0,3	1,1	n	1,2	5,6	100	
Σουηδία	10,	1,2	0,4	0,3	4,8	3,8	4,8	5,5	n	0,6	0,2	0,5	0,6	0,3	n	n	0,7	1	6,7	0,6	n	3	-	1,5	n	25,	26,	99,2	
Σρι Λάνκα	32,	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	2,1	2,2	n	n	n	0,1	0,2	4,2	0,1	n	0,1	1,2	0,9	n	n	n	0,4	0,3	n	17,	24,	86,6	
Ταϊλάνδη	22,	0,1	0,1	n	0,2	0,1	1,7	2,8	n	n	n	n	n	5,6	n	n	0,1	1,5	0,1	n	n	0,1	0,3	0,1	n	10,	51,	97,6	
Τζαμάικα	0,4	n	n	n	n	n	0,2	0,2	n	n	n	n	n	0,1	n	n	n	0,1	0,1	n	n	n	n	n	n	n	10,	88,	99,9
Τουρκία	0,6	3,2	0,9	n	0,3	0,1	4,6	57,	0,1	0,1	n	n	0,2	0,2	n	n	1,9	n	0,1	n	n	n	0,3	1,3	-	3	25,	99,9	
Τσεχία	2,1	6,6	0,7	-	0,4	0,7	7,5	34,	0,1	0,3	0,1	0,3	1,6	0,5	0,1	n	0,9	0,2	0,6	3,8	5,1	3,7	2,3	2,3	n	6,6	19,	99,9	
Τυνησία	n	0,3	2,6	n	n	0,1	74,	13,	n	n	n	n	1,1	0,4	n	n	0,1	n	0,1	0,1	n	0,2	0,1	2,1	0,1	0,4	4,3	99,9	
Φιλιππίνες	16,	0,2	1	n	0,4	0,5	0,8	3,9	n	n	0,1	n	0,6	7,7	0,9	n	0,6	1	0,3	0,1	n	0,6	0,4	0,3	n	4,9	57,	98,5	
Φινλανδία	1,6	1,6	2	0,1	1,1	-	3,2	10,	0,1	0,1	0,5	0,9	0,6	0,3	n	n	1,1	0,1	2,8	0,1	n	3,8	36,4	0,9	n	23,	8,3	99,8	
Χιλή	4,3	0,4	2,1	n	0,3	0,2	7,4	9,1	n	n	n	0,1	1,5	0,7	0,1	n	0,6	0,6	1,1	n	n	15,	5	1,5	n	4,7	31	86,5	

n: Αμελητέο νούμερο

Πηγή: ΟΟΣΑ, Education at a glance, 2004

Π5.6 Δείκτες απασχόλησης και ανεργίας αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2002), %

Χώρες		Απασχόληση		Ανεργία	
		Τύπου Β	Τύπου Α και Προχωρημένα Ερευνητικά προγράμματα	Τύπου Β	Τύπου Α και Προχωρημένα Ερευνητικά προγράμματα
Αυστραλία	Άνδρες	87	91	4,1	2,6
	Γυναίκες	73	81	3,7	2
Αυστρία	Άνδρες	86	91	1	2,2
	Γυναίκες	81	85	1	2,4
Βέλγιο	Άνδρες	87	88	2,6	3,1
	Γυναίκες	79	82	2,8	3,9
Γαλλία	Άνδρες	88	86	5	4,8
	Γυναίκες	78	79	3,9	3,9
Γερμανία	Άνδρες	84	88	3,9	3,6
	Γυναίκες	x	80	x	1,6
Δανία	Άνδρες	88	92	3,5	3,2
	Γυναίκες	86	84	2,5	4,8
Ελβετία	Άνδρες	95	94	1	2,3
	Γυναίκες	83	85	4,8	3,1
Ελλάδα	Άνδρες	81	88	4,6	3,6
	Γυναίκες	80	80	3,9	4,8
Ηνωμένες Πολιτείες	Άνδρες	86	89	3,8	2,8
	Γυναίκες	78	80	4,7	3,8
Ηνωμένο Βασίλειο	Άνδρες	88	90	2,6	2,5
	Γυναίκες	73	76	8,4	7
Ιαπωνία	Άνδρες	94	94	4,3	3,1
	Γυναίκες	a	78	a	1,5
Ιρλανδία	Άνδρες	91	91	2,3	1,9
	Γυναίκες	92	94	1	1,7
Ισλανδία	Άνδρες	95	98	2,8	1,2
	Γυναίκες	80	84	1,4	1,1
Ισπανία	Άνδρες	88	87	4,7	4,7
	Γυναίκες	x	77	x	5,9
Ιταλία	Άνδρες	x	88	x	3,3
	Γυναίκες	62	68	3,1	2,7
Καναδάς	Άνδρες	86	86	5,4	4,5
	Γυναίκες	56	56	1,9	1,1
Κορέα	Άνδρες	90	88	4,2	2,6
	Γυναίκες	80	77	n	2,3
Λουξεμβούργο	Άνδρες	87	92	3,6	0,8
	Γυναίκες	36	23	0,2	0,1
Μεξικό	Άνδρες	82	67	2,1	1,1
	Γυναίκες	80	82	1,7	2
Νέα Ζηλανδία	Άνδρες	86	90	3,3	3
	Γυναίκες	75	79	2,7	2,4
Νορβηγία	Άνδρες	94	92	1,5	2,2
	Γυναίκες	89	87	2,1	1,7
Ολλανδία	Άνδρες	91	91	1,1	1,9
	Γυναίκες	x	82	x	6,1
Ουγγαρία	Άνδρες	a	86	a	1
	Γυναίκες	78	90	2,8	4,8
Πολωνία	Άνδρες	x	87	x	5,1
	Γυναίκες	78	83	5,3	3,1
Πορτογαλία	Άνδρες	84	93	4,5	1,8
	Γυναίκες	68	76	10,4	8,4

Π5.6 (συνέχεια)					
Σλοβακία	Άνδρες	83	91	6,3	3,1
	Γυναίκες	83	88	2,4	2,1
Σουηδία	Άνδρες	85	89	3,3	3,2
	Γυναίκες	85	82	0,9	2,9
Τουρκία	Άνδρες	x	83	x	5,7
	Γυναίκες	x	65	x	6,5
Τσεχία	Άνδρες	x	92	x	1,6
	Γυναίκες	84	86	1,5	1,8
Φινλανδία	Άνδρες	84	89	4,8	3,1
	Γυναίκες	77	79	2,5	2,1
Μ.Ο. Χωρών ΟΟΣΑ	Άνδρες	88	89	3,5	2,9
	Γυναίκες	76	78	3	3,3
Ισραήλ	Άνδρες	80	84	6,4	5,2
	Γυναίκες	70	80	5,4	5,1
<i>x: δηλώνει ότι τα στοιχεία περιλαμβάνονται στην άλλη στήλη α: Μη διαθέσιμα στοιχεία επειδή δεν υφίσταται η κατηγορία</i>					
<i>Πηγή: ΟΟΣΑ, Education at a glance, 2004</i>					

Π5.7 Λόγος φοιτητών προς διδακτικό προσωπικό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (2002)			
	Τύπου Β	Τύπου Α και Προχωρημένα ερευνητικά προγράμματα	Σύνολο
Αυστραλία	m	16,2	m
Αυστρία	7,7	16,2	13
Βέλγιο			18,7
Γαλλία	14,1	18,7	17,9
Γερμανία	16,1	12,1	12,6
Δανία	m	m	m
Ελβετία	m	m	m
Ελλάδα	24,9	37,5	32,2
Ηνωμένες Πολιτείες			17,1
Ηνωμένο Βασίλειο			18,3
Ιαπωνία	8,4	12,6	11,2
Ιρλανδία	15,6	16,7	16,3
Ισλανδία	2	9,1	8,7
Ισπανία	7,9	14,6	13
Ιταλία	7,7	23,7	23,1
Καναδάς	m	m	m
Κορέα	m	m	m
Λουξεμβούργο	m	m	m
Μεξικό			15,3
Νέα Ζηλανδία	12,1	16,1	15
Νορβηγία			13,2
Ολλανδία			13
Ουγγαρία			13,8
Πολωνία	11,5	18,1	18
Πορτογαλία	m	m	m
Σλοβακία	10,1	10,5	10,5
Σουηδία			9,1
Τουρκία	47	13,6	16,2
Τσεχία	16,3	13,7	16,1
Φινλανδία		12,6	12,6
Μέσος όρος χωρών	14,4	16,4	15,4
Αργεντινή	28,4	11	13,3
Βραζιλία			14,9
Ζιμπάμπουε	m	m	m
Ινδία	29,5	22,6	22,7
Ινδονησία			16,1
Ιορδανία	m	m	m
Ισραήλ	m	m	m
Κίνα	m	17,3	m
Μαλαισία	20,6	m	18,5
Ουρουγουάη			8,3
Παραγουάη	16,4	m	m
Περού	20,4	m	m
Ρωσία	m	m	m
Ταϊλάνδη	29,5	m	34,9
Τζαμάικα	16,5	11,7	14,2
Τυνησία			m
Φιλιππίνες		22,7	24,9
Χιλή	m	m	m
m: Έλλειψη στοιχείων			

Πηγή: ΟΟΣΑ, Education at a glance, 2004

Π5.8 Δαπάνες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά μαθητή				
Χώρες	1995	κατά κεφαλήν ΑΕΠ	2001	κατά κεφαλήν ΑΕΠ
Αυστραλία	13.897	23.135	12.688	26.685
Αυστρία	10.341	24.889	11.274	28.372
Βέλγιο		23.868	11.589	27.096
Γαλλία	7.801	23.580	8.837	26.818
Γερμανία	9.698	23.279	10.504	25.456
Δανία	11.499	25.830	14.280	29.223
Ελβετία	15.802	27.537	20.230	30.036
Ελλάδα	3.264	14.199	4.280	17.020
Ηνωμένες Πολιτείες	20.207	30.753	22.234	35.178
Ηνωμένο Βασίλειο	10.981	23.006	10.753	26.715
Ιαπωνία	9.691	25.092	11.164	26.636
Ιρλανδία	7.223	18.802	10.003	29.821
Ισλανδία		23.564	7.674	29.036
Ισπανία	5.624	17.637	7.455	21.347
Ιταλία	5.621	22.889	8.347	25.377
Καναδάς		24.826		29.290
Κορέα		12.780	6.618	15.916
Λουξεμβούργο		37.220		49.229
Μεξικό	4.821	7.737	4.341	9.148
Νέα Ζηλανδία		19.053		21.230
Νορβηγία	14.087	31.146	13.189	36.587
Ολλανδία	12.311	24.503	12.974	28.711
Ουγγαρία	7.767	10.171	7.122	13.043
Πολωνία	4.023	7.682	3.579	10.360
Πορτογαλία	4.664	14.939	5.199	17.912
Σλοβακία	5.250	8.987	5.285	11.323
Σουηδία		22.846	15.188	26.902
Τουρκία		5.994		6.046
Τσεχία	8.785	13.426	5.555	14.861
Φινλανδία	10.900	20.992	10.981	26.344
<i>σε US\$, τιμές 2001 και PPPs</i>				

Π5.9 Συνολικές δημόσιες δαπάνες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (2001)		
	Δημόσιες δαπάνες στην εκπαίδευση ως ποσοστό των συνολικών δημοσίων δαπανών	Δημόσιες δαπάνες στην εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ
Αυστραλία	3,4	1,2
Αυστρία	2,6	1,4
Βέλγιο	2,8	1,4
Γαλλία	2	1
Γερμανία	2,4	1,1
Δανία	4,9	2,7
Ελβετία	m	1,3
Ελλάδα	m	1,2
Ηνωμένες Πολιτείες	4,5	1,5
Ηνωμένο Βασίλειο	2	0,8
Ιαπωνία	1,6	0,5
Ιρλανδία	3,7	1,2
Ισλανδία	2,5	1,1
Ισπανία	2,6	1
Ιταλία	1,7	0,8
Καναδάς	4,6	1,9
Κορέα	1,7	0,5
Λουξεμβούργο	m	m
Μεξικό	3,5	0,7
Νέα Ζηλανδία	m	1,8
Νορβηγία	m	1,8
Ολλανδία	2,8	1,3
Ουγγαρία	m	1,1
Πολωνία	m	1,1
Πορτογαλία	2,3	1,1
Σλοβακία	1,5	0,8
Σουηδία	3,6	2
Τουρκία	m	1,2
Τσεχία	1,8	0,9
Φινλανδία	4,2	2,1
Μέσος όρος χωρών	2,8	1,3
Αργεντινή	2,3	0,8
Βραζιλία	2,7	1
Ζιμπάμπουε	m	a
Ινδία	2,3	0,3
Ινδονησία	2,4	1,3
Ιορδανία	6,8	2,7
Ισραήλ	2,3	1,2
Κίνα	2,6	0,8
Μαλαισία	1,7	0,8
Ουρουγουάη	2,7	0,7
Παραγουάη	5,3	0,7
Περού	1,8	0,4
Ρωσία	6,1	1,1
Ταϊλάνδη	4	1,5
Τζαμάικα	m	m
Φιλιππίνες	2	0,5
Χιλή	2,6	0,6

m: Έλλειψη στοιχείων
a: Μη διαθέσιμα στοιχεία επειδή δεν υφίσταται η κατηγορία

Πηγή: ΟΟΣΑ, Education at a glance, 2004

Π5.10 Μεταβολή στις δαπάνες των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (1995=100, 2001 σταθερές τιμές)			
	Δημόσιες δαπάνες	Ιδιωτικές δαπάνες	Συνολικές δαπάνες σε εκπαιδευτικά ιδρυματα από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές
Αυστραλία	89	156	113
Αυστρία	114	160	115
Βέλγιο	m	m	m
Γαλλία	112	102	111
Γερμανία	104	129	106
Δανία	126	468	128
Ελβετία	133	m	m
Ελλάδα	216	m	m
Ηνωμένες Πολιτείες	121	121	121
Ηνωμένο Βασίλειο	96	156	108
Ιαπωνία	122	117	119
Ιρλανδία	208	86	170
Ισπανία	149	141	147
Ιταλία	126	175	135
Καναδάς	107	151	122
Μεξικό	111	160	122
Νέα Ζηλανδία	101	m	m
Νορβηγία	98	m	m
Ολλανδία	107	124	110
Ουγγαρία	140	165	145
Πολωνία	161	m	m
Πορτογαλία	139	320	145
Σλοβακία	131	167	149
Σουηδία			128
Τουρκία	170	237	174
Τσεχία	127	m	103
Φινλανδία	112	m	113

m: Έλλειψη στοιχείων
Δείκτης μεταβολής μεταξύ 1995 και 2001 σε δαπάνες σε εκπαιδευτικά ιδρυματα από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές, κατά επίπεδο εκπαίδευσης

Πηγή: ΟΟΣΑ, Education at a glance, 2004

ECDL ΕΛΛΑΣ Α.Ε.

Ακολουθεί συνοπτική παρουσίαση της ECDL, μίας επιχείρησης που ηγήται ανάμεσα στις ιδιωτικές σχολές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Παρουσιάζονται οι ισολογισμοί της για την χρήση 2004, 2005, 2006 και αναλύονται τα οικονομικά της στοιχεία με την χρήση αριθμοδεικτών αποδοτικότητας.

10.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ECDL

Το ECDL (ICDL για χώρες εκτός Ευρώπης) αποτελεί ένα παγκοσμίου επιπέδου Πρόγραμμα Πιστοποίησης γνώσεων χρήσης και δεξιοτήτων Η/Υ. Η ιδέα για το ECDL υλοποιήθηκε με την ίδρυση του Ιδρύματος ECDL, ενώ επί του παρόντος το πρόγραμμα εκτείνεται σε 146 χώρες και αριθμεί πάνω από 17.000 εξεταστικά κέντρα και 7.000.000 υποψηφίους παγκοσμίως.

Το European Computer Driving Licence® (ECDL) αποτελεί το κορυφαίο, σε παγκόσμιο επίπεδο, Πρόγραμμα Πιστοποίησης δεξιοτήτων χρήσης Η/Υ. Μέσα από μια αδιάβλητη εξεταστική διαδικασία και ακολουθώντας τις ίδιες αυστηρές προδιαγραφές σε ολόκληρο τον κόσμο, το ECDL πιστοποιεί γνώσεις χρήσης Η/Υ σε εισαγωγικό, βασικό, προχωρημένο και εξειδικευμένο επίπεδο.

Με πάνω από 7.000.000 υποψήφιους και περισσότερα από 17.000 Εξεταστικά Κέντρα σε 146 χώρες, το ECDL αναγνωρίζεται σήμερα ως το διεθνώς αποδεκτό πρότυπο αξιολόγησης στη χρήση Η/Υ. Η αξιοπιστία του Προγράμματος αποδεικνύεται από την αποδοχή του από κυβερνήσεις, διεθνείς οργανισμούς, τη διεθνή επιχειρηματική κοινότητα και τον εκπαιδευτικό τομέα.

Η ιδέα για ένα μέτρο σύγκρισης των βασικών δεξιοτήτων στη χρήση Η/Υ υλοποιήθηκε το 1997, όταν το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Ενώσεων Επαγγελματιών Πληροφορικής (Council of European Professional Informatics Societies - CEPIS) δημιούργησε το Ίδρυμα ECDL (ECDL Foundation).

Το European Computer Driving Licence® (ECDL) είναι γνωστό ως International Computer Driving Licence (ICDL) στις χώρες εκτός Ευρώπης.

Η ECDL Ελλάς, ιδρύθηκε το 2000 ως δικαιούχος του Προγράμματος ECDL για την Ελλάδα.

Σήμερα, βρίσκετε στην 3^η θέση παγκοσμίως ανάμεσα στους δικαιούχους του Προγράμματος ECDL. Απασχολεί περισσότερους από 100 υπαλλήλους και έχει 1.200 συνεργάτες σε 52 νομούς και 200 πόλεις σε όλη την Ελλάδα. Επίσης, έχει λάβει πιστοποιήσεις ISO 9001, ISO 17024, ISO 10002 και ISO 14001.

Μέχρι σήμερα, η ECDL Ελλάς έχει πραγματοποιήσει περισσότερες από 1.650.000 εξετάσεις. Οι υποψήφιοι που έχουν ενταχθεί στη διαδικασία απόκτησης του Πιστοποιητικού ECDL ξεπερνούν τις 350.000, ενώ οι κάτοχοι Πιστοποιητικών υπολογίζονται σε πάνω από 160.000.

Το Ίδρυμα ECDL είναι ένας οργανισμός μη-κερδοσκοπικού χαρακτήρα που συμβάλλει στον καθορισμό και τη διάδοση του Προτύπου ECDL παγκοσμίως. Ο ρόλος του περιλαμβάνει την παροχή αδειών και την κεντρική διοίκηση, την υποστήριξη των αδειούχων και την κεντρική διαχείριση του προγράμματος ECDL.

Το Πρόγραμμα ECDL αναπτύσσεται και προάγεται από το Ίδρυμα ECDL (ECDL Foundation), έναν παγκόσμιο οργανισμό μη-κερδοσκοπικού χαρακτήρα, ο οποίος ιδρύθηκε το 1997 από το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Ενώσεων Επαγγελματιών Πληροφορικής (Council of European Professional Informatics Societies - CEPIS).

Αποστολή του Ιδρύματος ECDL είναι η γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος σε παγκόσμιο επίπεδο. Με αφετηρία τη θέση αυτή, το Ίδρυμα ECDL έχει θέσει ως στόχο να παρέχει ισότιμη πρόσβαση στα αγαθά της Κοινωνίας της Πληροφορίας για ολόκληρη την κοινωνία, ανεξάρτητα από το γένος, το έθνος, τις φυσικές ικανότητες, την ηλικία ή την ειδικότητα του κάθε ατόμου.

Με την υποστήριξη περισσότερων από 45 Διεθνών Ενώσεων Επιστημόνων Πληροφορικής, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν πάνω από 400.000 επαγγελματίες του χώρου των Η/Υ σε όλο τον κόσμο, το Ίδρυμα ECDL διαδραματίζει σημαντικό ρόλο τόσο για τον προσδιορισμό των αναγκών βασικής εκπαίδευσης στους Η/Υ όσο και για την κοινωνία και την αγορά εργασίας.

Ειδικότερα, ο ρόλος που καλείται να διαδραματίσει το Ίδρυμα ECDL περιλαμβάνει τις ακόλουθες πτυχές:

Καθορισμός του Προτύπου ECDL: Σε συνεργασία με τις σημαντικότερες ενώσεις επαγγελματιών και επιστημόνων του χώρου της Πληροφορικής, το Ίδρυμα ECDL καθορίζει και διαχειρίζεται τις προδιαγραφές των Προγραμμάτων Πιστοποίησης.

Παροχή Αδειών και Διοίκηση: Το Ίδρυμα ECDL παρέχει τοπικές άδειες διαχείρισης του Προγράμματος ECDL/ICDL σε όλο τον κόσμο και ορίζει το πλαίσιο και τις διαδικασίες λειτουργίας τους.

Διαχείριση Ποιότητας: Διεξάγοντας συνεχείς ελέγχους και επιθεωρήσεις στο δίκτυο συνεργατών, καθώς και με τη συνεχή αναθεώρηση της εξεταστέας ύλης των Προγραμμάτων, το Ίδρυμα ECDL διασφαλίζει την υψηλή ποιότητα τόσο των Πιστοποιήσεων του όσο και των τοπικών αδειούχων του

Υποστήριξη Αδειούχων: Το Ίδρυμα ECDL, χρησιμοποιώντας άμεση επικοινωνία και παρέχοντας πρόσβαση σε πλήθος πληροφοριών και υλικού μέσα από το website του, όχι μόνο υποστηρίζει τους τοπικούς αδειούχους αλλά παράλληλα εξασφαλίζει τη συνεργασία τους για το μέλλον.

Marketing & Προώθηση: Σχεδιάζοντας την κεντρική επικοινωνιακή πλατφόρμα των Προγραμμάτων και κάνοντας διαθέσιμο όλο το υλικό marketing στους τοπικούς αδειούχους, το Ίδρυμα ECDL προωθεί τα Προγράμματα Πιστοποίησης σε διεθνές επίπεδο.

Brand Management: Ένας ρόλος-κλειδί για το Ίδρυμα ECDL είναι η προστασία της ακεραιότητας των ονομάτων/brands των Προγραμμάτων ECDL/ICDL.

10.1.2 ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ECDL

Οι κυριότεροι στόχοι του ιδρύματος ECDL συνοψίζονται στα εξής:

- Να προωθήσει διεθνώς τη βασική εκπαίδευση στη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών (H/Y) και των νέων τεχνολογιών.
- Να βελτιώσει το μέσο επίπεδο γνώσεων και δεξιοτήτων χρήσης H/Y.
- Να διευκολύνει την πρόσβαση όλων στην Κοινωνία της Πληροφορίας.
- Να καθιερώσει ένα κοινά αποδεκτό πιστοποιητικό παγκοσμίως για τις βασικές δεξιότητες χρήσης H/Y και τις γνώσεις πληροφορικής.

10.1.3 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ECDL

Το ECDL είναι το κορυφαίο πρόγραμμα πιστοποίησης γνώσεων πληροφορικής και δεξιοτήτων χρήσης Η/Υ στον κόσμο. Τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα του προγράμματος ECDL συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Αναπτύσσεται και προωθείται από το Ίδρυμα ECDL, έναν Διεθνή Οργανισμό μη-κερδοσκοπικού χαρακτήρα, και αναγνωρίζεται από οργανισμούς, κυβερνήσεις, πολυεθνικές εταιρείες και την ακαδημαϊκή κοινότητα σε διεθνές επίπεδο.
- Είναι το μόνο πρόγραμμα πιστοποίησης που έχει θεσμοθετηθεί και αναπτύσσεται από το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Ενώσεων Επαγγελματιών Πληροφορικής και υποστηρίζεται από 45 διεθνείς ενώσεις και 400.000 Επαγγελματίες του χώρου της Πληροφορικής.
- Έχει παγκόσμιο κύρος και αδιαμφισβήτητη τη μεγαλύτερη αναγνωρισιμότητα και ισχύ στην ελληνική και διεθνή αγορά εργασίας, και συνεπώς, αποτελεί ένα διεθνώς αποδεκτό επαγγελματικό προσόν.
- Η Εξεταστέα Ύλη (Syllabus) κάθε επιμέρους πιστοποιητικού είναι ανεξάρτητη λογισμικού και ανανεώνεται συνεχώς, με σκοπό να εναρμονίζεται με τις ανάγκες της αγοράς και τις εξελίξεις στα λογισμικά και τα λειτουργικά συστήματα.
- Εφαρμόζει μία πλήρως δομημένη εξεταστική μεθοδολογία
- Τηρεί αυστηρές εξεταστικές προδιαγραφές.
- Βασίζεται σε ένα αδιάβλητο εξεταστικό σύστημα.
- Οι εξετάσεις διενεργούνται με την επίβλεψη ενός ειδικού και ανεξάρτητου σώματος επιτηρητών.
- Περιλαμβάνει πλήρη σειρά Πιστοποιητικών για όλα τα επίπεδα και καλύπτει άρτια τις ανάγκες της σύγχρονης αγοράς.
- Διαθέτει το μεγαλύτερο εξεταστικό κέντρο στην Ελλάδα και τον κόσμο.
- Είναι πιστοποιημένο από τον οργανισμό επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΟΕΕΚ) και αναγνωρίζεται από την αγορά εργασίας, το Ελληνικό Δημόσιο και το ΑΣΕΠ.
- Είναι το μόνο πρόγραμμα πιστοποίησης γνώσεων Πληροφορικής και δεξιοτήτων χρήσης Η/Υ στην Ελλάδα που καλύπτεται από το κύρος του Εθνικού Συστήματος Διαπίστευσης (ΕΣΥΔ).

10.1.4 ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ECDL ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η κατοχή πιστοποιητικού βασικών δεξιοτήτων χρήσης Η/Υ αποτελεί υποχρεωτικό προσόν για την πρόσληψη στο δημόσιο τομέα. Το ECDL αναγνωρίζεται επισήμως από το Ελληνικό δημόσιο, τον ΟΕΕΚ και τον ΑΣΕΠ, και η πιστοποίηση με ECDL αναγνωρίζεται ως απαραίτητο προσόν για συμμετοχή στους διαγωνισμούς πρόσληψης του Δημοσίου. Αυτός είναι και ένας από τους λόγους που εξηγούν την εντυπωσιακή συμμετοχή υποψηφίων στα προγράμματα απόκτησης του ECDL.

Το ECDL αναγνωρίζεται από το Ελληνικό Δημόσιο και αναφέρεται ως «έγκυρο πιστοποιητικό βασικών δεξιοτήτων Πληροφορικής» στις προκηρύξεις των Δημόσιων Οργανισμών και του ΑΣΕΠ. Επίσης, το Πρόγραμμα Πιστοποίησης ECDL είναι πλήρως εναρμονισμένο με τους στόχους του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Κοινωνία της Πληροφορίας», στο οποίο αναφέρεται ότι το ECDL λειτουργεί ως «πρότυπο σύστημα πιστοποίησης βασικών δεξιοτήτων χειρισμού Η/Υ».

Η ECDL Ελλάς, από 1-2-2006 με την απόφαση του Δ.Σ. του ΟΕΕΚ, αποτελεί τον 1ο Πιστοποιημένο Φορέα χορήγησης Πιστοποιητικών Πληροφορικής αναγνωρισμένων και από το Ελληνικό Δημόσιο. Όπως ορίζεται στις διατάξεις του Π.Δ. 44/2005, από 1/1/2006 στις προκηρύξεις του ΑΣΕΠ για προσλήψεις σε θέσεις φορέων του δημοσίου γίνονται αποδεκτά μόνο πιστοποιητικά που εκδίδονται από φορείς πιστοποιημένους από τον ΟΕΕΚ.

Τέλος, έχουν υλοποιηθεί με επιτυχία πιλοτικά προγράμματα σε συνεργασία με το Δήμο Αθηναίων, το Υπουργείο Παιδείας και το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης & Αποκέντρωσης

Σημαντική ένδειξη της αποδοχής του Προγράμματος ECDL από τους υποψήφιους και την αγορά εργασίας αποτελεί ο εντυπωσιακός αριθμός των εγγεγραμμένων στο Πρόγραμμα, που ξεπερνά το 2,5% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας και είναι σχεδόν διπλάσιος από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

10.1.5 ΟΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

Η ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρει η ECDL Ελλάς αφορά όλες τις δραστηριότητες και συναλλαγές της εταιρείας, σε όλα τα επίπεδα. Συγκεκριμένα, οι πιστοποιήσεις που έχει λάβει η εταιρεία από εγχώριους και διεθνείς οργανισμούς είναι οι εξής:

Ο Φορέας Πιστοποίησης Lloyd's Register Quality Assurance έχει πιστοποιήσει την ECDL Ελλάς στους εξής τομείς:

Διαδικασίες Λειτουργίας

με βάση το πρότυπο BS EN ISO 9001:2000

Διαχείριση Περιβάλλοντος

με βάση το πρότυπο ISO 14001

Ικανοποίηση Πελατών και Διαχείριση Παραπόνων

με βάση το πρότυπο ISO 10002

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη με βάση το πρότυπο SA 8000

Η ECDL Ελλάς είναι πλήρες μέλος του Διεθνούς Οργανισμού Φορέων Πιστοποίησης Προσώπων (IPC), βάσει του Πρότυπου ISO/IEC 17024

Το Εθνικό Συμβούλιο Διαπίστευσης (Ε.Σ.Υ.Δ.) έχει διαπιστεύσει την ECDL Ελλάς σύμφωνα με τις απαιτήσεις του ISO/IEC 17024

Η ECDL Ελλάς είναι ο 1ος φορέας στην Ελλάδα που πιστοποιήθηκε από τον Οργανισμό Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ο.Ε.Ε.Κ.) ως Φορέας Χορήγησης Πιστοποιητικών Πληροφορικής

Παράλληλα, η ECDL Ελλάς βρίσκεται ήδη σε διαδικασία πιστοποίησης για την Ασφάλεια Πληροφοριακών Συστημάτων και Δεδομένων, σύμφωνα με το πρότυπο ISO 27001:2005.

10.1.6 ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Η εξεταστική διαδικασία που ακολουθεί η ECDL Ελλάς διέπεται από τις συγκεκριμένες προδιαγραφές υψηλού επιπέδου που έχει θεσπίσει το Ίδρυμα ECDL. Επίσης, ειδικά για την Ελλάδα, η εξεταστική διαδικασία της ECDL Ελλάς έχει πιστοποιηθεί και κατά ISO 9001. Όλες οι εξετάσεις για τα Πιστοποιητικά ECDL εποπτεύονται από το ειδικό Σώμα Επιτηρητών, οι οποίοι διασφαλίζουν το αδιάβλητο του συστήματος εξετάσεων και την αξιοπιστία της διαδικασίας, ενώ επίσης είναι αρμόδιοι και για να πιστοποιήσουν την ταυτοπροσωπία του δηλωμένου υποψηφίου–εξεταζόμενου κατά τη διάρκεια των εξετάσεων.

Κάθε υποψήφιος που ενδιαφέρεται να αποκτήσει πιστοποίηση γνώσεων από την ECDL Ελλάς μπορεί να συμμετάσχει στις εξετάσεις του ECDL εφόσον θεωρεί ότι κατέχει τις απαιτούμενες γνώσεις για την πιστοποίηση που επιθυμεί να αποκτήσει, όπως αυτές περιγράφονται στην Εξεταστέα Ύλη των Πιστοποιητικών ECDL. Η ECDL Ελλάς δεν εμπλέκεται στην εκπαιδευτική διαδικασία των υποψηφίων και ως εκ τούτου, η εκπαίδευση και το εκπαιδευτικό κέντρο στο οποίο θα απευθυνθεί ο κάθε υποψήφιος, καθώς και η μεθοδολογία της εκπαίδευσης που θα ακολουθηθεί, είναι αποκλειστικά δική του επιλογή.

Οι εξετάσεις για τα Πιστοποιητικά ECDL διενεργούνται αποκλειστικά και μόνο στα πιστοποιημένα εξεταστικά κέντρα. Κάθε υποψήφιος είναι δυνατόν να ξεκινήσει τη διαδικασία απόκτησης οποιουδήποτε πιστοποιητικού ECDL σε ένα εξεταστικό κέντρο της επιλογής του και να ολοκληρώσει σε κάποιο άλλο κέντρο, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, εφόσον αυτό χρειαστεί.

10.1.8 ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Το εξεταστικό σύστημα που χρησιμοποιεί η ECDL Ελλάς κατά τη διεξαγωγή των εξετάσεων ECDL είναι κυρίως το inATES (αυτοματοποιημένο σύστημα) και σε μικρότερο εύρος το mTES.

Με κύριο στόχο να διατηρηθεί το υψηλό επίπεδο ποιότητας των Προγραμμάτων ECDL αλλά και το αδιάβλητο της εξεταστικής διαδικασίας όλων των Πιστοποιήσεων ECDL, η ECDL Ελλάς έχει σχεδιάσει και υλοποιήσει εξειδικευμένα συστήματα διαχείρισης και διαξαγωγής εξετάσεων ECDL. Τα συστήματα αυτά είναι ενιαία για όλο το Δίκτυο ECDL και χωρίζονται σε δύο (2) κατηγορίες, ανάλογα με τον τρόπο διόρθωσης των εξετάσεων. Συγκεκριμένα, οι κατηγορίες είναι οι εξής: Manual

Test Evaluation System - *mTES*: Το σύστημα που επιβάλλει ανθρώπινη διόρθωση
Automated Test Evaluation System - *ATES*: Το σύστημα που παρέχει αυτόματη διόρθωση

10.1.8 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ECDL

Πρόγραμμα ECDL για Άτομα με ειδικές Ανάγκες (AMEA)

Στο πλαίσιο της Εταιρικής Κοινωνικής δράσης της, η ECDL Ελλάς έχει συνεργαστεί στο πρόγραμμά της με πολλούς φορείς και έχει εστιάσει στην παροχή βοήθειας προς άτομα που ανήκουν σε ευαίσθητες κοινωνικά ομάδες. Κατά τη διάρκεια των πέντε (5) χρόνων λειτουργίας του προγράμματος Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, πολλοί φορείς έχουν ενταχθεί σε αυτό και έχουν υιοθετηθεί ψηφιακά από την ECDL Ελλάς. Ενδεικτικά αναφέρονται οι ακόλουθοι:

- Φάρος Τυφλών Ελλάδας, για άτομα με προβλήματα όρασης (Αθήνα)
- Μεταβατικό Σχολείο της «Στροφής», για έφηβους χρήστες ναρκωτικών (Αθήνα)
- Σχολή Τυφλών «Ήλιος», για άτομα με προβλήματα όρασης (Θεσσαλονίκη)
- Δήμος Αθηναίων, για άτομα άνω των 45 ετών (Αθήνα)
- Δήμος Θεσσαλονίκης, για μέλη απόρων οικογενειών (Θεσσαλονίκη)
- Ίδρυμα Ευγενίδου, για μέλη της βιβλιοθήκης του Ιδρύματος (Αθήνα)

Η ECDL Ελλάς υποστηρίζει και χορηγεί στους παραπάνω φορείς την άδεια λειτουργίας ως εξεταστικό κέντρο ECDL και τη δυνατότητα απόκτησης του πιστοποιητικού ECDL σε όλους τους μαθητές τους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το πρόγραμμα ECDL PD (People with Disabilities) του Ιδρύματος ECDL είναι το μοναδικό πρόγραμμα παγκοσμίως που εστιάζει στην παροχή πιστοποίησης γνώσεων χρήσης Η/Υ σε άτομα με προβλήματα όρασης και ακοής, με μόνιμο πρόβλημα φυσικής αναπηρίας, με μόνιμο ιατρικό πρόβλημα, με δυσκολίες μάθησης.

Η ομάδα εργασίας για AMEA (Working Group for People with Disabilities) του Ιδρύματος ECDL, στην οποία συμμετέχει και η ECDL Ελλάς, έχει θέσει ως στόχο τη διαμόρφωση διαφορετικών μεθόδων για την ισότιμη συμμετοχή στην εξεταστική

διαδικασία των ΑΜΕΑ. Βασικό μέλημά της αποτελεί η παροχή των διευκολύνσεων εκείνων που είναι απαραίτητες για να υπερνικούνται οι φυσικές αδυναμίες, χωρίς να μειώνεται ο βαθμός δυσκολίας απόκτησης του πιστοποιητικού, και παράλληλα η διασφάλιση της αξιοπιστίας και του κύρους της εξεταστικής διαδικασίας.

ECDL Επαγγελματικού Επιπέδου

Στο στίβο της αγοράς εργασίας, με τον έντονο ανταγωνισμό και τις διαρκώς νέες συνθήκες σε κάθε επίπεδο, οι σύγχρονοι επαγγελματίες που θέλουν να βρίσκονται στην πρώτη γραμμή των εξελίξεων και να αναδειχθούν στον τομέα τους, αναζητούν πιστοποιήσεις των γνώσεών τους αποδεκτές τόσο στον Ιδιωτικό όσο και στο Δημόσιο Τομέα. Οι Πιστοποιήσεις ECDL Επαγγελματικού Επιπέδου, βοηθούν τους επαγγελματίες του χώρου της Πληροφορικής και της Εκπαίδευσης να βελτιώσουν τις γνώσεις και δεξιότητές τους, αλλά και να τις αποδείξουν με διεθνώς αναγνωρισμένες Πιστοποιήσεις. Ειδικότερα, στο επίπεδο αυτό, η ECDL Ελλάς προσφέρει τα παρακάτω Προγράμματα Πιστοποίησης:

Το μοντέλο ECDL Certified Training Professional

Το Πρόγραμμα Πιστοποίησης Certified Training Professional (CTP) έχει σχεδιαστεί από το ίδρυμα ECDL και είναι ένα διεθνές πρότυπο αξιολόγησης των δεξιοτήτων και της εκπαιδευτικής εμπειρίας. Το ECDL CTP απευθύνεται σε υποψήφιους εκπαιδευτές που ολοκλήρωσαν με επιτυχία το πρόγραμμα Certified Training Professional Administrator ή σε ήδη εκπαιδευτές πληροφορικής, που είναι εξοικειωμένοι με το σύνολο της εκπαιδευτικής διαδικασίας και συγκεκριμένα με τον σχεδιασμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας, την παράδοση μαθημάτων και την αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων. Όσοι ενδιαφερόμενοι είναι ήδη εκπαιδευτές πληροφορικής θα πρέπει να διαθέτουν παιδαγωγική εμπειρία τουλάχιστον τριακοσίων (300) εκπαιδευτικών ωρών.

Ενδεικτικά, οι στόχοι του προγράμματος ECDL CTP είναι οι εξής:

Να προωθήσει βέλτιστες πρακτικές στην παροχή εκπαίδευσης πληροφορικής. Να πιστοποιήσει την εκπαιδευτική ικανότητα των εκπαιδευτών πληροφορικής. Να εφοδιάσει τους εκπαιδευτικούς οργανισμούς με ένα κριτήριο αντικειμενικής αξιολόγησης για τις δεξιότητες των εκπαιδευτών τους. Να δώσει στους ίδιους τους εκπαιδευτές την ευκαιρία να αναπτύξουν και να αναδείξουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους. Να προσφέρει

στους εκπαιδευόμενους ένα κριτήριο αντικειμενικής αξιολόγησης για την εκπαίδευση που λαμβάνουν.

Certified Training Professional Generic

Το Εργαστήριο Πιστοποίησης Certified Training Professional Generic (CTP Generic) απαιτεί από τον υποψήφιο να επιδείξει γνώσεις και δεξιότητες που διαθέτει ως επαγγελματίας εκπαιδευτής, με σκοπό να προωθήσει βέλτιστες πρακτικές κατά τη διδασκαλία ενός εκπαιδευτικού προγράμματος.

Το Εργαστήριο Πιστοποίησης CTP Generic απευθύνεται σε επαγγελματίες εκπαιδευτές που επιθυμούν να πιστοποιήσουν τις ικανότητές τους ή και να αποκτήσουν εξειδικευμένες γνώσεις σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων και ανηλίκων.

Οι Στόχοι του προγράμματος ενδεικτικά είναι οι εξής:

Να πιστοποιήσει τις βασικές δεξιότητες Εκπαιδευτών. Να πιστοποιήσει τη δυνατότητα εφαρμογής διαφόρων τεχνικών διδασκαλίας και χρήσης εκπαιδευτικών μέσων. Να πιστοποιήσει τη δυνατότητα αποτελεσματικής χρήσης εννοιολογικών χαρτών στην εκπαίδευση ανηλίκων. Να πιστοποιήσει την ικανότητα εφαρμογής βέλτιστων πρακτικών για την αντιμετώπιση προβληματικών συμπεριφορών ενηλίκων και ανηλίκων μαθητών.

Να πιστοποιήσει τη δυνατότητα βασικής χρήσης της ανοιχτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ODL).

Να πιστοποιήσει την ικανότητα εφαρμογής βέλτιστων πρακτικών για την ομαλοποίηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε ανομοιογενή τμήματα. Να διασφαλίσει την ανεπηρέαστη αντιμετώπιση θεμάτων ειδικής αγωγής. Να πιστοποιήσει την ύπαρξη ποιότητας στην εκπαιδευτική διαδικασία

Η πιστοποίηση ECDL CTP Generic

Η μεθοδολογία του Εργαστηρίου πιστοποίησης CTP Generic δίνει τη δυνατότητα σε πεπειραμένους εκπαιδευτές να μπορούν να αποδείξουν και να πιστοποιήσουν την εμπειρία και τις επαγγελματικές τους δεξιότητες. Τα κύρια χαρακτηριστικά του Εργαστηρίου CTP Generic είναι:

Μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού CTP Generic: Πριν την έναρξη του Προγράμματος CTP Generic, ο κάθε υποψήφιος έχει παραλάβει από το εξεταστικό κέντρο τον κωδικό χρήστη (User name) και το συνθηματικό (Password) για πρόσβαση μέσω της πλατφόρμας e-Learning σε όλο το υλικό του Εργαστηρίου CTP Generic

(βιβλία, ασκήσεις και σημειώσεις. Το υλικό αυτό προορίζεται για μελέτη και σωστή προετοιμασία από τους υποψήφιους.

Παρακολούθηση του Εργαστηρίου CTP Generic: Κατά τη διάρκεια του τριήμερου εργαστηρίου ο υποψήφιος πραγματοποιεί μια σειρά πρακτικών ασκήσεων, μέσω των οποίων πιστοποιεί την εκπαιδευτική του ικανότητα. Η απόδοσή του στις ασκήσεις καταγράφεται στα στοιχεία τεκμηρίωσης ενώ ο υποψήφιος προετοιμάζει και παρουσιάζει διδασκαλίες ακολουθώντας ρεαλιστικά σενάρια εκπαίδευσης. Οι διδασκαλίες αυτές βιντεοσκοποούνται με σκοπό μελλοντική αναφορά και αξιολόγηση.

Αξιολόγηση Τεκμηρίων υποψηφίου: Το Υλικό Τεκμηρίωσης της εκπαιδευτικής ικανότητας του υποψηφίου ελέγχεται από τον επιμελητή CTP του εξεταστικού κέντρου, ο οποίος το αξιολογεί και στη συνέχεια ενημερώνει την ECDL Ελλάς. Το αρμόδιο τμήμα της ECDL Ελλάς (Τμήμα Πιστοποίησης Εκπαιδευτών CTP) στη συνέχεια ελέγχει τα τεκμήρια των υποψηφίων και ενημερώνει το εξεταστικό κέντρο και τον υποψήφιο για το αποτέλεσμα της αξιολόγησης

Τελική Ηλεκτρονική Αξιολόγηση: Η αξιολόγηση ολοκληρώνεται με την επιτυχή έκβαση της τελικής ηλεκτρονικής εξέτασης αξιολόγησης. Η τελική αυτή εξέταση είναι προσβάσιμη από τον υποψήφιο μετά την υποβολή και την επιτυχημένη ολοκλήρωση των εργασιών του εργαστηρίου CTP Generic.

Certified Training Professional Tutor

Το Εργαστήριο Πιστοποίησης Certified Training Professional Tutor (CTP Tutor) αξιολογεί τον υποψήφιο σύμφωνα με διεθνώς αποδεκτά πρότυπα για τις βέλτιστες πρακτικές εκπαίδευσης και πιστοποιεί τις εξειδικευμένες γνώσεις που διαθέτει και την ικανότητά του να ανταποκριθεί με επιτυχία στις υψηλές απαιτήσεις διεξαγωγής προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών ECDL.

Το Εργαστήριο Πιστοποίησης CTP Tutor απευθύνεται σε επαγγελματίες εκπαιδευτές που έχουν πιστοποιηθεί με το Πρόγραμμα ECDL CTP και οι οποίοι επιθυμούν να πιστοποιήσουν εξειδικευμένες γνώσεις για θέματα προγραμματισμού σεμιναρίου CTP development, πλάνου ενότητας και αξιολόγησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Επίσης, μέσα από τη σωστή προετοιμασία, το σχεδιασμό και την οργάνωση του ECDL CTP Tutor οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να αποκτήσουν τα αναγκαία εφόδια για τη διδασκαλία του σεμιναρίου και των εργαστηρίων πιστοποίησης CTP Generic και ECDL

Οι στόχοι του CTP Tutor ενδεικτικά είναι οι εξής:

Να πιστοποιήσει βέλτιστες πρακτικές στην εκπαίδευση Εκπαιδευτών. Να πιστοποιήσει τις εξειδικευμένες δεξιότητες του εκπαιδευτή εκπαιδευτών. Να πιστοποιήσει τις εκπαιδευτικές ικανότητες των εκπαιδευτών εμέσα από γραπτές και προφορικές μεθόδους. Να πιστοποιήσει την ύπαρξη ποιότητας στην εκπαιδευτική διαδικασία. Να εφοδιάσει τους εκπαιδευτικούς οργανισμούς με πιστοποιημένους εκπαιδευτές, κατάλληλους για τη διεξαγωγή των σεμιναρίων ή / και των εργαστηρίων πιστοποίησης εκπαιδευτών ECDL

Η πιστοποίηση ECDL CTP Tutor

Η μεθοδολογία του εργαστηρίου πιστοποίησης CTP Tutor δίνει τη δυνατότητα σε πεπειραμένους εκπαιδευτές να μπορούν να αποδείξουν και να πιστοποιήσουν την εμπειρία και τις επαγγελματικές τους δεξιότητες.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του εργαστηρίου CTP Tutor είναι:

Παρακολούθηση του εργαστηρίου CTP Tutor: Κατά τη διάρκεια του πενθήμερου εργαστηρίου, ο υποψήφιος προετοιμάζεται για τις παρουσιάσεις που απαιτούνται στη διεξαγωγή του σεμιναρίου CTP development και των εργαστηρίων CTP Generic και ECDL CTP και οι οποίες βιντεοσκοποούνται. Επιπλέον, ο υποψήφιος εξασκείται στην αξιολόγηση γραπτών και προφορικών τεκμηρίων.

Αξιολόγηση τεκμηρίων υποψηφίου: Τα Τεκμήρια των υποψηφίων ελέγχονται από τον επιμελητή CTP του Εργαστηρίου και τον Υπεύθυνο CTP, οι οποίοι τα αξιολογούν και στη συνέχεια ενημερώνουν τον υποψήφιο για το αποτέλεσμα της Αξιολόγησης του.

ECDL IT Administrator

Το ECDL IT Administrator είναι ένα πρόγραμμα πιστοποίησης, στο οποίο μπορεί να συμμετάσχει οποιοσδήποτε ανεξάρτητα από την κατοχή άλλων πιστοποιήσεων. Το Πρόγραμμα πιστοποιεί γνώσεις και δεξιότητες σε ένα ευρύ φάσμα αντικειμένων, που περιλαμβάνουν το Υλικό (Hardware), το Λογισμικό Λειτουργικών Συστημάτων (Operating System Software), τα Δίκτυα Υπολογιστών (Computer Networks) και την Ασφάλεια (Security).

Το ECDL IT Administrator είναι μια επαγγελματική πιστοποίηση και ανάπτυξη δεξιοτήτων με στόχο την απόκτηση δεξιοτήτων ώστε ο ειδικευόμενος να απασχοληθεί είτε ως τεχνικός Η/Υ είτε ως τεχνικός Δικτύων. Η συνεργασία της ECDL Ελλάς με τη CISCO και τις CISCO Networking Academies προσφέρει τ μαθήματα IT Essentials που οδηγούν στην πιστοποίηση ECDL IT Administrator, ενώ παράλληλα προετοιμάζει για

υψηλότερα επίπεδα πιστοποιήσεων.

Στόχος του προγράμματος ECDL IT Administrator είναι να προσφέρει ολοκληρωμένη γνώση και μια αναγνωρισμένη πιστοποίηση δεξιοτήτων πληροφορικής σύμφωνα με τα πρότυπα που καθορίστηκαν από το ίδρυμα ECDL για τους επαγγελματίες της πληροφορικής. Με τη θεμελίωση ενός επαγγελματικού προτύπου στην πληροφορική και τη συνεργασία με τη CISCO, το πρόγραμμα ECDL IT Administrator αποτελεί ένα πρότυπο δεξιοτήτων επαγγελματιών πληροφορικής, βοηθώντας να μειωθεί το χάσμα στις δεξιότητες και αυξάνοντας, παράλληλα, την αξία των πιστοποιημένων εργαζομένων στην αγορά εργασίας.

ECDL Εισαγωγικό Επίπεδο

Η διάδοση της χρήσης των Ηλεκτρονικών Υπολογιστών σε κάθε πτυχή της σύγχρονης καθημερινότητας, τόσο σε επαγγελματικό επίπεδο όσο και στη διαδικασία εκπαίδευσης των παιδιών, που αποτελούν τους ενεργούς πολίτες του μέλλοντος, ώθησε την ECDL Ελλάς να παρουσιάσει στην αγορά και να προσφέρει σε κάθε ενδιαφερόμενο προγράμματα εισαγωγικού επιπέδου. Η ECDL Ελλάς προσφέρει το πρόγραμμα ECDL EqualSkills, που είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες ατόμων που δεν έχουν καμία προηγούμενη γνώση ή εμπειρία στη χρήση Ηλεκτρονικών Υπολογιστών.

ECDL EqualSkills

Το ECDL EqualSkills αποτελεί ένα σύντομο πρόγραμμα συνολικά 10-15 ωρών που απευθύνεται σε ανθρώπους χωρίς προηγούμενη εμπειρία στη χρήση υπολογιστή και οι οποίοι επιθυμούν να αποκτήσουν τις βασικές γνώσεις και δεξιότητες ηλεκτρονικών υπολογιστών. Για την απόκτηση του ECDL EqualSkills δεν απαιτούνται εξετάσεις ενώ το πρόγραμμα διδασκαλίας είναι ιδιαίτερα ευέλικτο στη διαμόρφωσή του.

Το ECDL EqualSkills δημιουργήθηκε από το Ίδρυμα ECDL με σκοπό να εισάγει ακόμα και τους πλέον διστακτικούς ή τεχνοφοβικούς χρήστες, στον κόσμο των υπολογιστών και στις ευκολίες που αποφέρει η σύγχρονη τεχνολογία στην καθημερινή ζωή. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, το πρόγραμμα EqualSkills απευθύνεται σε όλους όσους έχουν ελάχιστη ή καμία προηγούμενη εμπειρία στη χρήση Η/Υ, ανεξάρτητα από την ηλικία, τη μόρφωση και το επάγγελμά τους.

Η διδακτική - εξεταστέα ύλη του EqualSkills επικεντρώνεται στη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή και του Internet για τη διεκπεραίωση μερικών απλών και καθημερινών εργασιών στον υπολογιστή. Τέτοιες εργασίες θα μπορούσαν να είναι η

διαχείριση και αποθήκευση αρχείων στον υπολογιστή, η συμπλήρωση ηλεκτρονικών εντύπων, η υποβολή αιτήσεων με χρήση του Internet και η ανεύρεση πληροφοριών στο διαδίκτυο.

Συγκεκριμένα, μέσα από ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα διάρκειας 10-15 ωρών το ECDL EqualSkills γίνεται κατανόηση των βασικών εννοιών και λειτουργιών των Η/Υ και του Internet και εξοικείωση με τις στοιχειώδεις λειτουργίες του Η/Υ. Προωθεί την ισότιμη συμμετοχή στη νέα ψηφιακή εποχή και συμβάλλει στην αξιοποίηση των εργαλείων της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του Προγράμματος ECDL EqualSkills, καθώς και τα μέρη από τα οποία απαρτίζεται, είναι τα εξής:

Μονάδα Αξιολόγησης ECDL EqualSkills (MAE): Σε κάθε υποψήφιο αντιστοιχεί μία MAE, ενώ σε κάθε MAE έχει δοθεί ένας μοναδικός αριθμός. Οι κάτοχοι μιας μονάδας αξιολόγησης, μπορούν να χρησιμοποιήσουν τον αριθμό αυτόν για να αποκτήσουν πρόσβαση στο ηλεκτρονικό σύστημα διαχείρισης του ECDL EqualSkills. Εγχειρίδιο Εκμάθησης, Εργασιών και Αξιολόγησης EqualSkills: Πρόκειται για εκπαιδευτικό βοήθημα στο οποίο βασίζεται η εκπαιδευτική διαδικασία αλλά και η αξιολόγηση για την απόκτηση του πιστοποιητικού EqualSkills. Το Εγχειρίδιο Εκμάθησης, Εργασιών και Αξιολόγησης EqualSkills περιέχει την απαραίτητη θεωρία καθώς και πρακτικές ασκήσεις για εξάσκηση και αφομοίωση των θεωρητικών γνώσεων. Ολοκληρώνοντας την ύλη, οι υποψήφιοι καλούνται να αποδείξουν τις γνώσεις τους μέσα από μία εργασία, αξιοποιώντας με αυτόν τον τρόπο όλες τις δεξιότητες που αποκτήσαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος. Μετά το τέλος του προγράμματος, μπορούν να κρατήσουν το εγχειρίδιο, ως σημείο αναφοράς, σε περίπτωση που χρειαστεί να ανατρέξουν μελλοντικά σε αυτό. Το Πρόγραμμα ECDL EqualSkills δεν περιλαμβάνει εξετάσεις. Πρόκειται για μια διαδικασία συνεχούς αξιολόγησης, μέσα από ασκήσεις και εργασίες που συμπληρώνονται στο εγχειρίδιο και σε ειδικό δικτυακό τόπο. Το Πρόγραμμα ολοκληρώνεται μόνο εφόσον καλυφθεί η καθορισμένη ύλη, διεκπεραιωθούν οι ασκήσεις και γίνει ολοκλήρωση της τελικής εργασίας. Το εγχειρίδιο υπογράφεται από τον εκπαιδευτή και ο υποψήφιος αποκτά το πιστοποιητικό ECDL EqualSkills.

Τα οφέλη που έχει ένας υποψήφιος από την απόκτηση του ECDL EqualSkills είναι πολλά και ιδιαιτέρως σημαντικά. Μερικά από τα κυριότερα πλεονεκτήματα του Προγράμματος είναι τα εξής: Εισάγει όλους στη χρήση του Ηλεκτρονικού Υπολογιστή και του Internet με τρόπο απλό, ευχάριστο και προσιτό, χωρίς να απαιτείται καμία προηγούμενη γνώση ή εμπειρία χρήσης Η/Υ. Παρέχει ένα απαραίτητο εφόδιο στη

σύγχρονη εποχή, προσφέροντας την απαιτούμενη βοήθεια για κατανόηση των βασικών εννοιών και να εξοικείωση με τις στοιχειώδεις λειτουργίες του Η/Υ και του Internet. Απλουστεύει αρκετές δραστηριότητες της προσωπικής και επαγγελματικής ζωής και συμβάλλει στην αξιοποίηση των εργαλείων της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

ECDL Βασικό Επίπεδο

Τα Προγράμματα Πιστοποίησης ECDL βασικού επιπέδου πιστοποιούν γνώσεις και δεξιότητες σε διάφορα πεδία ενδιαφέροντος.

Το ECDL Core αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του Προγράμματος ECDL. Πιστοποιεί ότι ο κάτοχός του κατέχει τις βασικές γνώσεις και δεξιότητες στη χρήση Η/Υ και είναι σε θέση να χρησιμοποιεί τον υπολογιστή στις κύριες εφαρμογές αυτοματισμού γραφείου και τις βασικές υπηρεσίες του διαδικτύου.

Για την απόκτηση του ECDL Core πρέπει να ολοκληρωθούν με επιτυχία και τα επτά (7) tests που απαρτίζουν την πιστοποίηση και τα οποία αντιστοιχούν στις παρακάτω 7 ενότητες:

Βασικές Έννοιες Πληροφορικής

Χρήση Υπολογιστή και Διαχείριση Αρχείων

Επεξεργασία κειμένου

Υπολογιστικά Φύλλα

Βάσεις Δεδομένων

Παρουσιάσεις

Πληροφορίες και Επικοινωνίες

Το ECDL Progress πιστοποιεί γνώσεις και δεξιότητες σε οποιαδήποτε από τις επτά ενότητες του ECDL Core χωριστά (από μία έως έξι, κατ'επιλογή του υποψηφίου) και μπορεί να εκδοθεί όποτε ζητηθεί.

Βασικές Έννοιες της Πληροφορικής

Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει τα κυριότερα χαρακτηριστικά και το περιεχόμενο της επιμέρους ενότητας "Βασικές Έννοιες Πληροφορικής" που συναποτελεί μέρος του ECDL Core/Progress.

Στην ενότητα Βασικές Έννοιες Πληροφορικής, διδάσκονται οι βασικές τεχνικές δομές ενός Ηλεκτρονικού Υπολογιστή. Για την επιτυχή εξέταση στην ενότητα αυτή, θα πρέπει ο υποψήφιος να κατανοήσει ορισμένες στοιχειώδεις έννοιες από τον χώρο της Πληροφορικής, όπως οι εξής: Αποθήκευση δεδομένων και μνήμη, περιεχόμενα

εφαρμογών λογισμικού Η/Υ, χρήσεις δικτύων πληροφοριών μέσω Η/Υ.

Επίσης να κατανοήσει τη χρήση των συστημάτων πληροφορικής στην καθημερινή ζωή καθώς και σε ποιον βαθμό η χρήση των συστημάτων αυτών μπορεί να επηρεάσει τη σωματική υγεία των χρηστών. Τέλος, μετά το τέλος της εκπαίδευσης, ο υποψήφιος θα είναι ενήμερος για νομικά θέματα και ζητήματα ασφαλείας που σχετίζονται με τους προσωπικούς υπολογιστές.

Χρήση Υπολογιστή και Διαχείριση Αρχείων

Στην ενότητα "Χρήση Υπολογιστή και Διαχείριση Αρχείων" ο υποψήφιος καλείτε να αποδείξει τις γνώσεις και τις δεξιότητες χρήσης που έχετε αποκτήσει στις βασικές εφαρμογές του υπολογιστή και του λειτουργικού συστήματος. Μετά την ολοκλήρωση της ενότητας, θα είναι σε θέση να κινείτε και να εργάζεστε αποτελεσματικά στην επιφάνεια εργασίας του Η/Υ, να διαχειρίζετε και να οργανώνει αρχεία, να κάνει αντιγραφή και επικόλληση καθώς και να μετακινεί και να διαγράφει υποκαταλόγους και φακέλους.

Επίσης, μετά την επιτυχή εξέταση στην ενότητα αυτή, θα έχει τη δυνατότητα να χειρίζετε εικονίδια και να εργάζεστε σε διαφορετικά παράθυρα/καρτέλες εργασίας. Τέλος, ολοκληρώνοντας την ενότητα "Χρήση Υπολογιστή και Διαχείριση Αρχείων" θα είναι σε θέση να χρησιμοποιεί εργαλεία αναζήτησης, απλά εργαλεία επεξεργασίας και μέσα διαχείρισης εκτυπώσεων που παρέχονται στο πλαίσιο του λειτουργικού συστήματος.

Επεξεργασία Κειμένου

Στην ενότητα "Επεξεργασία Κειμένου" μαθαίνει να πραγματοποιεί βασικές λειτουργίες που σχετίζονται με τη δημιουργία, την επεξεργασία και την τελειοποίηση ενός εγγράφου στον υπολογιστή, ώστε αυτό να είναι έτοιμο για χρήση. Σύμφωνα με τη διδακτέα ύλη της ενότητας αυτής, θα ασχοληθεί επίσης και με προηγμένες εφαρμογές, όπως είναι η δημιουργία πινάκων, η χρήση εικόνων και γραφικών μέσα σε έγγραφα, η εισαγωγή αντικειμένων και η συγχώνευση αλληλογραφίας.

Υπολογιστικά Φύλλα

Στην ενότητα αυτή ο υποψήφιος καλείτε να κατανοήσει τις βασικές έννοιες που σχετίζονται με τα Υπολογιστικά Φύλλα και να χειριστεί βασικές τους εφαρμογές με σκοπό να δημιουργήσει, να σχηματίσει και να χρησιμοποιήσει ένα υπολογιστικό φύλλο. Επίσης, μετά την ολοκλήρωση της ενότητας θα είναι σε θέση να πραγματοποιήσει

συγκεκριμένες μαθηματικές πράξεις χρησιμοποιώντας βασικούς τύπους και συναρτήσεις, καθώς και να χειριστεί πιο προηγμένες σχετικές εφαρμογές. Τέτοιες εφαρμογές είναι η εισαγωγή αντικειμένων, η δημιουργία γραφημάτων και διαγραμμάτων.

Βάσεις Δεδομένων

Στην ενότητα "Βάσεις Δεδομένων", καλείτε να παρουσιάσει τις γνώσεις στις κυριότερες ιδιότητες και χρήσεις των Βάσεων Δεδομένων και να αποδείξετε την ικανότητά του στη διαχείρισή τους.

Η ενότητα αυτή χωρίζεται σε δύο (2) μέρη: Το πρώτο μέρος πραγματεύεται τις ικανότητές στο σχεδιασμό και στη διάρθρωση μιας απλής βάσης δεδομένων. Το δεύτερο μέρος καθοδηγεί τον υποψήφιο να εντοπίσει και να ανασύρει πληροφορίες από μια υπάρχουσα βάση δεδομένων, κάνοντας χρήση των ερωτημάτων (Queries) και των διαθέσιμων εργαλείων για επιλογή και ταξινόμηση. Μετά την ολοκλήρωση της ενότητας, θα μπορεί, επίσης, να δημιουργήσει και να τροποποιήσει αναφορές.

Παρουσιάσεις

Κατά τη διδασκαλία της ενότητας "Παρουσιάσεις", θα λάβει γνώσεις και θα αναπτύξει τις ικανότητές στη χρήση εργαλείων για τη δημιουργία παρουσιάσεων. Μετά την επιτυχή ολοκλήρωση της ενότητας, θα είναι σε θέση να δημιουργήσει, να επεξεργαστεί και να ολοκληρώσει μία παρουσίαση, ώστε να είναι έτοιμη για χρήση. Επίσης, θα έχει τη δυνατότητα να ανταποκρίνετε άνετα ανάμεσα σε ένα εύρος επιλογών και να δημιουργεί παρουσιάσεις που θα μπορούν να απευθύνονται σε ποικίλες ομάδες ατόμων από διαφορετικούς χώρους.

Τέλος, στο πλαίσιο της διδασκαλίας για την ενότητα "Παρουσιάσεις", θα μάθει να δημιουργεί γραφήματα και διαγράμματα, που θα μπορούν να συνοδεύονται από ποικιλία ειδικών εφέ.

Διαχείριση Πληροφοριών και Επικοινωνίες

Στην ενότητα "Διαχείριση Πληροφοριών και Επικοινωνίες", καλείτε να παρουσιάσει τις γνώσεις και τις δυνατότητές στις κυριότερες ιδιότητες και χρήσεις των προγραμμάτων πλοήγησης καθώς και στη διαχείριση εφαρμογών που σχετίζονται με λογαριασμούς και προγράμματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Η ενότητα αυτή χωρίζεται σε δύο (2) μέρη: Το πρώτο μέρος πραγματεύεται τη

Διαχείριση Πληροφοριών. Στην υποενότητα αυτή αναπτύσσονται και εξετάζονται οι δυνατότητές σχετικά με την εξερεύνηση του διαδικτύου. Συγκεκριμένα, το τμήμα αυτό συμβάλλει στην εκμάθηση της χρήσης προγραμμάτων περιήγησης ιστοσελίδων (web browser), στην εξερεύνηση διαθέσιμων μηχανών αναζήτησης, στον τρόπο καταχώρησης συγκεκριμένων ιστοσελίδων σε ειδικό φάκελο άμεσης πρόσβασης (bookmarks), καθώς και στην αφομοίωση του τρόπου εκτύπωσης ιστοσελίδων και αποτελεσμάτων αναζήτησης. Το δεύτερο μέρος αφορά στις επικοινωνίες και εξετάζει τα παρακάτω ζητήματα: Θέματα χρήσης των εφαρμογών ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, λήψη και αποστολή μηνυμάτων, επισύναψη αρχείων ή εγγράφων, διαχείρισης φακέλων ή υποκαταλόγων κ.ά

ECDL CAD

Η πολυπλοκότητα των σύγχρονων κατασκευών έχει αναγάγει τον ηλεκτρονικό υπολογιστή σε αναπόσπαστο κομμάτι του σχεδιασμού κτιρίων, μηχανών, αντικειμένων και έργων γενικότερα. Για όλες τις κατηγορίες εργαζομένων, από τους αυτόνομους τεχνικούς σχεδιαστές της ελεύθερης αγοράς μέχρι τις πολυεθνικές εταιρείες που σχεδιάζουν και υλοποιούν τεράστια έργα, η αποτελεσματική χρήση υπολογιστών και μέσων Computer Aided Design (CAD) αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της καθημερινής τους εργασίας.

Το ECDL CAD αποτελεί το πρώτο σε διεθνές επίπεδο ανεξάρτητο λογισμικού πρότυπο για την αξιολόγηση βασικών δεξιοτήτων στη σχεδίαση, σε δύο (2) διαστάσεις, μέσω Η/Υ.

Συγκεκριμένα, το ECDL CAD πιστοποιεί ότι ο κάτοχός του, μπορείτε να χρησιμοποιήσει τις χαρακτηριστικές λειτουργίες μιας τυπικής εφαρμογής CAD, σε πραγματικό περιβάλλον, με σκοπό τη δημιουργία, επεξεργασία και εκτύπωση δισδιάστατων αρχιτεκτονικών ή μηχανολογικών σχεδίων.

Το Πρόγραμμα ECDL CAD σχεδιάστηκε από το Ίδρυμα ECDL, σε συνεργασία με μία ομάδα εργασίας αποτελούμενη από ειδικούς στο CAD. Επίσης, τον σχεδιασμό του ECDL CAD υποστήριξαν δύο ηγετικές εταιρείες στον χώρο της Αρχιτεκτονικής, Μηχανολογικής και Κατασκευαστικής Δραστηριότητας, η Autodesk και η Bentley, οι οποίες καλύπτουν το 95% της παγκόσμιας αγοράς προϊόντων και υπηρεσιών CAD στη σύγχρονη αγορά. Το Πιστοποιητικό ECDL CAD αποτελεί ένα διεθνώς αναγνωρισμένο εφόδιο. Είναι ιδανικό για τους σπουδαστές τεχνικών σχολών (αρχιτέκτονες, πολιτικούς μηχανικούς, μηχανολόγους, πολεοδόμους, τοπογράφους, γραφίστες, σχεδιαστές), τα

στελέχη κατασκευαστικών εταιρειών, αρχιτεκτονικών, μηχανολογικών ή τεχνικών γραφείων. Στο πρόγραμμα ECDL CAD ο υποψήφιος καλείτε να επεξεργαστεί πραγματικό περιβάλλον CAD, σχέδια που περιέχουν αντικείμενα και διαστάσεις. Επίσης, μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος θα μπορεί να επιχειρεί συνδυαστικές κινήσεις για την επίτευξη συγκεκριμένων αποτελεσμάτων. Τέλος, μέσα από το πρόγραμμα ECDL CAD, ο υποψήφιος αποκτά σύνθετες γνώσεις υψηλότερου επιπέδου, όπως η εισαγωγή αντικειμένων από άλλες εφαρμογές, ακόμη και μέσω Διαδικτύου.

ECDL WebStarter

Η «έκρηξη» του Internet την τελευταία δεκαετία και η αυξανόμενη χρήση του ως μέσο ενημέρωσης, πώλησης και επικοινωνίας, οδήγησε πολλούς να ασχοληθούν με το σχεδιασμό και τη διαχείριση απλών (αλλά και πιο σύνθετων) ιστοσελίδων, είτε ως προσωπική είτε ως επαγγελματική ενασχόληση. Παράλληλα, καταγράφεται ένα αξιοσημείωτος αριθμός ανθρώπων που απλώς χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο ως αναπόσπαστο κομμάτι της εργασίας τους, χωρίς οι ίδιοι να θεωρούνται απαραίτητα επαγγελματίες του web design.

Το ECDL WebStarter είναι μία νέα πιστοποίηση που αναπτύχθηκε από το Ίδρυμα ECDL με σκοπό να προσφέρει σε κάθε ενδιαφερόμενο τις απαραίτητες δεξιότητες για τον σχεδιασμό, τη δημιουργία και τη συντήρηση ενός απλού δικτυακού τόπου, σε βασικό επίπεδο. Το Πρόγραμμα έχει σχεδιαστεί ειδικά για όσους επιθυμούν να αποκτήσουν δεξιότητες στο σχεδιασμό και τη διαχείριση ιστοσελίδων, χωρίς να χρειάζεται να δεσμευτούν χρονικά ή οικονομικά στην εκμάθηση ενός επαγγελματικού επιπέδου προγράμματος σχεδιασμού ιστοσελίδων.

Το Πρόγραμμα ECDL WebStarter περιλαμβάνει όλα τα απαραίτητα γνωστικά αντικείμενα και δεξιότητες που χρειάζεστε ο υποψήφιος και εξηγεί τις βασικές αρχές για το σχεδιασμό απλών δικτυακών τόπων. Το ECDL WebStarter πιστοποιεί ότι η πιστοποίηση ECDL WebStarter απαιτεί περίπου 20-30 ώρες εκπαίδευσης και η επιτυχημένη ολοκλήρωσή της πραγματοποιείται με μια απλή εξέταση διάρκειας 45 λεπτών. Για την εξέταση του ECDL WebStarter μπορεί να χρησιμοποιηθεί οποιοδήποτε από τα ακόλουθα λογισμικά: Microsoft FrontPage, Macromedia DreamWeaver, CoffeeCup HTML Editor.

ECDL ImageMaker

Η ανάπτυξη της ψηφιακής φωτογραφίας, αλλά και οι δυνατότητες που παρέχουν τα σύγχρονα πακέτα λογισμικού στον επαγγελματία και τον ερασιτέχνη να επεξεργαστεί και να βελτιώσει το αποτέλεσμα της δουλειάς του, δημιούργησαν την ανάγκη για προγράμματα κατάρτισης και πιστοποίησης στο αντικείμενο της επεξεργασίας και της διαχείρισης ψηφιακής εικόνας.

Το ECDL ImageMaker είναι ειδικά σχεδιασμένο για υποψηφίους που επιθυμούν να αποκτήσουν δεξιότητες στην επεξεργασία ψηφιακών εικόνων χωρίς να δεσμευτούν , χρονικά ή οικονομικά, στην εκμάθηση ενός επαγγελματικού επιπέδου προγράμματος επεξεργασίας εικόνων.

Το ECDL ImageMaker αναπτύχθηκε από το Ίδρυμα ECDL με σκοπό να προσφέρει τα απαραίτητα προσόντα για την επεξεργασία ψηφιακών εικόνων, παρέχοντας παράλληλα τις απαραίτητες πρακτικές δεξιότητες για τη μέγιστη αξιοποίηση και διαχείριση των ψηφιακών εικόνων σε βασικό επίπεδο.

Το Πρόγραμμα ECDL ImageMaker είναι μία ιδανική πιστοποίηση για όλους όσους ασχολούνται ερασιτεχνικά ή ημιεπαγγελματικά με την επεξεργασία ψηφιακών εικόνων.

Συγκεκριμένα, το ECDL ImageMaker πιστοποιεί ότι:

Ο υποψήφιος έχει αφομοιώσει τις βασικές αρχές που διέπουν τις ψηφιακές εικόνες, έχει κατανοήσει και μπορείτε να χρησιμοποιήσει εφαρμογές επεξεργασίας ψηφιακών εικόνων, είναι σε θέση να αποθηκεύει και να επεξεργάζεται εικόνες ,ελιναι σε θέση να τροποποιεί τις φωτογραφίες με εφέ και φίλτρα, να εισάγει κείμενο, να χρησιμοποιεί εργαλεία για την επεξεργασία σχεδίων και χρωμάτων .

Η πιστοποίηση ECDL ImageMaker απαιτεί περίπου 20-30 ώρες εκπαίδευσης και η τελική αξιολόγηση πραγματοποιείται με μια απλή εξέταση διάρκειας 45 λεπτών. Για την εξέταση του ECDL ImageMaker μπορεί να χρησιμοποιηθεί οποιοδήποτε από τα ακόλουθα λογισμικά: Adobe Photoshop, Adobe Photoshop Elements, Corel PaintShop, Corel PhotoPaint (περιλαμβάνεται στο Corel GraphicsSuite), GIMP (freeware, open-source).

Τέλος, το ECDL ImageMaker διαφέρει στη φιλοσοφία των περιεχομένων του ECDL CAD και στο εκπαιδευτικό/εξεταστικό περιεχόμενό του δεν περιλαμβάνονται οι ίδιες πληροφορίες με το ECDL CAD ή το ECDL WebStarter.

ECDL Προηγμένο Επίπεδο

Το ECDL Expert αποτελείται από τις τέσσερις ενότητες ECDL Προχωρημένου Επιπέδου και απευθύνεται σε κάθε ενδιαφερόμενο που επιθυμεί να πιστοποιήσει προηγμένες γνώσεις και δεξιότητες ηλεκτρονικών υπολογιστών (ανώτερου επιπέδου από το ECDL Core/Progress).

Η επέκταση των εφαρμογών γραφείου σε κάθε πτυχή της επιχειρηματικής καθημερινότητας και η ανάγκη για εκτέλεση εργασιών στον ελάχιστο δυνατό χρόνο δεν επιβάλλουν απλώς τη χρήση των διαδοσόμενων εφαρμογών γραφείου (Επεξεργασία Κειμένου, Υπολογιστικά Φύλλα, Βάσεις Δεδομένων, Παρουσιάσεις) αλλά επιτάσσουν την πλήρη εκμετάλλευση των δυνατοτήτων των εφαρμογών αυτών.

Το Πρόγραμμα ECDL Expert αποδεικνύει ότι ο υποψήφιος γνωρίζει σε βάθος τις πιο διαδομένες εφαρμογές αυτοματισμού γραφείου, διαθέτει υψηλού επιπέδου γνώσεις και δεξιότητες και είναι σε θέση να αντιμετωπίσει σύνθετα και μεγάλης δυσκολίας έργα. Το ECDL Expert απονέμεται μετά την επιτυχή εξέταση και στις τέσσερις ενότητες του ECDL Προχωρημένου Επιπέδου.

Το ECDL Expert απευθύνεται κυρίως σε όσους έχουν αποκτήσει προχωρημένες δεξιότητες στις κύριες εφαρμογές γραφείου και θέλουν μία έγκυρη και διεθνώς αναγνωρισμένη απόδειξη των γνώσεών τους. Κατέχουν ήδη την Πιστοποίηση ECDL Βασικού Επιπέδου (ECDL Core/Progress) και επιθυμούν να αποκτήσουν ένα επιπλέον ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην αγορά εργασίας θέλουν να ξεχωρίζουν με την απόκτηση της πιο ολοκληρωμένης πιστοποίησης υψηλών δεξιοτήτων στις σύγχρονες εφαρμογές γραφείου.

Κατέχουν σε βάθος τις βασικές εφαρμογές γραφείου και θέλουν να συνεχίσουν στο χώρο της πληροφορικής με το ρόλο του εκπαιδευτή. Τέλος, για το Πρόγραμμα ECDL Expert, ως υποψήφιοι για την απόκτησή του μπορούν να ενταχθούν όλοι οι ενδιαφερόμενοι: Μαθητές Λυκείου, φοιτητές, ανώτερα στελέχη δημόσιων ή ιδιωτικών οργανισμών, γραμματείς διοίκησης, υπάλληλοι τραπεζών και ασφαλιστικών εταιρειών, ελεύθεροι επαγγελματίες.

Παιδικό Πρόγραμμα for Kids

Το Πρόγραμμα for Kids είναι ένα πλήρες πρόγραμμα εκπαίδευσης που απευθύνεται σε παιδιά 6 έως 11 ετών και το οποίο παρέχει τη δυνατότητα για εκπαίδευση στη χρήση Η/Υ σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα και ανάλογα με τις γνώσεις και την ηλικία των παιδιών που συμμετέχουν.

Η εκπαιδευτική μεθοδολογία, ο σχεδιασμός και το περιεχόμενο εκπαίδευσης προέρχεται από την Futurekids Inc. ενώ η αξιολόγηση είναι επικυρωμένη από το Ίδρυμα ECDL, τον παγκοσμίως αναγνωρισμένο φορέα πιστοποίησης γνώσεων και δεξιοτήτων στη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Το πρόγραμμα for Kids παρέχεται αποκλειστικά από τα Πιστοποιημένα Εξεταστικά Κέντρα, σε ενιαία μορφή εκπαίδευσης-αξιολόγησης, δηλαδή τα παιδιά που παρακολουθούν τη συγκεκριμένη εκπαιδευτική διαδικασία συμμετέχουν και στη διαδικασία αξιολόγησης της ECDL.

Η πορεία-παρακολούθηση των μαθημάτων αποτυπώνεται στο «Διαβατήριο for Kids» που παρέχεται σε κάθε μαθητή με την εγγραφή του μαζί με την «Τσάντα for Kids» ενώ η συμμετοχή του στη διαδικασία αξιολόγησης αποτυπώνεται στην «Κάρτα Επιβίβασης» που είναι ενσωματωμένη στο διαβατήριο. Η επιτυχημένη αξιολόγηση στα επίπεδα Gold I & II και Platinum I & II έχει ως αποτέλεσμα την έκδοση για κάθε μαθητή του αντίστοιχου «for Kids Award».

Το πρόγραμμα for Kids απευθύνεται στα παιδιά του Δημοτικού ανεξάρτητα από το επίπεδο των γνώσεων τους στη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και περιλαμβάνει έξι (6) ετήσια εκπαιδευτικά επίπεδα.

10.2 ΙΣΟΛΟΓΟΙΣΜΟΙ ECDL

Ισολογισμός της 31^{ης} Δεκεμβρίου 2004

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

Β ΕΞΟΔΑ Α ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Έξοδα εγκατάστασης	0
ΜΕΙΟΝ : Αποσβέσεις	0

ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

II. Ενσώματες Ακίνητοποιήσεις	311.55,28
III. Συμμετοχές και άλλες	950.129,14
Σύνολο Παγίου Ενεργητικού	1.261.284,42

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

I. Αποθέματα	9.988,31
II. Απαιτήσεις	1.868.529,38
IV. Διαθέσιμα	289.860,05
Σύνολο κυκλοφορούντος Ενεργητικού	2.168.377,74

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ

3.429.662,16

ΠΑΘΗΤΙΚΟ

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

I. Κεφάλαιο (μετοχικό κ.λ.π.)	437.942,40
II. Αποθεματικά	49.437,23
V. Αποτελέσματα εις νέο	78.369,79
Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων	565.749,42

ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ Ή ΕΞΟΔΑ

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

I. Λοιπές Προβλέψεις	6.861,93
II. Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	
1. Προμηθευτές	1.792.934,70
2. Γραμμάτια Πληρωτέα	2.185,21
3. Υποχρεώσεις Από Φόρους Τέλη	165.554,35
4. Ασφαλιστικοί Οργανισμοί	63.427,13
5. Μερίσματα πληρωτέα	135.000,00
6. Πιστωτές Διάφοροι	470.790,00
Σύνολο υποχρεώσεων	2.629.891,39

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ

3.429.662,16

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΕΩΣ

ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (Πωλήσεις)	7.868.041,73
ΜΕΙΟΝ Κόστος Πωληθέντων	3.381.789,56
Μικτό κέρδος εκμετάλλευσης	4.486.252,17
ΜΕΙΟΝ Έξοδα διοικητικής λειτουργίας	3.432.777,92
Έξοδα λειτουργίας - διαθέσεως	1.144.259,31
Ολικά Αποτελέσματα Εκμεταλεύσεως	482.066,30
Έκτακτα Αποτελέσματα	12.261,12
ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΕΩΣ	469.805,18
Πίνακας Διαθέσεως Αποτελεσμάτων	
Καθαρά αποτελέσματα χρήσεως	469.805,18
(+) ή (-) Υπόλοιπο Αποτελεσμάτων Προηγούμενων Χρήσεων	51.409,75
(+) ή (-) Διαφορές Φορολογικού Ελέγχου Προηγούμενων Χρήσεων	-184.142,40
Σύνολο	337.072,53
Φόρος Εισοδήματος και Εισφορές ΟΓΑ	-108.70274
ΚΕΡΔΗ ΠΡΟΣ ΔΙΑΘΕΣΗ	228.369,79
1. Τακτικό Αποθεματικό	15.000,00
2. Πρώτο Μέρισμα	15.000,00
3. Αμοιβές Από Ποσοστά μελών Διοικητικού Συμβουλίου	120.000,00
4. Υπόλοιπον εις νέον	78.369,79

Ισολογισμός της 31^{ης} Δεκεμβρίου 2005

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

ΕΞΟΔΑ Α ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Έξοδα εγκατάστασης	0
ΜΕΙΟΝ : Αποσβέσεις	0

ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

II. Ενσώματες Ακίνητοποιήσεις	192.228,75
III. Συμμετοχές και άλλες	1.016.042,73
Σύνολο Παγίου Ενεργητικού	1.208.271,48

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

I. Αποθέματα	38,60
II. Απαιτήσεις	3.103.043,70
IV. Διαθέσιμα	558.313,60
Σύνολο κυκλοφορούντος Ενεργητικού	3.661.395,90
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	4.869.667,38

ΠΑΘΗΤΙΚΟ

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

I. Κεφάλαιο (μετοχικό κ.λ.π.)	437.942,40
II. Αποθεματικά	109.437,23
V. Αποτελέσματα εις νέο	520.586,52
Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων	1.067.966,15

ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ Ή ΕΞΟΔΑ

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

I. Λοιπές Προβλέψεις	56661,93
II. Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	
1. Προμηθευτές	1.912.292,00
2. Γραμμάτια Πληρωτέα	43525,70
3. Υποχρεώσεις Από Φόρους Τέλη	557.441,05
4. Ασφαλιστικοί Οργανισμοί	91.028,66
5. Μερίσματα πληρωτέα	278.000,00
6. Πιστωτές Διάφοροι	638.289,34
Σύνολο υποχρεώσεων	3.520.576,75
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	4.869.667,38

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΕΩΣ

ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (Πωλήσεις)	10.915.981,22
ΜΕΙΟΝ Κόστος Πωληθέντων	4.093.071,37
Μικτό κέρδος εκμετάλλευσης	6.822.909,85
ΜΕΙΟΝ Έξοδα διοικητικής λειτουργίας	4.222.090,69
Έξοδα λειτουργίας - διαθέσεως	1.407.363,56
Ολικά Αποτελέσματα Εκμεταλεύσεως	1.187.488,13
Έκτακτα Αποτελέσματα	1.325,97
ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΕΩΣ	1.186.162,16
Πίνακας Διαθέσεως Αποτελεσμάτων	
Καθαρά αποτελέσματα χρήσεως	1.186.162,16
(+) ή (-) Υπόλοιπο Αποτελεσμάτων Προηγούμενων Χρήσεων	78.369,79
(+) ή (-) Διαφορές Φορολογικού Ελέγχου Προηγούμενων Χρήσεων	-91.681,65
Σύνολο	1.172.850,30
Φόρος Εισοδήματος και Εισφορές ΟΓΑ	-320.263,78
ΚΕΡΔΗ ΠΡΟΣ ΔΙΑΘΕΣΗ	852.586,52
1. Τακτικό Αποθεματικό	60.000,00
2. Πρώτο Μέρισμα	52.000,00
3. Αμοιβές Από Ποσοστά μελών Διοικητικού Συμβουλίου	220.000,00
4. Υπόλοιπον εις νέον	520.586,52

Ισολογισμός της 31^{ης} Δεκεμβρίου 2006

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

ΕΞΟΔΑ Α ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Έξοδα εγκατάστασης	0,01
ΜΕΙΟΝ : Αποσβέσεις	6,87

ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

II. Ενσώματες Ακίνητοποιήσεις	133.723,59
III. Συμμετοχές και άλλες	552.083,14
Σύνολο Παγίου Ενεργητικού	685.806,73

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

I. Αποθέματα	75.241,19
II. Απαιτήσεις	4.078.007,25
IV. Διαθέσιμα	3.241.185,36
Σύνολο κυκλοφορούντος Ενεργητικού	7.394.433,80
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	8.080.507,81

ΠΑΘΗΤΙΚΟ

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

I. Κεφάλαιο (μετοχικό κ.λ.π.)	437.942,40
II. Αποθεματικά	169,437,07
V. Αποτελέσματα εις νέο	2.413.961,44
Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων	3.021.341,07

ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ Ή ΕΞΟΔΑ

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

I. Λοιπές Προβλέψεις	56.661,93
II. Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	
1. Προμηθευτές	575.346,69
2. Γραμμάτια Πληρωτέα	39.710,04
3. Υποχρεώσεις Από Φόρους Τέλη	1.741.662,06
4. Ασφαλιστικοί Οργανισμοί	122.003,71
5. Μερίσματα πληρωτέα	278.000,00
6. Πιστωτές Διάφοροι	1.904.942,60
Σύνολο υποχρεώσεων	4.661.665,10
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	8.080.507,81

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΕΩΣ

ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (Πωλήσεις)	13.479.815,34
ΜΕΙΟΝ Κόστος Πωληθέντων	3.197.127,59
Μικτό κέρδος εκμετάλλευσης	10.282.687,75
ΜΕΙΟΝ Έξοδα διοικητικής λειτουργίας	3.862.961,01
Έξοδα λειτουργίας - διαθέσεως	3.349.382,36
Ολικά Αποτελέσματα Εκμεταλεύσεως	3.073.070,91
Έκτακτα Αποτελέσματα	3.061.820,23
ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΕΩΣ	3.061.820,23
Πίνακας Διαθέσεως Αποτελεσμάτων	
Καθαρά αποτελέσματα χρήσεως	3.061.820,23
(+) ή (-) Υπόλοιπο Αποτελεσμάτων Προηγούμενων Χρήσεων	5.20586,52
(+) ή (-) Διαφορές Φορολογικού Ελέγχου Προηγούμενων Χρήσεων	0
Σύνολο	3.582.406,75
Φόρος Εισοδήματος και Εισφορές ΟΓΑ	-888.445,31
ΚΕΡΔΗ ΠΡΟΣ ΔΙΑΘΕΣΗ	2.693.961,44
1. Τακτικό Αποθεματικό	60.000,0
2. Πρώτο Μέρισμα	0
3. Αμοιβές Από Ποσοστά μελών Διοικητικού Συμβουλίου	220.000,00
4. Υπόλοιπον εις νέον	2.413.961,44

Αποδοτικότητα της Επιχείρησης ECDL ΕΛΛΑΣ

Η αποδοτικότητα των επιχειρήσεων αξιολογείται με τους αριθμοδείκτες αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων (return to equity) και αποδοτικότητας απασχολουμένων κεφαλαίων (return to assets). Η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων εκφράζεται ως ποσοστό των προ φόρων κερδών στα ίδια κεφάλαια, ενώ η αποδοτικότητα των απασχολουμένων κεφαλαίων επιδιώκει να αποτυπώσει την απόδοση του κεφαλαίου της επιχείρησης ανεξαρτήτως προέλευσης (ίδια κεφάλαια ή υποχρεώσεις) και υπολογίζεται ως ποσοστό των προ φόρων και τόκων κερδών στο σύνολο των ιδίων κεφαλαίων και των μεσομακροπρό-θεσμων υποχρεώσεων και προβλέψεων .

Τα καθαρά κέρδη μπορούμε να τα βρούμε στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσεως και τα ίδια κεφάλαια στο παθητικό. Ο αριθμοδείκτης αυτός μετρά την

αποτελεσματικότητα με την οποία τα κεφάλαια των μετόχων της επιχείρησης απασχολούνται σε αυτήν. Οι αριθμοδείκτες αποδοτικότητας μας παρέχουν επίσης την ένδειξη αν η εταιρεία παράγει με κερδοφορία, καθώς επίσης αν πουλάει με κερδοφορία και αν τα επενδεδυμένα κεφάλαια σε αυτήν έχουν απόδοση μεγαλύτερη από αυτήν που θα είχαν αν είχαν επενδυθεί κάπου αλλού.

Οι αριθμοδείκτες αυτοί είναι οι ακόλουθοι:

Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας

1. Περιθωρίου, Μεικτού Κέρδους = (Μεικτό Κέρδος / Πωλήσεις) * 100
2. Περιθωρίου, Καθαρού Κέρδους = (Καθαρό Κέρδος / Πωλήσεις) * 100
- 3.Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων = (Καθαρό Κέρδος / Ίδια Κεφάλαια) * 100
- 4.Ξένα Κεφάλαια (Δάνεια) / = Σύνολο Υποχρεώσεων / Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων
Ίδια Κεφάλαια

Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας (2004)

1. Περιθωρίου, Μεικτού Κέρδους = $4.486.252,17 / 7.868.041,73 * 100 = 57,01 \%$
2. Περιθωρίου, Καθαρού Κέρδους = $469.805,18 / 7.868.041,73 * 100 = 5,97 \%$
- 3.Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων = $469.805,18 / 565.749,42 * 100 = 83,04 \%$
- 4.Ξένα Κεφάλαια (Δάνεια) / = $2.629.891,39 / 565.749,42 = 4,64$
Ίδια Κεφάλαια

Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας (2005)

1. Περιθωρίου Μεικτού Κέρδους = $6.822.909,85 / 10.915.981,22 * 100 = 62,50 \%$
2. Περιθωρίου Καθαρού Κέρδους = $1.186.162,16 / 10.915.981,22 * 100 = 10,86 \%$
- 3.Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων = $1.186.162,16 / 1.067.966,15 * 100 = 111,06\%$
- 4.Ξένα Κεφάλαια (Δάνεια) / = $3.520.576,75 / 1.067.966,15 = 3,29$
Ίδια Κεφάλαια

Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας (2006)

1. Περιθωρίου, Μεικτού Κέρδους = $10.282.687,75 / 13.479.815,34 * 100 = 76,28 \%$
2. Περιθωρίου, Καθαρού Κέρδους = $3.061.820,23 / 13.479.815,34 * 100 = 22,71 \%$
3. Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων = $3.061.820,23 / 3.021.341,07 * 100 = 101,33 \%$
4. Ξένα Κεφάλαια (Δάνεια) / Ίδια Κεφάλαια = $4.661.665,10 / 3.021.341,07 = 1,54$

10.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ECDL ΕΛΛΑΣ ECDL ΕΛΛΑΣ

Μελετώντας τα αποτελέσματα των αριθμοδεικτών παρατηρούμε ότι η επιχείρηση διαχρονικά βελτιώνει την αποδοτικότητα της. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει από την διαχρονική αύξηση του περιθώριο μεικτού κέρδους από 57,01 % το 2004 σε 62,50 % το 2005 και σε 76,28 % το 2006, από την αύξηση του περιθώριο καθαρού κέρδους από 5,97 % το 2004 σε 10,86 % το 2005 και σε 22,71 % το 2006, καθώς και από την αύξηση της αποδοτικότητας των ιδίων κεφαλαίων από 83,04 % το 2004 σε 111,06% το 2005 και σε 101,33 % το 2006. Άλλο ένα στοιχείο που συμβάλλει στην ευημερία και την αποδοτικότητα της επιχείρησης είναι η ολοένα και μικρότερη εξάρτηση της από τα δάνεια. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει από την διαχρονική μείωση του λόγου ξένα προς ίδια κεφάλαια. Το 2004 ο δείκτης ανέρχονταν στο 4,64 το 2005 μειώθηκε στο 3,29 ενώ το 2006 παρουσίασε και άλλη μείωση φτάνοντας στο 1,54. Η καλή εικόνα της επιχείρησης με βασικό γνώμονα τους αριθμοδείκτες επιβεβαιώνει και τα παραπάνω θετικά στοιχεία που προέκυψαν κατά την ανάλυση της.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Η παρούσα ενότητα ολοκληρώνει την εξέταση των χαρακτηριστικών του κλάδου Δημόσιας-Ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως αυτά σκιαγραφήθηκαν στις προηγούμενες ενότητες. Στόχος της δεν είναι η σύνοψη των ευρημάτων της μελέτης, αλλά η αναπαραγωγή των κυριότερων συμπερασμάτων σε συνδυασμό με τις εκτιμήσεις για τη μελλοντική πορεία του κλάδου. Άλλωστε, μία συμπυκνωμένη εικόνα των βασικών παρατηρήσεων κάθε ενότητας προσφέρεται στη σύνοψη που παρατίθεται στην αρχή της μελέτης.

Η ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων στην Ελλάδα απαγορεύεται βάσει του Συντάγματος. Ωστόσο, στην αγορά λειτουργούν Εργαστήρια Ελευθέρων Σπουδών (ΕΕΣ) τα οποία συνεργάζονται με πανεπιστήμια του εξωτερικού. Οι σχολές αυτές δε μπορούν να χορηγήσουν πτυχία παρά μόνο βεβαιώσεις παρακολούθησης, ενώ χορηγούνται πτυχία από τα ξένα πανεπιστήμια με τα οποία συνεργάζονται. Μέχρι σήμερα δεν έχει εφαρμοστεί η κοινοτική οδηγία που έχει εκδώσει η ΕΕ που αφορά στην αναγνώριση των επαγγελματικών δικαιωμάτων των κατόχων αυτών των τίτλων σπουδών. Σημειώνεται ότι ο οργανισμός αναγνώρισης τίτλων σπουδών του εξωτερικού (πρώην ΔΙΚΑΤΣΑ) δεν αναγνωρίζει τους παραπάνω τίτλους. Σημειώνεται ότι λειτουργούν και εκπαιδευτήρια που δεν συνεργάζονται με πανεπιστήμια του εξωτερικού αλλά οι τίτλοι σπουδών τους είναι αποδεκτά από την αγορά εργασίας (π.χ. ALBA).

Τα εργαστήρια ελευθέρων σπουδών που συνεργάζονται με πανεπιστήμια του εξωτερικού στη χώρα μας συγκεντρώνονται στα μεγάλα αστικά κέντρα (κυρίως στην Αθήνα) και η αναλογία τους είναι εντελώς δυσανάλογη με την ελληνική περιφέρεια. Ο αριθμός τους σήμερα δεν ξεπερνάει τα 50. Από αυτά τα περισσότερα συνεργάζονται με πανεπιστήμια της Μεγάλης Βρετανίας και ένα μέρος με πανεπιστήμια των ΗΠΑ. Μικρό ποσοστό συνεργάζεται με γαλλικά ή άλλης χώρας πανεπιστήμια. Κατά κύριο λόγο η διάρκεια σπουδών είναι τριετής και η γλώσσα διδασκαλίας, είτε η αγγλική, είτε η ελληνική. Επισημαίνεται ότι τα εργαστήρια ελευθέρων σπουδών αποτελούν ιδιωτικές εταιρίες, αλλά με βάση τη νομική μορφή με την οποία λειτουργούν δεν υποχρεούνται όλα στη δημοσίευση των οικονομικών τους αποτελεσμάτων. Όπως προαναφέρθηκε, υπάρχουν και ανεξάρτητα εκπαιδευτήρια που λειτουργούν όπως το ALBA, κ.α.

Για το ακαδημαϊκό έτος 2004/5 τα δίδακτρα σπουδών για το προπτυχιακό επίπεδο κυμαίνονταν από €3.600 έως €7.900 ετησίως (κατά μέσο όρο περίπου €5.000). Σε μεταπτυχιακό επίπεδο τα αντίστοιχα ποσά κινούνται στο εύρος €4.500 έως €16.500 ανάλογα με το πρόγραμμα σπουδών και το ΕΕΣ. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι από το τρέχον ακαδημαϊκό έτος, σύμφωνα με το νέο νόμο του Υπουργείου Ανάπτυξης για τα δίδακτρα των ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων, τα δίδακτρα των ΕΕΣ απελευθερώνονται. Απομένει επομένως να λειτουργήσει ο ανταγωνισμός μεταξύ των εκπαιδευτηρίων για να διαμορφωθούν τα επίπεδα των διδασκτρών που θα ζητηθούν στους ενδιαφερόμενους.

Βασικό ζητούμενο αποτελεί ο συνολικός αριθμός των σπουδαστών που απευθύνονται στα ΕΕΣ. Οι σπουδαστές αυτοί προέρχονται από διάφορες πηγές. Αρχικά (και κυρίως παλαιότερα) αποτελούσαν μαθητές που δεν εισήχθησαν στις δημόσιες σχολές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μάλιστα, τα προηγούμενα χρόνια ο αριθμός των εισακτέων στα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας ήταν αρκετά μικρότερος σε σχέση με σήμερα, με αποτέλεσμα μια μερίδα μαθητών να μένουν εκτός των πανεπιστημίων και των ΤΕΙ αναζητώντας άλλες λύσεις για την απόκτηση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επίσης, αποτελούν μαθητές που πέρασαν σε κάποια σχολή της περιφέρειας (συνήθως ΤΕΙ) και δεν επιθυμούν να μεταστεγαστούν, είτε μαθητές που πέρασαν σε κάποια σχολή, της οποίας το αντικείμενο δεν τους ικανοποιεί και ασχοληθούν με κάποιο άλλο γνωστικό αντικείμενο.

Βασικό πρόβλημα των κέντρων ελευθέρων σπουδών αποτελεί το νομικό πλαίσιο λειτουργίας τους και ειδικότερα η μη εφαρμογή της κοινοτικής οδηγίας 89/48, η οποία αφορά στην αναγνώριση των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων στην αγορά εργασίας. Η ανωτέρω κατάσταση έχει φτάσει στα ευρωπαϊκά δικαστήρια χωρίς να έχει εκδοθεί οριστική απόφαση.

Επιπλέον, τα εργαστήρια ελευθέρων σπουδών τα τελευταία χρόνια αντιμετωπίζουν έντονο το στοιχείο του ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός αυτός είναι διπλός αφού αφορά δύο πηγές. Ανταγωνισμός που προέρχεται από τον ιδιωτικό τομέα και τα υπόλοιπα λειτουργούντα κέντρα ελευθέρων σπουδών και από το δημόσιο τομέα όσον αφορά τον αριθμό των εισακτέων στα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, ο αριθμός των εισακτέων στα δημόσια τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα παρουσίασε αύξηση με αποτέλεσμα η αρχική ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση να καλύπτεται σε μεγαλύτερο βαθμό από το δημόσιο τομέα. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι πολλά τμήματα, κυρίως των ΤΕΙ, απορροφούν μαθητές χαμηλού επιπέδου, ενώ αντίθετα ο ανταγωνισμός στις περιζήτητες σχολές παραμένει υψηλός.

Παράλληλα, η οικονομική συγκυρία σε γενικότερα πλαίσια δεν είναι ευνοϊκή καθώς τα νοικοκυριά αντιμετωπίζουν οικονομική στενότητα. Ταυτόχρονα, οι προβλέψεις για τις δημογραφικές εξελίξεις στην Ελλάδα δεν είναι αισιόδοξες αναφορικά με το νεανικό πληθυσμό.

Μέχρι σήμερα, παραδοσιακά, η Ελλάδα αποτελούσε χώρα εξαγωγής φοιτητών. Η προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών για σπουδές στην Ελλάδα, προσέκρουε κυρίως στη γλώσσα διδασκαλίας (ελληνικά). Τα εργαστήρια ελευθέρων σπουδών που συνεργάζονται με πανεπιστήμια του εξωτερικού στην πλειοψηφία τους χρησιμοποιούν την αγγλική ως γλώσσα διδασκαλίας. Η επέκταση του αριθμού αυτού θα είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση της εισροής συναλλάγματος στη χώρα. Επισημαίνεται ότι ορισμένοι υποψήφιοι καταγωγής εκτός Ε.Ε. αντιμετωπίζουν πρόβλημα στην έκδοση visa για την παραμονή τους στη χώρα μας.

Επειδή μεταξύ των εργαστηρίων ελευθέρων σπουδών που συνεργάζονται με πανεπιστήμια του εξωτερικού υφίσταται έντονος ανταγωνισμός το αποτέλεσμα είναι να μην υπάρχει σύμπνοια μεταξύ των επιχειρήσεων και όσον αφορά την τήρηση κοινής γραμμής για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του κλάδου. Έτσι, εξαιτίας της μη αναγνώρισής τους από την πολιτεία δεν έχουν πρόσβαση σε χρηματοδότηση από κοινοτικούς πόρους, ούτε υφίσταται συνεργασία μεταξύ κρατικών και ιδιωτικών φορέων.

Τα εργαστήρια ελευθέρων σπουδών στηρίζονται σημαντικά στην προβολή τους και τη γενικότερη επικοινωνιακή τους πολιτική. Το αποτέλεσμα είναι η όξυνση του ανταγωνισμού μεταξύ των εταιριών. Ωστόσο, το γεγονός αυτό μπορεί να αποδειχθεί επωφελές για τους καταναλωτές εφόσον τα δίδακτρα σε πολλές εταιρίες παραμένουν σταθερά ή υπόκεινται σε μικρές ανατιμήσεις.

Βασικό θέμα που αξιολογεί την ποιότητα ενός εκπαιδευτηρίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί το κύρος και το επίπεδο του πανεπιστημίου με το οποίο συνεργάζεται. Αναφέρεται ότι το επίπεδο των συνεργαζόμενων πανεπιστημίων του εξωτερικού, σε πολλά από τα ΕΕΣ είναι χαμηλό. Ωστόσο υπάρχουν και σημαντικές εξαιρέσεις, όπως το Athens Information Technology, που συνεργάζονται με διακεκριμένα πανεπιστήμια του εξωτερικού ή του ICBS που είναι πιστοποιημένο από το Association of MBAs. Παράλληλα, κάποιοι φορείς της αγοράς θεωρούν τις διαδικασίες πιστοποίησης των ιδρυμάτων μη αντικειμενικές.

Τα πλεονεκτήματα που προβάλλουν τα ΕΕΣ σε σχέση με τη δημόσια εκπαίδευση αναφέρονται σε διάφορους τομείς. Τα ΕΕΣ προσφέρουν γνωστικά αντικείμενα άμεσα συνδεδεμένα με την αγορά εργασίας. Μάλιστα ορισμένα αντικείμενα που είναι ιδιαίτερα

εξειδικευμένα δεν προσφέρονται από αντίστοιχα τμήματα της δημόσιας εκπαίδευσης.

Τα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκονται είναι άμεσα συνυφασμένα με την αγορά εργασίας και τις επιταγές της. Δηλαδή, επιστήμες για τη διδασκαλία των οποίων απαιτούνται σημαντικές υποδομές σε εργαστήρια δεν διδάσκονται από τα ΕΕΣ. Τέτοιες επιστήμες είναι για παράδειγμα η ιατρική, η βιολογία, η φυσική, η χημεία, κ.α. Αντίθετα, τα κυριότερα γνωστικά αντικείμενα που προσφέρονται αφορούν τη διοίκηση επιχειρήσεων, πληροφορική, μηχανολογία, οικονομικά, ψυχολογία, δημοσιογραφία, επικοινωνία και δημόσιες σχέσεις, εφαρμοσμένες τέχνες, τουριστικά, κ.α. Η βαθμίδα εκπαίδευσης που παρέχεται καλύπτει προπτυχιακό ή/και μεταπτυχιακό επίπεδο σπουδών.

Κύριο επιχείρημα τους είναι ότι οι σπουδαστές τους επιλέγουν το γνωστικό αντικείμενο που πραγματικά επιθυμούν να σπουδάσουν. Άλλωστε, στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση η εκπαίδευση επαγγελματικού προσανατολισμού χαρακτηρίζεται ελλιπής και έτσι ο προσανατολισμός των μαθητών αναφορικά με το αντικείμενο σπουδών που επιλέγουν στηρίζεται σε κριτήρια σχετικά με το οικογενειακό περιβάλλον ή παρεμφερείς επιδράσεις.

Τα εκπαιδευτήρια τριτοβάθμιας ιδιωτικής εκπαίδευσης εξαιτίας και του μεγέθους τους διαθέτουν καλύτερη διοικητική οργάνωση, λειτουργούν σε σύγχρονες εγκαταστάσεις και παρέχουν προγράμματα σπουδών ευέλικτα, ενημερωμένα σχετικά με τις τελευταίες εξελίξεις κάθε αναφερόμενου κλάδου και είναι εστιασμένα σε νέες τεχνολογίες και παρέχουν εξειδίκευση και πρακτική προσέγγιση στα γνωστικά αντικείμενα με τα οποία ασχολούνται.

Επιπλέον, η φοίτηση δεν διακόπτεται από εξωγενείς παράγοντες, καθώς δεν υπάρχουν απεργίες καθηγητών ή καταλήψεις φοιτητών. Αντίθετα, ο χρόνος φοίτησης είναι προκαθορισμένος και η φοίτηση υποχρεωτική σε μικρά τμήματα. Η σχέση διδασκόντων - διδασκομένων είναι πιο στενή αφού υπάρχει έλεγχος και παρακολούθηση των σπουδαστών. Το διδακτικό προσωπικό θεωρείται υψηλού επιπέδου, αν και δεν πληρούν τα κριτήρια για την απορρόφησή τους από τη δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση, και υπόκειται σε τακτική αξιολόγηση.

Σημαντικό ζήτημα αποτελεί και το κόστος σπουδών. Σημειώνεται ότι το κόστος σπουδών ενός φοιτητή στο εξωτερικό και το κόστος φοίτησης σε μια επαρχιακή πόλη είναι ανταγωνίσιμα με τα δίδακτρα σπουδών ενός εκπαιδευτηρίου ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Οι προβλέψεις για την μελλοντική πορεία του κλάδου σχετίζονται άμεσα με την

στάση που κρατήσει η πολιτεία και η δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό ισχύει και σε προπτυχιακό, αλλά και σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Παρατηρούμε τελευταία ότι τα προγράμματα σπουδών των δημοσίων ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν επεκταθεί σε περισσότερα γνωστικά αντικείμενα με την ίδρυση νέων τμημάτων σε διάφορες περιοχές της χώρας. Ταυτόχρονα, η επίλυση των θεσμικών προβλημάτων σχετικά με την επικύρωση των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων με πτυχία της ΕΕ θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη του κλάδου.

Τον τελευταίο καιρό ασκούνται πιέσεις από την ΕΕ για την εφαρμογή της πρόσφατης σχετικής κοινοτικής οδηγίας και από την Ελλάδα και την αναγνώριση των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων των ΕΕΣ που είναι πιστοποιημένα από πανεπιστήμια της ΕΕ. Εύληπτο είναι ότι το γεγονός αυτό θα αυξήσει τον ανταγωνισμό μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, αλλά ταυτόχρονα θα διευρύνει και την προσφορά υπηρεσιών τριτοβάθμιας ιδιωτικής εκπαίδευσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Διοίκηση των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων / Γιώργος Παπακωνσταντίνου

Ίδρυμα Fulbright (Opendoors - Report on International Educational Exchange

Eurostat

Higher Education Statistics Agency, British Council

Icar- Δημοσιευμένοι Ισολογισμοί / τριτοβάθμια εκπαίδευση
Icar -watson-wyatt,ερευνα αποδοχών 2004

Media Services AE

www.ecdl.gr

Δικατσά

Ε.Ο.Π

ΕΣΥΕ

Εφημερίδα Έθνος

Εφημερίδα καθημερινή

Κατσίκας Χ., Καβαδίας Γ, Η ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση,

Gutenberg· 2000 και Κρατικοί Προϋπολογισμοί(2000-2002)

Κρατικός Προϋπολογισμός 2005

ΟΟΣΑ, Education at a glance, 2004

ΥΠΕΠΘ

Υπουργείο Πολιτισμού